ПРАВОПИСЕНЪ РѢЧНИКЪ

СПОРЕДЪ ОФИЦИАЛНИЯ ПРАВОПИСЪ

ЗГУ
ЗО

Състави
Василъ П. Василевъ
Гимназиаленъ учитель — Самоковъ

Часть I.

Цѣна 20 лв.

САМОКОВЪ 1921

Евангелска печатница — Самоковъ.

21.
1971

ПРАВОПИСЕНЪ РѢЧНИКЪ

СПОРЕДЪ ОФИЦИАЛНИЯ ПРАВОПИСЪ

Състави
Василъ П. Василевъ
Гимназиаленъ учитель — Самоковъ

САМОКОВЪ
1920.

Бн 45613

Евангелско-Училищна печатница — Самоковъ.

ДРѢДГОВОРЪ

Неоспоримъ фактъ е, че обучението по правописъ у насъ не дава много добри резултати: голѣма часть отъ ученицитѣ свършватъ гимназии, безъ да сѫ усвоили даже най-елементарнитѣ правила по правописа на своя роденъ езикъ. Достатъчно е човѣкъ да види тѣхнитѣ писмени работи, за да се увѣри въ това. Кои сѫ причинитѣ за тая слаба подготовка? Несъмнѣно тѣ сѫ много, обаче една отъ най-главнитѣ е методътъ, по който се прѣподава правописътъ въ нашитѣ училища.

Подбуденъ отъ желание да улесня моитѣ ученици, азъ направихъ нѣколко опити да намѣря другъ методъ за обучение по правописъ. Такъвъ най-сетнѣ сполучихъ да си изработя. Той даде отлични резултати: очакванията ми бѣха надминати. Тая тъй суха материя стана едва ли не единъ отъ най-любимитѣ прѣдмети на ученицитѣ. Между тѣхъ се появи съревнование. Направихме само нѣколко упражнения, и тѣ усвоиха правописа много добрѣ. Да излагамъ своя методъ на обучение тукъ е неумѣстно. Обаче насърдченъ отъ него, и за да улесня ученицитѣ си азъ рѣшихъ да издамъ настоящия рѣчникъ, толкозъ повече, че излѣзлитѣ до сега правописни рѣчници не сѫ пригодни за такива упражнения.

За цѣлта поставихъ думитѣ съ **ѣ** наредъ и размѣсено измежду думитѣ съ **е**, понеже тия букви сѫ близки, а въ повечето случаи и еднакви по произношение. Безсмислено би било, като подреждамъ думитѣ по азбученъ редъ, да поставя тѣзи съ **ѣ** най-накрая, само затуй, че нѣкога съставителитѣ на българската азбука поставили **ѣ** на края на азбуката. И тъй въ рѣчника наредъ съ думата *вѣдро* ще се намѣри да стои *вѣдрó*, покрай *вещь* и *вѣщъ*, а сѫщо тъй *клей* и *клѣй*, *кленъ* и *клѣнъ*, *клетва* и *клѣтка*, *левъ* и *лѣвъ*, *лекъ* и *лѣкъ*, *ленъ* и *лѣнь*, *медъ* и *мѣдь*, *мета* и *мѣтамъ*, *церъ* и *цѣръ* и пр. По тоя начинъ, като се изучаватъ сравнително думитѣ съ еднакво произношение, разликата въ писането имъ изпъква по-силно. Въ случая думитѣ съ **е** ще служатъ по-скоро за справка. Тѣхъ ученикътъ не трѣба да заучава. Достатъчно е да заучи само онѣзи

думи, които сж напечатани съ черни (дебели) букви и да може да образува отъ тѣхъ сроднитѣ думи, напечатани съ курсивни букви. Той трѣба да помни, че само тѣзи два вида думи се пишатъ съ **ѣ,** и че всички други, помѣстени или непомѣстени въ рѣчника, се пишатъ съ **е.** По сѫщитѣ причини и по сѫщия начинъ размѣсихъ думитѣ съ **ж** измежду тия съ **ъ,** и думитѣ съ прѣдлози **о** и **у** и онѣзи съ **прѣ** и **при.** За да ги усвои, ученикътъ трѣба да постѫпи по сѫщия начинъ—да заучи само тѣзи, които сж напечатани съ черни (дебели) букви При такова нареждане на думитѣ избѣгва се онова неудобство, което се срѣща въ други нѣкои рѣчници — да се търси напримѣръ нѣкоя дума между думитѣ съ **ѣ** и, ако не се намѣри тамъ, да се търси между онѣзи съ **е.** Въ съставения отъ мене рѣчникъ съ едно разгръщане само ще се намѣри исканата дума, а при нея—и всички други съ подобно произношение, ако има такива.

Въ рѣчника помѣстихъ и нѣкои народни думи, отъ чисто български произходъ, за да могатъ ученицитѣ, като изучаватъ правописа, да усвоятъ нѣкой отъ тѣхъ При това поясних значението на всички онія думи, които сж по-малко познати или могатъ да породятъ двусмислие. За случай заимствувахъ нѣкои отъ опрѣдѣленията въ рѣчника на Н. Герова.

Пояснения на старобългарски дадохъ само за онія думи, за които ми се видѣ това по-необходимо, и дѣто тѣ идатъ да подкрѣпятъ днешния официаленъ правописъ. Поради липса обаче на старобългарски букви въ печатницата, употрѣбихъ обикновенъ шрифтъ, като замѣстихъ старобългарскитѣ букви **е, и, н, у** съ обикновени, а малката носовка (малкия юсъ) — съ нейния най-близъкъ звуковъ бѣлѣгъ **е**^{н}.

При съставяне настоящия рѣчникъ азъ се придържахъ о официалния правописъ, главно о министерското „Упжтване за общо правописание“ отъ 1899 год. При това въздържахъ се да внеса голѣми поправки. Направихъ измѣнения само въ нѣколко думи, които посочихъ слѣдъ съотвѣтния списъцъ.

Самоковъ, 15 априлъ 1920 год.

Авторътъ

Е.

Буква **е** се употрѣбява намѣсто старобългарскитѣ: **е** (ст. б. дебелъ, веселъ, метла, мечька, седмь), **ь,** въ затворена сричка (ст. б. дьнь, льнь, овьсъ, чьстьнъ), **е**^{и}, съ изговоръ като **е** (ст. б. десе^{и}ть, ме^{и}тежь, ме^{и}со) и **ѣ,** въ случаи невъзприети отъ днешния официаленъ правописъ (багрѣница, бубрѣгъ, гъибѣль, колѣбанніе, стьклѣница, черѣнъ, чрѣпъ, чрѣшьніа). *Тя се изговаря като* **е** *и се пише въ всички случаи, дѣто се чува такова.* Изключение правятъ само онія думи, въ което **е** възприето да се пише **ѣ.**

Ѣ.

Днесъ тая буква се пише: 1) намѣсто старобългарското **ѣ** (млѣко, вѣра — ст. б. млѣко, вѣра), 2) намѣсто **е**^{и}, съ изговоръ на **я** (впрѣгамъ, увѣхвамъ — ст. б. въпре^{и}гати, уве^{и}дати), 3) намѣсто **е,** съ изговоръ на **я,** по аналогия на други думи (нѣмамъ, дѣсенъ — ст. б. не имаіѫ (не іемліѫ), десьнь). **ѣ,** когато е подъ ударение и прѣдъ твърда сричка (или остатъкъ отъ такава) се изговаря като **я;** ако е подъ ударение, но прѣдъ мека сричка (или остатъкъ отъ такава) или пъкъ е неударено, изговаря се като **е.**

БУКВА **ѣ** СЕ ПИШЕ:

1) Въ **коренитѣ** на онія думи, въ които и на старобългарски се е писало **ѣ:**

бѣгамъ (ст. б. бѣгати)	*вѣнецъ* (ст. б. вѣньцъ)
бѣда (ст. б. бѣда)	*вѣра* (ст. б. вѣра)
бѣлъ (ст. б. бѣлъ)	*влѣка* (ст. б. влѣшти, влѣкѫ)

клѣй (ст. б. клѣи)	*мѣсецъ* (ст. б. мѣсеⁿць)
клѣтка(ст. б. клѣтъка)	*нѣдра* (ст. б. нѣдра)
лѣвъ (ст. б. лѣвъ)	*пѣна* (ст. б. пѣна)
лѣнивъ (ст. б. лѣнивъ)	*рѣпа* (ст. б. рѣпа)
лѣпя (ст. б. лѣпити,-пліж)	*смѣхъ* (ст. б. смѣхъ)
лѣто (ст. б. лѣто)	*цѣна* (ст. б. цѣна)
мѣрка (ст. б. мѣра)	*цѣпя* (ст. б. цѣпити,-ліж)
мѣсто (ст. б. мѣсто)	*чародѣй* (ст. б. чародѣй)

Всички такива думи сж изброени въ рѣчника на думитѣ съ **е** и **ѣ**.

2) Въ **глаголитѣ на -ѣя** и въ всички форми и думи, произведени отъ тѣхъ:

Сегашно врѣме:		Така се пишатъ и глаголитѣ:			
сѣ-я	говѣ-я	блѣя	лѣя	бѣлѣя	копнѣя
сѣ-ешъ	говѣ-ешъ	вѣя	пѣя	бѣснѣя	люлѣя
сѣ-е	говѣ-е	грѣя	сѣя	вилнѣя	нѣмѣя
сѣ-емъ	говѣ-емъ	зѣя	смѣя	владѣя	милѣя
сѣ-ете	говѣ-ете	зрѣя	тлѣя	живѣя	пилѣя
сѣ-ятъ	говѣ-ятъ				

Произведени форми и думи [1]*):*

живѣехъ	— живѣлъ	гордѣливъ
живѣхъ	— живѣлъ	заговѣзни
живѣнъ	— живѣне	заговѣлка
прѣживѣвамъ	— прѣживѣване	прозѣвка и пр.

По сжщия начинъ се пише и наставката **-ѣйши** въ прилагателни като: *свѣтлѣйши* (князъ), *свѣтѣйши* (синодъ), *августѣйши* и пр.

[1]) Вижъ правила №№ 3 — 9.

Забѣлѣжка. Слѣдъ **ж, ч, ш,** намѣсто **-ѣя,** пише се **-ея или -ая:**

възмжжея	вѣнчея (и вѣнчая)
закопчея	величая и пр.
осиромашея	

3) Въ окончанията на **минало несвършено врѣме:**

Окончанията за това врѣме: **-хъ, -ше, -ше, -хме, -хте, -ха,** се прибавятъ къмъ коренитѣ на глаголитѣ отъ I и II спрежения[1]), слѣдъ като се прибави къмъ тѣхъ гласна **ѣ.**

бер-ѣ-хъ	вертѣхъ
бер-ѣ-ше	вертѣше
бер-ѣ-ше	вертѣше
бер-ѣ-хме	вертѣхме
бер-ѣ-хте	вертѣхте
бер-ѣ-ха	вертѣха

По сжщия начинъ се пише и мин. несвър. врѣме отъ спомагателнитѣ глаголи **съмъ** и **ща:**

бѣхъ	бѣхме	щѣхъ	щѣхме
бѣше	бѣхте	щѣше	щѣхте
бѣше	бѣха	щѣше	щѣха

Изключение. Слѣдъ **ж, ч, ш,** и **гласна** пише се **е,** намѣсто **ѣ:**

мажехъ	учехъ	пишехъ	миехъ
мажеше	учеше	пишеше	миеше
мажеше	учеше	пишеше	миеше
мажехме	учехме	пишехме	миехме
мажехте	учехте	пишехте	миехте
мажеха	учеха	пишеха	миеха

Забѣлѣжка. Глаголи, които въ сегашно врѣме окончаватъ на **ямъ** (III спрежение) въ минало не-

[1]) Отъ I спрежение сж тия глаголи, които въ сегашно врѣме, 3-то лице, единств. число, окончаватъ на **е** (бере, дере, пие), отъ II спрежение — които свършватъ на **и** (гори, носи, учи). отъ III спрежение—които свършватъ на **а (я)** (дума, пита, събаря),

свършено врѣме приематъ окончания: **-яхъ, -яше -яше, -яхме, -яхте, -яха,** т. е. пишатъ се съ **я,** а не съ **ѣ.** Сѫщитѣ глаголи окончаватъ въ минало дѣйствително причастие на **-лъ, а, о, и,** а отглаголнитѣ имъ сѫществителни на **-яне.**

вàлямъ	— *вàляхъ*	— *вàлялъ*	— *увàлянъ* — *вàляне*[1])
кàлямъ	— *кàляхъ*	— *кàлялъ*	— *укàлянъ* — *кàляне*
стрѣлямъ	— *стрѣляхъ*	— *стрѣлялъ*	— *стрѣлянъ* — *стрѣляне*

4) Въ минало свършено врѣме на глаголи съ ѣ-основа[2]):

видѣ-хъ	**седѣхъ**
видѣ	**седѣ**
видѣ	**седѣ**
видѣ-хме	**седѣхме**
видѣ-хте	**седѣхте**
видѣ-ха	**седѣха**

Но сѫщия начинъ се пише и мин. свършено врѣме отъ спомагателнитѣ глаголи **съмъ** и **ща:**

бѣхъ	**бѣхме**	**щѣхъ**	**щѣхме**
бѣ	**бѣхте**	**щѣ**	**щѣхте**
бѣ	**бѣха**	**щѣ**	**щѣха**

[1]) Не трѣба да се смѣсватъ глаголитѣ *вàлямъ* (ст. б. валіати, -ліаіѫ) и *валя* (ст б. валнти, -лѭ). Отъ първия ще имаме въ минало несвършено врѣме *вàлях, вàляше* ... (топки и пр.), а отъ втория — *валѣх, валѣше* ... (валѣше снѣгъ; мин. несвър. врѣме — дъждътъ прѣвалѣ).

[2]) Глаголи отъ *ѣ-основа* сѫ тия, които въ минало свършено врѣме, един. число, 3-то лице, окончаватъ на **ѣ.** Послѣдното се намира винаги подъ ударение и се изговаря като **я** (въ Източна България) и като **е** (въ Западна България). Напримѣръ: *той видѣ* се изговаря: *той видя* и *той виде*. **ѣ-основа** иматъ всички глаголи, които на старобългарски въ инфинитивъ свършватъ на **-ѣти.** Тя се получава отъ послѣдната форма, като се отстрани окончанието **-ти.** Отъ старобългарската инфинитивна форма **видѣ-ти** получаваме основа **видѣ** (—на 3 то лице, един число, мин. свър. врѣме).

Глаголитѣ, които въ мин. свър. врѣме окончаватъ на **а, и, е** и пр., сѫ отъ **а, и, е** и пр основи:

ѣ-основа	а-основа	и-основа	е-основа
той видѣ	той бра	той пи	той зве
„ живѣ	„ кла	„ ходи	„ плѣте
„ заговѣ	„ ора	„ носи	„ мѣте

Забѣлѣжка. Отъ основитѣ: **зве, кле, сне, отне,** срѣщу които въ старобългарски езикъ стоятъ **кле**[ѫ], **възе**[ѫ] и пр., мин. свършено врѣме прави:

зве-хъ	клехъ	снехъ	отнехъ
зве	кле	сне	отне
зве	кле	сне	отне
зве-хме	клехме	снехме	отнехме
зве-хте	клехте	снехте	отнехте
зве-ха	клеха	снеха	отнеха

Сѫщо тъй и *разпехъ* (ст. б. распеѫхъ).

Гласната **е** тукъ е коренна гласна, произлѣзла отъ старобългарската *еѫ*, а не е прибавена къмъ корена, за да го съедини съ глаголното окончание, както е напримѣръ въ *вид-ѣ-хъ*, дѣто коренътъ е *вид*, а *ѣ* е прибавка.

5) Въ минало дѣйствително причастие — несвършено и свършено:

Минало несвършено врѣме:	причастие:	Минало свършено врѣме:	причастие:
говѣехъ	— говѣелъ	говѣхъ	— говѣлъ
живѣехъ	— живѣелъ	живѣхъ	— живѣлъ
берѣхъ	— берѣлъ	НО: брахъ	— бралъ
носѣхъ	— носѣлъ	носихъ	— носилъ
свирѣхъ	— свирѣлъ	свирихъ	— свирилъ
НО: мажехъ	— мажелъ	мазахъ	— мазалъ
миехъ	— миелъ	михъ	— милъ

Изключение. Пишатъ се съ **е,** намѣсто съ **ѣ,** само причастия:

1) Произведени отъ корени: **е** (ст. б. **е**[и]) и **кле** (ст. б. **кле**[и]):

а) взехъ — взелъ; прѣвзехъ — прѣвзелъ;
снехъ — снелъ; отнехъ — отнелъ
приехъ — приелъ;

б) клехъ — клелъ; проклехъ — проклелъ;

2) Произведени отъ глаголи на **-охъ**:

предохъ — прелъ; заведохъ — завелъ
плетохъ — плелъ; поведохъ — повелъ

Тукъ коренътъ окончава на съгласни **д** и **т**, които се изпущатъ прѣдъ окончанието **-лъ**, та се явява прѣдъ него кореннata гласна **е** (ст. б. **е**[и]).

6) Въ **минало страдателно причастие**, произведено отъ минало свършено врѣме на прѣходни глаголи съ **ѣ**-*основа*[1]):

Окончанията за това причастие: **-ѣнъ,-ѣна,-ѣно** приематъ само ония прѣходни глаголи, които въ минало свършено врѣме, един. число, 1-во лице, окончаватъ на **-ѣхъ**, а онѣзи, които окончаватъ на **-охъ** или **-ихъ**, приематъ окончание **-енъ**[2]):

азъ видѣхъ,	той видѣ,	слѣдов.	видѣнъ
„ излѣхъ,	„ излѣ,	„	излѣнъ
„ съзрѣхъ,	„ съзрѣ,	„	съзрѣнъ
„ търпѣхъ,	„ търпѣ,	„	търпѣнъ

[1]) Непрѣходнитѣ глаголи не могатъ да образуватъ страдателно причастие. Не можемъ да кажемъ: умрѣнъ, спанъ, оздравѣнъ, слѣдов. глаголитѣ: *умра, спя, оздравѣя* сж непрѣходни.

[2]) Съ други думи само глаголитѣ отъ *ѣ-основа* приематъ окончание *ѣ-нъ, ѣ-на, ѣ-но*, а отъ другитѣ основи (*и*-основи или *е*-основи) приематъ **-ен**ъ.

НО: азъ четохъ, той чéте, слѣдов. четенъ
„ плетохъ, „ плéте, „ плетенъ
„ предохъ, „ прéде, „ преденъ
„ изгубихъ, „ изгуби, „ изгубенъ
„ лѣпихъ, „ лѣпи, „ лѣпенъ
„ кадихъ, „ кади, „ каденъ

7) Въ **многопжтнитѣ глаголи** на **-амъ (-вамъ)** и **-ѣмамъ**:

а) на които *кореннata гласна* се произнася двояко: като **я** (въ Източ. България) и като **е** (въ Запад. България)[1]). Съотвѣтнитѣ имъ еднопжтни и трайни глаголи се пишатъ съ **е**:

лѣгамъ	(лягамъ и легамъ)	НО: легна — лежа
сѣдамъ	(сядамъ и седамъ)	седна — седа
клѣкамъ	(клякамъ и клекамъ)	клекна — клеча
врѣкамъ	(врякамъ и врекамъ)	врекна — врещя
крѣкамъ	(крякамъ и крекамъ)	крекна — крещя
смѣтамъ	(смятамъ и сметамъ)	сметна
посѣгамъ	(посягамъ и посегамъ)	посегна
увѣхвамъ	(увяхвамъ и увехвамъ)	увехна

Изключение. Обаче както многопжтнитѣ, така и еднопжтнитѣ глаголи, образувани отъ коренитѣ **бѣг-** и **лѣз-**, се пишатъ винаги съ **ѣ**:

бѣгамъ	— побѣгна	влѣзвамъ	— влѣзна
избѣгвамъ	— избѣгна	слѣзвамъ	— слѣзна
прибѣгвамъ	— прибѣгна		

[1]) Въ слѣднитѣ глаголи кореннata гласна **ѣ** не се изговаря като **я**, поради съгласната **ж**, която слѣдва подиръ нея:

убѣдя — убѣждамъ (=убеждамъ)
разврѣдя — разврѣждамъ (=развреждамъ)
цѣдя — изцѣждамъ (=изцеждамъ)

б) Произведени отъ глаголи, които въ *минало свършено врѣме* окончаватъ на **-ѣхъ** (т. е. отъ *ѣ*-основа). Глаголитѣ, които окончаватъ на **-ихъ** (*и*-основи), образуватъ многопжтни глаголи на **-явамъ**.

азъ заговѣхъ, той заговѣ, слѣдов. заговѣвамъ
„ остарѣхъ, „ остарѣ, „ остарѣвамъ
„ прѣтърпѣхъ „ прѣтърпѣ, „ прѣтърпѣвамъ
НО: „ уморихъ, „ умори, „ уморявамъ
„ угнетихъ, „ угнети „ угнетявамъ[1])

8) Въ всички **сжществителни** и **прилагателни**, произведени отъ глаголи съ *ѣ-основа*[2]):

I. **Отглаголни сжществителни** на **-ѣние (-ѣне)** и **-ѣване:**

а) Произведени отъ глаголи, които въ *минало свършено врѣме* окончаватъ на **-ѣхъ** и (*ѣ*-основа):

бдѣхъ – бдѣние	търпѣхъ—търпѣние,-ѣне
видѣхъ — видѣние	живѣхъ— живѣне
закъснѣхъ – закъснѣние	говѣхъ—говѣне
прѣзрѣхъ—прѣзрѣние	въртѣхъ—въртѣне
умѣхъ—умѣние	кипѣхъ—кипѣне и пр.

[1]) Сравни слѣднитѣ примѣри:

ѣ основа:		и- основа	
прѣживѣхъ	—прѣживѣвамъ	сѫживихъ	—сѫживявамъ (нѣкого)
оживѣхъ	—оживѣвамъ	поживихъ	—поживявамъ („)
извѣтрѣхъ	—извѣтрѣвамъ	провѣтрихъ	—провѣтрявамъ (стая)
забогатѣхъ	—забогатѣвамъ	обогатихъ	—обогатявамъ (нѣкого)
оздравѣхъ	—оздравѣвамъ	поздравихъ	—поздравявамъ („)
ослѣпѣхъ	—ослѣпѣвамъ	ослѣпихъ	—ослѣпявамъ (другиго)
съумѣхъ	—съумѣвамъ	наумихъ	—наумявамъ (нѣкому)

[2]) Сжщо тъй съ ѣ се пишатъ и отглаголнитѣ сжществителни, произведени отъ многопжтни глаголи, които съдържатъ ѣ въ корена си. Обаче произведенитѣ отъ еднопжтни или трайни глаголи се пишатъ съ е.

Забѣлѣжка I. Глаголитѣ на **-охъ** и **-ихъ** образуватъ отглаголни сжществителни на **-ение (-ене):**

изгубихъ— губене	метохъ—метене
молихъ—молене	плетохъ—плетене
хвалихъ—хвалене	предохъ—предене

б) Произведени отъ *многопжтни глаголи* на **-ѣвамъ**[1]):

ѣ-основа:	многопжт. глаголи:	отглагол. сжществ.:
завладѣ	завладѣвамъ	завладѣване
заговѣ	заговѣвамъ	заговѣване
побѣлѣ	побѣлѣвамъ	побѣлѣване
остарѣ	остарѣвамъ	остарѣване
прѣтърпѣ	прѣтърпѣвамъ	прѣтърпѣване

Забѣлѣжка II. Глаголитѣ на **-явамъ** образуватъ отглаголни сжществителни на **-яване:**

и-основа:	многопжт. глаголи:	отглагол. сжществ.:
яви	— явявамъ	— явяване
спаси	— спасявамъ	— спасяване
зачерви	— зачервявамъ	— зачервяване
промѣни	— промѣнявамъ	— промѣняване
умори	— уморявамъ	— уморяване и пр.

многопжт. глаг.:	отгл. сжщ.:	еднопжт. гл.:	трайни гл.:	отглаг. сжщ.:
лѣгамъ	— лѣгане	НО: легна,	лежа	— лежане
сѣдамъ	— сѣдане	седна,	седа	— седене
блѣскамъ	— блѣскане	блесна,	блещя	— блещене
врѣскамъ	— врѣскане	вресна,	врещя	— врещене
крѣскамъ	— крѣскане	кресна,	крещя	— крещене

[1]) т. е. отъ глаголи съ ѣ-основа.

II. **Сѫществителни на -ѣлка, -ѣлость, -ѣвъ -ѣвка:**

а) Произведени отъ *минало дѣйствително причастие:*

	сег. врѣме:	мин. св. вр.:	м. дѣйст. прич.:	сѫществ:
-ѣлка	говѣя	—заговѣ	— заговѣлъ	— *заговѣлка*
	седа	—поседѣ	— поседѣлъ	— *поседѣлка*
	пища	—пищѣ	— пищѣлъ	— *пищѣлка*
НО:	преда	—пре́де	— прелъ	— попрелка
-ѣлость	зрѣя	—узрѣ	— узрѣлъ	— *зрѣлость*
	смѣя	—посмѣ	— смѣлъ	— *смѣлость*
	старѣя	—остарѣ	— остарѣлъ	— *остарѣлость*

б) Произведени отъ *многопжтния видъ* на глаголитѣ:

	сег. врѣме:	мин. св. врѣме:	многопжт. глаг.:	сѫществ.:
-ѣвъ и -ѣвка	зѣя—	прозѣ	—прозѣва	—*прозѣвка* (*зѣвъ*)
	пѣя—	припѣ	—припѣва	—*припѣвка*
	сѣя—	засѣ	—засѣва	—*засѣвка*
	ща	—пощѣ(му се)	—пощѣва	—*пощѣвка*

Сѫщо тъй: *спѣвка, отсѣвка, прищѣвка, напѣвъ, посѣви* и пр.

III. **Прилагателни на -ѣливъ,** образувани отъ минало дѣйств. причастие:

мин. дѣйств. причастие:	прилагателно:
гордѣлъ се (възгордѣлъ се)	*гордѣливъ, а, о*
мързѣлъ, а, о (мързѣло го)	*мързѣливъ, а, о*
търпѣлъ, а, о (прѣтърпѣлъ)	*търпѣливъ, а, о*

НО: спестѝлъ, а, о—спестеливъ (пестеливъ)

9) Въ щърбата инфинитивна форма на глаголи съ ѣ-*основа:*

а) Въ *неопрѣдѣлителнитѣ глаголни форми* [1]), употрѣбени въ свръзка съ глаголитѣ: **мога, стига недѣй и смѣя:**

недѣй (недѣйте) пѣ, мрѣ, търпѣ, горѣ
стига пѣ, живѣ, вртѣ, търпѣ
мога (не мога) пѣ, живѣ (прѣживѣ), видѣ
смѣя (смѣешъ ли?) пѣ, вртѣ

НО: отъ *река*—не мога ре (ст. б. рещи (*ректи), рекѫ)
„ *кълна*—недѣй кле (ст. б. клѣ̈ти, кльнѫ)
„ *вземамъ*—не мога взе (ст. б. възѣ̈ти, възьмѫ)

б) Въ *неопрѣдѣлено бждно врѣме,* съставено отъ инфинитивната основа и спомагателния глаголъ **ща:**

пѣ-ща (ще пѣя нѣкога)	видѣ-ща и пр.
пѣ-шешъ	вртѣ-ща
пѣ-ще	живѣ-ща
пѣ щемъ	заврѣ ща
пѣ щете	запрѣ-ща
пѣ-щатъ	умрѣ-ща

Напримѣръ: „Видѣ-щемъ по-подирѣ“.

---

[1]) Неопрѣдѣлителнитѣ глаголни форми сѫ неизмѣняеми по лице и число. Тѣ сѫ остатъци отъ старобългарското неопрѣдѣлително наклонение (инфинитивъ) и сѫ получени отъ послѣдното, като е било отстранено окончанието **-ти** отъ глаголната основа. Отъ старобългарскитѣ инфинитивни форми: **трьпѣти, видѣти, врьтѣти, мрѣти, пѣти, живѣти** днесъ употрѣбяваме съ сѫщото значение само глаголнитѣ имъ основи: *търпѣ, видѣ, вртѣ, мрѣ, пѣ, живѣ,* които окончаватъ на ѣ. Тѣ сѫ ѣ -основи. Въ тѣхъ ѣ се намира подъ ударение и затуй се изговаря двояко: като я (по източ. български) и като е (по зап. български).

недѣй пѣ (изговаря се: недѣй пя и недѣй пѐ)
стига търпѣ (изговаря се: стига търпя и стига търпѐ)

10) Въ члена **-тѣ** за множествено число, въ мѣстоименията: **тѣ, тѣзи, онѣзи** и въ формитѣ, произведени отъ тѣхъ:

Опрѣдѣл. членъ	Лич. мѣст.	Притеж. мѣст.	Показ. мѣст.
мѫже-**тѣ**	Им. п. **тѣ**	**тѣхенъ,-а,-о**	**тѣзи**
рѫцѣ-**тѣ**	Вин. п. **тѣхъ**		**онѣзи**
очи-**тѣ**	Дат. п. **тѣмъ**		
добри **тѣ**			

11) Въ края на нарѣчията, които изглашатъ на **е**, и въ произведенитѣ отъ тѣхъ прилагателни съ окончание **-шенъ.**[1])

Нарѣчия:		Прилагателни:
горѣ	утрѣ	— утрѣшенъ
зимѣ	вѫтрѣ	— вѫтрѣшенъ
лѣтѣ	сетнѣ	— сетнѣшенъ
послѣ	кѫдѣ (дѣ)	— кѫдѣшенъ
подирѣ	отколѣ	— отколѣшенъ

Изключение. Не се пишатъ съ ѣ само нарѣчията: **не, поне, още, въобще и напладне.**

Забѣлѣжка. Нѣкои, по аналогия на другитѣ нарѣчия, пишатъ:

денѣ (изгов. денѐ), намѣсто **деня** (ст. б. дьныѣ)
нощѣ („ нощѐ), „ **нощя** (ст. б. нощьѣ)
долѣ („ до́ле), „ **долу** (ст. б. долу)

[1]) Нарѣчията: *горѣ, долу, зимѣ, лѣтѣ, послѣ, подирѣ, деня и нощя* образуватъ прилагателни съ окончание — **енъ**: *гóренъ, доленъ, зименъ, лѣтенъ, послѣденъ, подиренъ, дневенъ, нощенъ.*

Трѣба да се прѣдпочитатъ вторитѣ форми: *деня, нощя, долу,* като по-благозвучни и етимологично по-правилни.

12) Въ остатъцитѣ отъ старото **двойствено число:**

двѣ, двѣстѣ, рѫцѣ, нозѣ и пр.

Сѫществителнитѣ *рамо, крило и колѣно* се употрѣбяватъ въ двойствено число, когато се подразбиратъ само два прѣдмета:

Единст. число:	Двойств. число:	Множ. число:
рамо	раменѣ	рамена
крило	крилѣ	крила
колѣно	колѣнѣ	колѣна

Примѣри:

Двойств. число:	Множ. число:
Нагази до *колѣнѣ.*	НО: Виждатъ се *колѣната* имъ.
Покри си *раменѣтѣ.*	Болятъ ги *раменатa.*
На пѣтела подрѣзаха *крилѣтѣ.*	*Крилата* на орлитѣ сѫ силни.

13) Въ **дателния падежъ** на личнитѣ мѣстоимения **азъ** и **ти:**

Имен. падежъ	Вин. падежъ	Дат. падежъ
азъ	мене, ме (кого?)	менѣ, ми (кому?)
ти	тебе, те (кого?)	тебѣ, ти (кому?)
—	себе, се (кого?)	себѣ, си (кому?)

Винителнитѣ форми отговарятъ на въпроса *кого?* (съ кого? за кого? и пр.), а дателнитѣ—на въпроса *кому?* Формата **себѣ** днесъ почти не се употрѣбява.

Примѣри:

Мене попитаха (или: Попитаха *ме)* — *Кого* попитаха?—Мене (вин. п.)

Тебе наказаха (или: Наказаха *те)* — *Кого* наказаха?—Тебе (вин. п.)

Менѣ ми се струва (или: Струва *ми* се) — *Кому* се струва? — Менѣ (дат. п.)

Тебѣ се падна наградата (или: Падна *ти* се наградата) — *Кому* се падна наградата? — Тебѣ (дат. п.)

14) Въ суфикса **-ѣнъ** у **прилагателнитѣ относителни имена,** когато ударението пада върху послѣдната сричка на думата[1]):

	НО:		
басмѣнъ		ба́гренъ	мѣ́денъ
брашнѣнъ		вълненъ	оло́венъ
кафѣнъ		гли́ненъ	пръстенъ
кадифѣнъ		дъ́рвенъ	руменъ
пепелѣнъ		ко́стенъ	стъкленъ
платнѣнъ		ма́сленъ	сукненъ и пр.
тѣстѣнъ и пр.		мѣденъ	

[1]) На старобългарски всички прилагателни, които показватъ, отъ какво е направенъ или се състои прѣдметътъ, иматъ суфиксъ *-ѣнъ*. Както се пише *пепелѣнъ и тѣстѣнъ,* пишатъ се и: *багрѣнъ, дрѣвнъ. маслѣнъ, медѣнъ, прѣстѣнъ, румѣнъ* и пр.; днесъ обаче пишемъ **ѣ** въ тия суфикси, само когато е подъ ударение, защото тогава **ѣ** се произнася двояко: като **я** (въ Източ. България) и като **е** (въ Зап. България).

15) Въ частицата **нѣ,** която се срѣща като съставна часть на думитѣ:

нѣкакъ	**нѣколко**
нѣкакъвъ	**нѣколцина**
нѣкога	**нѣкѫдѣ**
нѣкой, я, е	**нѣгдѣ** (**нѣйдѣ**)
нѣкого	**нѣщо**
нѣкому	**нѣчий**

Тукъ **ѣ** е подъ ударение и се произнася двояко: като **я** и като **е**. Обаче думата *нѣколцина* може да се произнесе и съ ударение отмѣтнато върху **и**: неколцѝна.

Въ всички други случаи се пише **не**. Послѣдното има отрицателно значение, независимо отъ това, дали се пише съединено или отдѣлно отъ думитѣ, при които стои.[1])

16) Въ частицата **всѣ,** която се срѣща като съставна часть на думитѣ:

всѣки (**всѣкой**)	**всѣкога** (**всѣкогашенъ**)
всѣкакъ	**всѣкѫдѣ**
всѣкакъвъ	**всѣчески**

Тукъ **ѣ** е подъ ударение и се произнася като **я** и като **е**.

[1]) Частицата **не** се пише **съединено** при: *съществителни* (нещастие, немирство), *прилагателни* (непоправимъ, негоденъ), *причастия* (незрѣлъ) и *наръчия* (нерѣдко, неведнъжъ), а **отдѣлно** при: *мѣстоимения* (не азъ, не ти, не този), *числителни* (не единъ, не два) и *глаголи* (не виждамъ, не искамъ, не зная). Обаче, ако глаголътъ не се употрѣбява въ утвърдителна форма, частицата **не** се пише съединено (негодувамъ, недѣй, немаря, **ненавиждамъ**, нерача, нехая).

Въ всички други случаи се пише **все** (ст. б. вьсе):

всеблагъ	**все**миренъ
всевѣдецъ	**все**могжщъ
всевѣдущь	**все**народенъ
всевъзможенъ	**все**общъ
всегда	**все**светъ
вседържитель	**все**силенъ
всеизвѣстенъ	**все**цѣлъ и пр.

Забѣлѣжка. Частицата **всѣ** самостоятелно не се употрѣбява; обаче **все** се употрѣбява съ значение на: *всичко (всички), всѣкога, постоянно, пакъ, още* и пр.

При *все* това.	Той *все* плаче.
Прибира *все*, що му падне.	*Все* това му е въ ума.
Триста момци *все* отборъ юнаци.	*Все* неговата си знае.
Дъждътъ *все* си вали.	

17) Въ прѣдлога **прѣ,** който се употрѣбява винаги съединенъ съ други думи.

Забѣлѣжка. Правила за употрѣбата на този прѣдлогъ и думитѣ, въ които се срѣща, сж помѣстени на друго мѣсто въ рѣчника.

БУКВА **ѣ** НЕ СЕ ПИШЕ:

1) Въ **началото на думитѣ:**

ястие (ст. б. іастиіе), а не: ѣстие

ямъ, ядешъ и пр. (ст. б. іасти, іямъ), а не: ѣмъ, ѣдешъ и пр.

яздà (ст. б. іазда), а не: ѣзда.

яздя, яздишъ и пр. (ст. б. іаздити,-ждж), а не: ѣздя, ѣздишъ и пр.

яхамъ, яхашъ (ст. б. іахати,-хаіж), а не: ѣхамъ, ѣхашъ и пр.

яре, ярина, (ст б. іарь, іарина)

яребица (ст. б. іаре^{н}бица)

езикъ (ст. б. іе^{н}зъікъ)

езичникъ (ст.б. іе^{н}зычьникъ)

2) Подиръ **гласна:**

Отъ *бия*— мин. несвър. врѣме *биехъ*, а не: биѣхъ

„ *пия* „ „ „ *пиехъ*, „ „ пиѣхъ.

„ *мия* „ „ „ *миехъ*, „ „ миѣхъ.

„ *боя се* „ „ „ *бояхъ се*, „ „ боѣхъ се.

3) Подиръ гърленитѣ съгласни **г, к, х,** и небнитѣ **ж, ч, ш:**

Подиръ **г, к, х:**

а) ергенъ кела херувимъ
Георги керамида

б) Отъ кор. *мог-* (мога) — мин. несв. врѣме можехъ[1])

„ „ *пек-* (пека) — „ „ „ печехъ

„ „ *върх-*(върхá и вършá) „ „ вършехъ

Подиръ **ж, ч, ш:**

а) желва	чело	шевъ
желѣзо	челюсть	шега
желание	челядь	шепна
жена	чесало	шетамъ
жеравъ	четири	шесть
жестокъ	чехълъ	шествие

[1]) Въ старобългарски съчетанията **гѣ, кѣ, хѣ** сж минали **въ жа, ча, ша,** слѣдъ това, по аналогия на други глаголи—**въ же, че, ше.**

б) Отъ *мажа* — мин. несв. врѣме мажехъ
„ *блажа* „ „ „ блажехъ
„ *уча* „ „ „ учехъ
„ *смуча* „ „ „ смучехъ
„ *пиша* „ „ „ пишехъ
„ *плаша* „ „ „ плашехъ

Забѣлѣжка. Подиръ **щ** пише се **ѣ**, понеже то дохожда слѣдъ **т** (щ=шт).

щѣхъ, щѣше .... — щѣние
пищѣхъ, пищѣше .. — пищѣние,-ѣне

4) Въ чужди думи:

инструментъ (фр. instrument)	претенция (prétention)
интересъ (фр. intérêt)	претендирамъ(фр.prétendre
предикатъ, прилогъ (фр. prédicat)	резервирамъ (фр. réserver)
презвитеръ (гр. презвитерос)	религия фр. religion)
президентъ (фр. président)	реформа (фр. réforme)
премия (фр. prime)	секретъ (фр. secret)
престижъ (фр. prestige)	секретарь (фр. secrétaire)
	сцена (фр. scène)
	центъръ (фр. centre)

Не трѣба да се пише: прѣзвитеръ, прѣзидентъ, прѣстижъ, рѣлигия, сцѣна, цѣнтъръ и пр.

НѢКОЛКО БѢЛѢЖКИ:

1) По традиция нѣкои все още продължаватъ да пишатъ **ѣ** и въ можествено число на *повелително наклонение*, за да се различавало отъ сегашно врѣме: Така напримѣръ пишатъ:

Сегашно врѣме:		Повелително наклонение:	
един. чис.	мн. чис.	един. чис.	мн. чис.
орѐшъ —	орѐте	орѝ —	орѣ́те
четѐшъ —	четѐте	четѝ —	четѣ́те
вдигнешъ —	вдигнете	вдигнѝ —	вдигнѣ́те

Обаче това писане не е съгласно съ установения официаленъ правописъ.[1]) Въ повелително наклонение глаголитѣ трѣба да се пишатъ съ **е**, а не съ **ѣ**.

2) Сѫщо тъй по традиция, прокарана въ постаритѣ ни граматики, нѣкои пишатъ **ѣ** *слѣдъ всѣко* **р**.

Както пишатъ *брѣгъ, трѣва, рѣчь* и пр., думи, въ които **ѣ** е етимологично, пишатъ и думи като: *рѣвъ, рѣдъ, дрѣбно, дрѣха, прѣжда, да рѣка* и пр., срѣщу звука **е** въ които на старобългарски стоятъ **ь, е** или **е**^{и}, но не и **ѣ**. Освѣнъ това нѣма никакви фонетични причини, които да изискватъ да се пише въ тия думи **ѣ**, намѣсто **е**. Правилото е съвсѣмъ неоснователно.

---

[1]) Въ старобългарски само глаголитѣ отъ I и II спрежения, т. е. тѣзи на които сегашната основа окончава на **е** (несе, плете, пече, бере) или на **не** (двигне, въікне, дъхне), се пишатъ въ повелително наклонение, 2 ро лице. мн. число съ **ѣ**. Глаголитѣ отъ останалитѣ три спрежения: III-то, съ сегашна основа на **іе** (знаіе, мъіе, коліе, пише), IV-то, съ сегашна основа на **и** (хвали, тръпи, носи) и V-то, съ основа равна на корена, т. е, безъ основна наставка, и при това окончаваща на съгласна (іес-, дад-, яд- и вѣд-) се пишатъ въ повелително наклонение, 2 ро лице, множ. число съ **и**. Така напримѣръ на старобългарски въ повелително наклонение имаме:

Пиши: *ревъ, редъ, дребно, дреха, прежда, да река* и пр.

3) Често се смѣсватъ окончанията за *сегашно врѣме* съ тия за *минало свършено врѣме* въ 3-то лице един. число.

Сегашно врѣме:		Мин. свър. врѣме:
Пиши: да спра	НО:	спрѣхъ
„ спрешъ		спрѣ
„ **спре**		**спрѣ**
„ спремъ		спрѣхме
„ спрете		спрѣхте
„ спратъ		спрѣха

Първитѣ форми (сегашнитѣ) се познаватъ по това, че приематъ прѣдъ себе си частицитѣ: **да, ще, ако, нека** и пр., а вторитѣ (миналитѣ) не ги приематъ.

Пиши: *да спре, ще умре*; НО: *тя спрѣ, той умрѣ* и пр.

Отъ несѫ — несѣте (I спр) НО: отъ знаіѫ — знаите (III спр.)
„ плетѫ — плетѣте („) „ пишѫ — пишите („)
„ рекѫ — рьцѣте („) „ ношѫ — носите (IV спр)
„ въікнѫ — въікнѣте (Iспр.) „ хваліѫ — хвалите („)
„ двигнѫ — двигнѣте(„) „ дамъ — дадите (V спр.)

Въ министерското упѫтване за правописъ не е прѣдвидѣно никакво правило за писане повелително наклонение съ **ѣ**. Въ случая Министерството е отстѫпило отъ етимологичния принципъ и е възприело фонетичния, т. е. повелително наклонение да се пише съ **е**. Както: *хвалете, търпете*, така и: *плетете, викнете* трѣба да се пишатъ съ **е**, а не съ **ѣ**. Да се въвежда днесъ наново старобългарското правило за писане повелително наклонение на глаголи отъ I и II спрежения съ **ѣ** и да го разпространяваме върху глаголи отъ другитѣ три спрежения е съвсѣмъ неумѣстно.

ДУМИ СЪ **Е** и **Ѣ**.

А

аленъ
алченъ
анатема (гр.), проклинане, отлѫчване отъ черквата.
ангелъ
Андрей (Андреевъ)
армéя (гр.), прѣсолъ, зéлена чорба, кисело зеле, туршия.
Асѣнь (ст. б. Асѣнь)
атлазенъ
афоресанъ

Б.

баберки (вж. паберки)
бавенъ
бáгнене (отъ гл. обагня се, оагня се)
багренъ, пурпуренъ (багря —боядисвамъ алено, червено)
багреница
багренороденъ
бадéмъ, дърво миндалъ
баирестъ
бáленъ
бáненъ
банкеръ
барометъръ
басмѣнъ
баснописецъ
бдѣние, (ст. б. бъдѣніе; бъдѣти)
бдителенъ
бедро, (ст. б. бедро)
бедренъ
бѣгамъ (ст. б. бѣгати и бѣжати)
бѣгавица, ходене често повънъ, болесть диария, сюрмекъ
бѣгалкà (или *пристанка*), пристанала мома
бѣгане (бѣгъ), тичане, припкане. *(ст. б.* бѣгъ)
бѣганица, игра гоненица
бѣглецъ
бѣгомъ
бѣгство

бѣжанъ (бѣ̀гльо), 1. който бѣга, кога се види на тѣсно; 2. Бѣжанъ, м. соб. име
Бѣжаново (село)
бѣжанецъ (ст.б. бѣгунъ)
беглѝкъ (тур.), годишенъ данъкъ отъ овци и кози.
бегликчѝя, който събира беглика.
бѣда, напасть, злощастие, нужда (ст. б. бѣда)
бѣдствие (ст.б. бѣдьство)
бѣдствувамъ (ст. б. бѣдьствовати)
бѣдя, наклеветявамъ
бѣдене
бѣдень, сиромахъ (ст. б. бѣдьнъ)
бѣдность, злочестие, неволя (ст.б. бѣдьность)
бѣдякъ
безъ (прѣдлогъ)
безвѣрецъ
безврѣденъ
безгласенъ и пр.
бездна, пропасть дълбока, като безъ дъно
Безцѣна, ж. соб. име
Бѣлъ,-а,-о
Бѣла (село)
бѣла̀чка, мома или жена, която бѣли платна.
бѣ́лвица, така наричатъ въ Охридъ единъ видъ риба пестърва.
бѣ́левица, бѣла риба, смѫдокъ.
бѣлезнѝкавъ, възбѣлъ, що бие на бѣло.
бѣлило, (ст. б. бѣлило)
бѣлѣнка, 1. кога се събератъ моми и невѣсти да бѣлятъ платна, 2. кога се събератъ да бѣлятъ (лупятъ) царевица.
бѣлѣя се, (ст. б. бѣлѣти се[и])
бѣлѝлка, 1. бѣлило, 2. бѣла пръсть, бѣла глина (гнила́).
бѣлина̀, бѣлота
бѣлѝца, 1. бѣла овца, бѣла, бѣлка, бѣлуда, 2. риба „бъскунъ“ или „стрѣлка,“ 3. Бѣлица (село)
бѣлѝя, единъ видъ бѣло жито.
бѣлка, 1. животно, единъ видъ поръ, съ бѣло петно на гушата (ако петното е желто, казва се златка); 2. бѣла овца, бѣлуда.

Бѣлградъ
Бѣлово (Бѣльово), село
Бѣлоградчикъ
бѣло́къ, дърво бѣлоборка
бѣлосвамъ
бѣлотра̀къ, варовникъ, бѣлъ камъкъ, отъ който се добива варь.
бѣлтъкъ, 1. бѣлина отъ яйце, 2. бѣлъ кремъкъ, бѣлчукъ.
бѣлуда и *бѣлуна*, бѣла крава или овца; бѣлка, бѣла, бѣлица.
бѣлчинъ, 1. бѣлъ овенъ, 2. Бѣлчинъ (село) Бѣлчо, м. соб. име.
бѣльо́, долни бѣли дрехи
бѣ́ля, 1. правя бѣло съ пране, съ миене, 2. боядисвамъ съ бѣло, 3. лупя, люпя, очиствамъ кожата, кората или чорупката на нѣщо: ябълка, дърво и пр.; обѣлвамъ ябълка.
бѣлѣгъ, (ст. б. бѣлѣгъ)
бѣлѣжа
бѣлѣжка
бѣлѣжитъ
бѣлѣзанъ (от-, за-)
беля (тур.), бѣда
бе́нка, черна брадавичка на лицето или на тѣлото (ст. б. пе[и] гъі)
бера (ст. б. бърати, берж)
берачъ
беритба, берба (виноберъ, виноберма, гроздоберъ)
Беро, м. соб. име
берберинъ (тур.), бръснаръ
бѣсъ (ст. б. бѣсъ), 1. зълъ духъ, демонъ; 2. болесть, която хваща кучетата.
бѣсенъ
бѣсня, бѣснувамъ, бѣсувамъ, немирунамъ, лудувамъ
бѣсната
бѣснурка, чучулѝга
бѣсовски (пѣсни и др.)
бесѣда, разговоръ (ст. б. бесѣда)
бѣсилка (ст. б. висѣлица, отъ висѣти, вишж,[и]— вися)

бѣеило
бѣся
бисеръ
Бисера, ж. соб. име
Бисерче (село)
благовѣстие, добро извѣстие.
благовѣстявамъ (ст. б. — благовѣстити)
Благовѣщение (праздникъ 25 мартъ ст. ст.)
Благовѣцъ (Благовѣщение)
благоговѣние, голѣма почить (ст.б. благоговѣниіе)
благовѣя,-ѣйно
благоденствие
благодѣтель (ст. б. благодѣтель)
благодѣяние
благолѣпие
благонамѣренъ
блѣденъ, блѣдъ (ст. б. блѣдьнъ)
блѣднѣя (ст. б. блѣдѣти)
блѣдность
блазѣ му, честитъ е
блѣнъ (отъ гл. бълнувамъ)
блѣнувамъ
блѣнка, гладъкъ камъкъ, станалъ такъвъ отъ търкаляне изъ вода.
блѣсъкъ (ст. б. блѣскъ)
блѣскавъ
блѣскамъ, но: блесна, блещя, блещукамъ.
блѣя
блѣене
близнéне, раждане близнаци (**отъ** гл. близня)
богатѣя (ст. б. богатѣти, -тѣж)
бодежъ, бодецъ
боленъ (ст. б. больнъ)
болѣя (стб. болѣти, -лѭ)
болезьнь, болка (ст б. болѣзнь)
болезненъ
болесть (ст. б. боліесть)
болежка
боледувамъ
боледуване
боляринъ, дворянинъ, благороденъ, господарь (ст. б. боліаринъ)
босилекъ, растение (ст. б. босилькъ)
брáделъ, малка брадичка. (отъ брада ум. в. - брáделъ; ув. в. - брадúще)
брѣгъ (ст. б. брѣгъ)
Брѣгалница (рѣка)

брѣговитъ
Брѣгово (село)
брѣза (дърво)
Брѣзникъ (градъ)
Брѣзово (село)
брѣздà (брѣзнà) 1. пѫтека, която остава рало, кога се оре земя; 2. диря, слѣда отъ нѣщо, 3. пѫтека въ лозе или между двѣ лозя.
брѣздя
брѣздѐне (брѣзнѐне)
брѣме, товаръ (ст.б. брѣмѧ)
брѣстъ (дърво)
брѣсталакъ
Брѣстовица (село)
броежъ
броене
броеница
бръщолевене
буденъ
буенъ
бурдéй (бурдéлъ) 1. кѫща въ земята, землянка; 2. изба, погребъ.
буренъ
буренясълъ
бучене
бюрéкъ (тур), баница, между петуритѣ на която има сирене, скълцано месо или зеленчукъ; млинъ, зелникъ.
бѫдаще, бѫднина (ст. б. бѫдѫштеіе; (рус.) будущее, а не: бѫдеще.
бързéй (бързéлъ, бързàкъ) мѣсто не рѣка, дѣто водата тече по-бързо.
бърнестъ
бърчене
бъхтене

В.

вáбене, примамване, стървене (отъ гл, вàбя, примамвамъ животно да дойде при мене, мамя, стървя)
вадене
важенъ
валежъ
валякъ (ст. б. валіакъ)
валене
валчестъ
вардене
варелъ
варене
вѣверица, невѣстулка, по-

падийка (ст. б. вѣверица)

вѣда, 1. самодива, русалка; 2. вѣщица (вѣщерица), бродница.

вѣдѣние, знание (ст. б. вѣдѣниіе); естествовѣдение, отечествовѣдение.

вж. *вѣмъ, договѣждамъ се, свѣдѣние и пр.*

вѣдомъ, извѣстенъ (ст. б. вѣдомъ)

вѣдомость

вѣдомство

веднага

веднъжъ

вѣдро, ясно (ведро врѣме, ведро небе)

ведрина́, 1. ясно врѣме, кога грѣе слънце и нѣма облаци; 2. свѣжесть, прохлада, хладъ хладина, вѣтрина.

вѣдро́ (ст. б. вѣдро), 1. дървенъ сждъ за вода, открит отгорѣ; бъкелъ, 2. мѣрка за вино и ракия отъ по 10 или 20 оки.

вѣдрици, цвѣте кандилка, любика, сини кокошки.

вѣжда (ст. б. вѣжда)

вѣжливъ

вѣзвамъ, вързвамъ (ст. б. ве[и] зати)

вездѣсѫщъ

везиръ (тур.), първиятъ чиновникъ въ Турция.

везни́ (араб.) теглилка, терязии.

вѣйка, вѣтва (отъ гл. вѣя) вж. вѣтъръ

вѣкъ

вѣкувамъ

вѣченъ, вѣковенъ

велегласно, съ високъ гласъ, громко.

Велзевулъ, началникъ на злитѣ духове, бѣсовски князъ (ст. б. Вельзѣволъ,-зѣулъ)

великъ

Великдень (Велидень), праздникъ Възкресение

велѝдница, дреха или накитъ, направени за Велидень, или що се пазятъ за тоя праздникъ.

Велико, м. соб. име

великолѣпие (ст. б. вельлѣпота)

величественъ

величина

Велко, м. соб. име

велмо́жа, господинъ, голѣмецъ, боляринъ, (ст. б. вельможа)

вѣмъ, зная (ст. б. вѣдѣти, вѣмъ)

невѣмъ, 1. не зная; 2. може би.

вж. вѣда

вена, кръвоносенъ сждъ, жила.

вѣнецъ (ст. б. вѣньць)

Вѣнко, м. соб. име

Вѣнцеславъ, м. соб. име

вѣнци (на уста)

вѣнцеболъ

вѣнчавамъ (ст. б. вѣньчати,-чаіж)

вѣнчаленъ

вѣнчалница, вѣнчална дреха.

вѣнчило

вѣно, прика, зестра (ст. б. вѣно)

вѣра (ст. б. вѣра)

вѣрвамъ (ст. б. вѣровати, -руіж)

вѣренъ (ст. б. вѣрьнъ)

вѣроломенъ

вѣроподобенъ

вѣроотстѫпникъ

вѣротърпимъ

вѣроятенъ (ст. б. вѣрое[и]тьнъ)

вѣря се

довѣрие

вере́въ, поребъръ, накриво, полегато

вересѝя (тур.) купуване и продаване на почекъ, безъ да се броятъ тутакси пари.

верѝга (ст. б. верига)

верте́пъ (рус.) свърталище.

веселъ (ст. б. веселъ)

Весела, ж соб. име

веселба

веселие

Веселинъ, м. соб. име

веселя се (ст. б. веселити,-ліж)

весло́, лопата, съ която се кара ладия (ст.б. ве[и]сло)

вѣсть, извѣстие, новина (ст. б. вѣсть)

вѣстене

вѣстникъ

вѣстникарь

вѣстовой
вѣстя се
вѣся, окачвамъ нѣщо да виси (ст. б. вѣсити,-шж)
вѣсене
вѣсило
вѣшалка, чепка грозде, гроздъ, откжснать съ по-дълга дръжка и окаченъ да виси, за да изсъхне гроздето и да трае повече врѣме.
надвѣсенъ
отвѣсно
вѣтъръ (ст. б. вѣтръ)
вѣтва (вѣтка), вѣйка, клонче, сжчка (ст. б. вѣтвь)
Вѣтренъ (село)
вѣтрешкъ, вѣтърничавъ, човѣкъ вѣтрогонъ.
вѣтрило, 1. платно на ладия, на гемия, което се простира, кога има вѣтъръ, та се издува и кара ладията; 2. направа, за да си духатъ съ нея прѣдъ лицето лѣтѣ за прохлада; 3. хвърчило.
вѣтринà, ведринà, хладъ, прохлада.
вѣтромѣтъ, мѣсто, отъ дѣто вѣтъръ е одухалъ, омелъ снѣга.
вѣтрушка, 1. вѣтерушка, вѣтъръ, вихрушка, буря: 2. соколъ отъ малкитѣ, които трептятъ въ въздуха на едно мѣсто; ястребъ, керкенезъ, гергина.
вѣтрѣя, вѣтрѣе се; извѣтрѣлъ.
вѣя
вж. вѣйка
вехна гасня, линѣя (ст. б. вежнжти,-нж)
вехтъ, старъ (ст. б. ветъхъ) но: Ветхи Завѣтъ
вехтѣя
вече (ст. б. веште=повече)
вѣченъ (ст. б. вѣчьнъ)
вѣчность
вж. вѣкъ
вѣчеръ и вѣчерь (ст. б. вечеръ); добъръ вечеръ, но: вечерьта.
вечéрникъ, вѣтъръ, що духа вечерно врѣме.
вечѐрница (венера или зорница), звѣзда, що изгрѣва вечеръ на западъ, щомъ зайде слънцето, и свѣти повече отъ другитѣ звѣзди (рус. вечерняя звѣзда); 2. малка пеперудка, що хвърчи вечерь около пламъка на свѣщь; вѣщерица.
вечéрня, молитви, що се четатъ въ църква надвечеръ.
вечѐря (ст. б. вечеріа)
вечéрямъ (стб. вечеріати)
вещь, прѣдметъ, нѣщо (ст.б. вѣшть)
вещество, материя
вѣщъ, вѣщъ човѣкъ (ст. б. вѣшть), 1. който добрѣ разбира нѣщо; 2. който знае нѣкакъвъ занаятъ хубаво; умѣе да върши нѣщо; изкусенъ въ нѣщо,
вѣщикъ, бродникъ, магьосникъ (ст. б. вѣштьць)
вѣщинà, умѣние
вѣщица (вѣщерица) 1. вѣда, самодива; 2. бродница, магьосница; 3. лоша, зла жена; 4. малка пеперудка, що хвърчи вечеръ около пламъка на свѣщь; 5. насѣкомо свѣтулка, блѣстулка (блещунка).
вѣя (ст. б. вѣіати, вѣіж)
вѣячка,
вж. вѣтъръ, завѣтъ и пр.
вземамъ
виденъ, -а, -о (виденъ човѣкъ, видно лице и пр.)
видѣние (ст. б. видѣниіе)
видѣнъ,-а,-о (видѣтъ го е)
Видѣнъ, м. соб. име.
видѣлъ, -а, -о
видѣло, 1. видѣлина, свѣтлина; 2. материя за свѣтене: гасъ, масло, свѣщь и пр.
видѣлинà
вж. провидѣние
виèлица
виене
вилнѣя, лудувамъ, бѣснѣя.
вилнѣене
вúме
виненъ
винителенъ (падежъ)
виновенъ

вѝрене, надигане (нос̀ъ)
вирѣя
вирѣене (за растение)
висѣлъ (висулка), нѣщо окачено да виси.
висене, когато нѣщо виси.
високомѣренъ
високомѣрие
вистрѣлъ (рус.), изстрѣлъ, вж. стрѣла
вкаменѣнъ
вклѣя, (да се—), казва се за колело и др. п., когато отъ мазане се е набрало по него много нечистотия, та не може да се върти.
вклѣща, вклѣщвамъ, заклѣщвамъ.
вкоренявамъ
вкоренение
вкратцѣ (рус.), накратко, накжсо.
владѣя (ст. б. владѣти,-ѣіж)
владѣние
владѣтель
влаженъ
влакнестъ
власѣнъ, власатъ, космат̀ъ (ст. б. власѣнъ)
властелинъ (ст. б. властелинъ и властель)
вледеня
вледененъ
вледенявамъ
влѣза
влѣзвамъ (ст. б. вълѣсти)
влѣзълъ
възлѣзвамъ, възлизамъ (ст. б. възлѣсти)
излѣзвамъ, излизамъ (ст. б. излѣсти)
влѣка (ст.б. влѣшти (*влѣкти), влѣкж)
влѣчение (ст.б. влѣчениіе)
влѣчуга
вмѣнявамъ
вмѣсто, намѣсто (ст. б. въмѣсто)
вмѣстямъ (ст. б. въмѣстити,-штж)
вмѣстимость
вмѣтамъ
но: вметна, вметнатъ
внезапно (ст. б. вънезапж и вънезапь)
внезапенъ
внезапность
внеса (отъ гл. внасямъ)

водене (отъ гл. водя)
воденъ
водомѣръ
водосвѣтъ
воденица
воденичарь
воденичен̀ъ
военен̀ъ
воленъ, свободенъ (ст. б. вольнъ)
впервамъ, вперямъ
впечатление
впрѣгамъ
впрѣгане
впрѣгатенъ
но: впрегна
врагъ дебенъ
врачебенъ (отъ врачуване, врачба)
врѣва, викъ, глъчъ.
вредъ (вж. редъ)
вредѐнъ, туренъ въ редъ.
навредъ
споредъ
врѣда̀, повр̀ѣда, пакость (ст. б. врѣдъ)
врѣденъ (ст. б. врѣдьнъ), 1. който нанася врѣда; 2. способенъ да извърши нѣщо.
врѣдене
врѣдителенъ
врѣдность
врѣдя, (ст. б. врѣдити, -ждж)
врежъ, стъбло на диня, тиква, краставица и др. п.
врѣзвамъ
врѣжа, (да—)
врѣкамъ
но: врекна, врещя.
врѣло́, 1. твърдѣ горещо ястие; 2. изворъ. Врѣло́ на рѣка: *а)* мѣсто, дѣто тя извира, *б)* мѣсто, дѣто тя не замръзва.
врѣлъ, а, -о (врѣла вода) (отъ ст. б. въврѣти,-ріж)
врѣне, врѣние
възврѣлъ, уврѣлъ и пр.
врѣме (ст. б. врѣмеи)
врѣмененъ (съврѣменен̀ъ)
врѣменно
врѣскамъ
врѣскане
врѣскъ
но: вресна, врещя, врѣщене.
врѣтено (ст. б. врѣтено)
врѣтище (врѣкя), торба, чувалъ (ст. б. врѣтиште)

врещене
врещя
вж. врѣскамъ
все (ст. б. вьсе)
всеблагъ (ст.б. вьсеблагъ)
всевиденъ (ст. б. вьсевидьнъ)
вседомовно (ст. б. вьседомовьно)
вседържитель (ст. б. вьседръжитель)
вседневенъ (ст.б. вьседневьенъ)
всесиленъ (ст. б. вьсесильнъ)
всеобщъ
всѣвамъ
всегда́, винаги (ст.б. вьсегда)
всегдашенъ
всѣки, всѣкой (ст.б. вьсѣкъ)
всѣкакъ
всѣкакъвъ
всѣкой
всѣкога
всѣкому
всѣкждѣ (вскждѣ)
навсѣкждѣ
всѣквамъ
всѣченъ
вселена, свѣтъ (ст. б. вьселена)
вселявамъ
заселявамъ
велѣдствие (отъ слѣда)
вередъ (отъ срѣда)
вскдѣ (вж. всѣки и пр.)
втренчамъ
вцѣпеня, изтръпнувамъ (ст.б. оцѣпѣнѣти,-нѣіж)
вцѣпенилъ се
вцѣпенъ
вцѣпенявамъ
вчера
вчерашенъ
вчесвамъ (отъ гл. чѐша)
вчовѣчавамъ се
вчовѣча
въведение
въвеждане
въжделѣние, силно желание (ст.б. въжделѣниіе; отъ: въжделѣти-силно желая)
въздушенъ
възкресение
възнесение
възпаление
възпроизвеждамъ
възрѣние, възгледъ, погледъ (ст. б. възрѣниіе)
вълненъ

вълнение
вълшебенъ, омаенъ (ст. б. влъшебьнъ)
вълшебникъ
въпрѣки (ст. б. въпрѣкъі)
вървежъ
въртѣние (ст. б. врътѣниіе; отъ гл. врътѣти)
вртежъ
вътрѣ
вътрѣшенъ

Г.

габеръ
гаврене
гадаене
гасене
гаснене
гвоздей, пиронъ, желѣзенъ клинецъ.
гдѣ (ст. б. гдѣ)
гевезѐ (тур.), глезльо; човѣкъ, комуто не може да се угоди, и който постоянно се криви на една или друга страна.
гевре́къ (тур.), кравайче.
гевше́къ (тур.), 1. слабъ, тромавъ; 2. слабо.
ге́га, дълга овчарска тояга на единия край съ кука за ловене овци за краката.
гемъ (тур.), юзда.
гемѝя (тур.), голѣма ладия, корабъ.
герб'ъ
гера́нъ (тур.), кладенецъ съ климало.
герани́ло, дългото дърво на климало, що е прикрѣпено на соха, и на него е окачена ведрица за вадене вода отъ кладенецъ
гера́нски, що е отъ гера́нъ, кладенчевъ.
гергѝна, 1. растение планински божуръ; 2. птица герекѝна, керкенѐзъ, вѣтрушка.
гердàнъ (тур.), огърлица.
гѐресть, -а, -о, казва се за единъ видъ кокошки, които сѫ по-едри отъ обикновенитѣ и иматъ желти пера.
Гѐрманъ, светецъ, на когото деня (12/25 май) празнуватъ, за да не гърми.
герой

гѝбель, пропасть, голѣма загуба.
гѝбеленъ
главенъ
гладенъ
гледамъ (ст. б. гле^{и}дѣти и гле^{и}дати,-даіж)
гледе́цъ, стъкло на огледало.
гледи́ще
глѐзенъ (на кракъ)
глѐзене,
глѐзя
глечъ
глѝненъ, глинестъ
гнѣвъ (ст. б. гнѣвъ)
гнѣвене
гнѣвенъ
гнѣвливъ
гнѣвя се
гнѣздо (ст. б. гнѣздо)
гнѣздя се (ст. б. гнѣздити, гнѣждж)
гнѣздене
гнетъ
гниене
гноене
гнусене
говедо (ст. б. гове^{и}до)
говежди (ст. б. гове^{и}ждь)
говѣя, 1. почитамъ, богомолствувамъ; 2. не ямъ блажно, постя (ст. б. говѣти,-вѣіж)
говѣене, постене.
вж. благоговѣйно, заговѣзни, заговѣлки.
гоенъ
голѣмъ
голѣмецъ,-мка
голѣмина
голѣмство
голѣмѣя се
гордѣя се
гордѣене и *гордѣне*
гордѣливъ (ст. б. гордѣливъ)
го́ренъ (отъ нарѣч. горѣ)
горѣ
горѣне (отъ ст. б. горѣти)
горѣнъ (пънь и др.), стр. причастие отъ горя.
горѣлъ
горе́щъ (отъ ст. б. горѣти-сег. стр. пр. горе^{ѫ})
горещина
горе́щникъ,-ци. Така наричатъ днитѣ на Св. Кирикъ и Юлита (15 юли ст. ст.) и на Св. Пр. Илия (20 юли ст. ст.) и др., прѣзъ които селянитѣ не оратъ и не жънатъ, за да не имъ изгорятъ снопитѣ отъ мълния.

го́ресть, скръбь (ст. б. горіесть)
грабежъ
грабене
градежъ
градене
градецъ, малъкъ градъ.
грачене
греба́ (ст. б. грети (*гребти), гребж)
гре́бенъ
гребло́
погребвамъ (ст. б. погрети)
греда́, дълго и доста дебело четвъртито дърво, приготвено за градежъ (ст. б. гре^{и}да)
греде́лъ, водило, потеглица на рало, на плугъ.
грѝзене
грѣздей, чепъ на бъчва, канела, кранъ (ст. б. грѣздѣй)
грѣхъ (ст. б. грѣхъ)
грѣховенъ
грѣхота
грѣша (ст. б. грѣшити)
грѣшенъ
грѣшникъ
погрѣшка
грѣя (ст. б. грѣіати, грѣіж)
грѣйна (отъ грѣя)
грѣйка, топлина.
грѣйчица (ум. в. отъ грѣйка)
губене
губеръ, черга, килимъ, кебе за постилане и завиване
губе́рка, голѣма игла, желѣзна или дървена, за прошиване губери, черги, чували и пр.
гузенъ, който знае, че има нѣкаква вина, та се боиш; шупелия.
гулешъ, 1. риба воденичарка; 2. бубулечка, която яде коренитѣ на растенията.
гурбѐтъ (тур.), ходене въ странство за работа, за печалба.
гурелъ (на око)
гурелѝвъ
гушестъ
гущеръ
гюбре́ (тур.), торъ.

гѫгнене, говорене прѣзъ носъ.
гѫгрене, бърборене, говорене, приказване.
гѫделъ
гълчене
гърленъ
гърлестъ
гърмежъ
гърмѣне
гърмотевица
гърне
гѫсѐница

Д.

давене
далече (ст. б. далече)
дал[illegible] (ст. б. далекъ)
дал[illegible]чъ
далечина
двадесеть
двери, порти (ст. б. двьрь)
дверникъ (стб. двьрьникъ
двѣстѣ (ст. б. двѣ сътѣ)
двигатель
двоенъ
дѣ, кѫдѣ, гдѣ, дѣка (ст. б. гдѣ)
дебѐлъ
дебела́къ
дебела́на
дебелѐцъ, раст. бабинъ квасъ, нежитъ, тлъстига, тученица.
дебели́ка, трѣва, съ която нѣкои прѣпасватъ на Гергьовдень себе си или добитъка, за да бѫдатъ прѣзъ годината дебели, огоени.
дебелина́
дебна
дебнене
дѣва, мома (ст. б. дѣва)
дѣверъ, братъ на мѫжа, драги́нко (ст. б. дѣверь)
дѣверувамъ, ставамъ дѣверъ; водя булката, кога отива да се вѣнчае.
дѣвица (ст. б. дѣвица)
дѣвически (ст. б. дѣвичъскъ)
дѣвойка
дѣвственикъ (ст. б. дѣвьствьникъ)
дѣвственость, дѣвство (ст.б. дѣвьство)
дѣвственъ (ст. б. дѣвьствьнъ)
вж. подѣвка (ст.б.-дѣвъка)
дѣвамъ, турямъ, поставямъ (ст. б. дѣвати)

дѣвамъ се
вдѣвамъ
вж. *дѣна се*
девет[illegible]ть (ст. б. девеⁿть)
деветина, 1. девета часть; 2. поменуване умрѣлъ на деветия день слѣдъ смъртьта му.
дѣдо
дѣдина (дѣдовина), нѣщо останало отъ дѣдо, наслѣдство отъ дѣдо.
вж. прадѣдо
дѣяние
дѣятелность (дѣйность)
дѣятеленъ
дѣятель (дѣецъ)
дѣйствие
дѣйствителенъ
дѣйствувамъ
Дѣйка, ж. соб. име.
Дѣйко, м. соб. име.
Дѣянъ, но: Дянко.
Дѣйчинъ, но: Дечо, Дечка, Деша.
дѣепричастие
вж. недѣй
дѣка (вж. дѣ)
дѣкашенъ
дѣлва (връчва), глиненъ сѫдъ съ двѣ рѫчки.
дѣлъ, часть (ст. б. дѣлъ)
дѣлежъ
дѣлене
дѣлимо
дѣлимость
дѣлитба (дѣлба)
дѣлитель
дѣля
раздѣлямъ, отдѣлямъ и пр.
дѣламъ (ст.б. дѣлати,-лаіѫ)
дѣлане
дѣлникъ
дѣлничень (дѣлнична дреха)
дѣло (ст. б. дѣло)
Дѣлчо, м. соб. име.
Дѣльо, м. соб. име.
Дѣлянъ, м. соб. име.
день (ст. б. дьнь)
денемъ
денница, голѣма звѣзда, що изгрѣва сутринь (ст. б. дьньница).
дѣна се (ст. б. дѣнѫти сеⁿ, -нѫ сеⁿ). Дѣ да се дѣна? Дѣ се е дѣналъ?
вж. дѣвамъ
денкъ (тур.), голѣмъ вързопъ стока или друго

нѣщо за товарене на конь или кола.

дера́ (ст. б. дьрати, дерѫ)

дервѐнтъ (тур.), тѣсно мѣсто между планини; клисура, дефилѐ, боа̀зъ.

дервѝшъ (тур), мохамедански калугеръ.

дере́ (тур.), мѣсто вдлъбнато между двѣ висини или измито отъ вода; долъ, уврагъ.

дерѐкъ (тур.), дървенъ стълбъ.

дѣсенъ

дѣсни́ца, дѣсна ржка.

десеть (ст. б. десе^{н}ть)

десетькъ

дѣте (ст. б. дѣте^{н})

дѣтенце

дѣтински (дѣтски)

дѣтинство (дѣтство)

дѣтинѣя се

дѣчурлига

детели́на, раст. трифилъ, звѣзделъ.

дѣто, гдѣто.

диванѐ (тур.), казва се за човѣкъ глупавъ, слабоуменъ, гламавъ, който не разбира, (рус. дуракъ).

дивѐне, чудене.

дѝвенъ

дивечъ

дивѣя

дивѣене

дименъ

диненъ

дирене

длѣто, сѣчиво за дълбане дупки и вдлъбнатини на дърво; длъбало, глѣто.

дневенъ (ст. б. дьневьнъ)

дневникъ (ст. б. дьневьникъ)

Днѣпъръ } рѣки въ Ру-
Днѣстъръ } сия

(стб. Днѣпръ, Днѣстръ)

днесъ (ст. б. дьньсь, дьнесь)

днешенъ (ст.б. дьньшьнь)

доблесть (ст. б. добліесть)

добродѣтель (ст. б. добродѣтѣль)

добродѣтелень (ст. б. добродѣтѣльнъ)

доброжелатель

добросъвѣстенъ

добрѣ (ст. б. добрѣ)

добѣлямъ*)

доведенъ

довéденикъ, синъ доведенъ отъ втора жена; приведеникъ, пасинъкъ.

довѐденица, дъщеря доведена отъ втора жена, пащерица.

довечера

довѣвамъ

довѣка

доволенъ (ст. б. довольнъ)

довѣрие

довѣрчивъ

довѣрчивость

довѣрявамъ

догнѣвява ме

договѣждамъ се, догаждамъ се, досѣщамъ се, дохожда ми на умъ.

договѣждане, догаждане, досѣщане.

догрѣшава ме

догорѣва (свѣщьта)

додрѣмвамъ

додѣ (догдѣ)

додѣто (догдѣто)

додѣвамъ, прѣча, смитамъ, бъркамъ нѣкому на работата (ст. б. додѣвати,-ваіѫ).

додѣване (додѣв$_{ъ}$*),* прѣчене, досаждане.

додѣя (ст. б. додѣіати се^{н}, -дѣіѫ се^{н}).

додѣлвамъ

додѣя ми се

доенъ

доживѣвамъ

доживѣя

дозрѣвамъ

дозрѣлъ

доклѣ

докривѣва ми

докѫдѣ

доленъ (ст. б. дольнъ)

долетявамъ

долѣпямъ

долютѣва

домашенъ

домилѣвамъ

домилѣя

домѣрвамъ

домѣсвамъ

донесение

*) Глаголитѣ, които се употрѣбяватъ съ прѣдлогъ **до,** се пишатъ сѫщо тъй, както и ако бѣха употрѣбени съ нѣкой другъ прѣдлогъ или безъ такъвъ. Прѣдлогътъ **до** показва: довършване на нѣщо започнато или притуряне къмъ него.

донѣгдѣ (донѣйдѣ)
донѣкога
донѣкѫдѣ
допрѣди
допълнение
допълзѣвамъ (ст. б. доплъзѣти,-жѫ)
допѣвамъ (ст. б. допѣвати, -ваіѫ)
дорѣзвамъ
дорѣжа
досаденъ (ст. б. досадьнъ)
доседѣвамъ
досенова, досега.
досрѣдъ
достоенъ (ст. б. достоинъ, достоіенъ, достоенъ)
достовѣренъ (ст. б. достовѣрьнъ)
достолѣпенъ (ст. б. достолѣпьнъ)
досѣвамъ
досѣгамъ
но: досе́гна
досѣдамъ
но: доседа̀, досѣдна.
досѣка̀
досѣтливъ
досѣтливость
досѣщамъ се
дотѣгамъ но: дотегна
дотрѣбвамъ
дотѫждѣва
дотѫждѣсъ
доутрѣ
доцѣдя
доцѣждамъ
доцѣпвамъ
доцѣрявамъ
доядѣва ме
дочесвамъ
драговоленъ
драгоцѣненъ
драгоцѣнно
дразнене
дране
дращене
дребенъ (ст. б. дребьнъ)
дребнавъ
дребо
дребосъкъ
дребъ, онова, що остава отъ вълна, кога се влачи.
дрѣвенъ, старъ (ст. б. древьнь и древльнь)
дрѣвность
дрѣзгавъ (ст. б. дрѣзга = гѫста гора)
дрѣзгавина
дрѣмка (ст. б. дрѣманиіе)

дрѣмя (ст. б. дрѣмати, -мліѫ)
дрѣмливъ
дрѣмишката
дрѣнъ (ст. б. дрѣньіни)
дрѣнка
дрѣнакъ
Дрѣново (градъ, село)
дрѣновица, дрѣнова тояга, пръчка.
Дрѣнски (Дрѣновски), м. прѣзиме.
дрѣ̀ха
дрехарь
дрехарница
дрешка
дрѝпелъ, откѫслекъ, парцалъ отъ нѣщо съдрано.
дробене
дро́бенъ (ст. б. дробьнъ)
дробе́нъ
другадѣ
другове́рецъ
дружество
дружественъ
дружески
духовенъ (ст. б. духовьнъ)
духовенство
душевенъ (ст. б. душевьнъ)
душене
душенъ
дъдрене
дъжделивъ
дъждовенъ
дълговѣченъ
дълголѣтенъ
дълголѣтие
дълготърпѣливъ
дълготърпѣние
дълженъ
дънеръ
дървенъ
дървеница
дървесенъ
дървесина
дърводѣлецъ
дървосѣкъ
дърлорене
държавенъ
дъртежки
дъртѣя
дюшѐкъ (тур.), постелка, напълнена съ вълна, съ памукъ или друго нѣщо.

Е.

евангелие
евнухъ
евреинъ
еврпеецъ

евтинъ
евтинѝя
егре́къ (тур.), мѣсто, кошара, на къра, за да се прибиратъ въ нея овци лѣтѣ; хлѣвъ.
едва́, 1. насила, съ мжка; 2. щомъ като (ст. б. іедва),
Едѐмъ, рай (ст. б. 1Едемъ)
единѝца
единица
единадесеть
еднѣжъ (веднѣжъ)
еднакво
ѐдъръ
ежъ, таралежъ (ст. б. іежъ)
е́жа се
е́жене
езда́ (вж. язда)
езда́чъ (вж. яздачъ)
езеро (ст. б. іезеро)
езикъ (ст. б. іе^{и}зъ̀ікъ)
езиченъ
езиковѣдецъ
екъ (екотъ)
е́кна
ехтѣне
екрàнъ (тур.), врѣстникъ.
ексѐръ (тур.), гвоздей, пиронъ.
ексѝкъ (тур.), недостигъ.
ела́ (елàте)
елѐкъ, срѣдна дреха до поясъ.
елѐнъ (ст. б. іелень)
ѐлинка, гъркиня (ст. б. елиньни)
елѐшница, единъ видъ риба.
Елисѐй, библейски пророкъ.
елмàзъ (тур.), скжпоцѣнъ камъкъ, брилянтъ (на тур.: алмазъ)
елхà
ѐмвамъ, вземамъ, хващамъ, поемамъ, залавямъ.
емѝръ (тур.), князъ, началникъ.
емѝшъ (тур.), овощия, плодове.
енѝчеръ (енѝчеринъ). Еничеритѣ сж турска войска, образувана отъ потурчени християнчета.
енорѝя (гр.), махала на една църква, околъ.
е́нювче (ѐневче), енева трѣва
епархѝя (гр.), областъ на единъ владика.
епѝскопъ (гр.), архиерей, владика.

ергѐнъ, момъкъ стигналъ за женене.
Еремѝя, библейски пророкъ
е́ресъ (гр.), неправо учение за вѣрата, осждено отъ църквата.
еретѝкъ
е́сень
е́сененъ
есѐнница, жито посѣно есень; зимница.
есе́тра, единъ видъ риба.
естество̀
естѐственъ
естествовѣдение
ѐто
етърва. Женитѣ на двама братя сж помежду си етърви (ст. б. іе^{и}тръі)
ефѐнди (тур.), господинъ, господарь.
ехтя
ехтѣне
ехѝдна (ст б. іехидьна)
ечá, ехтя (стб. іе^{и}чати, -іе^{и}чж)
ечмѝкъ (ст. б. іе^{и}чьмень)
ечмиченъ
ечменовъ

Ж.

жаденъ (а не: жеденъ)
жаленъ
жалостенъ
жалѣйка, дреха за носене, когато се жалѣе нѣкой.
жалѣне
жалѣя
жѐга, горещина, пекъ (ст. б. жéга)
жéгвамъ
жéгна
жéжъкъ (ст. б. жежькъ)
жѐгълъ (жéгла или жегло́), пръчка на яремъ, която се вади, за да се впрегне волътъ, и послѣ пакъ се туря, за да не може да си извали главата.
жéзълъ (ст.б. жьзлъ, жезлъ)
желàние (ст. б. желаниіе)
желателенъ (ст. б. желателньнъ)
желая (ст. б. желати, -аіж)
жѐлва, костенурка (ст. б. желъва)
желѣзо (ст. б. желѣзо)
желѣзарь
желѣзенъ (ст. б. желѣзьнъ)
Желѣзко, м. соб. име.
желѣзникъ

желѣзница, 1. тренъ; 2. единъ видъ цвѣте.
желудъкъ, стомахъ (ст. б. желѫдъкъ)
жѐлѫдь (ст. б. желѫдь)
Желю, м. соб. име.
жена́ (ст. б. жена)
жѐненъ (ст. б. женатъ)
жѐнски (ст. б. женьскъ)
женѝдба (ст. б. женидьба и женитьба)
женѝхъ, 1. годеникъ; 2. младоженецъ (ст. б. женихъ)
жѐнственъ
жѐня (ст. б. женити,-ніѫ)
жѐравъ, птица (ст. б. жеравль и жеравь)
Жеравна (село)
жѐртва (ст. б. жрѣтва)
жѐртвеникъ (ст. б. жрѣтвьникъ)
жертвувамъ
жестóкъ (ст. б. жестокъ)
жестóкость
жѐтва (ст. б. жеⁿтва)
жетвáрь (ст. б. жеⁿтель)
жéна, поженвамъ (ст. б. жеⁿти,-жьніѫ)
живáченъ
живѣница, рани отъ болесть на вратнитѣ жлѣзи; скрофули, заушка.
живѣцъ, пулсъ, тупане на кръвьта въ жилитѣ.
живѣене
живѣя (ст. б. живѣти)
жѝзненъ, животенъ, житейски (ст. б. жизньнъ)
жѝлене
жилестъ
житель (ст. б. житель)
жителство
житенъ
житейски
жлѣбъ (ст. б. жлѣбъ), 1. дълго дърво издълбано въ видъ на улей, като корито, за да тече по него вода или да стои въ него; 2. корабъ, въ който по гроздоберъ носятъ гроздето отъ лозята.
жлѣбенѝ, месата, съ които сѫ облѣчени краищата на челюститѣ и коренитѣ на зѫбитѣ; вѣнци.
жлѣзà, сливица (ст.б. жлѣза
жрецъ (ст.б. жьрьць, жрьць)
жречество

жрѣбе, ждрѣбе (ст. б. жрѣбеⁿ, *ждрѣбеⁿ), конче наскоро ожрѣбено.
жрѣбецъ (ст. б. жрѣбьць, *ждрѣбьць)
жрѣбие (жрѣбий). Когато раздѣлятъ нѣщо на дѣлове, хвърлятъ (мѣтатъ) жрѣбий, за да видятъ кому кой дѣлъ ще се падне (ст. б. жрѣбий, *ждрѣбий).
жупелъ, сѣра, симпуръ (стб. жупелъ)
жумѐрки, това, що остава неразтопено, кога се топи масъ или лой; пръжки.
жълтенѝца, болесть, отъ която снагата става жълта; жълтица, златенѝца.
жълтѣя

З.

забавенъ (ст. б. забавьнъ)
забавителенъ
забавление, забава (ст. б. забавлениіе)
забавяне
забатаченъ
забвение, забрава (ст. б. забъвениіе)
забѣгвамъ[1]) (вж. бѣгамъ)
забѣгна (ст. б. забѣгнѫти,-нѫ)
забѣлвамъ, 1. почвамъ да бѣля, да правя нѣщо бѣло; 2. задирамъ кожата или кората на нѣщо.
забѣлване
зàбѣлъ (забѣла, подбѣлъ), всѣко нѣщо, като масло, зехтинъ, яйце, що се туря въ ястие за подбѣлване.
зàбѣла, 1. врѣмето, когато започва да се разсъмва, развидѣляване, зорнодсба, дрезгавина; 2. зàбѣлъ.
забѣля

[1]) Глаголитѣ, които се употрѣбяватъ съ прѣдлогъ **за,** се пишатъ сѫщо тъй, както и ако бѣха употрѣбени съ нѣкой другъ прѣдлогъ, или пъкъ безъ тѫкъвъ. Прѣдлогътъ **за** показва: започване или завършване на нѣщо, или пъкъ движение което става задъ нѣщо.

забѣлѣя
забѣлѣзвамъ
забѣлѣжка
заблестя
заблѣя
заблѣйвамъ
забогатѣя
забогатѣвамъ
забогатѣване
заболѣя (ст.б. заболѣти,-ліж)
заболѣвамъ
забравенъ
забраненъ
заварденъ
зава́ренъ
зава̀реникъ, синъ отъ първа жена, когото втората жена е заварила, кога се оженила за баща му; пасинъкъ.
зава́реница, дъщеря отъ първата жена на нѣкого е завареница за втората му жена; пащерица.
заварѐнъ
завѣвамъ (от-, на-)
зàвѣтъ, мѣсто завардено отъ вѣтрове.
завѣянъ
завѐждамъ (ст. б. завести, *заведти, завеждж)
завѐждане
заведѐние
заведо́йка, 1. мома, която е отвелъ, отвлѣкълъ нѣкой, както правятъ по селата, за да се ожени за нея; 2. булка, жена, която така е отвлѣчена.
завѐзвамъ, завързвамъ, стѣгамъ (ст. б. завезати, -заіж)
завѣра, 1. гръцкото възстание въ 1821 год., 2. заговоръ, съзаклятие.
завѣрка
завѣрявамъ
завѣренъ
завѣря
завѣса, тур. перде́ (ст. б. завѣса)
завѣска, вълнена задна прѣстилка, която селянки нѣкадѣ носятъ намѣсто сукманъ, вълненикъ.
за́вѣтъ (вж. завѣвамъ)
завѣтъ, завѣщàние (ст. б. завѣтъ)

завѣтенъ (ст. б. завѣтьнъ)
завѣщавамъ (ст. б. завѣщати,-таіж)
завѣщаване
завѣщàніе (стб. завѣштаніе)
завѣщатель
завѣхвамъ
завехтѣя
завземамъ
завиденъ
завилнѣя
завладѣвамъ
завладѣване
завлàдѣя
завлѣка (ст. б. завлѣшти, -влѣкж)
завлѣченъ
завъртѣвамъ
завъртѣнъ
завъртѣване
заврещя
зàвчера. деньтъ прѣди вчерашния; некня.
заглáвенъ
заглéждамъ
загнѣздямъ
загнѣзденъ
загнѣзди се
заговѣвамъ, започвамъ да говѣя, прѣставамъ да ямъ блажно и започвамъ да постя.
заговѣване
заговѣзни (заговѣлка, заговѣнки), деньтъ въ който се заговѣва; запостки, поклади.
заговѣя
загорѣвамъ
загорѣлъ
загребвамъ (ст б. загрести, -гребж)
зàгребъ, 1. мѣстото, дѣто е ровило или драсзало куче; 2. коприва трѣска.
загрѣвамъ
загрѣване
загрѣлъ
задѣвамъ, закачамъ се, задирямъ се (ст. б. задѣвати,- аіж)
задѣване, закачане.
задѣвка, задѣване, закачане, закачка.
задѣвамъ, 1. окачамъ нѣщо нѣкадѣ; 2. натоварвамъ нѣкому нѣщо на гърба (ст. б. задѣіати,-дѣіж).
но: задѣна.

за́денъ (ст. б. задьнъ)
задрѣмвамъ (ст. б. задрѣмати,-млѭ)
за́едно
за̀екъ
за́ешки
заѐквамъ
заеклѝвъ, пелтекъ (ст. б. заіе"кливъ)
зажумѣвамъ
заѐмамъ
за̀емъ
заѐтъ (ст. б. заіе"тъ)
зазвякамъ, започвамъ да звякамъ, да дрънча, да дзънкамъ.
заклѐвамъ (ст. б. закле"ти, -кльнѫ)
закле́тъ
но: заклятие; проклятие (ст. б. закле"тие)
заклѣйвамъ, залѣпямъ съ клѣй (лѣпило, туткалъ)
заклѣймямъ (рус.), жигосвамъ, удрямъ печатъ.
заклѐпвамъ, 1. започвамъ да клѐпя; 2. да перчимя.
заклѣщямъ
зако́ненъ (ст. б. законьнъ)
закоравѣвамъ
закрѣпвамъ (ст. б. закрѣпити,-пліѫ)
закриленъ
закъснѣвамъ (ст. б. закъснѣвати,-ваіѫ)
закъсня̀ване
закъснѣние (ст. б. закъсънѣниіе)
залѣгамъ
залѣгане
но: залѐгна
заледявамъ
заледяване
залѣзвамъ (ст. б. залѣсти, -лѣзѫ)
залѣзване
за̀лѣзъ
залелéквамъ, започвамъ да лелекамъ, да плача, да викамъ: леле! да вайкамъ.
залѣпвамъ (ст. б. залѣпити, -пліѫ)
залѣсявамъ
залинѣвамъ
заледѣвамъ
залюлѣвамъ
залюлѣване
залютѣвамъ
замѣна (ст. б. замѣна)

замѣнявамъ, замѣнямъ (ст. б. замѣнити,-ніѫ)
замѣрвамъ (ст. б. замѣрити,-ріѫ)
замѣрване
замѣсвамъ, замѣсямъ (ст. б. замѣсити,-шѫ)
замѣскаринъ, дѣверъ, който въ четвъртъкъ вечерь прѣдъ сватба занася у момата хлѣбове отъ замѣски, отъ засѣвки.
замѣски, замѣсъ, обичай на сватба като засѣвки, извършва се въ четвъртъкъ зарань прѣдъ сватбата.
замѣсъ (ст. б. замѣсь)
замѣствамъ
замѣстникъ,-ца
замѣтамъ
но: замѐтна
замѝсленъ
замо́рецъ, който е отъ прѣзъ море.
замрѣжвамъ
занапрѣдъ
занемѐрвамъ (занема́рямъ)
занемаренъ
занимателенъ
занѣмѣвамъ
занѣмѣя
заобиколенъ
заоблаченъ
запазенъ
запасенъ
запѣвамъ
запѣване (запѣвъ)
за̀пекъ
запека́
запѣнямъ
запѣненъ
запетлѣвамъ (вж. петелка), закопчавамъ петелки.
запета́я (ст. б. запе"таіѫ)
запетненъ
запечатвамъ (ст. б. запечатьлѣти, -лѣіѫ)
заплѐсвамъ се, захласвамъ се, зазѣпвамъ се.
заплéснатъ, захласнатъ.
за́плесъ, който се заплесва.
заплѣскамъ, 1. започвамъ да плѣскамъ, да плещя, 2. зацапвамъ, замацвамъ.
заплéтенъ
заповѣдь (ст. б. заповѣдь)
заповѣдвамъ (ст. б. заповѣдати; заповѣдѣти)

запоенъ
запрѣгамъ
запрѣтвамъ (ст. б. запре[и]тати)
пр.: запрѣтна ржкави.
спрѣтвамъ (ст.б. съпре[и]тати)
запрѣтявамъ (ст. б. запрѣтити, запрѣштати,-таіж)
запрѣтенъ
запрѣщение (ст. б. запрѣштениіе)
запрѣчвамъ (запрѣчамъ)
запрѣченъ
Запрянъ, м. соб. име.
запустѣвамъ (ст. б. запустѣти,-стѣіж)
запу'стеникъ, напуснатъ годеникъ, парясникъ.
запу'стеница, 1. напусната годеница, парясница; 2. изоставена кжща, дѣто никой не живѣе,
зарекъ, заричане, заречъ.
зарѣченъ
зарѣзвамъ
зарѣзване
зарѣзанъ
зарѣзъ (зарѣзка), мѣсто върху нѣщо, дѣто е зарѣзано; засѣкъ.
зарѣжка
заръмѣва
засѣвамъ, започвамъ да сѣя, посѣвамъ.
засѣване
засѣвки, 1. отсѣване брашно за сватбенъ хлѣбъ въ петъкъ прѣдъ сватба; 2. пѣсни, що се пѣятъ, кога засѣватъ на сватба.
засѣвникъ,-ца, който отива или е каненъ на засѣвки.
засега
засѣгамъ
но: засе́гна
засѣдамъ, 1. седа много врѣме нѣйдѣ; 2. сѣдамъ върху нѣщо, насѣдамъ; 3. задънвамъ (засѣдна ми въ гърлото); 4. за слънцето и мѣсецътъ.
засѣдане
засѣдявамъ се
но: засѣдна, засѣдналъ, прѣсе́дна ми и пр.
засѣдавамъ (ст. б. засѣдати,-аіж)
засѣдавание
засѣдание

засѣдатель
засе́лямъ
засе́ленъ
засѣка́ (отъ: засѣчамъ)
засѣка (за́сѣкъ,) зарѣзано, зарѣзъ, зарѣзка, засѣчено на нѣщо.
засѣнямъ
засѣненъ
засѣнилъ
засѣнчамъ
вж. *сѣнка*
засиленъ
заслѣпявамъ
засмърдѣвамъ
засрѣщамъ
застарѣвамъ
застрѣлвамъ (ст. б. застрѣлити,-лiж)
застѣгамъ
но: засте́гна
засумтѣвамъ
затвърдѣвамъ
затвърдѣване
затѣгамъ
но: затѣгна
затека́
затѣкълъ
затлѣвамъ, започвамъ да тлѣя.
зато́пленъ
заточѣние
заточенъ
затрепе́рвамъ
затрептѣвамъ
затресва
затрещява
затъмнѣвамъ
затъмнѣние
затжлѣвамъ
затжлѣване
затжлѣя
захаренъ
захлѣнча
захе́цвамъ, 1. заеквамъ се като говоря, запинямъ се, мжчно изговарямъ думитѣ; 2 екна, дрънкамъ нѣкого за нѣщо; 3. съ екнате залисвамъ нѣкого отъ работата му.
захѣцване
зацѣпямъ
зачебрѣсвамъ, като въртя или махамъ съ нѣщо, закачамъ съ него друго нѣщо или нѣкого.
зачѣвамъ (ст. б. заче[и]ти, -чьнж)
зачѣване
зачѣквамъ
зачервявамъ

зачéсвамъ
зачетенъ
зашемедявамъ, замайвамъ, залисвамъ
защитенъ
заявенъ
заявление
заядамъ
звателенъ
звѣзда (ст. б. звѣзда)
звѣздель (звѣздáнъ), раст. детелúна, трифилъ.
звѣздень; звѣздно небе.
Звѣздáнъ, м. соб. име.
звѣздоброецъ
звѣздогледецъ
звено́ (рус), халка, брънка.
звѣръ, диво животно, като: мечка, вълкъ и др. (ст. б. звѣръ)
звѣрене
звѣримица
звѣрище
звѣрски
звѣрство
звѣрщина
звѣря се
звякамъ, издавамъ сподавенъ звънъ, дзънкамъ (ст. б. зве^{и}кнѫти и зве^{и}цати)
звякане (звякъ), дзънкане, звънтене.
здравенáкъ
здрáвецъ
здраченъ
зебло́, дебело кълчищено платно (ст. б. зе^{и}бль).
зѣвъ
зевзѐкъ (тур.), смѣшникъ, веселъ човѣкъ, който кара всичко на смѣхъ.
зейтúнъ (вж. зехтинъ)
зѐле (ст. б. зелиіе)
зѐлка (ст. б. зелька)
зéлникъ, тѣсто точено съ зеле между петуритѣ, бюрекъ съ зеле.
зелярь,-ка, който продава зеле.
зелѐнъ (ст. б. зеленъ)
зелѐно
зеленúка, 1. зúмзеленъ (раст.); 2. чемшúръ.
зеленúкавъ
зеленúло, 1. зеленчукъ; 2. нѣщо много зелено.
зеленúна, 1. зеленъ цвѣтъ (боя); 2. зелена трѣва на нѣкое мѣсто.
зеленчукъ, бурянъ, зеле за ядене, зеленишка, зеленило, зарзаватъ.
зеленѣя (ст. б. зеленѣти)
зѐмамъ
зѐмане
земя (ст. б. земліа)
зѐменъ (ст. б. земьнъ)
земледѣлецъ (земедѣлецъ)
земледѣлие (земедѣлие)
земледѣрство
землякъ (земянинъ), жител на нѣкоя земя, нашенецъ (ст. б. земліанинъ).
земнúкъ, зúмникъ, úзба, мазá
землетресние (земетръсъ)
зенгúя (тур.), стрéме (стременá на конь).
зеръ (тур.),нимá, мúгаръ (гр.)
зѣница (ст. б. зѣница)
зѣпамъ (ст. б. зѣвнѫти,-нѫ)
зѣпльо, който се зазѣпва.
вж. *зѣвъ* и *зѣя*
зѐстра, прика, вѣно.
зеть, онзи който води дъщеря или сестра на нѣкого е неговъ зеть; сватко, сзако (ст. б. зе^{и}ть).
зехúръ (тур.), отрова.
зехтúнъ (тур.), дървено масло.
зѣя (ст. б. зыіати и зиіати, -зѣіѫ)
прозѣвамъ се
вж. зѣпамъ и зѣвъ
зимѣ
златенъ
злѣ (ст. б. зълѣ)
злобенъ
зловѣщъ
зловѣщо
злодѣй (ст. б. злодѣй)
злодѣецъ
злодѣйски
злодѣяние и *злодѣйство* (ст. б. злодѣіанiе и злодѣйство)
злонамѣренъ
злорѣчúвъ (ст.б. злорѣчúвъ)
злочéстъ
злочестинá
змей, дрàконъ (ст. б. змий)
знамѐние, знакъ (ст. б. знамениіе)
зрѣлище, гледка (ст. б. зрѣлиште)
зрѣлость
зрѣлъ
зрѣя, узрѣвамъ (ст. б. зрѣти,-зрѣіѫ)

зрѣние, гледане, виждане (ст. б. зрѣние; отъ зрѣти,-зрiж, гледамъ).
съзрѣнъ
прѣзрѣние
прѣзрѣнъ
зжбелъ, дупка въ скала.
зжбене
зжберъ, 1. остра, стрѣмна скала, канара; 2. планински върхъ само отъ камъни безъ трѣва, рудина.
зжбецъ, ум. видъ отъ зжбъ.

И.

ѝверъ (иверки), кжсове, що се отдѣлятъ отъ нѣщо, когато то се сѣче.
ѝгленъ
ѝгленикъ
иглѐнка
ѝглестъ
игуменъ
иждивение (ст. б. иждивениіе), разноски, направени за нѣщо.
избавенъ (ст. б. избавьнъ)
избавление (ст. б. избавлѣниіе)
избѣгвамъ (ст. б. избѣгати, -гаіж)
избѣгване
избѣгна (ст. б. избѣгнжти,-нж)
избѣлвамъ (избѣлямъ)
избѣлване
избѣлѣлъ
избѣля
избѣляне
избѣлѣя
избѣлѣвамъ
избѣлѣване
избера́
избирателенъ
избѣсвамъ
изблѣднѣвамъ
изблѣщямъ
избухтѣвамъ
избухтѣване
изваденъ
изведнѣжъ
изведа (ст. б. извести,-ведж)
извеждамъ
изве́звамъ
извѐдря се, изяснява се (небето).
извѐргъ
извержение (рус.), изхвърляне, изпжждане.
извѣстие (ст. б. извѣстиіе)

извѣстенъ (ст. б. извѣстьнъ)
извѣстникъ (ст. б. извѣстьникъ)
извѣстявамъ (ст. б. извѣстити,-штж)
извѣтъ (ст. б. извѣтъ), неоправдателенъ поводъ, претекетъ.
извѣтрѣва
извѣтрѣлъ (ст. б. извѣтрѣлъ)
извѣхвамъ
но: извехна
извехтѣвамъ
извехтѣване
извѣя (ст. б. извѣiати,-вѣiж)
извѣянъ
извинение (стб. извиниѣниіе)
извлѣка (ст. б. извлѣшти, -влѣкж)
извлѣчение
изволѐние (ст. б. изволiѣниіе), даване воля, заповѣдване, допущане, съгласие.
ѝзворенъ
извжтрѣ
извървѣвамъ
извървѣване
извъртѣвамъ
извъртѣване
изврѣскамъ
изгладнѣвамъ
ѝзгледъ
изглѐждамъ
изгорѣлъ
изгребвамъ
изгрѣвамъ
изгрѣване (изгрѣвъ)
изгрѣя
изгърмѣвамъ
издалече
издатель
издера́
издѐбвамъ
издѐбване
издѣвамъ (издѣнвамъ)
издѣване (издѣняване)
издѣналъ
вж. дѣвамъ и дѣна се.
издѣлвамъ (издѣлямъ)
издѣлване
издѣлие
издребнѣлъ
издребнѣлость
изде́денъ
изѐдникъ
изедно́
изѐмвамъ (ст. б. изе*ти, изьнж)
изживѣвамъ

изки́ленъ
изключе́ние
изключи́теленъ
изкипѣ́вамъ (ст. б. искъіпѣ́вати, ваіж)
изкипѣ́ване
изкренѐнъ
изкрѣ́квамъ
изкрѣ́скамъ
изкупенъ
изкусенъ (ст. б. искусьнъ; отъ искусьство)
изкуфѣ́вамъ
изкуфѣ́ване
излѣгамъ се
но: излегнатъ
излежавамъ (ст. б. излежати се^{и},-жж се^{и})
излежаване
излѣ́звамъ
излѣзна
излѐко
излѣкувамъ
излѣпямъ
и́злетъ
излетѣ́вамъ (ст. б. излетѣти,-штж)
излетѣ́ване
излѣя (ст. б. излиіати,-лѣіж)
излѣ́нъ
изличе́нъ
излѝшенъ
изложение
изложенъ
измаменъ
измѣ́на (ст. б. измѣ́на)
измѣ́нявамъ, измѣ́нямъ (ст. б. измѣ́нити,-ніж)
измѣ́няване
измѣ́нникъ,-ца (ст. б. измѣ́ньникъ)
измѣ́нение (ст. б. измѣ́ненііе)
измѣ́рвамъ (ст. б. измѣ́рити,-ріж)
измѣ́рване
измѣ́рвачъ
измѣ́ря
измѣ́свамъ (ст. б. измѣ́сити,-шж)
измѣ́сване
измѣ́ся
измѣ́ствамъ (измѣ́стямъ)
измѣ́стване (измѣ́стяне)
изметà
изметъ, сметъ, боклукъ.
измѣ́тамъ (ст. б. измѣ́тати.-таіж)
измѣ́тане
но: измѐтна, измѐтнатъ
измършавѣ́вамъ
измършавѣ́ване

измършавѣ́лъ
измѫ́тенъ
изнамѣ́ря
изневѣ́рявамъ (ст. б. изневѣ́рити,-ріж)
изневѣ́ряване
изнѣ́жвамъ
изнѣ́жване
изнѣ́женъ
изнѣ́женость
изнемо̀гвамъ
изнемощѣ́вамъ (ст. б. изнемощи,-могж)
изнемощѣ́ване
изнемощѣ́лъ
изнена́да
изненадвамъ
изнеса́ (ст.б. изнести,-несж)
изоби́ленъ
изобразѐнъ
изобрѣ́тение (ст. б. изобрѣ́тениіе)
изобрѣ́тател (ст. б. изобрѣ́тател)
изобрѣ́тя
изобрѣ́тявамъ (ст. б. изобрѣ́тати,-аіж)
изоставенъ
изпѣ́вамъ
изпѣ́ване
испекà (ст. б. испешти,-пекж)
изпелѣ́я
изплѣ́вямъ
изплѣ́вя
изплѣ́звамъ
изплесвамъ
изплѣ́скамъ
изплета́
изплещя
изповѣ́дь (ст. б. исповѣдь)
изповѣ́двамъ (ст. б. исповѣдовати,-дуіж)
изповѣ́дване (ст. б. исповѣдъіваниіе)
изповѣ́дание (ст. б. исповѣданиіе)
изповѣ́дникъ (ст. б. исповѣдьникъ)
изпоте́нъ
изправление (ст. б. исправленіе)
изпрѣ́варвамъ (изпрѣварямъ)
изпрѣ́гамъ (ст. б. испре^{и}шти,-пре^{и}гж)
изпрѣ́гане
но: изпре́гна
изпрѣди
изпрѣ́чвамъ
изпълзѣ́вамъ

изпѣлзѣване
изпълнение (ст б. испълніе-ниіе)
изравнение (ст. б. изравьніениіе)
изредявамъ, изреждамъ (ст. б. изре^{п}дити,-ждѫ)
изрѣзвамъ (ст. б. изрѣзовати,-зуіѫ)
изрѣжа (ст. б. изрѣзати,-жѫ)
изрѣзъ (*изрѣзка*)
изречение
изряденъ,-а,-о (ст. б. изре^{п}дьнъ)
изсе́лвамъ (с. б. иселити,-ліѫ)
изсѣлване
изсѣля
изсѣленъ
изсѣлникъ (ст. б. исельникъ)
изслѣдвамъ (ст. б. слѣдовати,-дуіѫ)
изслѣдване
изтезавамъ
изтезание
изсеквамъ (ст. б. исе^{п}кнѫти,-нѫ)
изстрѣлъ
изстрѣлямъ
изтѣгамъ
изтѣгане
но: изтѣгна
изтеглямъ
изтегляне
изтека́
изтѣкълъ
изтлѣвамъ,-лѣя (ст. б. истлѣти,-лѣіѫ)
изтлѣние (ст. б. истлѣниіе)
изтрѣбвамъ (ст. б. изтрѣбити,-бліѫ)
изтрѣбване
изтрѣбление (стб. истрѣбліениіе)
изтрѣбя
изтрѣзнѣвамъ, изтрѣзвямъ, (ст. б. истрѣзвити;-истрѣзвліати,-вліѫ)
изгаврѣзвамъ
изтрѣзнѣване
изтрѣзнѣлъ
изтрѣпвамъ
изтрѣпване
изтърпѣвамъ
изтърпѣване
изтънѣвамъ
изтънѣване
изтънѣлъ
изтънѣя

изумѣвамъ (ст. б. изумѣти,-мѣіѫ)
изумѣние (ст. б. изумѣниіе)
изцѣждамъ
изцѣждане
изцѣдъкъ, това което остава най-послѣ, когато се цѣди нѣщо.
изцѣлѣвамъ (ст. б. исцѣлѣвати,-ваіѫ)
изцѣлѣване
изцѣлѣя (ст. б. исцѣлѣти,-лѣіѫ)
но: *изцѣление* (ст. б. исцѣліениіе)
изцѣля (ст. б. исцѣлити,-ліѫ)
изцѣрявамъ
изчевъркvамъ
изчезвамъ
изчепвамъ
изчепкvамъ
изчервявамъ
изчернямъ
изчерпвамъ (изчерпямъ)
изчерпанъ
изчесвамъ (ст. б. исчесати, саіѫ)
изчета́
изявление (ст. б. изъіавліе-ниіе)
изяснявамъ (ст. б. изъіаснити,-сьніѫ)
изясняване
изяснение (ст. б. изъіасьніениіе)
изященъ,-а,-о (ст. б. изе^{п}штьнъ)
име (ст. б. име^{н})
именененъ (ст. б. именьнъ)
именно
именитъ (ст. б. именитъ)
именувамъ (ст. б. именовати,-нуіѫ)
наименование (ст. б. именование)
имѣние (ст. б. имѣниіе, гл. имѣти, имамъ)
йней, скрежъ.
йскренъ (ст. б. искрьнь)
ищѣцъ

К.

кадѐжъ, кадене, пушене.
кадѣне, пушене, димене.
кадѣтъ
калѐвра, обувка, посталъ, емения.
калѐ (тур.), крѣпость, твърдиня.

калéко (гр.), така казватъ на мѫжа на майчина сестра; лелякъ, свако, вуйчо, тетинъ.

калѐмъ, 1. перо за писане; 2. цѣвь.

кàленъ

калéнъ (ст. б. кальнъ)

калѐне

калéсвамъ, поканвамъ, повиквамъ (ст. б. калесати, саіѫ).

калéване, поканване, повикване.

калѐска, покана

калѐсникъ, който е пратенъ да калесва; калесарь.

калѐсарь,-ка, която ходи да калесва.

кáлецъ (мн. ч. калци), калцуни.

калугеръ,-ица (ст. б. калугеръ,-ица)

каменáкъ

каменарь (ст. б. каменарь)

кàменен

каменúстъ (ст. б. каменистъ)

кàменъ, камъкъ (ст. б. камень).

Кàменъ, м. соб. име.

канéла, 1. дърчинъ (кора); 2. чепъ, кранъ, грѣздей (на бъчва, на каца).

кàненъ

кàнене

канѐрвамъ (гр.), приглася̀мъ въ църковното пѣние.

канѐрване, когато въ църковното пѣние пѣвецътъ пѣе съ по-слабъ гласъ стихиритѣ, които пѣе свещеникътъ.

капéла, френска шапка.

капелúна, женска капела.

кáпене

карѐзъ (тур.), озлобяване, ядуване.

кастрѐжъ

кàстрене

катéрене

катéря се

качѐ, малка каца.

кàчественъ (ст. б. качьствьнъ)

кàшлене (ст. б. кашьліанїе; гл. кашьліати,-ліаіѫ).

квáчене

кéбе, дебела вълнена завивка.

кéкавъ, слабъ, тромавъ.

кѐлѣ (кѐла) болесть, струпеи, които се явяватъ по главата на човѣка (ст. б. кела).

кѐлавъ, който има кели.

келепúръ (тур.), нѣщо добито случайно на ниска цѣна.

келѐшъ, мàлкъ на ръстъ, на бой.

келúя, монастирска стая (ст. б. келіа).

кеменѐ (тур.), 1. цигулка, гѫдулка; 2. на присмѣхъ: глава, кратуна.

кемѐръ (тур.), кесия за пари, опасва се около кръста.

кенàръ (тур.), краища на платъ и на какво да е съ другъ цвѣтъ или друго тъкане.

кеневúръ (тур.), зебло.

керамúда (ст. б. керамида)

кервàнъ

керевúзъ (тур.). растение „цѣлина“.

кéстенъ

килѐръ (гр.), малка стаичка за дрехи или други вещи, направена въ стѣната, зида на кѫщата.

килúмъ, постелка, губеръ, черга.

кипѣние (ст. б. къіпѣниіе)

кúселъ (ст. б. къіселъ)

кúселецъ

киселúна (стб. къіселина)

киселѣя

клáденецъ, геранъ (ст. б. кладеньць)

клàденчевъ.

кланѐ

клàсенъ

клеветà (ст. б. клевета)

клеветúникъ (ст. б. клеветьникъ)

клеветя (ст б. клеветати,-штѫ, и -таіѫ)

клѣй, смолá, лѣпúло, замкъ, чиришъ, лѣпило отъ нишестé, кóла, вишневъ клѣй (ст. б. клѣй и клей).

заклѣйвамъ, залѣпямъ.

клеймó (рус.), 1. печатъ, дамга; 2. жигосване.

клеймя (рус.), жигосвамъ.

клѐкъ, единъ видъ борово дърво; смрика.

клѣкавъ
клѣкавость
клѣкавщина

клѣкамъ
клѣкане
клѣканица
но: клѣкна, клечà, клечѐне.

клéнъ, единъ видъ дърво (ст. б. кленъ).
клéновъ

клѣнъ, риба бѣлвица, рѣченъ кефалъ.

клѐпвамъ
клепàчъ
клéпка (на око)
клѐпна
клепоухо

клéпя, чукамъ, удрямъ на клепáло (ст. б. клепати,-пліж).
клепàло, дървена дъска, окачена, на която чукатъ, клепятъ, да обадятъ на християнитѣ, че е врѣме за църква (ст. б. клепало).

клéтва (ст. б. клеⁿтва)
клѣтникъ,-ица
клéтъ
проклѣтъ
заклéвамъ (ст.б. заклеⁿти)

клѣтка, келíя, стàичка (стб. клѣтъка, клѣтка)
клѣтъченъ

клечá (ст. б. клеᵏчати,-клеᵏчж)
клечѐне
вж. *клѣкамъ*

клéчка

клѣщи, щúпци, дилàвъ, машà (ст. б. клѣшта)
заклѣщя
прѣклѣщя

кмѐтъ (ст. б. кметь)
кмéтство (ст. б. кметьство)
кметувамъ

книжѐвность
книженъ

ковàренъ (ст. б. коварьнъ)

ковчéгъ (ст. б. ковъчегъ)

кóженъ (ст. б. кожьнъ)

кóзекъ, постилка, черга отъ козина.
козѐлъ, мжжка коза, (ст. б. козьлъ)

колѣбàя се, двоумя се, люлѣя се, клатя се (ст. б. колѣбати,-баіж)
колѣбание (ст. б. колѣбаниіе)

Кóледа, Рождество Христово, Божичъ (ст. б. колеᵏда).
коледáрь, който коледува, ходи по Коледа отъ кжща въ кжща, та пѣе коледни пѣсни (ст б. коледарь).
кóледенъ, що е за Коледа.

колелò
колесáрь, колесáрка, кола съ двѣ колелета.
колеснúца, гиздава кола за голѣмци (ст. б. колесьница).

кóлецъ (ст. б. кольць)

колѣно (ст. б. колѣно)
колѣнúчамъ
колѣнопрѣклóнно
колѣнѣ
поколѣние

колúчество (ст. б. количьство)
килúчественъ (ст. б. количьствьнъ)

конéцъ (ст. б. коньць)

копнѣя
копнѐжъ
копнѣене

корéмъ

кóренъ (ст. б. корень)
кóрененъ
кореné́не
кореня
коренякъ

корѐне (отъ гл. коря)

кóсвенъ, -а, о (ст.б. косвенъ)

косѐне (отъ гл. кося)

кóсеръ, 1. сѣчиво, съ което обрѣзватъ лозя; 2. птица косъ.

костелúвъ, мършавъ, сухъ (ст. б. костьливъ).
кóстенъ, направенъ отъ кость, кокаленъ.
костенурка, костена жаба, желва.

кóтвенъ

котéлъ, голѣмъ мѣдникъ (ст. б. котьлъ).

кóшеръ

кравè (кравéшко)
крàдене
крадéцъ

крàенъ

крáсенъ, хубавъ (ст. б. красьнъ).

краставѣя

крàтенъ (отъ ст. б. кратъ)

крàчестъ, който има дълги крака, та прави голѣ-

ми крачки, кога ходи.

кре́вамъ, повдигамъ (ст. б. кре^{и}нѫти *кре^{и}тнѫти, -нѭ).

кре́ване, повдигане.

кревѣ̀тъ (гр.), одъръ за спане, легло (стб. кревато).

крѣе

крѣене

крѣкамъ

крѣкане

крѣклѝвъ

но: крѣ̀кна

кре́мъ, раст. крѝнъ, ′замбѣ̀къ, хурка, лилия.

кре́мъкъ (крѣ̀менъ), единъ видъ камъкъ, кварцъ (ст. б. кремъ̀ікъ, кремень).

крѣпя (стб. крѣпити, пліѫ)

крѣпость (ст. б. крѣпость)

крѣпостенъ (ст. б. крѣпостьнъ)

крѣпъкъ,-а,-о (ст. б. крѣпъкъ)

крѣпкость

закрѣпямъ (при-, под-, у)

крѣскамъ

крѣслѝвъ

крѣсъкъ

но: кре́сна, кр ѣ̀щя, крещѣне.

кресло́ (рус.), голѣ̀мъ столъ съ облегѣ̀лки за ржцѣтѣ, фотьойлъ.

кре́тамъ, 1. ходя едвамъ, отъ уморяване или отъ друго нѣщо; 2. като вървя клатя се ту на една страна, ту на друга.

кре́тане

крѣхъкъ

крѣхкость

крѣхчина̀ (крѣхтина̀)

кречетѣ̀ло, който крещи, дрънка много или приказва нѣщо не на мѣ̀сто.

крѣя

крѣене

крѝене

крилѣ̀ (вж. правило № 12)

кръвенъ (ст. б. кръвьнъ)

кръстенъ

кръстене

кръсте́цъ, деветь, тринайсеть, седемнайсеть или двайсеть и единъ снопъ, наредени на кръстъ на нива.

кръщѣ̀лникъ, кръстникъ

купелъ, сѫдъ за кръщаване дѣца въ него (ст. б. кѫпѣ̀ль)

кѫдѣ, гдѣ (ст. б. кѫдѣ)

кѫдѣшнъ

докѫдѣ, закѫдѣ, накѫдѣ, откѫдѣ.

кѫдѣля, увлачена и свита вълна, приготвена за предене, пластъ вълна, повѣсмо́, бѫ̀бица.

кълнѣ̀не

кърлежъ, 1. насѣкомо; 2. растение.

кърпѣ̀жъ, зашиване.

кърпелъ, 1. кѫсъ дърво, откѫслекъ; 2. кѫсъ топка, буца, нѣщо.

кърпене, зашиване.

къртене

кършене

късенъ,-а,-о (ст. б. къснъ)

закъснѣвамъ (ст. б. закъснѣти,-нѣ)

кѫтенъ (ст. б. кѫтьнъ); кѫтенъ зѫбъ.

кѫшей, кѫсче хлѣбъ, колкото може да се лапне наведнъжъ; зѫ̀лъгъ, хѫ̀пка.

кѫщенъ, 1. що е на кѫщата; 2. що става или се работи въ кѫщи; дома̀шенъ (ст. б. кѫштьнъ).

кѫщовенъ, който се грижи за кѫщата си, който я върти, реди добрѣ.

Л.

лѫ̀ене (отъ гл. лая)

лаѣ́жъ, лай

лѫ́зене

лазешко́мъ

лакерда, единъ видъ риба.

лѫ̀комецъ

лалугеръ, животно „попова булчица“; суекъ, соболецъ.

ламберуда, насѣкомо „свѣтулка“, блѣстунка, блещунка.

ламѣ̀жъ (вж. лемѣ̀шъ)

ламтѣ̀не

лѫ́нецъ, верижка за часовникъ, синджирче (стб. ланьцухъ).

ласкатель (ст. б. ласка̀тель)

ласперъ, риба „стрѣлка“, харамия, хвучанъ.

ластовица (ст. б. ластовица)
лѐбедъ (ст. б. лебедь)
леблебѝя (тур.), сланутъкъ (нахутъ), топенъ въ вода и послѣ печенъ по особенъ начинъ за прѣядка.
левъ, сребърна монета (ст. б. львъ).
лѣвъ, -а, -о (ст. б. лѣвъ)
лѣвà̀къ
лѣвѝца
лѣвичà̀рь
левéнтъ (тур.), юнакъ, здравенакъ, младъ.
легéнъ (тур. лихѐнъ), сѫдъ, въ който се миятъ.
легеóнъ (ст. б. легеонъ)
легло́ (ст. б. ложе)
легóвище (легло́вище), 1. мѣсто за легло, спалня; 2. легло.
легáло, мѣсто, дѣто нѣкой лежи; пóлогъ, легушъ.
лéгълъ, полегнала нива.
вж. облегà̀ло, полегáтъ
лѣгамъ (ст. б. лѣгати, лѣгаѭ)
налѣгамъ (за-, по-, прибл-). Пр.: Прилѣга ми.
лѣгане (ст. б. лѣганиіе)
но: лéгна (ст. б. легнѫти, -нѫ)
вж. лежà̀, прилежà̀вамъ (за-, из-, от-)
ледъ (ст. б. ледъ)
лѐденъ (но: ст.б. ледѣнъ)
леденѣя
ледникъ
ледница, леденица, изба за ледъ (но: ст.б. ледѣница)
ледовитъ
лѣя (ст. б. лиіати, лѣіѫ)
лѣйка, 1. сѫдъ за поливане съ вода; 2. сѫдъ за загрибване, черпене вода; черпà̀ло, кипчé.
лежá (ст. б. лежати, -жѫ)
лежà̀не (ст. б. лежаниіе)
лежешкóмъ
прилежà̀вамъ, старая се (ст. б. прилежати)
залежà̀вамъ (до-, из-, на-, прѣ-, от-)
лекъ, -а, -о (ст. б. легъкъ)
лекотà, олекчение (ст. б. льгота, лькота, лекота)
лéка-полéка

лѣкъ, цѣръ, лѣкарство (ст. б. лѣкъ).
лѣкарь (ст. б. лѣкарь)
лѣкарство (ст. б. лѣкарьство)
лѣковитъ
лѣкувамъ
лѣкувание
вж. *лѣча*, *лѣчебенъ*
лекé (тур.), петнó, дамгà (т.).
лелѐкамъ, викамъ леле, олеле! вайкамъ.
лелѣя, 1. люлѣя, люшкамъ, друсамъ, 2, гледамъ (пазя) грижливо.
лелѣйка, люлка.
лѐля, сестра на майка; тéтка.
лелѝнъ, мѫжъ на леля; лéлякъ, свáко, калѐко.
лéлинъ, -а, -о
лемѐшъ, желѣзна лопата на рало; пà̀лешникъ, рà̀лникъ (ст. б. лемешь).
лéнъ, единъ видъ растение (ст. б. льнъ).
лéненъ (ст. б. льньнъ) (Пр.: ст. б. льніано сѣмен; льнѣна риза).
ленище, мѣсто (нива), посѣна съ ленъ.
лѣнь, мързелъ, лѣность (ст. б. лѣнь).
лѣнѣя се (ст. б. лѣнити сен, -ніѫ сен).
лѣнѐне
лѣнѝвъ -а, -о (ст. б. лѣнивъ).
лѣнѝвецъ
лѣность (ст. б. лѣность)
лѣпъ, а-, -о, хубавъ (ст. б. лѣпъ).
лѣпотà, красота, хубость, лѣпость, лепинà (ст. б. лѣпота)
лѣпость (ст. б. лѣпость)
нелѣпость
великолѣпенъ
Лѣпица (село)
лепѝда, ножъ безъ дръжка, безъ чиренъ; костура.
лептà (ст. б. лепта)
лѣпя (ст. б. лѣпити, -пліѫ)
лѣпà̀вецъ, раст. лѣпка, кущрява.
лѣпвамъ, -ане
лѣпѐжъ
лѣпѐне
лѣпѝло
лѣпка
лѣпкавъ

лѣпня
вж. залѣпямъ, (из-, от-, при-), прилѣпъ и пр.

лѣсъ, гора, дъбрава, дрездакъ, бранище, лѣщакъ (ст. б. лѣсъ).
лѣсовъдство
лѣсà, плетъ, сандъкъ, кошъ или друго нѣщо, изплетено отъ тънки пръчки. Лѣса за ловене риба.
лѣскà, лѣсково дърво, лѣщникъ.
Лѣсковецъ, градъ
вж *лѣшникъ*, *лѣщакъ*, *лѣщарка*.
залѣсявамъ, -ване

лѣсенъ, -а, -о (ст. б. льстьнъ) леснинà

лѣсть, измама, лъсть (ст. б. льсть).

лисица (ст. б. лисица)

лѣствица (арх.), стълба, гама (ст. б. лѣствица).

но: лàстовица, птица (ст. б ластовица).

лѣто (ст. б. лѣто)
лѣтенъ
лѣтѣ
лѣтникъ, 1. първиятъ день на м. мартъ; 2. Гергьовдень.
лѣтнинà
лѣтница, лѣтно жито, жито посѣно прѣзъ пролѣтьта.
лѣтóвище, мѣсто, дѣто прѣкарватъ (минуватъ) лѣтото.
лѣтописъ (ст. б. лѣтописаниіе)
лѣторàсъль, издънка (ст. б. лѣторасль).
лѣтось, това лѣто, миналото лѣто.
лѣтострýй
лѣточислѐние
лѣтошенъ, останалъ отъ миналото лѣто.
лѣтувамъ, прѣминувамъ, прѣкарвамъ лѣтото.
малолѣтенъ

летя, хвъркамъ (ст. б. летѣти, -штѫ)
летѣне, хвъркане
летящъ

лѣхà, четвъртито мѣсто въ градина, насадено съ нѣщо; фитария (ст. б. лѣха).
лѣхѝчка

лехуса (гр.), родилка.

лѣчà, лѣкувамъ (ст. б. лѣчити, -чѫ).
лѣчѐбенъ
лѣчѐне (ст. б. лѣчьба)
вж. *лѣкъ*

лéшъ, трупъ на умрѣло животно, мърша.
лешоядъ

лешúя, вода варена съ пепель; пепелива вода, пепелѣна вода, пèпелница, луга.

лéща (ст. б. леꙋшта)

лѣшникъ, 1. дърво лѣска; 2. плодътъ на това дърво (стб. лѣшьникъ).

лѣщакъ, гора само отъ лѣска.
лѣщарка, глуха кокошка (глухарка), тетерка.
вж. *тетрѣвъ*
вж. *лѣсъ*, *лѣскà* и пр.

лѣя, наливамъ, сипвамъ (ст. б. лиіати, льіати, лѣіѫ).
лѣене
лѣяръ
налѣя, (до-, за-, из-, -по-, под-, при-, прѣ-, от-).

линѣя (залинѣя)

лúхвенъ

лицемѣрие (ст. б. лицемѣрніе)
лицемѣръ (ст. б. лицемѣръ)
лицемѣрен (ст. б. лицемѣрьнъ)
лицемѣрство (ст. б. лицемѣрьство)

лúченъ (ст. б. личьнъ)

лúшей (лúшай), кожна болесть, която излиза по лицата на хората (ст. б. лишай)

лишéние (ст. б. лишениіе)
лúшенъ (ст. б. лишенъ)

ловѐцъ (ст. б. ловьць)

лудѣя
лудѣние (лудѣене)
лудѐтина
лудѐшки

лупене, люцене, къртене, бѣлене.

любèзенъ (ст. б. любьзнъ)
любúтель (стб. любитель)

любенúца

людоéди

люлѣя
люлѣние (люлѣене)
люлѣхъ, *люлѣнъ* и пр.

лютеница

лющене, очистване кожата, кората или черупката на нѣщо; лупене, бѣлене.

люценка, кога се събиратъ вечерь нѣйдѣ на седѣнка, та бѣлятъ царевица.

лъжéцъ

лъстѐне

лъстéцъ

лъщѣя

лъщѣне

М.

мàгерница, монастирска кухя, готварница повáрня (ст. б. магериіа, поварьніа).

магѐря, върша, правя нѣщо.

магѐсникъ, който прави магия (ст. б. магесьникъ).

мàене

мàзенъ

Македóния (ст. б. Македониіа)

мáленки, малъкъ, мъничъкъ.

малéшка, малкиятъ пръстъ на ржка, кутре.

малѣя, ставамъ по-малъкъ, намалѣвамъ, спадамъ.

Малѣй, м. соб. име.

прѣмалѣва (на-, от-).

мамарѐцъ,-ци, едни малки черни животинки, които плуватъ надъ тиха вода по много наедно, сновятъ и играятъ; калайджийчета, совалки.

мáмене (отъ гл. мамя).

маморецъ, малко животно, което живѣе въ водата; мраморецъ, мъморецъ.

мáренъ, пòврага.

мáсленъ

масленикъ, -ица, сждъ въ който се държи масло (ст. б. маслица)

маслѝненъ (ст. б. маслиньнъ)

Матей (Матеевъ), м. соб. име.

мáтеренъ, майчинъ (ст. б. матерьнь).

мàщерка, растение „бабина душица,“ овчарска мерудия, яребична.

мàщеха, не сжща майка, втора майка (ст. б. маштеха).

мегдàнъ (тур. мейданъ), 1. площадъ, стъгда, плацъ; 2. широко мѣсто.

мéдъ (за ядене) (ст. б. медъ)

мѐденъ (ст. б. медьнъ)

меденѝкъ, хлѣбъ, мѣсенъ отъ брашно, отсѣто на засѣвки на сватба; мажатъ го съ медъ и го ядатъ засѣвницитѣ.

медовѝна, питие приготвено отъ медъ и вода съ хмѣлъ (ст. б. мѣдовина).

мѣдь, бакъръ (ст. б. мѣдь).

мѣденъ, бакъренъ

мѣдникъ, калаисанъ мѣденъ сждъ съ прѣзло, за носене въ него вода.

мѣдникàрь

мѣници (мн. ч. отъ мѣдникъ).

медресѐ (тур.), училище.

междà, граница, прѣдѣлъ, слогъ, синоръ (ст. б. межда).

междинà, празно мѣсто между двѣ нѣща (ст. б. междина).

между (ст. б. между).

междучасие (ст. б. междучасиіе).

Мéздра (село, гара). (На тур. *мездрà* значи: 1. землище, мерà на нѣкое село, 2. мѣсто отъ съсѣдно землище).

мезé (тур.), нѣщо за закусване, за подхапване прѣдъ и слѣдъ пиене ракия, вино, бира и др.

мезелѝкъ (тур.), мезѐ.

мѣзѝнецъ, най-малкиятъ синъ, синъ изтърсакъ (ст. б. мѣзиньць).

мѣзѝнка, най-малката дъщеря, дъщеря изтърсакъ.

мѐкъ (ст. б. ме"къкъ).

мекѝца

мекотà (ст. б. ме"кота).

мѐкость

мекушáвъ

мекерѐ, (тур.). Казва се на човѣкъ, който се води по нѣкого, върти се около него, подлъг-

ва го; подлизурка, мазникъ.

мѐлница, воденица.

мѐлене

мели́во, храна занесена на воденица да се мели; млѣво́, мленина́.

мѐля (стб. млѣти, меліж). вж. *млѣво́*.

мѣна, измѣнение, промѣнение (ст. б. мѣна).

мѣнѐжъ, малъкъ годежъ; когато родителитѣ размѣнятъ първитѣ даровe по случай годежъ.

мѣнѐнъ

мѣнѝтелница

мѣнóвникъ. Пръстенъ, момковъ или моминъ, мѣненъ на мѣнежъ.

мѣня

мѣнувамъ

мѣнявамъ, из-,про-, прѣ-, раз-, от-, (ст. б. мѣнити-, ніж; из-)

вж. замѣна, смѣна, промѣна, измѣна, прѣмѣна, отмѣна.

мѐне, (лич. мѣст. вин. пад.)

мéнѣ, (лич. мѣст. дат. пад.)

мéнгеме (тур.), уредъ на витло, съ който се стиска, стѣга нѣщо; прѐса, стискáло.

мѣнци, котли за вода (отъ мѣдници)

мѣнчѐ, малко котле (отъ мѣдниче)

вж. мѣдь.

меншествó

мерà (тур.), землище на село, или градъ, за пасене добитъкъ; пасбище.

мѣра, мѣрка (ст. б. мѣра).

мѣрѐчъ

мѣрене (ст. б. мѣріенніе).

мѣрѝлка.

мѣрѝло (ст. б. мѣрило.)

мѣрѝтель (ст. б. мѣритель).

мѣрка

мѣря, за-, из-, при-, раз-, от-, (ст. б. мѣрити,- ріж. вж. *размѣръ*, *примѣръ* и пр.

мержелѣе се. Показва се, мѣрка се неясно, отдалечъ или въ тъмнота.

мерзàвецъ (рус.), 1. омразникъ, 2. мръсникъ.

мѐрзость (рус.), гнусотия (ст. б. мръзость).

мѐрзъкъ (рус.), низъкъ

мръсенъ (ст. б. мръзъкъ)

мерѝша

мѣркамъ се, показвамъ се за малко и бързо пакъ се скривамъ.

мѣркане

мермéръ (гр.), бѣлъ камъкъ, удобенъ за работа, за дѣлане; мраморъ.

мерудѝя (гр.), миризливо растение, което изсушено и стрито на прахъ, турятъ въ ястие; магданóзъ.

месàлъ, 1. завивка, съ която се покрива хлѣбъ, за да втаса; 2. покривка за трапѐза, за софрà; 3. бохчá, четвъртито платнище, въ което се увива нѣщо (лат. *tensa* = трапеза).

мѣсецъ, (мѣсе^{и}ць)

мѣсечина, луна (ст. б. мѣсе^{и}чина).

мѣсечко

месѝтъ (гр.), посрѣдникъ въ търговски работи.

Месѝя (евр.), помàзаникъ (на гр. Христосъ).

месò (ст. б. ме^{и}со)

месàрь

месàрница

мѐсень

мѐсестъ

меснѝци, днитѣ отъ коледа до сирница.

мѣсто (ст. б. мѣсто).

мѣстенъ (ст. б. мѣстьнъ)

мѣстность

мѣстожѝтелство

мѣстоимѐние

мѣсторождѐние

мѣстя (ст. б. мѣстити, -шти́ж)

мѣстене

Мѣста (рѣка)

вж. *помѣщение замѣстямъ*, (гз-, на-, по-, -прѣот-).

мѣся, бъркамъ (ст. б. мѣсити,-шж;

мѣшамъ (ст. б. мѣшати,-шаіж).

замѣся (до-, из-, на-, под-, при-, с-).

метà, изчиствамъ нѣщо съ метла (ст. б. метати,-таіж).

метàчъ, който мете.
мѐтене
метлà (ст. б. метла)
метли́чина, раст. синя метличка.

метàние, поклонъ, молитва съ поклонъ (ст. б. метаніе).

мѣтамъ, хвърлямъ (ст. б. мѣтати,- таіж).
вмѣтамъ (за-, из-, на-, по-, под-, от-).
мѣтане
но: мѣгна

метéжь, бунтъ, по́вдигъ, буна (ст. б. метежь)
метéжникъ, (който прави метежь (ст. б. метежьникъ).

мити́лъ, болесть, която се явява въ черния дробъ на овцитѣ.

метóхъ (гр.), монастирска кжща въградъ или село, дѣто живѣятъ духовници отъ монастиръ (ст. б. метохъ).

мѣхъ, толумъ (ст. б. мѣхъ).
мѣхунка, 1. мѣхуница, пашкулъ, буби, кожулецъ. 2. изсъхнало мѣхче, прахутка, прахуница.
мѣхче, мѣше.
мѣшецъ, платникъ, кесия; дисаги, човаль, торба, (ст. б. мѣшькъ, мѣшьць).
мѣшли́на, 1. коремъ, търбухъ, шкембе, тумбакъ. 2. мѣхъ, въ който се държи брашно или нѣкакво вариво; вулгия.

механà (тур.), кръчма, пивница.

мѐчъ, голѣмъ ножъ (ст. б. мьчь).

мéчка (ст. б. мечька)
мечкàрь
мечѐ

мечтà
мечтàние
мечтàя

мешé (тур.) 1. джбово дърво, 2. бой.

мешѝнъ (тур), изработена, ущавена тънка кожа отъ животно.
мешѝненъ, направенъ отъ мешинъ.

мѝденъ
Милéна, ж. соб. име.

милѣя
минѐй, черковна книга, раздѣлена на дванайсеть части, споредъ числото на мѣсецитѣ; съдържа богослужебни пѣсни за всѣкой день отъ мѣсеца; мѣсецословъ (стб. минеи)

мѝренъ
мирѐне
помирéние

мирянинъ, който нѣма духовенъ чинъ, свѣтски човѣкъ (ст. б. миріанинъ).

мискéтъ (тур.), миризливо грозде; тамянка.

мѝслене
мислещъ

младѐжъ
младенéцъ, малко дѣте, отрóче (стб. младеньць)
Младéнъ, м. соб. име.
младѣя

млàтене (отъ гл. млатя=бия, блъскамъ, бъхтя).

млѣво́, каква да е зърнена храна, занесена на воденица да се мели; млéнинà, мелѝво (отъ стб. гл. млѣти=меля).

млѣко (ст. б. млѣко)
млѣкàрь
млѣченъ (ст. б. млѣчьнъ)
млѣчóкъ

мленинà (вж. *млѣво*)

млѣскамъ
но: млещя.

мнѣние, мисъль (ст. б. мънѣніе)
съмнѣние и пр.

множéне (отъ ст. б. гл. множити,- жж)
мнòжество (ст. б. множьство)

могжщество
мòденъ

молéбенъ (ст. б. мольбьнъ)
мóлене, моление (ст. б. моліеніе)
молѝтвенъ (ст. б. молитвьнъ)
молѝтвеникъ (ст. б. молитвьникъ)
молѝтель

молѣпевамъ, заразявамъ се, прѣхващамъ болесть.

молéцъ, малка гжсеничка, която се върди въ вълнени нѣща и въ вълн-

ната на кожи, и ги яде (ст. б. моль).
момѣя се
морѐ
мо̀ренъ
мо́щенъ
мра̀зене
мра̀зовецъ, цвѣте „есененъ минзухаръ“.
мра̀морецъ, животно мръморецъ (мъморецъ), което живѣе въ водата.
мра̀ченъ
мръсенъ
мрѣжа (ст. б. мрѣжа).
мрѣжа̀рь, който прави мрѣжи.
мрѣжестъ
замрѣжвамъ, прѣмрѣжвамъ (прѣмрѣжиха ми се очитѣ).
мрѣна, единъ видъ риба.
мрѣнка
мрѣнѐ (мрѣлѐ), умиране, умиралка, смъртъ (отъ ст. б. гл. мрѣти, мьрж).
умрѣлъ
мученъ (ст. б. мудьнъ)
мучѐне
мушене
мѫдрене
мѫдрѐцъ
мѫжѐственъ
мъмрене
мързелъ
мързелѝвъ
мързелѝвецъ
мъртвѐцъ
мършавѣя
мѫтѐжъ, бъркотия (ст. б. мѫтъ).
мѫтенъ (ст. б. мѫтьнъ)
мѫтеница, било мѣко, на което е взето маслото.
мѫченъ (ст. б. мѫчьнъ)
мѫчѐние (ст.б. мѫчениіе)
мѫченѝкъ (ст. б. мѫченикъ).
мѫчѝтеленъ (ст. б. мѫчительнъ)
мязамъ (гр.), приличамъ
мязане, приличане

Н.

набѣдявамъ, -ване*)
наблѣгамъ, -ане
наболѣва ме, -ване

*) Прѣдлогъ НА, когато е съединенъ съ глаголъ, показва: 1. слабо дѣйствие или начало на дѣйствие, 2. многопжтно дѣйствие, 3. довършване на дѣйствие и 4. дѣйствие съ посока отгорѣ надолу.

набрѣздявамъ, -ане
наве́денъ
наве́ждамъ, -ане
наведнъжъ
навѐзвамъ, -ане, навързвамъ (вж. вѐзвамъ)
навѣвамъ, -ане
навѣтъ (мн. ч. *навѣти*), клеветà, беля (ст.б. навѣтъ)
навѣсвамъ, нависвамъ се, навождамъ се надъ нѣщо.
навѣсване
навѣсъ, навѣсване, припадане, прѣмалѣване, прѣмиране, баялдисване.
навѣхвамъ, измѣствамъ нѣкой ставъ на тѣлото отъ мѣстото му, изкълчвамъ.
навѣхване
но: навѣхна
навече́рие (ст. б. навечериіе)
навлѣкà
наводне́ние (ст б. наводьнѣсниіе).
наврѐдъ, на всѣко мѣсто, всѫдѣ, навсѫдѣ.
наврѣждамъ, -ане
наврѣменѝ (нар.), нѣкога, понѣкога.
навсѫдѣ
нагле́ждамъ, -ане
нагнетявамъ, -ане
нагнѣздя, -ване
наголѣмѣя, -ване
нагрѐбвамъ, -ане
нагрѣвамъ, -ане
на̀двѣ (нар.), какъ да е, прѣзъ купъ за грошъ. (Направи го на̀двѣ-на̀три).
надвѣсвамъ, -ане
надебелявамъ, -ане
наде́жда (ст. б. надежда)
Надѐжда, ж. соб. име.
надѐженъ, не -(ст. б. надеждьнъ).
надѣвамъ се (стб. надѣяти се[т], -дѣіж се[н]).
надѣване
надѣя се
но: надѐжда, наде́женъ вж. *дѣвамъ*.
наддѣлѣвамъ, -ане
на̀денъ, наста́венъ
на̀дене
надѣнвамъ, надѣвамъ, натъквамъ (ст. б. надѣти, -дѣіж). Пр.: стб. Чрьвь

на удицу надѣвше.
надѣ́ване
на̀дѣница, свинска колбаса, луканка.
сѫщо: *надѣ́на*, *надѣ́натъ*
надѣ́сно, на дѣсна страна.
дѣ́сенъ
надмѣ́ненъ, -а, -о
надмѣ́рвамъ, -ане
надпрѣ́варямъ, -ване, надварямъ, спрѣ́варямъ, надминувамъ.
надпѣ́вамъ, -ане, пѣя повече и по-добрѣ отъ другитѣ.
надрѣ́звамъ, -ане
наедрѣ́вамъ, -ане
наѐжвамъ, -ане
наѐмамъ, -ане
назрѣ́вамъ, -ане
На̀йденъ, м. соб. име.
наклеветя́вамъ, -ане
наклѐпя (вж. клѐпя)
наклѐпване
наклѣ́йвамъ (за—), залѣпвамъ
вж. клѣ́й
наклѐненъ
наклонѐние
накрѐвамъ, вдигамъ, повдигамъ.
налѣ́гамъ (стб. налѣгати)
вж. *лѣ́гамъ*
налѣ́пвамъ
налѣ́я
налютѣ́вамъ
но: налютя́вами
намалѣ́вамъ, ставамъ помалъкъ.
но: намаля́вамъ, направямъ нѣщо да стане по-малко.
намалѐние
намѣ́рвамъ, -ване (ст. б. намѣрити, -рі́ж).
намѣ́ра, намѣрено, найдено нѣщо.
намѣ́ренъ, -а, -о
намѣ́ря
намѣ́рявамъ (ст. б. намѣрі́авати, -ваіж)
намѣ́рѣние (ст. б. намѣрі́ениіе).
на̀мѣрки (нар.), на посока, както дойде, както се случи.
намѣ́са, намѣсване въ нѣщо, мѣша̀вина, уча́стие.
намѣ́свамъ, намѣся̀мъ

намѣ́ся (вж. мѣ́ся)
намѣ́ствамъ, -ване
намѣ́стникъ,-*ица* (стб. намѣ́стьникъ)
намѣ́сто
намѣ́стя
вж. *мѣ́сто*, *вмѣ́сто*
намѣ́тамъ, -ане, нахвърлямъ, натрупамъ.
на̀мѣтъ, 1. намѣталка, 2. навѣнъ снѣгъ, прѣспа, сосна, 3. камъни и върши́ни,нахвърлени есенно врѣме въ рѣка̀, за да си направи тамъ рибата за прѣзъ зимата гнѣздо, та послѣ да я ловятъ.
намѣ́тникъ,-*ица*, който се натрапилъ нѣкому противъ волята му; натурникъ, -ица.
но: намѣ́тна (ст. б. наметнѫти, -нѫ)
намѣ́тнатъ
отмѣ́тнатъ
наметà, да—, (стб. наметати, -штѫ).
намѣ́тенъ
вж. метà.
намѐквамъ
намѐкна
нанòсенъ
нападà̀теленъ
напѣ́вамъ
напѣ́въ, мелодия на пѣсень, безъ думитѣ ѝ.
напѐрвамъ, -ване, направямъ нѣщо да стои право, обтегнато.
напѐря
напѐренъ
вж. пе́ря се
напердà̀швамъ, -ване, набивамъ, натупвамъ (тур. пердàхъ=бой, биене, тупане).
напе́рча (вж. пѐрча се)
напѐтъ, гиздавъ, накипренъ, напѐренъ.
наплѣ́сквамъ, -ване
наплетà (да—), уплитамъ още повече.
наплѐтка, наплетено нѣщо.
напълнѣ́я, -ване
напрѣ́гамъ, -ане, напинамъ се, сѝля се, мѫча се, давамъ си зоръ за нѣщо.
но: напрѐгна, напрѐгнатъ напрежѐние и пр.

напрѣдъ (ст. б. напрѣдъ)
напрѣдъкъ
напрѣдвамъ
напредà (ст. б. напре^{и}дати, -даіж).
вж. предà
нàпрѣки (нар.), прѣпрѣчено, кръстосано, напрѣко.
напрѣченъ
нарѣдба, нареждане, нареда.
нарѣдъ, единъ слѣдъ другъ, или единъ до другъ, по редъ, въ редъ.
нарядъ (рус.), наредба.
нарѣждамъ (стб. наре^{и}дити, -ждж, и наре^{и}ждати, -ждаіж),
нарѣждане (стб. наре^{и}ждание).
наредà
вж. редъ
нарѣдко, сегизъ-тогизъ, нечесто.
нарѣзвамъ
нарѣжа
нарекá (да—), да назовà (стб. нарешти, -кж)
нàречникъ, -ица, който много приказва; бъбрица.
наре́чници, орисници. (Споредъ прѣданието послѣднитѣ наричатъ, орисватъ, какво ще се случи съ всѣко новородено дѣте).
нарѣчие (ст. б. нарѣчиіе)
насамѣ
насвѣткамъ
насѣвамъ, -ване (стб. насѣіати, -сѣіж).
насѣдамъ, -ане
но: насѣдна
насѣкá
насѣкóмо, бубулечка
населявамъ, насѣлвамъ (ст. б. населити, -ліж; населіати -ліаіж).
насѣленъ (стб. насельнъ)
населѣние (ст. б. населіениіе)
насѝтенъ
наслажде́ние, наслàда (стб. наслажденииe).
наслѣдвамъ, наслѣдявамъ, наслѣдямъ (ст. б. наслѣдовати, -дуіж).
наслѣдѣнъ
наслѣдие (стб. наслѣдиіе)
наслѣдникъ, -ица (стб. наслѣдьникъ, -ица).

наслѣдство
насмѣшка, шегà, подигравка, присмѣхъ.
вж. *смѣхъ*
насрѣдъ
насрѣщний (насрѣщенъ)
насрѣщу
наставлѐние (ст. б. наставліениіе)
настоятеленъ
настжпàтеленъ
насѫщенъ
наторѐнъ
натòченъ
натрѣскамъ, -ване
натѣгамъ, -ане
но: натѐгна
натяквамъ, -ане
нахàленъ
начéвамъ, започвамъ (ст. б. наче^{и}ти, -чьнж)
начéтъкъ, начало (стб. наче^{и}тъкъ; рус. начатокъ)
начѐпкамъ, -ване.
начервя
начѐрня
начѐсвамъ, -ване
начетà
нашѐпвамъ
нащрѐкъ. *Стой нащрѐкъ*, стои буденъ, бодърствува, бди, ако стане нѣщо, да е готовъ.
наученъ
наявѣ (ст. б. авѣ, іавѣ)
не (отрицат. частица)
Пр.: не е; не иска; неблагодаренъ.
небé (ст. б. небо)
небѐсенъ (стб. небесьнъ)
небйвалъ
неброѐнъ
небрѣженъ, безгриженъ (ст. б. небрѣжьнъ)
небрѣжливъ (ст. б. небрѣжьливъ)
небрѣжà
небрѣжность (ст. б. небрѣжьность)
прѣнебрѣжение
сѫщо: *прѣнебрѣгна*
Нéва, 1. ж. соб. име, 2. рѣка въ Русия.
нѣвга (нѣкога)
невѣдѣние (арх.), незнание (ст. б. невѣдѣниіе)
невѣдомъ, -а, -о (арх.), незнаенъ; който незнае (ст. б. невѣдомъ).
вж. *вѣда*, *вѣмъ*
невѣжъ, **-а**, **-о**, който не разбира нѣщо, прос-

тáкъ; невѣжа, невѣжда (сг. б. невѣжда).

невѣжество

нèвѣмъ, 1. не зная; 2. може би, негли, белки. Пр.: Невѣмъ ще вали дъждъ (може би ще вали дъждъ).

вж. *вѣда, вѣмъ*

нèвѣнъ, цвѣте „нèвянъ“, цъвти желто-червено (отъ ст. б. неве̏дъі, който не увѣхва).

Невѣнка, ж. соб. име „Невянка“ или „Невѣнка“ (отъ сѫщия кор. ве̏д-).

Невѣно, моме, Невѣно!
Проклети да сж, Невѣно,
Твоитѣ старн кумове,
Що те кръстиха Невѣна, —
Да вехне свѣта за тебе.
Да вехне и па да съхне . . .
(Народна пѣсень).

вж. неуведáемъ, *увѣхвамъ*, вèхна и пр.

невѣрие, невѣрство (ст. б. невѣриіе).

невѣра, недовѣрие (ст. б. невѣра).

Невѣръ, м. соб. име.

невѣренъ (ст. б. невѣрьнъ)

невѣрникъ (ст. б. невѣрьникъ)

невѣрностъ (ст. б. невѣра)

невѣроятенъ

невѣрство, невѣрие, немане вѣра, безвѣрие (ст. б. невѣриіе и невѣрьствие).

вж. *вѣра*

невéселъ

Невѣста, жена, която скоро се е омѫжила; булка (ст. б. невѣста).

невѣстулка, животно отъ рода на пороветѣ, голѣмо колкото плъхъ, съ кестенява козина; попадийка, байнова (батьова) булчица, неврѣска, невѣстка.

невидѣлица, отъ невидено, ненадѣйно, неочаквано. Пр.: „Отъ невидѣлица му дойде.“

невúненъ (ст. б. невиньнъ)

нéводъ, голѣма мрѣжа за ловене риба (ст. б. неводъ).

невóленъ, -а о, 1. който има нѣкаква неволя; 2. който е станалъ случайно, не волево.

невòля, злочестина, бѣда, бѣдность, нужда (ст. б. неволіа).

нèвратъ, голѣма ладия отъ борови дъски, съ която изъ голѣмитѣ рѣки каратъ градиво и други тежки стоки; тя върви само по течението на рѣката, назадъ не се връща; тур. sàlъ.

неврѣденъ (стб. неврѣдьнъ)

неврѣдность

нѣга, нѣжность деликатность (ст. б. нѣга).

Нѣга, ж. соб. име.

Нѣглуъ (изгов. *Нягулъ*), м. соб. име.

вж. *нѣженъ*

нѣгдѣ, нѣйдѣ, нѣкждѣ (ст. б. нѣгдѣ).

негли (нар.) 1. може, може би, невѣмъ, белки; 2. нéжели, нели, камоли (стб. негли, нели, неже)

нéго

нéгозъ

негóденъ (ст. б. негодьнъ)

негодувамъ (ст. б. негодовати, -дуіж)

негодувàние (ст. б. негодованиіе)

Нèда, ж. соб. име.

недѣй

недѣля 1. седмица; 2. седмиятъ день на седмицата; 3. ж. соб. име Недѣля (ст. б. недѣліа).

недѣленъ (ст. б. недѣльнъ)

недѣлинъ

Недѣлко, м. соб. име.

недѣятеленъ

недовѣрие

недоволенъ (ст. б. недовольнъ)

недоразумѣние

недоумѣние (ст. б. недоумѣниіе)

нѣдра, пазуха, сърдце, обятия (ст. б. нѣдра; отъ ст. б. іадро=вжтрѣшность).

(Пр.: стб. въ нѣдрахъ =въ пазухата, въ обятията).

нèжели, негли, камоли, отколкото (ст. б. неже).

нѣженъ, деликатенъ (ст. б. нѣжьнъ)

нѣжность

вж. *нѣга*

нежѝтъ. 1. болесть на вѣнцитѣ, 2. зълъ духъ (ст. б. нежитъ)
незѝблѐмъ, непоклатимъ, постоянен̀ъ (ст. б. незъ̀бліемъ)
не́й
нѣ́йдѣ, нѣгдѣ, нѣкѫдѣ.
неимовѣ̀ренъ
нѣ̀ка
некадъ̀ренъ, неспособенъ, непохватенъ, невръ̀денъ (отъ тур. кадъръ)
нѣкакъ (ст. б. нѣкакъ)
нѣкакъвъ
нѣкога (ст. б. нѣкъгда; нѣкогда)
нѣкогашенъ
нѣкой (ст. б. нѣкіи; нѣкъто)
нѣколко
нѣколцина
нѣкѫдѣ, нѣгдѣ, нѣйдѣ (ст. б. нѣкѫдѣ; нѣгдѣ)
некнѝ (мак.), 1. завчера, 2. прѣди нѣколко дни (отъ ст. б. некони, искони)
нелѣ̀пость, неприличие, глупость (ст. б. нелѣпіе, нелѣпота)
нелѣпъ
вж. *лѣпъ*
нѣ́мъ, който не може да говори (ст. б. нѣмъ)
нѣмешка̀та
нѣмѣ́я, стоя като нѣмъ, не говоря (ст. б. нѣмовати, -ваіж)
нѣмѝца, нѣма мома или жена.
нѣмотà
нѣмамъ, не имамъ (ст. б. не имати, -іемліж, -іемліеши=н. б. *нѣмамъ*). Пр.: ст. б. „Не ememъ вѣръі ему“ (изъ Остром. ев.). По сѫщата причина, покрай ст. б. „не іесмь, не іеси“, срѣща се и „нѣсмь, нѣси.“
нѣма
нѣмане
нѣмà̀й-кѫдѣ,(до—,отъ—) твърдѣ много, до невъзможность, до крайность.
нѣмотѝя, нѣмане, сиромашия, бѣдность, оскѫдность.
немарѐне
немаря
нѣ́мецъ, 1. австрѝецъ 2. германецъ (стб. нѣмьць).
нѣмски, -а, -о
Нѣмско (Австрия)
нѣмцо́йка (австрийка)
нѐмощь, слабость (ст. б. немошть)
нѐму
ненавѝждамъ, мразя (ст. б. ненавидѣти, -ждж)
ненàвистъ, омраза (ст. б. ненависть)
ненадѣ̀ненъ
ненадѣ́йно
нѣчка, цица, бозка (ст. б. сѣсъ; сьсьць. Пр.: „младенице“ сѣсѫща сьсь“.)

Сѫщиятъ коренъ се срѣща въ слѣднитѣ думи:

НАНА. 1. мама; 2. жена на майчинъ братъ, вуйна.

НАНКА, 1. пелена̀, повивка за повиване въ нея малко дѣте; 2. ж. соб. име.

НАНИ! (нени! нени!), междум. за приспиване дѣте; нъни! нъни! нуни! нуни! „Нани ми, нанк, мѫжко дѣтенце“. . . . .

НЯНЯ (нѣ́ня), 1. сестра на майка, *нѣ́я*; 2. по-голѣма сестра, кака.

ненѝка (ненѝца), което не никне; соль и др. п. Срѣща се въ гатанка за калугеръ, който каралъ соль, натоварена на муле: *Качихъ се на пиково поле, опулихъ се на кукубери, его една неплода, що си води нерода, та си кара неника (неница)*, или: *Мина нерода* (калугеръ), *та води неплода* (муле), *що носи неница* (соль).
непло́да, което не дава плодъ, което нѣма рожба; муле и др. п.
вж. ненѝка и неро́да.
непоколѣ̀бимъ, непоклатимъ (ст. б. непоколѣбимъ)
вж. *колѣбание*
непрѣмѣ̀ненъ (ст. б. непрѣмѣ̀ньнь)
непрѣмѣ̀нно
вж. *мѣ̀на, прѣмѣ̀на*
непрѣстà̀ненъ (ст. б. непрѣстаньнъ)
неприязнь, вражда, омраза (ст. б. неприàзнь)
неприязненъ (ст. б. неприàзньнъ)
неприятенъ (ст. б. неприѣ̀тьнъ)

неприятель (ст. б. неприіатель)
нѣръ (вж. нерѣзъ)
нерадѣние (арх.), немарéне, нехàене (ст. б. нерадѣниіе)
нерѣзъ (неорѣзъ), нескопена мжжка свиня; нѣръ, шипаръ, вепъръ, глиганъ, тур. юлàръ.
нерѣзина, лозе оставено нерѣзано; нерѣзъ, баталъ.
Нерѣзовъ, м. соб. прѣзиме.
неро̀да, който нѣма родъ, нѣма поколѣние; калугеръ. Употрѣбява се въ гатанка за муле, натоварено съ соль.
вж. ненúка и неплода.
несвѣсть
несвѣстенъ
несго̀да
несъмнѣнъ
несъмнѣно
нетлѣние, негниене, неразваляне (стб. нетлѣниіе)
нетлѣненъ (ст. б. нетлѣнынъ)
нетрѣзвенъ, пиянъ (ст. б. нетрѣзвъ)
неуведàемъ, неувѣхливъ (ст. б. неувеⁿдаіемъ)
вж. вѣхна, *нѣвѣнъ*
неутѣшúмъ (ст. б. неутѣшимъ)
неутѣшенъ (ст. б. неутѣшынъ)
нехáенъ
нехàйство
нехáя
нехѣлъ, -а, -о 1. лошавъ, негоденъ, който не чини, не е за работа. 2. болнавъ, неджгавъ, нéмощенъ.
нехрúвъ, -а, -о, мързеливъ, лѣнивъ.
нечéстие (ст. б. нечьстиіе)
нѣчий, на нѣкого (ст. б. нѣчьи; нѣчий)
нѣщо (ст. б. нѣчьто)
нѣщичко
нѣя
нúгдѣ (нийдѣ)
нúкъдѣ, нигдѣ (ст. б. нúкъдѣ)
нúнѣ (арх.), сега (ст. б. нъінѣ)
нинѣшний, сегашенъ.

нишестé (тур.)
нúщелки
нищетà, голѣма сиромашия, нѣмане нищо свое.
нозѣ (дв. ч. отъ нога̀), крака.
нòсеръ, връхъ на носъ.
нóщемъ
нóщенъ
нощéсъ
нощя (нощемъ)
нрàвственъ
нрàвственость
нудене, накарване (отъ гл. нудя—накарвамъ притискамъ, налѣгамъ, усилвамъ (стб. нудити, -ждж)
нуженъ

О*)

(Глаголитѣ, които започватъ съ прѣдлогъ **о**, *сж помѣстени на друго мѣсто въ рѣчника, при думитѣ съ* **о** *и* **у**).

обàгренъ (вж. правило № 18, изкл.)
обàче (ст. б. обаче)
обвинѣние
обгорѣнъ (вж. правило № 6, изкл.)
вж обгорявамъ
обѣдъ (ст. б. обѣдъ)
обѣденъ
обѣдня (ст. б. обѣдьніа)
вж. *обѣдвамъ*
обезпечѣнъ
обѣмъ
обѣсенъ
обѣсникъ, -ица, който е за бѣсене.
вж. *бѣся, обѣсвамъ*
обѣтъ, обѣщание, обричане (ст. б. обѣтъ).
обѣтовàнъ, обѣщанъ
вж. *обѣщàние*
обецá (на ухо); менгушъ, ушникъ, наушки.
(Отъ ст. б. ободь, обедь и обидь, които значатъ *халка*, се получило ободьць, обедьць и обидьць, сетнѣ обедьца и обидьца, обе(д)ца и оби(д)ца, а днесъ имаме *обецà* и *обицà*).

*) Съединени съ други думи, прѣдлозитѣ О и ОБ показватъ: 1. движение или дѣйствие около нѣкой прѣдметъ, 2. дохождане, докарване къ нѣкакво състояние, 3. довършване на дѣйствие, 4. раждане животно и пр. (Вж. правилата за употрѣба на прѣдлози О и У.)

обѣщàние, обѣтование (ст. б. обѣштанiе, обѣтованiе)
обѣщàнъ
обѣтъ, обѣщание, обричане (ст. б. обѣтъ)
вж. *обѣщàвамъ*
обзѐтъ
обѝденъ
обѝтель, монастиръ (св. обителъ), жилище, ханъ (но: стб. обитѣль)
обичàенъ
òблаченъ
облегàло
вж. легло́, *лѣгамъ* лежà и пр.
облѣкло́ (ст. б. облѣкло)
облѣченъ
óблѣчъ, невързало зърно, което на вършитба остава между житото съ облѣклото си; облѣкъ, обличкы, обляци, обутини.
вж. *облѣкà*
облѣпенъ
вж. *лѣпя*, *облѣпвамъ*
обновлѐние (ст. б. обновлiенiе)
обобщѐние
ободрѐние
òбразецъ (ст. б. образьць)
обрàтенъ
обредъ (ст. б. обре^{н}дъ; гл. обре^{н}дити, -ждж)
обре́денъ
обрѣзки, парчета, кѫсчета отъ нѣщо обрѣзано.
вж. *рѣжа*, *рѣзъкъ*, *обрѣзвамъ*
Обрѣйко, м. соб. име.
обрѣменѐние
вж. *обрѣменявамъ*
Обрѣтенъ, м. соб. име.
обрѣтѐнъ, намѣренъ (изпрѣ-)
обрѣтѐние, намиране (изпрѣ-) (стб. обрѣтенiе)
Обрѣшко, м. соб. име.
обсадѐнъ
обтѣгъ, тояга, която държи първото кросно на станъ да не се отвива; окрѣпалка.
вж. *обтѣгамъ*
обученъ
обучѐние (ст. б. обученiе)
общѐние, сношение (ст. б. обьштенiе)
общèственъ

обществó
общѝтеленъ
обявлѐние (отъ ст. б. іавлiенiе)
обяснѐние
овѐнъ (ст. б. овьнъ)
овéсъ (ст. б. овьсъ)
овеснѝна, слама отъ овесъ.
óвнешки
овóщенъ
óврѣме (нар.), доклѣ има врѣме, съ врѣме.
óвче (млѣко, масло и пр.)
огледàло
òгледъ, когато огледници отидатъ да оглеждатъ мома за невѣста; сглѐда.
огледникъ, който ходи да оглежда мома; главежникъ, годежникъ.
огледница, която ходи да оглежда мома; главежница, годежница, годежарка.
вж. глѐдамъ, огледвамъ, оглèждамъ.
огненѝкъ, прѣзиме на змей, който изригва огънь изъ устата си.
Огнянъ, м. соб. име.
огрѣвъ (огрѣвка), 1. отопление, топливо; 2. огрѣване, изгрѣвъ.
Огрѣнъ, м. соб. име.
вж. *грѣя*, *огрѣвамъ*
огрóменъ
óдвѣ (нар.), о два ката.
одѐжда, облѣкло, дреха (ст. б. одежда)
одѣяло, тъкана вълнена покривка (ст. б. одѣiало)
одобрѐние (Пиши: *удобрѐние*)
ожегъ, желѣзенъ прътъ съ възвитъ край, съ който разбъркватъ главнитѣ въ собата и изгрибватъ жарьта; ръженъ, ватралъ, посипалка, лопата. (ст. б. ожегъ)
озлобѐние (ст. б. озлоблiенiе)
означѐнъ
оклѣй, риба „бѣлица“, блѣскунъ, стрѣлка.
окóленъ
окосéнъ

окрѣпа̀лка, пъртъ на станъ, който държи кросното съ нищелкитѣ да не се отвива; обтѣгъ, повратулка, разпъналка.
вж. *окрѣпвамъ*

олѐй, дървено масло, зехтинъ (но: ст. б. олѣй)

олелѝя, викъ олеле! врѣва, глъчъ

омбрѐла (фр.), дъждобранъ; тур. чадъръ.

омра̀зенъ

омрачѐние, замъгляване, потъмняване, помрачение (ст. б. омрачениіе).

онѣзи отъ показ. мѣст. *онъ, она, оно*; основа *оно, онѣ+зи*=н. б. *онѣзи.*

опѣлò, четене и пѣене молитви за мъртвецъ (ст. б. опѣло)
вж. пѣя, опѣвамъ

опѐка (рус.), настойничество

опекунъ (рус.), настойникъ

о̀пера (фр. орѐга)

оплѣнъ, дървото, що стои върху ось на кола, успоредно съ нея, и въ него се втикватъ лимитѣ, за да се поставятъ риклитѣ; възглавници на кола, столъ, боботецъ. (Изгов.: оплянъ и оплѐнъ)

оплѣнѐнъ, ограбенъ, обранъ
вж. оплѣнявамъ

опрѣдѣлѐние
предопрѣдѣлѐние
вж. опрѣдѣлямъ, предопрѣдѣлямъ

опълчѐнецъ
опълчѐние

орѐлъ (ст. б. орьлъ)

орѣза̀ло, нишкитѣ отъ основата, що остават на привързалото, кога изтъкатъ нѣкаква тъкань и я отрѣжатъ; урѣзало, урѣзалникъ, урѣзница, уреколъ.
вж. *рѣжа, орѣжа, орѣзвамъ*

орѣхъ (ст. б. орѣхъ)
орѣха̀рь, -а̀рка, който бере и продава орѣхи.
орѣховъ, отъ орѣхъ. Орѣхово дърво. Орѣхова шума.

орѣхче, 1. малъкъ орѣхъ, 2. единъ видъ малко птиче, голѣмо колкото орѣхъ; муши-трънче, гургулушка, подплетачъ.
орѣша̀къ, дѣто има много орѣхови дървета.
орѣша̀рь, орѣхаръ
орѣшка, орѣхова шума, орѣхови листа.
Орѣхово (градъ)
Горна-Орѣховица (градъ)

осѣдомѐнъ

освѣнъ (ст. б. освѣнь; освѣніе)

осезà̀ние, усѣщане чрѣзъ пипане (ст. б. осе̂заніе)
вж. осезà̀вамъ

осѐлъ, магаре (ст. б. осьль)

о̀семь (ст. б. осмь)
осемдесѐть
осемна̀десть (осемна̀йсеть)

о̀сенъ, единъ видъ дърво; ясенъ, мѫждрянъ.

о̀сеновъ

осѣнѐние (ст. б. осѣнениіе)

ослѣпѐнъ
ослѣпѝтеленъ
вж. *слѣпъ, ослѣпѣвамъ*

осно́венъ

осо̀бенъ, -а, -о (ст. б. особьнъ, -а, -о)

остѐнъ, тояга съ бодъ (шило) на върха, за каране волове (ст. б. остьнъ).

острѐцъ, острата часть на брадва, на ножъ, на брѣсначъ; острѝло.

осѫ̀денъ

отвлѣ̀ченъ
вж. влѣ̀кa, отвлѣка

отво́ренъ

отвре́дъ, отъ вси страни, отвсѫ̀дѣ.

отвсѣкѫ̀дѣ

отвѣ̀вки, плѣва, мекина, люспи отъ жито, отвѣни при вѣяне жито.
отвѣнъ,- тъ
вж. *вѣя, отвѣвамъ*

отвѣсъ (рус.), тежина вързана на конецъ за прѣкарване вертикални линии.
отвѣсенъ, -а, -о
вж. *вѣся*

отвѣтъ, отговоръ (ст. б. отвѣтъ)
отвѣтенъ, -а, -о
отвѣтникъ (ст. б. отвѣтьникъ)
вж. *отвѣщавамъ*
отвѫтрѣ
отгдѣ (отдѣ)
отгдѣто (отдѣто)
отговѣлки, отговѣване
вж. *говѣя, отговѣвамъ*
о́тгребъ, отравяне лозята пролѣть; о́тривъ.
отдѣлѐние (ст. б. отъдѣлѣніе)
вж. *дѣля, отдѣлямъ*
отѣцъ, баща (ст. б. отьць)
отѣчество (стб. отьчьство)
отечествовѣдѣние
отклонѐние
отко̀лѣ, отдавна (колѣ=кога)
отко́лѣшенъ
откѫдѣ
отмѣна, когато нѣкои върши нѣщо за другиго; замѣна.
отмѣненъ, -а -о
отмѣникъ, -ица, който отмѣнява нѣкого, който замѣства нѣкого.
вж. *мѣня, отмѣнявамъ*
отмѣтка, знакъ който се поставя да означава, че нѣщо е отметнато.
отмѣтнина, 1. кога нѣкой се отметне отъ нѣщо: неустойка. 2. Това, което се плаща, ако нѣкой се отметне отъ нѣщо, глоба за отмѣтнина; разкайнина.
отмѣтамъ
но: отмѣтна, отмѣтналъ
вж. *мѣтамъ, отмѣтамъ*
отнапрѣдъ
отнѣкѫдѣ
отпо́слѣ
отпрѣдъ (отпрѣди)
отра̀денъ, който докарва лекота, утѣшителенъ, веселъ, сносенъ, търпимъ, лекъ (ст. б. отрадьнъ; отрада=олекване)
отрѣбка, парче вехтъ платъ за изтриване нѣщо; отрива́лка, отрѝвка, омѝвка, бърса́лка, пача́вра (отрѣбъ, отрѣба).
вж. *отрѣбямъ*

о́трѣзъ, отрѣзка, нѣщо отрѣзано.
вж. *рѣжа, отрѣжа, отрѣзвамъ*
о́тсѣвъ, отсѣване
отсѣвки, непотрѣбното, което пада прѣзъ ситото, когато сѣятъ.
вж. *сѣя, отсѣвамъ*
о́тсѣкъ, 1. нѣщо отсѣчено, 2. сговоръ кога да стане сватба, годежъ,
отсѣка̀рь, който отсича, кога да стане годежа, сватбата.
отсѣчка
вж. *сѣка, отсѣка*
отсрѣща
отцѣдки 1. онова що остава на дъното на чаша, на сѫдъ, отъ който други сѫ пили; 2. когато се излѣе нѣщо, онова що остава най-послѣ да се отцѣди; изцѣдъкъ.
вж. *цѣдя, отцѣждамъ*
отцѣплѐние
отцѣпникъ, -ица
вж. *цѣпя, отцѣпвамъ*
отшѐлникъ, - пустинникъ (ст. б. отъшьльць)
охо̀тенъ, готовъ (ст. б. охотьнъ)
оцѣ́тъ (ст. б. оцьтъ)
оцѣнка
оцѣнѐние
оцѣни́тель
неоцѣнѐнъ
вж. *цѣна̀, цѣня, оцѣнямъ*
очевѝденъ
о́ченъ (ст. б. очьнъ)
очебо́лие (ст. б. очеболь)
очевѝденъ
о́черкъ, очертание, кѫсо описание на нѣщо.
очищѐние, очистване (стб. очищтенніе)

П.

(Глаголитѣ, които започватъ съ прѣдлози **прѣ** *и* **при** *съ помѣстени на друго мѣсто въ рѣчника, при думитѣ съ* **прѣ** *и* **при**).

па̀беркы, 1. послѣдниятъ плодъ отъ нѣкаква рожба; 2. Кога се бере овошка, лозе и др. т., това що остава по тѣхъ тукъ-тамъ необрано; 3. Това що остава, слѣдъ като се избере

отъ нѣщо по-хубавото; остàтки, остàнки бàберки, пàберъ, пòбиръкъ: (стб. пабиръкъ).

пàвечерка, малка вечерня (ст. б. павечерьніа)

падѐжъ

паде́ние (ст. б. паденіе)

пàекъ (но: стб. пажъ) пàежина (стб. пажчина)

пазарѐне

паздѐръ, клечкѣ, що остават, кога се мъне ленъ (ст. б. поздеръ).

па́зене

па́костенъ

пакостѐне

пàлене

пàлецъ, голѣмиятъ пръстъ на ржцѣтѣ, на краката.

пàлешникъ, на рало желѣзото, що рови земята; лемежъ, ралникъ.

пàметь (ст. б. памѣть)

памѐта́рь, -а́рка, който има силна память.

па́метенъ, 1. който има силна память, 2. за запомняне (ст. б. памѣтьнъ)

пàметливъ (ст. б. памѣтьливъ)

пàметникъ (ст. б. памѣтьникъ)

панѐръ, разлатъ кошъ.

пàперъ, пашкулъ, вълна отъ руно; праменъ.

пàперка, стъбло отъ царевица, заедно съ шумата; цàревична.

папунецъ, чушката на памукъ, прѣди да се разпукне.

парале́шка (тур. паралія), нисъкъ кржглестъ столъ, на който се слага ястието, кога се яде; софра́, трапѐза.

пàренъ

па́рене

па́ренина, 1. запарена слама, сѣно, или каква да е друга суха храна за добитъкъ; 2. изорано мѣсто и оставено да лежи; паръ, угаръ, прѣлогъ.

парчѐ, -ѐнце (тур.), часть отъ нѣщо; кжсъ.

парясникъ,-ица, напуснатъ, върнатъ. Парясанъ годеникъ. Парясана жена.

пасѐне

па́тене

патерѝкъ (гр.), църковна книга, която съдържа жития на прѣподобни отци; отечникъ (ст. б. патерикъ).

па́терица, тояга, на която се подпиратъ духовни лица (владици), стари хора или пъкъ болни, недужгави, кога ходятъ.

па́щерка, заварена или доведена дъщеря; зава́реница, довѐденица

пàсинъкъ = заваренъ, доведенъ синъ)

пѣвѐцъ, -йца (ст. б. пѣвьць)

пѣвница, мѣсто въ църква отъ двѣтѣ страни прѣдъ олтаря, дѣто стоятъ пѣвцитѣ, псалтоветѣ (ст. б. пѣвьница)

Пѣю, м. соб. име.

вж. *пѣя*

пе́га, желтави или тъмни петна по кожата на човѣкъ; лунички, бе́нки (ст. б. пѣгъі)

пе́гавъ, който има по лицето си пеги, лунички.

пѐдя (ст. б. пѣдь)

пезулъ (гр.), прѣдъ огнище или на друго мѣсто издадено отъ стѣната като лавица; пръстникъ, пезънъ,кланикъ, тланикъ, фурумъ.

пезънъ, 1. пезулъ прѣдъ огъня, 2. двѣ дупки долапчега въ стѣната прѣдъ огнище.

пе́й, задавъкъ, прѣдплата на часть отъ стойностьта, кàпаро.

пѐйка (тур.), лàвица, пейка отъ една дъска прѣдъ пжтни врата, вкована въ зидъ, стоборъ; скамѐйка.

пекà

пека́рь; който пече, хлѣбарь, фурунджия (стб. пекарь)

пекàрница, пещь, фурна (ст. б. пекарьница)

пѐкъ, жега, горещина (ст. б. пекъ)

пекло́, 1. слънчевъ пекъ, 2. дѣте, което измжчва

майка си; печѝло (рус. жарà)

пекло́ (пъкло́), пъкълъ, адъ.

печà (ст. б. пешти (*пекти), пекж)

вж. пещь

пексемѐдъ (тур.), прѣпечени, сушени рѣзъни хлѣбъ; хрускàлници, рус. сухàрь.

пелена̀, четвъртитъ кжсъ платъ, съ който се повива дѣте; плѣна, повивка (ст. б. плѣна, пелена).

пеленàкъ (пеленàче), малко дѣте, което е още въ пелени.

пелѣя

пелѣене

но: *разпилѣвамъ*

пѐлка двойна сѣкира, отъ едната страна брадва отъ другата топоръ, за дѣлане трупе.

пелте́ (тур.), какво да е сварено и замръзнало като пачà.

пелте́къ (тур.), който пелтечи, заеква.

пелте́ча, заеквамъ.

пели́нъ, единъ видъ горчиво растение (ст. б. пелъ̀инъ)

пелинáшъ, вино съ малко пелинъ; пиятъ го пролѣть.

пѣна (ст. б. пѣна)

пѣненъ

пѣнене

пѣнесть

пѣнливъ

пѣня се

Пѣна (Пенка), ж. соб. име.

пендàръ (тур.), голѣми жълтици, които моми, или жени, носятъ въ нанизъ по вратоветѣ си.

пѣнезъ, монета (ст. б. пѣнезь)

пѣние

вж. *пѣя, пѣвецъ, пѣсень*

Пѣнка, ж. соб. име.

Пѣньо, м. соб. име.

пѐпель, прахъ, що остава отъ изгорени нѣща (ст. б. пепелъ)

пепелѣнъ, -а, -о, направенъ отъ пепель, съ пепель. (стб. пепелѣнъ)

пепелѣнка (пепелявка), единъ видъ отровна змия по нашитѣ мѣста; пепелява усóйница.

пепелѣшка (пепелáшка), която обича да се търкаля и да седи въ пепелта; пепелуша, пепеляна.

пепели́ще, мѣсто, дѣто нѣкога е горѣлъ огънь, та е останалъ пепель.

пѐпелникъ, 1. купище 2. отъ пепель, малъкъ чиниенъ сждъ за пепель отъ цигари.

пѐпелница, 1. пепелѣна вода, лешия, луга, 2. малъкъ чиниенъ сждъ за пепель отъ цигари.

пепело́свамъ, направямъ нѣщо на пепель; изгарямъ.

пепелчюгъ, дребни дѣца; дѣчурлига, хлапетия.

пепелявѣ, 1. пепелѣнъ, 2. покритъ, напрашенъ съ пепель.

пепелярка. Така казватъ на мома, която има най-малко двѣ сестри, по-възрастни отъ нея, още моми.

пеперуда

първàзъ (тур.), издадено по краищата на нѣщо.

пергѐлъ (тур.), инструментъ на два крака за чертане кржгове; кржги́ло.

пердáхъ (тур.), 1. бой, 2. заглаждане.

пердáша (тур.), 1. бия, тупамъ, 2. изглаждамъ, замазвамъ.

пердé (тур.), завѣса.

перо́ (ст. б. перо)

перàшка, червено, шарено великденско яйце.

пéрестъ (пернàтъ), който има по себе си пера, който е съ пера.

пѐрка, 1. перце, перушинка, 2. какво да е нѣщо прилично на перо.

пéрница, възглавница, подглавница.

перушúна, много пера.

перà, 1. чистя дрехи съ вода и сапунъ; мия,

плакна; 2. бия, тупамъ, лупамъ.

пера́лище, мѣсто на рѣка, дѣто ператъ; пера̀ло пери́лка.

пера̀лка, лопатка, съ която бухатъ нѣщо, кога го ператъ, за да се изпере; бухалка, пралня, копанъ.

пера́лня, стая, дѣто се пере.

пера̀тникъ, голѣмъ мѣдникъ, въ който грѣятъ вода за пране; котелъ, вѣдреникъ, казанъ, арания.

пера́чка, жена, която ходи да пере чужди дрехи.

пѐркамъ, удрямъ нѣщо отъ страна тъй, че да отхвръкне отъ мѣстото си; бръскамъ, перкамъ.

пѐрка, крлио на нѣщо, лопата.

пѐрне (да го—)

пе́рнатъ, 1. ударенъ отъ страна, та измѣстенъ, блъснатъ, джаснатъ; 2. не на себе си, не съ всичкия си (умъ), налудничавъ смахнатъ, халосанъ (ст. б. пернатъ).

пѐрла, маргаритъ (ст. б. перла; фр. perle)

пе́ря се, 1. перча се, 2. правя да стърчи перушината ми.

пери́ло, накитъ или нѣщо друго, съ което човѣкъ се перчи.

пѐрча се, навдигамъ се, кокорча се, надувамъ се.

перуни́ка, раст. тѫжакъ, замба́къ, синя ружа.

перустия (гр.), скара съ крака за подлагане подъ съдове, кога готвятъ; пирусъ, триножникъ.

пѐсъ, (ст. б. пьсъ)
песий, кучешки.
песоглàвецъ, въображаемъ човѣкъ чудовище съ едно око на челото и съ друго на тила; цологлàвецъ. Песоглавцитѣ ядатъ хора.

пѣсень (ст. б. пѣснь)
пѣснопѐецъ, който знае да пѣе много пѣсни.
пѣснопо́йка, 1. която знае да пѣе много пѣсни, 2. сборникъ пѣсни.
вж. *пѣя*, *пѣтелъ*

песни́ца (плесница), 1. шамаръ, 2. юмрукъ (стб. пе^{и}сть пе^{и}стьница).

пести́лъ (тур.), овощия сварени на каша и разлѣни на петура, та изсушени на слънце.

пестя, икономисвамъ, пазя, отгледвамъ (но: ст. б. пѣстити; пѣстовати, -стуіж)
пестели́въ
песто́венъ
пестѐвникъ, -ица, който пести.

пѣсъкъ (ст. б. пѣсъкъ)
пѣсъчливъ

пѣть (ст. б. пе^{и}ть)
пѣтàче, малка никелова или мѣдна монета, която върви петь пари.
пѣтъкъ, петиятъ день на седмицата (ст. б. пе^{и}тъкъ)

пета̀, задната топчеста часть на ходилото на крака (ст. б. пе^{и}та).
пѐтало, желѣзна плоча, съ която подковаватъ копитата на работенъ добитъкъ; подко́ва.

пѣтѐлъ
пѣтлѐцъ, горско цвѣте „петлюви гащи“; кокошчина, лѣсичина.
вж. *пѣя*, *пѣвецъ*, *пѣсень*

петѐлка, копче на дреха (стб. петліа; петелька)

пе́тименъ (гр.), жаденъ, галенъ, милъ, ненагледенъ.

петмѐзъ (тур.), гѫсто прѣварено сладко вино съ парчета тиква или други плодове въ него; маджунъ, ръчелъ.

Пѐтко, м. соб. име.

петно́, лекé, дамгà.

Петрàнъ, м. соб. име.

Петрàнка, ж. соб. име.

пѐтура, 1. разточено тѣсто на листо; о́лба, 2. нѣщо тънко като книга.

пѐтъкъ (вж. петь)

Пѐтъръ, м. соб. име (ст. б. Петръ); Петровъ (стб. Петровъ)

Петро́вденъ, празникъ на Св. Петъръ, 12 юли (29 юни с. к.)

петро́вка, овошка, която узрѣва по Петровденъ.

пехлива̀нъ (тур.), борецъ.

пѣхо́та, особенъ родъ войска, пѣшеходци (ст. б. пѣхота)

пѣхо́тенъ

пѣхотѝнецъ

пѣшъ (пѣша̀), който ходи съ краката си (ст. б. пѣшъ)

пѣша̀къ, който ходи пѣшъ.

пѣшехо́децъ (ст. б. пѣшеходьць)

пѣши, който ходи пѣшъ.

пѣшко́мъ, вървешкомъ.

пѐцамъ, ранявамъ съ жило; жѝля.

Пѐцо, м. соб. име.

печа́

пѐчка, со́ба, кюмбѐ

пе́ченъ, -а, -о.

печени́ца, цѣло агне опечено.

пе́ченка, скълцано месо, свито на суджукъ и опечено на скара; тур. кебапче.

печѐнка, черъ дробъ.

пѐчиво, агне или какво да е друго за печене; вж. пе́къ, пе́щь

печа̀ль, тъга, скръбь (стб. печаль).

печа̀ленъ (стб. печальнь)

печа́лба (печа́ла), това, което е спечелено; добивъ, тур. кяръ.

но: пече́ля, пече́лене

печа́тъ (ст. б. печать)

печа́тамъ

печа̀танъ, -а, -о

печа́тница

печѐля, (но: ст. б. печалити, -лѝж)

вж. печалба

печенѣгъ, човѣкъ отъ племето *печенѣзи* въ Русия (стб. печенѣгъ)

печурка, единъ видъ гъба; червенка.

печурница, точено съ гъби печурки.

пѣшъ, пѣшкомъ (вж. пѣхота)

пешки́рь (тур.), кърпа за изтриване лицето и ръцѣтѣ; наръчникъ, прѣзръчникъ, обрусъ.

пещь, ограда за печене въ нея хлѣбъ, фурна (стб. пешть)

пе́щникъ, пита хлѣбъ; пещерни́къ, фурникъ, самунъ.

пещера́, голѣма дупка надълбоко въ канара, планина или подъ земята (ст. б. пештера).

пещерни́къ, 1. хлѣбъ пещникъ, 2. здравъ, пъленъ и червендалесть човѣкъ; здравенакъ.

пѣя (ст. б. пѣти, поіж)

пѣякъ, птица чучулига.

Пѣю, м. соб. име.

вж. *пѣвецъ, пѣсень, пѣтелъ, възпѣвамъ* и пр.

пѝене

пѝле

пѝленце

пилѣ́я (вж. пелѣя)

пипѐръ, единъ видъ зеленчукъ; чушки. Червенъ пиперъ. Черъ пиперъ.

пипѐрка, чушка.

пиперли́въ, който има много пиперъ, лютивъ.

писа̀тель (ст. б. писатель)

писа́телка (ст. б. писательница)

пѝсменъ (ст. б. писмьнъ)

пѝтоменъ, който е живѣлъ между хора, не е дивъ.

пищѣлка, свирка.

пищялъ, кость на кракъ отъ глезена до колѣното, сѫщо и на ръка.

плава̀теленъ

пла́дне, срѣдата на деня (стб. пладьне, *полодьне)

пладне́шки, що става по пладне.

на пладне

пла̀кнене

пла̀мененъ

планѐта (ст б. планита)

платѐжъ

плате́цъ, който трѣбва да плати нѣкакъвъ дългъ.

платнѣнъ, направенъ отъ платно (ст. б. платьнѣнъ). вж. правило № 14.

платнѣники, долни гащи.
плàшене
плѣва, 1. ситна слама 2. люспи, сламки, празни зърна, що излизатъ отгорѣ, кога се сѣе или отвѣва жито (ст. б. плѣва)
плѣвàч, *-àчка*, който плѣви нѣщо.
*плѣвел*ъ, трѣва, що расте измежду нѣщо посѣно; буренъ; (стб. плѣвелъ)
*Плѣвен*ъ (градъ)
плѣвѐне
*плѣвник*ъ, 1. селска кжща, покрита съ слама, 2. сграда, въ която държатъ плѣва; плѣвница, плѣвня (ст. б. плѣвникъ)
*плѣвóр*ъ, ситнежъ, боклукъ отъ плѣва, 2. плѣва, споредъ 2 та точка.
плѣвя (стб. плѣти (*плѣвти), -вж)
плéзя, изваждамъ езика си изъ устата (но: ст. б. плѣзти, -жж). (Сравни съ стб. плѣсти(*плѣзти), плъзж=пълзя)
плѣзене
плéме, родъ, раса, пасмина, влака, колѣно (ст. б. племен)
плéменникъ, -ица (ст. б. племеньникъ, -ица)
плѣнъ, плѣняване, заробване (ст. б. плѣнъ)
*плѣнен*ъ, *-а*, *-о*
*плѣнѐн*ъ (стб. плѣнѣніе)
*плѣнник*ъ, *-ица*, (ст. б. плѣньникъ, -ица)
*плѣнѝтелен*ъ
плѣня
плѣнявамъ, плячкосвамъ (ст. б. плѣнити, -ніж)
плѣна̀, жилка, пукнатина на желѣзо, стомана, злато и пр., или на нѣщо направено отъ тѣхъ.
*плѣнàв*ъ, *-а -о*, който има плѣна; който е съ плѣни.
плѐница, уплетена коса, косичникъ, плѝтки; плетеница (ст. б. пленица, Пр.: ст. б. „жена пленице“ на главѣ носещи“ и „пленице“ исплете“).

вж. плéтенѝца
плѣсень, зеленикавъ мъхъ, що излиза на мокри и влажни нѣща; мухълъ
плѣсенясвамъ (стб. плѣснивѣти, - вѣіж)
плѣскамъ, произвеждамъ плѣскане, плѣсъкъ (вж. плещя)
плѣсъкъ, плѣскане.
но: плéсвамъ, плѐсна, плещя.
плеснѝца, 1. шамаръ, 2. юмрукъ; песнѝца (ст. б. пе“сть, пе“стьница)
плéтъ (ст. б. плетъ)
плѐтене
плéтенѝкъ. Хлѣбове, които момковитѣ роднини пращатъ на годеницата слѣдъ годежа.
плéтенѝца, 1. уплетена коса; пленѝца. 2. Хлѣбътъ, що се мѣси у момкови и се носи у момини прѣдъ сватбата. На нѣкои мѣста това става въ четвъртъкъ прѣдъ сватбата (ст. б. плетеница и пленица).
плéтенка, особенъ обредъ на сватба, кога плетатъ момата за вѣнчане; 2. кога се събератъ моми или жени, да плетатъ чорапи и да се надплитатъ, 3. уплетена коса.
плетà (стб. плести, плетж)
сплѐтенъ (в-, за-, из-, на-, прѣ-)
плѣшѝвъ, безъ косми на главата, келавъ (ст. б. плешивъ)
плѣшина, голо мѣсто на кожа (ст. б. плѣшина; плѣшь=келъ)
плещя, удрямъ съ нѣщо плоско, та произвеждамъ съ него шумъ „плесъ, плесъ!“
плещѐне
вж. *плѣскамъ*
плéщи задната часть на гърба между раменѣтѣ, дѣто се намиратъ плещкитѣ.
плѐщка, плоска кость отзадъ на гърба, що съединява рамото съ гърба; лопáтка (ст. б. плеште).

плéщесть, който има голѣми, широки плещи.
плячка, всичко що се взима отъ неприятеля въ врѣме на война.
плячкаджия, който ходи по плячка.
плячкóсвамъ, вземамъ плячка, грабя.
вж. *плѣнъ*
побѣ́гвамъ*)
побѣда (ст. б. побѣда)
побѣдѐнъ
побѣдѝтель
побѣдя, побѣждавамъ
вж *бѣдà, убѣждѐние* и пр.
побѣлѣвамъ
поберà
побесѣдвамъ
побѣснѣвамъ
поблѣ́днѣвамъ
поблѣнувамъ
поблѣя
поболѣвамъ се
но: поболявамъ го
повѣ́ва, духа вѣтъръ (стб. повѣ́яти, -вѣ́иж; повѣвати, -ваіж)
поведéние
повéждамъ
повезàлка, кожена връзка, съ която връзватъ кждѣля на хурка; повéзка.
повелѣние (арх.), заповѣдь; повèля (ст. б. повелѣниіе)
повелѝгеленъ
повѣ́рвамъ, -ане
повѣ́рие, вѣрване
повѣ́рителмо
повѣ́рка, провѣрка
повѣ́рявамъ
вж. *вѣра*
повеселя
повѣ́сенъ
повѣ́ся (стб. повѣсити, -шж)
вж *вѣся*
повѣ́смо, 1. хватка вълна, ленъ, кълчища и др. п. 2. кждѣля, 3. прежда отъ шестнайсеть глави, намотана около мотовилка; грàнка, пасмó, шестàкъ. (ст. б. повѣсмо)

*) Прѣдлогъ ПО, когато е съединенъ съ глаголъ, показва: 1. започване на дѣйствие, 2. кратковрѣменно дѣйствие, 3. извършване нѣщо докрай и 4. дѣйствие, което се върши отврѣме наврѣме.

повѣсть, дѣлъгъ разказъ, дълга приказка (стб. повѣсть)
повѣствовàние, разказване
повѣствовàтель
повѣствувамъ, разказвамъ (ст. б. повѣствовати, -ствуіж)
оповѣстявамъ
вж. *вѣсть, вѣстя*
повѣхвамъ, -ане. 1) за растение: изгубва зеленината си и се спарва; извѣхва, увѣхва. 2) за човѣкъ: започвамъ да линѣя, изгубвамъ червенината си; посърнувамъ.
нувамъ.
но: повéхна (ст. б. повенѫти, -нѫ)
пòвече
повечéрямъ
повечѐрие, богослужение въ църква, извършвано надвечеръ.
повилнѣвамъ
повѝненъ (не —), 1. който е призналъ кривдината си, виновенъ, отговоренъ. 2. покоренъ, послушенъ, подчиненъ (ст. б. повиньнъ).
повиновéние, покорность; неповиновѐние, непокорность. (*Повинувамъ се,* бивамъ покоренъ, послушенъ нѣкому, върша каквото ми каже, каквото поиска; покорявамъ се, слушамъ).
повлѣзвамъ
повлѣкà, дълга до подъ колѣната горна дреха отъ бѣлъ шаекъ съ бѣлъ гайтанъ наоколо.
повлѣкàнъ, -àна, мързеливъ, тромъ, развлачничавъ човѣкъ.
повлѣклó, 1. какво да е нѣщо, което се развлича, разтегля, 2. човѣкъ халтавъ, тежъкъ на работа, на ходъ; повлѣкàнт, развлѣканъ, повлѣчи-навуща.
повлѣченъ
вж. *влѣкà*
поврѣда, врѣда, загуба, развала.

повръ́денъ
повръ́ждамъ (ст. б. повръ́дити, -ждж)
вж. *врѣда́*
повреда̀ (да се —), малко нѣщо да се вреда.
вж. редъ
повръ́жа
повръ́камъ, повръ́квамъ
повръ́скамъ
но: повръщя
погашѐние (ст. б. погашениіе)
по́гибель, разсипъ, гинешъ, погубване, загиване, (ст. б. погы́бѣль)
поглѐдвамъ (ст. б. погле[н]довати, -дуіж)
по̀гледъ (ст. б. погле[н]дъ)
поглѐждамъ
вж. глѐдамъ
поглѐзя
погордѣя
погрѐбвамъ, погре́бямъ, закопавамъ (но: ст. б. погрѣбати, -баіж).
по́гребъ, 1. гощавка, поменъ за душата на умрѣлъ слѣдъ погребението му; 2. зимникъ, изба, бурдей (ст. б. погребъ)
погребà̀ло (погребà̀лка), погребение.
погребà̀чъ, който погребва, закопава нѣкого.
погребе́ние, закопаване мъртвецъ; за́копъ, погребà̀ло, погребà̀лка (ст. б. погребениіе)
вж. гребà, гребло́ и пр.
погрѣ́вамъ, грѣя отъ врѣме наврѣме, понѣкога.
погрѣ́й, обредъ слѣдъ погребение за поменъ душата на умрѣлия.
погрѣя
погрѣшка, нѣщо сбъркано, грѣшка.
погрѣша́
погрѣша́вамъ (ст. б. погрѣшити, -шж)
погрѣшенъ (ст. б. погрѣшьнъ)
вж. *грѣхъ*
погрознѣвамъ
погърмѣ
по́даре, на стая горната хоризонтална стѣна, която е срѣщу по́да, дюшемето; по́дере, тур. тавà̀нъ.

пода̀тель, който дава или изпраща нѣщо.
пода́тенъ, 1. който обича да дава, да дари; ще́дъръ. 2. който лесно се поддава; податли́въ (стб. податьнъ).
подаяние (стб. подаіаніе)
подбѣлъ, притуряне масло, зехтинъ, яйце или друго нѣщо въ ястие, за да стане по-вкусно; подправка.
подбѣлвамъ (ястие)
подберà[*])
подведà
подве́да (подвѐдница), жена, която подвежда, подмамва нѣкого или нѣкоя за нѣщо.
подвѐденъ, 1. подманенъ, 2. наведенъ, прѣгърбенъ.
подвѐждамъ
по̀двечеръ, привечеръ, надвечеръ, кога вземе да се мръква.
подвлѣченъ
подвѣдо́мственъ
подгорѣвамъ, -ане, загорѣвамъ, прѣсъхвамъ.
подгрѣвамъ, -ане
подвѣцъ, момъкъ, на когото по-голѣмиятъ братъ се ергенѣе, не е ожененъ; коритáнъ.
подвѣка, втората мома въ кѫщи, на която по-голѣмата сестра се момѣе, не е още омѫжена; коритàна, кортàнка.
вж *дѣва*
подѣла (подѣлба), подѣляне, раздѣляне.
подѣлямъ
вж. *дѣля*, -ишъ
подѣламъ
вж. *дѣламъ*, *дѣлкамъ*
по̀емамъ, подземамъ, подхващамъ
по́дѣмъ
подѐрникъ, който си дере дрехитѣ.
подѐрница (подѐра), коя-

*) Прѣдлогъ ПОД-, когато е съединенъ съ глаголъ, показва: 1. дѣйствие, което се върши подъ нѣщо, 2. дѣйствие съ посока отдолу нагорѣ или отвънъ навънъ, 3. дѣйствие, което става по краищата на нѣщо, около нѣщо, 4. приближаване, 5. притуряне, прибавяне, 6. начало на дѣйствие, 7. слабо дѣйствие, 8. скришно, тайно извършване на нѣщо, 9. поправяне на нѣщо, 10. влияние върху нѣкого и 11. връщане нѣщо много усърдно.

то си дере дрехитѣ.

подзѐмамъ

подзѐмка

подзѐмникъ

подивѣвамъ

подирѣ (ст. б. подирь; подирѣ)

подколѣнникъ, прашка за връзване крачулъ или чорапъ подъ колѣното; подвръзка.

подкрѐвамъ, повдигамъ

подкрѣпа, подръжка, подпора, помощь; окрѣпа.

подкрѣпление, подкрѣпа.

подкрѣпямъ

вж. *крѣпость, крѣпя*

подлѣпямъ

подлютявамъ, -ане

подмѣнямъ

подмѣна, кога нѣкой подмѣни нѣщо; замѣна, промѣна.

вж. *мѣна*

подмѣсямъ

подмѣса

вж. *мѣся*

подмѣтамъ

подмѣтало, който е станалъ за подигравка, служи за подмѣтане.

но: подмѐтка (на обуща), подмѐтна, подмѐтнатъ

вж. *мѐтамъ*

подóбенъ (ст. б. подобьнъ)

подобрéние

подозрѣние

подозрѣвамъ, подозиратъ

подозрѣнъ

подпетявамъ, подвивамъ странитѣ на обуща надъ петата, та ги направямъ да се носятъ като хлопари, постали

вж. *петà*

подпечáтвамъ

подплѐсвамъ

пóдплесъ, 1. полегато, 2. напразно, несполучливо. (Пр: „Възглавницитѣ се нареждатъ на пóдплесъ“, сир. полегато. „Излѣзе на пóдплесъ,“ т. е. излѣзе на люхъ, не сполучи, отиде на вѣтъра.

подпрéтвамъ, засуквамъ, запрѣгамъ.

подражàтеленъ

подраздѣлямъ

подразумѣвамъ

подрѣжа

подрѣзвамъ

подрѐждамъ

подредà, подредѐнъ и пр.

вж. *рѐдъ*

подрѣмя

подсéбямъ, обсебямъ, присвоявамъ.

подсѣвамъ, -ане

подсѣвъ, 1. подсѣване, 2. това, що е потрѣбно за едно подсѣване.

подсѣвки, това, що остава въ сигото, когато се сѣе брашно; трѝци.

подсѣтя

подсѣщамъ

подсѣщане (подсѣта)

вж. *сѣщамъ*

подсѣка

подсѣкъ, мѣстото, дѣто нѣщо е подсѣчено, засѣчено; засѣкъ.

подсѣчà

вж. *сѣкà*

подсѣнвамъ, подсѣнямъ

подсѣщамъ, -ане

подстрѣкàвамъ, подбуждамъ, подбутвамъ, подучвамъ (ст. б. **пострѣкати**, -каіж, -каіеши)

подстрѣкàние, подбуждане (ст. б. **пострѣканиіе**; рус. **подстрекàнье**)

пострѣкàтель, който подбужда нѣкого; подбудитель, подбутвàчъ, подучвàчъ, подскорòсникъ (ст. б. **пострѣкатель**; рус. **подстрекáтель**)

подстрѣкàтелство, подбуждане.

подстрѣха, мѣсто около кжща, покрай стѣната на кжща, подъ стрѣхата.

вж. *стрѣха*

подтвърдявамъ

поевтинѣвамъ

пóемамъ

поѐмча се

поéне

поергенувамъ

пожéга, едра, дългнеста слива; драгунъ, зимньóвка, допостѐйка.

пожéгвамъ, жегвамъ отврѣме наврѣме.

пожелàвамъ (ст. б. пожелати, -аіж)

пожелàние (стб. **пожеланиіе**)

пожéнвамъ (пожънзамъ), 1. орѣзвамъ съ сърпъ посѣно на нива, за да прибера рожбата; ожънвамъ, 2. жъна отъ врѣме наврѣме, понѣкога, по малко (ст. б. пожѐти, -жъніж)

поживѣвамъ

пожълтѣвамъ, пожълтѣя, ставамъ жълтъ (ст. б. пожълтѣти, -ѣіж)

но: пожълтявамъ, пожълтямъ, правя нѣщо жълто, боядисвамъ го жълто (ст. б. пожълтѣвати, -аіж)

поздравлѐние, поздравяване, поздравъ.

позеленѣвамъ, позеленѣя, ставамъ зеленъ (ст. б. позеленѣти, -ѣіж)

но: позеленявамъ, позеленя, направямъ нѣщо да стане зелено, намазвамъ съ зелено.

позѣмкпнъ, що лежи на земята.

позѐмникъ, фасулъ, що не се вие на вѣйки, а се стели по земята.

позѣпамъ

позлатѣвамъ (ст. б. злагити и златѣти, -тѣіж)

показа̀лецъ, 1. вторият пръстъ на ржка, съ който показваме. 2. показа̀лка.

по́клепа̀чъ, ножче, що се, затваря; заклапачъ, заклопче, похлупаче, бригва, скуравче, сойка.

покле́пвамъ, клепя отврѣме наврѣме, понѣкога, помалко.

поклонѐние

поколѣбя (ст. б. поколѣбати, -бліж)

поколѣние

вж. *колѣно*

покорявамъ

покорѐние (ст. б. покорѣніе)

покосявамъ

покре́вамъ, повдигамъ.

покрѣкло́, ястие, направено отъ кръвьта, далака, дроба и червата на свиня съ малко сланина, сварени и изсипани въ делва, да се ядатъ като пача̀; свинска саздърма.

покрѣпа́ло. На приведенъ зетъ казватъ за присмѣхъ „женско покрѣпа̀ло,“ женска опашка.

покро́вецъ. 1. платъ, съ който покриватъ дискоса или потира, кога служатъ литургия. 2. малка козинява черга за покриване, за намѣтане добитъкъ.

покровѝтель, който закриля, брани нѣкого, закрѝлникъ, застѫпникъ.

покушѐние

полѐ (ст. б. поліе)

полѐнецъ, който живѣе въ полето, жителъ на полето; полянецъ.

полѐнка, която живѣе въ полето, която е отъ полето; полянка.

полѣгамъ (ст. б. полѣгати, -аіж)

но: полегàтъ, който не е съвсѣмъ изправенъ, а малко накривенъ на една страна.

полѐгна

вж. *лѣгамъ*

полѐдица, тънькъ ледъ по земята, който се образува, кога вали ситенъ дъждъ или падне гѫста мъгла.

полѣзвамъ, полѣзя, 1. вървя слѣдъ нѣкого и му нося нещастие или щастие. 2. На Игнаждень утриньта рано отивамъ пръвъ въ нѣкоя кѫща да ѝ занеса добро и благословия за прѣзъ цѣлата година; така сѫщо и всѣкой другъ день; спохо́ждамъ, сполàзвамъ.

полѣзъ, полѣзване, полàза, полàзица. (ст. б. полазъ)

полѣзникъ, който полѣзва на Игнаждень или другъ нѣкой день.

полѣзница, жена, мома полѣзникъ.

Полѣзовдень. Така нѣкѫдѣ наричатъ Игнаждень.

вж. *влѣзвамъ* (*въз-, за-, из-, с-*)

полѐзенъ (стб. пользьнъ)

полѐка, небързо, бавно.

вж. лекъ

полѣкувамъ

полѣнявамъ се

полѣпявамъ, полѣпямъ

полетѣвамъ

по́летъ

полѣя

полинѣвамъ. 1. отъ болесть или отъ друго нѣщо слабѣя, копнѣя, топя се; повѣхнувамъ. 2. мѣнявамъ си козината, перушината.

полувѣръ, -ка, който има половина вѣра, комуто не трѣбва за всичко да се вѣрва.

полувѣрникъ, лошъ духъ, който ходи нощя.

полугла́вецъ, малкото на жаба, доклѣ не сж му израсли още крака; главунякъ, попова лъжичка.

полудѣвамъ, полудѣя, ставамъ лудъ.

но: полудявамъ, полудя, направямъ нѣкого да стане лудъ.

полумѣсецъ, изображение на мѣсечината, кога е на разсипъ или на новина.

полуненъ, съненъ, не съвсѣмъ събуденъ.

полюлѣвамъ, -ане

полюле́й (гр.), въ църква окачена на тавана направа съ много подсвѣщници (свѣтилници) за свѣщи; полиеле́й (ст. б. полиѣлей).

поляна, равно мѣсто, равнина посрѣдъ гора, въ планина, на върхъ, (ст. б. поліана)

полянецъ, който живѣе въ полето; противно на планинецъ.

помежду

помѣстямъ, -яне

вж. *помѣщѐние*

помѣтамъ (помѣтнувамъ), отъ гл. мѣтамъ.

помѣтникъ, -ица, който се помѣта отъ думата си, отъ вѣрата си или отъ друго нѣщо; отстжпникъ, -ица.

помѐтвамъ (помитамъ), отъ гл. метà.

по́метъ, 1. на дългъ пьртъ вързана отрѣбка, съ която метатъ пещь, 2. пачавра за изтриване подница.

по́менъ, поменуване, memoria (но: стб. помѣнъ)

помена̀, (да—)

поменикъ но: (ст. б. помѣньникъ)

поменувамъ, помѐнвамъ (ст. б. помѣнѣвати, -нуіѫ; помѣнѫти,-нѫ)

по́мнене

възпомена́вамъ (стб. въспомѣнѫти, -нѫ)

вж. пàметъ, спо́менъ и пр.

помѣствамъ, помѣстямъ

вж. помѣщавамъ

помѣтамъ

но: помѐтна

помѣща́вамъ

помѣщѐние

вж. *помѣствамъ*

помножѐние

понавѣстя

понѐ (нар.), само, баремъ (но: ст. б. понѣ)

понѣвга, понѣкога

понедѣлникъ (ст. б. понедѣльникъ)

запонедѣлничамъ

вж. *дѣламъ*

понѐже (ст. б. понеже)

понѣйдѣ (понѣкѫдѣ)

понѣкога

понѣколко

понѣмѣя

понѣмчвамъ

понесà

поорѣдѣвамъ, разрѣдявамъ

вж. *рѣдъкъ*

поотмѣстямъ

поотрѣзвѣя

поощрѐние (рус.), насърчѐние

попѣвамъ

попелѣвамъ, -ане, 1. разпръсвамъ нѣщо на вси страни, разпилѣвамъ, разхвърлямъ, 2. похарчвамъ напусто, прахосвамъ.

по́пене, опопване, постригване, ржкополагане за свещеникъ.

попе́рвамъ

поперкамъ
попера
полечѐние (арх.), грижа, пристоявáне (ст. б. попечениіе)
поплѣсвамъ
но: поплѐсна
поплѐтвамъ
поплéща
поплѣвя
поплѐзя (вж. плéзя)
поплѣнявамъ
поплѣнецъ, който плѣнява нѣщо; плѣнúтель.
попрѐдвамъ, преда помалко, отврѣме наврѣме, понѣкога.
попрѐлка (попрéдка). Казва се, кога се събератъ моми или невѣсти на седѣнка да предатъ и се надпридатъ.
вж. предà
пóпрецъ, тъканъ поясъ, тѣсенъ като коланъ; подвéзка, ткàница. (*Попржгъ*, ремъкъ, коланъ, подъ корема на конь за стѣгане седлото; подстѣгъ, рус. подпруга, подсѣделникъ)
попрѣчвамъ, -ане
попълзновѐние (арх.), наклонность къмъ нѣщо (ст. б. поплъзновеніе)
порéбъръ, накриво, полегато, по диагоналъ.
поревàвамъ, рева отъ врѣме наврѣме, понѣкога, помалко.
поревà, (да—)
поревàлница, 1. викалó на джамия, минарè; 2. джамúя, мечѐтъ.
порѐвнувамъ, -ане
порѐвка, искане да има човѣкъ нѣщо ненужно, безъ което може, което е само за удоволствие; посáкци, пощѣвка.
поредúя, всѣка болесть, която дохожда отврѣме наврѣме и редимнозина; епидѐмия.
порѣжа (стб. порѣзати, -заіж и жж, -жеши)
пóрѣзъ, давáне, даванина, давнина, давань, даждба, даждие, данъкъ, дань; рус. налóгъ.
порѣзанúкъ, рѣзенъ отъ хлѣбъ, отъ месо, що взима свещеникъ, кога отстоява, отчита нѣкому; порѣзаница.
порѣзаница, 1. рѣзенъ, филия хлѣбъ отъ единия до другия край на хлѣба, 2. порѣзаникъ.
порѣзвамъ (ст. б. порѣзъівати, -ваіж, -ваіеши)
порѣзниче, раст. жълтъ кантариóнъ, звънúка, порѣзнато, посѣчено биле.
порѣзничавъ, направенъ отъ билка порѣзниче.
вж. *рѣжа*
порѐкло, прѣзиме, прѣкоръ, подкора; рус. прозвище.
пóрекъ, зарúчане, зáрекъ.
порѣчие, прибрѣжна страна (ст. б. порѣчиіе)
вж. *рѣка*
породéнъ
порусѣвамъ, ставамъ русъ.
посберà
посведà

посвѣнявамъ се, дохождами свѣнь, свѣнувамъ се, засрамвамъ се.
посвѣстя
посвѣтвамъ, -ане
посвѣтя
вж. *свѣтя, свѣтлинà*
посвѣгувамъ, да си походя малко нѣщо, да си поживѣя добрѣ.
вж. *свѣтъ*
посветявамъ, -ане
да посветя (нѣкому нѣщо)
да се посветя (на нѣщо)
посвещàвамъ, -ане (ст. б. посве"штати, -аіж)
вж. свѣтъ, -а -о
посгрѣвамъ, -ане
посгрѣя
посгрѣшá
посѣвамъ, -ане (ст. б. посѣвати, -аіж)
пóсѣвъ, 1. това, що е посѣно, 2. врѣмето, когато сѣятъ нѣщо.
посѣнъ, -а, -о (*посѣтъ, -а, -о*)
посѣгамъ, простирамъ, протѣгамъ ржка да взема, да хвана, да направя нѣщо (ст. б. посе"гати, -аіж)

но: посе́гна (ст. б. посе^{н}гнѫти, -нѫ)
посега́телство
посѣдамъ, посѣдвамъ (ст. б. посѣдати, -аіѫ)
посѣдвамъ (ст. б. посѣдѣвати, -ваіѫ)
но: поседа̀ (стб. посѣсти, -се^{н}-дѫ, -се^{н}деши)
по́седа, седѣне нѣйдѣ съ работа. „Хуркина по́седа“, кога моми, жени, се надпридатъ на хурки. „Дошла на по́седа,“ дошла да поседи, да поработи нѣщо
по́седникъ (поседня), игра на кърпи съ приклѣкане; посадникъ, пѣшачка, ржченица, рус. пляска въ присядку.
по́седъкъ, „Отиде на по́седъкъ“, да си поседи, да си поседи у тѣхъ.
поседѣйко, човѣкъ който обича повече да седи, да стои празенъ, който не работи.
поседѣлка, кога се събератъ моми и небѣзти, за да си поседатъ и поприказватъ.
вж. *сѣдамъ*, седа̀ и пр.
посѣка̀ (стб. посѣкати, -аіѫ)
по́сѣкъ, 1. изсѣчена гора, за да се посѣе жито на мѣстото ѝ, 2. вършина, отсѣчена отъ дърво и хвърлена на земята.
посѣклѝвче, раст. бѣлъ равнѣцъ, хилядолистникъ, сѣчена трѣва, рѣснява трѣва, хайдушка трѣва.
посе́лвамъ, настанявамъ нѣкого нѣйдѣ, за да живѣе тамъ.
посѣля
по́семъ — сега̀ (нар.), отъ сега нататъкъ, слѣдъ това (стб. посемь; сега)
по̀сеница (по́седница), ржченица
вж. по́седникъ
посѣпвамъ, сѣпвамъ отврѣме наврѣме.
посе́стрима, съ която сме се сговорили да живѣемъ като сестри; побратимица, побратимка, дружка, другарка (ст. б. посестрима).
посѣтя
посѣтявамъ, *-ане* (стб. посѣтити, -штѫ)
посѣтѝтель (ст. б. посѣтитель)
посе́цамъ, подръпвамъ (ст. б. сѣцати; се^{н}кнѫти, -нѫ)
вж сѣкна
посѣща́замъ (стб. посѣштати, -аіѫ, -аіеши)
посѣщѐние (ст. б. посѣщеніе)
вж. *посѣтя*
посивѣвамъ, посивѣя, ставамъ сивъ.
но: посивявамъ, посивя, правя нѣщо сиво, боядисвамъ го на сиво.
посинѣвамъ, посинѣя, ставамъ синь.
но: посинявамъ, посиня, правя нѣщо синьо, боядисвамъ го на синьо.
послѣ (нар.), слѣдъ (ст. б. послѣ, послѣдь. послѣди, послѣжде)
послѣдвамъ (стб. послѣдовати, -дуіѫ)

послѣденъ (ст. б. послѣдьнъ)
послѣдица, сетнина̀, резултатъ.
послѣдова̀тель (ст. б. послѣдователь)
послѣдова̀телень
послѣдствие, послѣдица (ст. б. послѣдьство)
поскѫпнѣвамъ
послѣдвамъ
посмета́
посмѣстя
посмѣшка, насмѣшка, прѝсмѣхъ.
посмѣя
поспестявамъ
поспрѣгамъ
но: поспрѐгна
посребрявамъ (ст. б. посребрити, -ріѫ)
посрѣдъ (ст. б. посрѣду, посрѣдѣ)
посрѣдникъ, *-ица*, който посрѣдничи.
посрѣднича, посрѣдствувамъ
посрѣдничество
посрѣдственъ
посрѣдствомъ
посрѣдствувамъ, влизамъ

помежду двама души, за да ги помиря или да имъ свърша нѣкоя работа

посрѣтна, посрѣщна
вж. Срѣтéние, срѣщамъ.

посрѣщамъ, -ане
сжщо: *посрѣщна*

посталѣя, отслабвамъ, измършавѣвамъ, изтънѣвамъ.
изпосталѣлъ, много отслабналъ.

постѣгвамъ
но: постѣгна

постѣлка, всичко що се постила да се спи или сѣда на него; постеля (ст. б. постеліа; подъстеліа)

пóстене

постéня (отъ гл. стѣня)

пострѣкавамъ (вж. подстрѣкавамъ)

посцѣпя

посъберà

посъблѣкà

посъвзéма

посъвѣтвамъ

посъгледвамъ

посъдерà

посъсѣкà

потѣгамъ, -ане кърпя, поправямъ, затѣгамъ нѣщо, което се е развалило (ст. б. потеⁿгати, -гаіж)
но: потéгна (ст. б. потеⁿгнжти, -нж)
вж. *стѣгамъ, обтѣгамъ*

потéглямъ, тегля по малко отврѣме наврѣме, понѣкога.

потѣглица, 1. водило, повозница, процѣпъ, тегличъ, аръшъ на кола; рус. дышло. 2. врѣвь, ивица, която навързватъ на гащи, за да ги възвратъ съ нея на кръста; гащникъ, вракозунъ, учкуръ.

потегло́, вжже на оглавникъ, съ което водятъ добитъкъ; водило́, по́водъ, повóдникъ, власть тур. юларъ.
вж. тѣгля.

потекà

потекло́, произходъ, влака, родъ, колѣно, плѣзмина.

пóтенъ

потѣне

потѣря, нѣколко души тръгнали слѣдъ нѣкого да го гонятъ, да го дирятъ, по планини, по гори (но: стб. потѣра.

потѣрвамъ, подгонвамъ, гоня (но: стб. потѣріати, -іаіж)

гл. тѣрамъ (мак.), диря.

потéчище, всѣка болесть, която дохожда отврѣме на врѣме и реди мнозина; поредія, редушка, реднѝчина, епидéмия.

потѝренъ, 1. подгоненъ, 2. халосанъ, смахнатъ, налудничавъ.

потлѣя, да тлѣя малко нѣщо, кжсо врѣме.

потрѣба, нѣщо, което трѣбва; потрѣбность, потрѣбица (стб. потрѣба)

потрѣбвамъ (ст. б. потрѣбовати, -буіж)

потрѣбенъ (ст. б. потрѣбьнъ)

потрѣбѝтель (ст. б. потрѣбитель)

потрѣбность
вж. *трѣбва, употрѣбямъ*

потрепèрвамъ

потрѣпкамъ

потрѣсвамъ, потръсвамъ, раздрусвамъ, разклащамъ (стб. потреⁿсати, -аіж; потреⁿсти, -сж)

потрéсвамъ се (потреснувамъ се), чувствувамъ отвръщение къмъ нѣщо.

потресéние (ст. б. потреⁿсениіе)

потресѝя, когато се потресне нѣкому отъ нѣщо; погрéсване, пóтресъ.

пóтресъ, потресѝя

потрѣскамъ, да трѣскамъ малко нѣщо, кжсо врѣме.

потрéтвамъ, направямъ нѣщо трети пжть.

потъмнѣвамъ, -ане (стб. потъмьнѣвати, -аіж)

потънгѣва, -ане

потърпѣвамъ, -ане

поумнѣвамъ, -ане

поучѐние (ст. б. поученіе)

похабявамъ, направямъ нѣщо негодно за работа;

развалямъ, заносвамъ, повръ̀ждамъ (ст. б. похабити, -блѝж)
похабѐнъ (стб. похабьнъ)
похвалявамъ (стб. похвалити, -лѝж)
похва̀ленъ (стб. похвальнъ)
похтѣ̀нка, пощѣ̀вка, пощѣ̀нка, порѐвка, посѐкция, по́хта.
(по́хта = охо́та, ища̀хъ, апети́тъ)
поцѣ̀да
поцѣ̀пвамъ
поцѣ̀пя
почѐнвамъ, почвамъ (ст. б поче[н]ти, -чьнж)
вж. почѐтъкъ
почервенѣ̀вамъ, почервенѣя почѐрвя
почѐрнѣвамъ, почернѣя почѐрня
почѐрпвамъ
почѐсвамъ
по́честь (рус.), почить (стб. почьсть)
почета́
по́четенъ
почтѐнъ, -а, -о
но: по́чѝть (отъ почѝтамъ)
почѐтъкъ, начало, начетъкъ (ст. б. поче[н]тиіе, наче[н]тъкъ)
пошегувамъ
пошѐпвамъ (ст. б. пошьпътати, -штж)
пошѐтамъ
пошлѐвямъ
пошлевя
зашлевя
пошлякамъ
пощадѣ̀вамъ (ст. б. поште[н]дѣти, -ждж)
пощѣ̀вка, поревка
пощѣ̀вамъ
пощѣ̀нка, пощѣ̀вка
пощѣлѝвъ, комуто се иска да хапне отъ всичко, каквото види за ядене, комуто се пощѣ̀ва.
вж. *похтѣ̀нка*
по́щене, 1. дирене въшки или бълхи, 2. въртене, пипане нѣщо много полека.
пощръклѣ̀вамъ, -ане
пощурѣ̀вамъ, -ане
поясня̀вамъ, -ане
пра̀веденъ (стб. правьдьнъ)
пра̀ведникъ, -ица (ст. б. правьдьникъ, -ица)
правовѣ̀дение
прадѣ̀до*), прадѣ̀дъ (ст. б. прадѣ̀дъ)
прапрадѣ̀дъ (ст. б. прапрадѣ̀дъ)
вж. *прѣдѣдо*
пра́зниченъ
пра̀отецъ
пра̀порецъ (пра̀поръ), 1. знаме, хоругва, стягъ; тур. байракъ, 2. бронзовъ звънецъ (стб. праporъ (*поропоръ); прапорьць)
прасѐ (стб. прасе[н]; *поросе[н])
пра̀теникъ, -ица
пра̀шенъ (ст. б. прашьнъ)
пра̀шене
прашѐцъ
прашѐне
прѣ- (прѣдлогъ)[1])
прѣ̀баба, пра̀баба (ст. б. прѣбаба)

прѣбива̀ние, прѣбѝждване, живѣене (ст. б. прѣбъіваниіе).
прѣбивалище (ст. б. прѣбъівалиште)
прѣбиръ, 1. дъсчица, съ която прѣбиратъ основата, правятъ прѣбирки на тъкань, 2. въ мн. ч. *прѣбири*: прѣбирки, 3. водило на юзда; приберъ, дизги́нъ.
прѣбирки, шарки по краищата или по срѣдата, на тъкань, които отиватъ като кенари и стоятъ като набрани; прѣбири, прѣбори, башлъци.
прѣбори, прѣбирки
прѣбла́гъ, -а, -о (ст. б. прѣблагъ)

*) Прѣдлогъ ПРА- отдѣлно не се употрѣбява, а съединено само въ думитѣ: пра́баба, пра́дѣдъ (пра́дѣди), пра́внукъ, пра́отецъ (пра́отечество), дѣто стои намѣсто прѣдлогъ ПРѢ и показва далечно родство.

1) Прѣдлогъ ПРѢ- отдѣлно не се употрѣбява, а винаги съединенъ съ други думи. Употрѣбенъ намѣсто прѣдлогъ ПРА-, показва далечно родство: прѣбаба, прѣдѣдо, прѣвнукъ; а съединенъ съ прилагателни имена или наръчия, съ ударение върху него, показва прѣвъзходна степень: прѣблагъ, прѣдобъръ, прѣголѣмъ, прѣмного и пр.

Прѣдлогъ ПРѢ-, съединенъ съ глаголи, придава на послѣднитѣ най-разнообразно значение (вж. правилата при рѣчника на глаголи съ ПРѢ- и ПРИ-). Съществителни съ прѣдлогъ ПРѢ-, произлѣзли отъ глаголи, имать значение като това на глаголитѣ, отъ които сж произлѣзли.

прѣблагодàренъ

прѣбрàдка, кърпа за покриване глава на жена; забрàдка, чембѐръ, шамúя.

прѣбърсàлка, кърпа за изтриване ръцѣтѣ и лицето; наръчникъ, пешкúръ, прѣзръчникъ, óбрусъ, отривалникъ.

прѣвалъ, мѣсто на бърдо, на планина, дѣто се прѣминува на другата страна; прѣслабъ прѣсломъ, прѣсѣкъ, климашъ.

прѣвàра (прѣваръ), 1. прѣварѣване, 2. една трѣва, която берàтъ, заедно съ мащерка, на Гергьовдень сутриньта рано и я дàватъ за страхъ, за млѣко, за рожба (стб. прѣвара; гл. прѣварúти, -рíж)

прѣвàрникъ, -щи, момци, които тичàтъ прѣдъ сватбата да обúдятъ на булката, че иде момъкътъ съ сватбата да я вземе за вѣнчило.

прѣвезъ, (прѣвезлó) 1. врѣзка, прѣвръзка, 2. кърпа, съ която забулвàтъ, забрàждатъ булка; бýло, прѣкривка, прѣвесъ (ст. б. прѣвѣ̀сло).

прѣвѣ̀зка, прѣвръзка (стб. прѣвѣ̀зъка, *перевѣ̀зка)

прѣвѣ̀съ, нѣщо, което прѣвъзхожда, прѣвишава друго (ст. б. прѣвѣ̀съ)

прѣвилушка 1. вúрлина, пъртъ, за носене на него нѣщо отъ двамина; вилушка. 2. яй, пружина.

прѣвнукъ (прàвнукъ), синъ на внукъ или внучка; прàунукъ.

прѣвнукúня, дъщеря на внукъ или внучка.

прѣводъ (ст б. прѣводъ)

прѣвозъ, прѣнасяне нѣщо отъ едно мѣсто на друго съ прѣвозване (стб. прѣвозъ)

прѣвозвàчъ, който прѣвоза.

прѣврàтъ, 1. прѣвръщане, обратъ, 2. мѣсто, дѣто могатъ да се катурнатъ, да се обърнатъ кола; катúръ, катúрки, 3. вино или друго нѣщо, що се е прѣвърнало, що се е развалило (ст. б. прѣврагъ)

прѣврѣзàлка, прѣчка на която се окача основата, когато ще се затъче; тя лежи въ длаба на кросното; прѣврѣзàлникъ, прѣврѣзàло, повръзàлникъ, повръзàло, заткàвалникъ, минчинóйка.

прѣвръзка. 1. прѣвързване. 2. ивица, кърпа, връзка за прѣвързване нѣщо. 3. връзка, кърпа на глава. 4. прѣстилка, скутникъ, прѣдскутникъ.

прѣвръзло (вж. прѣзлó)

прѣвръкница. Казва се, когато добитъкъ прѣвръкне, прѣгори, та не дава вече млѣко.

прѣвъзходенъ (ст. б. прѣвъсходьнъ)

прѣвъзхóдство (ст. б. прѣвъсхождéнiе)

прѣга, прѣгъвка, прѣвúвка, гънка, дúпла, завóй.

прѣглéдъ, гледàне, прѣглеждàне, разглеждàне нѣщо да се види какво е то.

прѣглѣ̀дище, когато нѣкой приглежда нѣкого, прави му добро; прúглед, подкрѣпа, огрѣва.

прѣговóръ (прѣговóрка), прѣговаряне, повтаряне нѣщо.

прѣгóстба, гостба, гощавка, що дàватъ младоженцитѣ на моминитѣ родители въ четвъртъкъ слѣдъ сватбата. *Втора прѣгостба,* гощавка, що дàватъ тъстъ и тъща на младоженцитѣ.

прѣгрàда (прѣградка), стѣна отъ дъски, отъ плетъ, що раздѣля нѣкое мѣсто на двѣ (ст. б. прѣграда)

прѣгрѣшѣ̀ние (ст. б. прѣгрѣшенiе)

вж. *грѣхъ*

прѣгро́здникъ. 1. грозде по върховетѣ на пръчкитѣ; зрѣе по-късно отъ другото. 2. грозде останало тукъ-тамъ на малки кичурчета въ обрано лозе; грозде паберки

прѣгрѫ̀дникъ, малко прѣстилче, що се окачва на шията на дѣте да го пази да не си лигави дрехитѣ; лигавникъ, лигавецъ.

прѣгъ́вка (прѣгъ́нка), мѣстото, дѣто нѣщо е прѣгънато.

прѣдъ (прѣ́длогъ)*) (ст. б. прѣ́дъ)

прѣ́ди

прѣ́денъ

преда́, точа нишка отъ вълна или отъ друго нѣщо (ст. б. пре^{и}сти(* пре^{и}дти = пре^{и}тти = пре^{и}тести), пре^{и}дж)

прѣ́дене (стб. пре^{и}дениіе)

предѐно, пре́жда, предѝво (ст. б. пре^{и}дено)

предѣ́нка, кога се събератъ нѣйдѣ моми и невѣсти да предатъ и се надпридатъ; **прѐлка,**

прѐдѝво, 1. нѣщо напредено; прѐжда. 2. тънкитѣ мустачки на фасулъ и на други растения, съ които тѣ се обиватъ около вѣйкитѣ, около други растения (ст. б. пре^{и}диво)

прѐжда, вълна, памукъ или друго нѣщо напредено, източено на нишки; прело́, предѝво, прѐдено (стб. пре^{и}жда)

прежди́ло, 1. желѣзна халка съ езикъ на нея за застѣгане ремъкъ, връвь или друго нѣщо; то́ка. 2. връзки на торба, на цѣдилка, на месалъ; прашки, пращило.

прѐлица, хурка

пре́лка, мома, жена, която предѐ.

прѐло́, 1. прѐжда, 2. прѐлица.

вж. попрѐлка, прѐшленъ

*) Прѣ́длогъ ПРѢД-, съединенъ съ други думи, показва: 1) вършене нѣщо по-рано, и 2) вършене нѣщо прѣдъ нѣкого.

прѣда́нъ, -а, -о

прѣда́вачка, прѣдателство, измѣна.

прѣда́вникъ, прѣдател

прѣда́ние, вѣрване въ нѣщо, мълва за нѣщо, което се прѣдава отъ поколѣние на поколѣние. (ст. б. прѣда́ниіе)

прѣда́тель, -ка, който прѣдава, изневѣрява нѣкому; прѣда́вникъ, прѣда́тникъ (ст. б. прѣдатель)

прѣда́телство, прѣдатничество (стб. прѣдательство)

прѣдвѐрие, прѣдвратище (ст. б. прѣдъдвьриіе)

прѣдвѣ́стие, прѣдизвѣстяване.

прѣдвѣ́стѝтель

прѣдвѣ́стникъ

прѣдвѣща́ние, прѣдсказване, прѣдричане.

прѣдвѣ́ченъ (ст. б. прѣдъвѣчьнъ)

прѣдводитель, -ка (ст. б. прѣдъводитель)

прѣдво́рие, прустъ, фр. vestibule (ст. б. прѣдъдворие)

прѣдвѐрка, прѣдвѣ́ряне, прѣговаряне, прѣдумване, сгодяване, помиряване, примиряване.

прѣдгра́дие (ст. б. прѣдъградиіе)

прѣдѣ́до, пра́дѣдо (стб. прѣдѣдъ)

прѣдѣ́лъ, черта, що отдѣля едно мѣсто отъ друго; граница, крайнина, межда, ръбежъ, слогъ, синуръ (стб. прѣдѣлъ)

прѣ́денъ (ст. б. прѣдьнъ)

прѣди (нар. и прѣдл.), понапрѣдъ, по-рано (стб. прѣди)

прѣдисло́вие, прѣдговоръ (ст. б. прѣдисловиіе)

прѣдѝмно

прѣдѝмство

прѣдѝшенъ

прѣдло́гъ 1. граматич. терминъ. 2. причина, претѣкстъ, извѣтъ (ст. б. прѣдълогъ)

прѣдложѐние

прѣдко́нче, малко момче, което посрѣща невѣстата, кога влиза въ

кѫщата на мѫжа си слѣдъ вѣнчавката.

прѣдложе́ние (ст. б. прѣдъложениіе)

прѣдмѣ̀тъ

прѣдникъ, -ица (прѣднище), прѣдната часть, на дѣлга дрѣха, на фустанъ, на сукманъ.

прѣдниндà, 1. напрѣдване, отиване напрѣдъ въ нѣкоя работа, въ нѣщо; успѣхъ, 2. онова, що се дава напрѣдъ отъ оговорената цѣна на нѣщо, за да бѫде оздравенъ сговорътъ; задáвъкъ, пѣй.

прѣдница, прѣдна страна, часть, на нѣщо: на животно, на риза (прѣдна полà), на колà (прѣдна колесàрка) и пр.

прѣдобъръ (стб. прѣдобръ)

прѣдопрѣдѣлѐние

прѣдпазлѝвъ, -а, -о

прѣдпазлѝвость

прѣдпла́та

прѣдположе́ние

прѣдпослѣденъ

прѣдприемà̀чъ

прѣдприятие

прѣдразсѫ́дъкъ

прѣдрѣ̀шенъ,-а, -о, облѣченъ въ дрехи, които другъ пѫть не носи, за да не бѫде познатъ; прѣоблѣченъ.

прѣдрѣ̀шѐнъ, -а, -о, рѣшенъ прѣдварително, отъ порано.

прѣдсѣдà̀тель (ст. б. прѣдъсѣдатель)

вж. *сѣдамъ, засѣдамъ*

прѣдстà̀витель

прѣдтéча, прѣдходникъ (ст. б. птѣдътеча)

прѣдубѣдѐнъ

прѣдумѝшленъ

прѣдумки, прѣдумване, осмиване, одумки, укори

прѣдумникъ, -*ица*, 1. който прѣдумва, кори нѣкого; одумникъ. 2. който е проводенъ да прави сговоръ за годявка; просанитъ, просецъ, просеникъ, главежникъ, годежарь, сватъ.

прѣдчувствие

прѣдявѝтель

прѣждеврѣ̀мененъ

прѣ̀зъ (прѣдлогъ)*)

презвѝтеръ, попъ, свещеникъ (гр. презвѝтерос; ст. б. презвитеръ)

прѣзгò̀рка (прѣзгорянка), която е отъ прѣзъ планината; загóрка, задгорянка.

прѣзде́нница, треска, що дохожда прѣзъ день, а не всѣкой день.

прѣздунавецъ, -вка, човѣкъ който живѣе отвѫдъ Дунава.

прѣзивъ, гощавка съ покана, що правятъ по нѣйдѣ първата недѣля слѣдъ сватба. *Съ прѣзивъ се свършва сватбата.*

президе́нтъ (фр.), прѣдсѣдатель (фр. président)

прѣзиме, фамилно име (стб. прѣзимеи).

прѣкосникъ, женски накитъ за глава.

прѣзло́ (прѣврѣзло́), на мѣдникъ, на вѣдро или на другъ сѫдъ вилушката, за която се дѣржи, кога се носи; повръзло́, привезло́.

прѣзмо́рецъ, -ка, който живѣе отвѫдъ морето; замо̀рецъ.

прѣзмо́рски

прѣзрà̀мка, везана кърпа, що мѣтатъ прѣзъ рамо на сватба.

прѣзрѣ̀ние, считане нѣщо за долно, за низко, за нищо (стб. прѣзрѣниіе).

прѣзрѫ̀къ. *Пия вода прѣзрѫ̀къ*, съ извита рѫка, когато стовната е на рамото.

прѣзрѫ̀чникъ, кърпа съ която си покриватъ колѣната, кога седатъ на софра, за да не се окапятъ. Тя бива или кѫса—само за едного, или дълга—за колкото души сѫ на софрата; пешкѝръ, салфѐтка.

прѣзумица (прѣзумъ), на-

*) Прѣдлогъ ПРѢЗ-, съединенъ съ други думи, показва както и когато е употрѣбенъ отдѣлно: 1) дѣйствие, което става изъ вжтрѣшността на нѣщо и е съ извѣстна посока, 2) прѣминаване прѣзъ нѣщо, 3) минаване на отвѫдната страна на нѣщо, 4) дѣйствие съ прѣскачане на нѣщо и 5) дѣйствие, което става надъ нѣщо.

прѣзумица, напосока, намѣрки, карламаданъ.

прѣизбрàнъ, -а, -о

прѣимущественъ, -а, -о *прѣимущество*

прѣкъ, -а, -о, 1. накръстъ, кръстато, 2. право, прѣмо. *нàпрѣко,-и* (стб. цопрѣкъ)

прѣкла̀дникъ, дърво бъдникъ, бъдниковица, бъднякъ.

прѣкло̀ненъ (ст. б. прѣклоньнъ)

прѣко́вки, 1. сребърни или златни украшения въ видъ на луспи или пари, нанизани между мониста на герданъ. 2. шарки и нашивки надлъжъ по ржкавитѣ на риза; спустове.

прѣколъ, нѣщо твърдѣ солено.

прѣкомъ, прѣпрѣчено, кръстосано, накръстъ, напрѣко.

прѣко́пъ 1. дълга яма, изкопана или изрината отъ вода; яма, хендѣкъ, ро́въ. 2. яма, изкопана въ лозе, за да се втича въ нея вода; прѣставъ. 3. пжтека въ лозе, лозе лѣха между два прѣкопа, между двѣ пжтеки (ст. б. прѣкопъ).

прѣкоръ 1. второ име на човѣкъ, прѣзиме, фамилно име, прозвище. 2. име извадено нѣкому за смѣхъ, подко́ра, порекло́, 3. въ мн. ч. *прѣкори*, хорски думи, укори, надумки, бодове (стб. прѣкоръ).

прѣкрàсенъ (ст. б. прѣкрасьнъ)

прѣкрѝвка (прѣкривъ), голѣмо тънко було съ рѣсни, съ което забулватъ невѣста, когато отива на вѣнчило; було, прѣвезъ, прѣкровка, прѣкровъ, принечъ дувакъ (стб. прѣкровъка невѣстьна; прѣкровъ).

прѣкулка, прѣка прѣстилка отъ единъ платъ съ отвѣсни шарки.

прѣкупвàчъ, който прѣкупува и прѣпродава; прѣкупецъ, прѣкупникъ (ст. б. прѣкупьць; прѣкупьникъ)

прѣлазъ, прѣходъ на плетъ, на слогъ (вж. прѣлѣзъ)

прѣлегъ, прѣлежаване, прѣнощуване, лежачка.

прѣлѣзъ (прѣлазъ), 1. мѣсто на плетъ, дѣто той е смазанъ или пробитъ, та се минува 2. мѣсто на плетъ, на нива или ливада, дѣто се отмѣства часть отъ него за да се влиза или излиза съ кола; прѣходъ, про́лазъ.

прѣлесть, хубость, красота *прѣлестенъ*

прѣлѐтенъ, който прѣлита (но: ст. б. прѣлѣтьнъ; гл. прѣлѣтати, -аіж)

прѣлѝвки (прѣливъ), прѣливане на гробъ. *прѣливàчка,* мома, жена, която прѣлива на нѣкой гробъ.

прѣлогъ 1. нива, оставена една двѣ години неорана; о́рань, орàница орѝще, о́рница, нѝвище, 2. разорана нива, но не посѣна, а оставена да прѣлежи; угаръ, паренина, паръ (ст. б. прѣлогъ)

прѣло́жки, дървета като климии, които забиватъ между дърва, натоварени на кола, за да я товарятъ още повече.

прѣло́жникъ, качамакъ, разплесканъ на пѐтури, съ сирене и масло помежду имъ.

прѣломъ, мѣсто, дѣто нѣщо се прѣчупва, прѣтрошава, прѣломява, дѣто става на двѣ (стб. прѣломлѣніе; гл. прѣломити, -млѝж)

прѣлюбодѣецъ (ст. б. прѣлюбодѣй, прѣлюбодѣйць, прѣлюбодѣіецъ) *прѣлюбодѣяние* (стб. прѣлюбодѣіаніе)

прѣлюбезенъ (ст. б. прѣлюбьзнъ)

прелюдия (фр.), отнапрѣдно свирене, начало на свирня, музикално встѫпление (фр. prélude)

прѣлъстникъ, -ица, който прѣлъстява, прѣлъгва, съблазнява, прѣмамва (ст. б. прѣльстьникъ, -ица).

прѣмъ, -а, -о, 1. правъ, прѣкъ, 2. сѫщински, истински, 3. който не си криви душата (стб. прѣмъ, -а, -о).

прѣмотà, правота, правина.

вж. *спрѣмо*

прѣмѐждие *(прѣмѐжда)*, бѣдà, нàпасть, пàкость, налѐтище, зло, злочѐстие, прѣмрѣжие, тур. беля (стб. прѣмеждіе)

прѣмѣна, 1. мѣняване едно нѣщо съ друго; промѣна, размѣна, 2. нова дреха, ново облѣкло; промѣница, поднова, 3. дрехи, покѫщнина, що даватъ родители на дъщеря си, кога я омѫжатъ; чеизъ, придъ, приданъ, гр. прикя.

прѣмитъ, голѣма метла, направена отъ вършина.

прѐмия (фр.), награ́да (фр. prime)

прѣмлъзъ (прѣмузъ), 1. прѣмлъзване, прѣдояване овци, 2. врѣмето, кога става това прѣмузване.

прѣмного, твърдѣ много

прѣмѫдрость (ст. б. прѣмѫдрость)

прѣнѐсенъ, -а, -о

вж. *прѣносъ*

прѣние, прѣпирня, прѣпиране, споръ (ст. б. прѣніе)

прѣносъ. 1. прѣнасяне, 2. въ църква прѣзъ врѣме на литургия прѣнасяне светитѣ дарове отъ жертвеника на прѣстола (стб. прѣносъ)

Прѣображе́ние, праздникъ на 6 и августъ (ст. к.) за възпоменание, че Исусъ Христосъ се прѣобразилъ на Таворската планина. Народътъ вѣрва, че тоя день змиитѣ се прибиратъ на мъртвило за прѣзъ зимата (ст. б. прѣображеніе; гл. прѣобразити, -жѫ)

прѣосвещѐнство

прѣпà̀ла, жена или мома толкозъ хубава, че съ хубостьта си пали, гори свѣта; изго́ра прогóра.

препарàтъ (фр.), нѣщо приготвено за случай на нужда (фр. *préparer*), приготвямъ; *préparation*, приготвяне)

препарàторъ (фр.), приготовитель (фр. préparateur)

прѣпасъ (прѣпашка), по́ясъ, о́пасъ.

прѣпелѝца (прѣпелецъ), птица пъдпъдъкъ; преперѝца (ст. б. прѣпелъ, прѣпелицъ).

прѣпивъ, 1. голѣмъ годежъ, 2. гощавка у момини слѣдъ годежа; запивъ.

прѣпинàтеленъ знакъ (отъ стб. гл. прѣпинати, -аіѫ)

прѣпи́рки, втори дрехи, съ които се обличатъ, за да операть първитѣ. *Нѣмамъ прѣпирки*, нѣмамъ други дрехи да се прѣоблѣка, за да се опера.

прѣпирня (прѣпо́рица), кога се нѣкои прѣпиратъ за нѣщо; прѣпиране, прѣпо́ния, ка́ране, свà̀да, споръ (ст. б. прѣпирѫти, -аіѫ)

прѣписъ, 1. прѣписване, 2. нѣщо прѣписано отъ друго; копие (ст. б. прѣписъ).

прѣписка

прѣпитàние, прѣхранване (ст. б. прѣпитаніе)

прѣпка (прѣпънка), нѣщо, което прѣпъва нѣкого или нѣкаква работа, та не отива напрѣдъ; прѣчка, спънка, со́пка прѣгрà̀да, прѣпо́на, прѣпо́ния.

прѣподавàтель (отъ ст. б. гл. прѣподавати, -аіѫ)

прѣподо́бие

прѣподо́бенъ (ст. б. прѣподобьнъ)

прѣпорецъ (вж. *пра̀порецъ*)

прѣпоржка

прѣпо́стникъ, който пости, тримири, не яде нищо отъ понедѣлникъ до срѣда на чистата недѣля.

прѣпра̀вка, прѣправяне *прѣправулка*, който се прѣправя.

прѣпрѝца, дъсчицата що се удря о воденичния камъкъ, кога се върти, и като издава гласъ, друса коша, за да падатъ зърна жито въ гърлото на хромела; друсà̀лка, кречетà̀ло, лопà̀тки, тътрà̀чка.

прѣпусеница, дълга шарена кърпа, съ която дѣверътъ води булката, когато отиватъ на вѣнчило.

прѣпятствие (рус.), прѣчка, спънка.

прѣпънка, нѣщо що прѣпъва, о що се прѣпъваме; прѣпка.

прѣра̀мица, торбица, чантица, кутийка, опасана на пояса или окачена прѣзъ рамо, за да се носи въ нея барутъ, куршуми или други потрѣби за фишеци; пала́ска, патронта́шъ.

прѣра̀мка, 1. връзка, пращка прѣзъ рамо, двата края на която се закопчаватъ, едниятъ за прѣдната, другиятъ за задната страна на панталони, за да не се свличатъ надолу (фр. тира́нти), 2. връзка прѣзъ рамо, съ които въръзватъ дълги и широки ржкави, за да не прѣчатъ, когато се работи. 3. шарена, везана кордела (ширитъ), която дѣвери носятъ прѣзъ дѣсното си рамо, кога водятъ булката на вѣнчило.

прѣрека́ние, говорене на срѣща, отвръщане, каране (но: ст. б. прѣрѣканиіе; рус. пререка́ние

прерога́тива (фр.), пра̀во, привиле́гия, прѣимущество (фр. prérogative)

прѣса (фр.), мѐнгеме, стиска́ло (фр. presse)

прѣсаъ, прѣсадено дърво.

прѣсакъ, болесть въ кръста; прѣсѣклица.

прѣсвѣтъ, -а, -о (ст. б. прѣсвѣ"тъ)

прѣсвѣта̀ (Богородица)

прѣседулка, плодъ, овощие що прѣсѣда.

прѣсѣкъ, 1. мѣсто на било, на планина, вдлъбнато като седло и удобно за прѣваляне; прѣслабъ, прѣсломъ, прѣвалъ. 2. прѣстиснато, прѣцвъкнато. 3. болесть прѣсѣклица.

прѣсѣклица, болесть въ кръста като отъ вѣтъръ; прѣсѣкъ, прѣсакъ. 2. болесть по овцитѣ, отъ която се прѣсича млѣкото имъ; прѣстругъ.

прѣсѣкниче, раст. одраки.

прѣсѣкулки. На прѣсѣкулки, съ прѣкжсване, не едностайно, на прѣсѣклица.

прѣсѣчка (ст. б. прѣсѣчениіе)

прѣсѣкà (ст. б. прѣсѣшти, -кж, -чеши)

но: *прѣсѣ̀кна* (ст. б. прѣсѣ"кнжти, -нж, -неши; Пр.: „источници прѣсѣ"кнутъ“).

прѣселе́ние (ст. б. прѣселѣ̀ниіе

прѣсѣ̀лникъ (стб. прѣсельникъ)

прѣсенъ (ст. б. прѣсьнъ)

вж. *прѣсня̀къ* (*прѣснѝкъ*)

прѣсѣщане, прѣсѣта (ст. б. прѣсѣ̀щтениіе)

прѣскача́ница, прѣскачане, прѣскакулица, прѣскокулка (отъ ст. б. гл. прѣскакати, -чж)

прѣскокулка, игра прѣскачане единъ другъ; прѣскочи-кобила, дълга кобила, сѣчи-глава, прѣскакулица, прѣскакулка.

прѣскърбенъ

прѣслабъ, 1. мѣсто на бърдо, на планина пониско, дѣто се прѣминува на другата страна; прѣвалъ, прѣсломъ, прѣсѣкъ, климашъ. 2. издигнато мѣсто между присой и усой.

прѣслàвенъ (ст. б. прѣславьнъ)

Прѣслàвъ, градъ (ст. б. Прѣславъ)

прѣ̀слица, раст. горчица, конска борика, кукувича плюнка, мече врѣтено, хурка, прешлѝка; рус. хвóщъ (стб. прѣ̀слица).

вж. предà, прéшленъ

прѣсловутъ, -а, -о, многославенъ, многохваленъ, чутовенъ, прочутъ (стб. прѣсловжтъ; прѣсловутъ)

прѣсломъ, прѣсѣкъ, прѣслабь на планина, на бърдо.

прѣсмѣтлѝвъ, -а, -о

прѣснàкъ, прѣснѝкъ

прѣснегъ (мн. ч. *прѣснедзи*), нѣщо точено, баница, млинъ.

прѣснинà, нѣщо прѣсно, като млѣко, сирене, месо, зеленчукъ.

прѣснѝкъ, 1. прѣсно, неподквасено млѣко; прѣснакъ, прѣсничакъ. 2. хлѣбъ безъ квасъ; пѝта, погà̀ча, турта.

прѣсномѐлица, първото смлѣно брашно слѣдъ като сж били ковани камънитѣ на воденица.

прѣсносóлъ, риба или какво да е наскоро солено.

вж. *прѣсенъ*

прѣснимáло, уредъ за прѣснимане ленъ слѣдъ мъненето му.

прѣсòлъ, армѐя, зѐлена чорба.

прѣспа, навѣнъ, натрупанъ нѣйдѣ дебелъ снѣгъ; сóспа, намѣтъ; лавѝна.

Прѣспа (градъ)

Прѣспанско езеро

прѣспивà̀лки, пѣсни приспивалки.

прѣставъ, изкопана яма въ лозе, за да се втича

въ нея вода.

прѣстàнка, прѣстанване

прѣстигъ, мѣсто, дѣто пристигатъ, прѣварятъ нѣкого; прѣвара, спрѣвара.

престѝжъ (фр.), обаятелно влияние, чаръ, очарование (фр. prestige)

прѣстѝлка, кръстатъ продълговатъ плагъ, съ който си прѣстилатъ, прѣпасватъ прѣдницата; завѐзка, прѣдскутникъ, фута и пр.

прѣстóлъ, 1. високъ украсенъ столъ, на който се въ̀зкачва царь, кога се въцари; трóнъ. 2. въ олтаръ на църква издигнатъ кръстатъ одъръ срѣщу царскитѣ двери, на който свещеникътъ извършва тайнство евхаристия (ст. б. прѣстолъ)

прѣстрѣлка, гърмене, пушкане съ прѣмѣрване (ст. б. прѣстрѣлъ)

вж. *стрѣла*

прѣструвка, прѣструване

прѣстругъ, бразда по овцитѣ, отъ която или ослѣпѣватъ врѣменно или се прѣсича млѣкото имъ; прѣсѣклица

прѣсгрѣга, празднината между двата прѣдни зжба.

прѣстжпулка, 1. турта, баница, що се мѣси, кога проходи малко дѣте; прощапà̀лникъ, прощапà̀лка, прѣстжпà̀лка, проступà̀лка. 2. Самиятъ обичай да се мѣси прощапà̀лникъ.

прѣстжпенъ (ст. б. прѣстжпьнъ)

прѣстжпка, прѣстжпване (ст. б. прѣстжпъка)

прѣстжплѐние (ст. б прѣстжпленіе)

прѣстжпникъ, -ица прѣстжпьникъ)

прѣстжпничество

прѣсжда, 1. сждене наново. 2. сждебно рѣшение; отсжда, присжда, рус. приговоръ (ст. б. прѣсждъ)

претéкстъ (фр.), прѣдлогъ

мнима причина (фр. prétexte)

вж. *извѣтъ*

претѐнция (фр.), искане, изискване (фр. prétention).

претенциóзенъ (фр.), изискàтеленъ (фр. prétentieux, -euse)

прѣтѝло, тлъста, мазна, лоева гостба.

претóрия (гр.), сѫдилище, жилище на държавния управител.

прѣторъ, държавенъ управител (гр. претóрион; ст. б. преторъ)

прѣтуръ, мѣсто, дѣто кола могатъ да се прѣтурятъ; катуръ, катурки, прѣвратъ.

прѣумица. *На прѣумица*, на прѣумки, на прѣзумица, напосока, намѣрки.

префѐктъ (фр.), окржженъ управител (фр. préfet)

прѣхватъ, 1. мѣсто на дреха, дѣто тя е прѣстисната, прѣстегната на кръста. 2. мѣрка, колко трѣбва да се вземе, да се изеде, да се изпие нѣщо на единъ пѫть; приѐмъ, пóрция.

прѣхвàтникъ, -ица, момини роднини, що шетатъ и посрѣщатъ на сватба.

прѣхвърляница, игра на топка. като „дълга магарица“: играчитѣ се раздѣлятъ на двѣ, прѣхвърлятъ си топка и я ловятъ; прѣхвъргàница, прѣхвъргáнка.

прѣходъ, 1. прѣлѣзъ, прѣлазъ, прòлазъ, 2. прѣхождане (стб. прѣходъ).

прѣхóденъ (ст. б. прѣходьнъ)

прѣхóдникъ, -ица (ст. б. прѣходьникъ, -ица)

прѣхрáна, храна, колкото е потрѣбно на човѣкъ, за да живѣе.

прецедѐнтъ (фр.), прѣдшествуващъ случай, прѝпримѣръ (фр. précédent)

прѣцѣнка, прѣцѣняване, оцѣняване.

прецѝзенъ (фр.), точенъ, точно опрѣдѣленъ, ясенъ (фр. précis, ise)

прѣчакъ, прѣчакване

прѣчѐлникъ, желѣзна скоба, забита въ горната часть на дъното на осьта, за да не се изтрие тя отъ вътрѣнето на главѝната.

прѣчѝло, нѣщо което се прѣпрѣчва, което прѣчи.

прѣчка, дърво, греда или друго нѣщо, прѣпрѣчено нѣйдѣ; прѣпка, прѣпòна, сóпка, прѣграда, рус. прѣпятствие.

прѣчникъ, прѣчка

прѣчнякъ, двѣ дървета, вградени напрѣко въ куминъ, върху които лежи веригалото.

прѣшленъ (отъ гл. *предà*), 1. търкалце, що се туря на дебелия край на врѣтено, за да се върти по-добрѣ, 2. всѣка отъ костите на гръбначния стълбъ, прилични на пръстенъ, 3. каменно или дървено високо и дебело търкало на устието на кладенецъ. (ст. б. пре[ѫ]стлень, отъ гл. пре[ѫ]сти, -дж; чеш. *preslen*, срб. *пршљен*).

вж. предà, прѐслица.

прѣщипь, една трѣва, която ядатъ само овцитѣ.

прѣядка, 1. прѣяждане, 2. подхàпка, закуска.

прибѣжище,*) мѣсто дѣто се прибѣгва въ случай на опасность (стб. прибѣжище)

прѝберъ, дълга врѣвъ или ремъци, вързани отдѣсна и отлѣва страна на юзда, за да се кара впрегнатъ конь; водило на юзда; дизгѝнъ.

прибрѣженъ

прибрѣжие

привѐденъ, -а -о (ст. б. приведенъ; отъ гл. привести, -дж)

привѐденикъ, синъ, дове-

*) Прѣдлогъ ПРИ-, съединенъ съ глаголи, придава на послѣдните най-разнообразно значение (вж. правилата при рѣчника на глаголи съ ПРѢ- и ПРИ-). Съществителните съ прѣдлогъ ПРИ-, образувани отъ глаголи, имать значение като тоза, които имать глаголите, отъ които сж. получени.

день отъ втора жена; довѐденикъ, донѐсеникъ, завáреникъ, пàсинъкъ. *Привѐденица*, дъщеря, доведена отъ втора жена; довéденица, донѐсеница, завàреница, пàщерица. *Привѐдени дѣца*, доведени отъ втора жена. *Привѐденъ зетъ*, зетъ, който живѣе въ дома на тъста и тъща си, въ тѣхната кжща; зетъ, на приводъ, домазетъ, привóдъкъ.

прѝвечерь, кога вземе да мръква, да става вечерь; нàдвечерь.

прѝвѣй, мѣсто дѣто хваща повече вѣтъръ, дѣто вѣтърътъ много брули; противоположно на *завѣтъ*.

привезлó (вж. *прѣзлó*)

прѝвѣтъ, поздравъ (ст. б. привѣтъ)

привѣтлѝвъ, приятенъ, любезенъ (ст. б. привѣтьливъ)

привѣтствие, поздравление

привѣтствувамъ, посрѣщамъ нѣкого съ добри думи.

привѝденъ

привидѣние, призракъ (ст. б. привидѣние)

привлѣкáтеленъ

приврѣмененъ

прѝгледъ (ст. приглеⁿдъ)

прие́тъ, -а, -о

прилежàние (ст. б. прилежание)

прѝлѣпъ, 1. животно вечерно пиле, нощно пиле, вѣщеръ, каралѣпъ, лиликана, лилякъ, нетопиръ, сумракъ. 2. едно растение, стъблото на което е лѣпливо (ст. б. прилѣпъ)

Прилѣпъ (градъ)

прилѣпѐнъ, -а, -о

прилѣпчѝвъ, -а -о, който прилѣпва, прихваща. вж. *лѣпя*

прѝмѣръ, вещь, направа, работа, която като гледаме, стараемъ се да направимъ друга сжщо като нея; óбразецъ (стб. примѣръ)

прѝмѣсъ, нѣшо примѣсено, размѣсено въ друго; подмѣса, подмѣсъ (стб. примѣсъ)

принадлéжность

прѝпѣвъ, плачене и нареждане надъ мъртвецъ; тжжàчка (ст. б. припѣвъ)

припрѣнъ, -а, -о, 1. който нѣма търпѣние, който не може да търпи, да трае; нетърпѣливъ, пъргавъ, 2. що е направенъ, свършенъ набързо, безъ огледъ.

прѝсмѣхъ, кога се нѣкой нѣкому или на нѣщо присмива; прѝсмивъ, посмѣшка, насмѣшка присмѣхъ)

присмѣхулникъ, който се присмива.

приспособлѐние

притегàлка, дълъгъ пъртъ, що полагатъ надлъжъ надъ сѣно въ кола и пристѣгатъ съ вжжета, за да не пада сѣното изъ колата.

притежáние (ст. б. притежание)

притѣснéние

притѣснѐнъ, -а, -о

прицѣль, бѣлѣгъ за примѣрване, за лучене въ него съ пушка, стрѣла или друго нѣщо; бѣлѣгъ, лучь, луча, цѣль, рус. мишѐнъ, тур. нишàнъ.

причинѝтель

причисле́ние

пришлѐцъ (арх.), който не се е родилъ тамъ, дѣто се намира, а е дошелъ отъ друго мѣсто; пришелéцъ, дошлякъ, дошлянъ (ст. б. пришьлець)

пришéствие, дохождане (ст. б. пришьствие)

Второ пришèствие, когато втори пжть дойде Исусъ Христосъ на земята да сѫди живитѣ и мъртвитѣ.

прищѣвка, пощѣвка, посàкци, порѐвка, пощѣнка, похтѣнка, пóхта (вж. правило № 8, т. II.)

проблѣскъ,*) проблѣсване
провѐдря се, става вѐдро (небето), изчиства се.
провѐждамъ, водя прѣзъ нѣщо; прѣвѐждамъ.
провѣсвамъ, провѣсямъ
провѣтрявамъ, -ане
провѣтря
провъртѣвамъ, -ане
провѣрявамъ, -ане
провидѣние, прѣдвиждане, прѣдвидливость, Божия промисъль (стб. провидѣниіе)
прогнѣвявамъ, -ане
прозѣвамъ се, -ане
прозѣвка, всѣко отваряне на устата, кога се нѣкой прозѣва.
прозо́рецъ, отворено мѣсто на стѣна на кѫща, за да свѣти прѣзъ него; прозо́ръ.
произведѐние
производи́тель
произлѣзвамъ, произлѣза
проклѐтъ, -а, -о
проклетия, проклятие
проклѐтникъ, -ица
но: проклятие (рус.), кога проклинятъ, кълнятъ нѣкого; прокли́ване, проклетия (ст. б. проклеⁿтиіе)
пролѣзъ, 1. мѣсто, дупка за прѣминуване само лазешкомъ; про́лазъ. 2. прѣлазъ (вж. прѣлѣзъ)
про́лѣтъ, 1. едно отъ четиритѣ годишни врѣмена, между зимата и лѣтото. 2. пролѣтно врѣме (ст. б. пролѣть)
про́лѣтенъ (ст. б пролѣтьнъ)
пролѣтинà, какво да е посѣно пролѣть; пролѣтни посѣви.
пролѣтнякъ, зеленчукъ, зарзават, бранъ пролѣть.
пролѣтосъ (пролѣтоска), миналата пролѣть.
запролѣтѝ се

*) Прѣдлогъ ПРО- се употрѣбява винаги съединенъ съ други думи и показва: 1) дѣйствие, движение, което става прѣзъ нѣщо, отъ единия му край до другия, 2) дѣйствие, което се върши вътрѣ въ нѣщо, изъ вътрѣшността на нѣщо, 3) прѣнасяне отъ едно мѣсто на друго, 4) дѣйствие, което се разпространява, удължава, въ извѣстна посока, 5) дѣйствие съ посока отгънъ навътрѣ и обратно, 6) начало на дѣйствие и 7) разнообразно дѣйствие.

пролѣя
промѣна 1. мѣняване едно нѣщо съ друго; размѣна, трампа. 2. измѣняване, измѣна. 3. нѣщо за промѣна, за промѣняване, 4. нова дреха, промѣна, промѣница (ст. б. промѣна)
промѣненъ, -а, -о
промѣнли́въ (промѣнчѝвъ), който се промѣня, не е еднакъвъ всѣкога.
промѣнявамъ, промѣня
промѣсвамъ, размѣсвамъ
понесà, започвамъ да нося.
проница́теленъ (рус.), пронизи́теленъ, който пронизва, който се промушва, промъква, просмуква.
пропѣвамъ, -ане, започвамъ да пѣя.
пропелѣвамъ, пропелѣя
про́поведь (стб. проповѣдь)
проповѣдвамъ, -ане, 1. казвамъ слова, дамаскини; поучавамъ. 2. разказвамъ, приказвамъ (стб. проповѣдати, -аіѫ)
проповѣдникъ, който проповѣдва (ст. б. проповѣдьникъ).
проповѣдничество
проревàвамъ, -ане, започвамъ да рева.
прорекà (отъ прори́чамъ), казвамъ отъ по-напрѣдъ, какво има да стане, да се случи; пророкувамъ.
прорѣжа, (да—)
про́рѣзъ, дупка направена на нѣщо чрѣзъ прорѣзване.
прорѣзвамъ, съ рѣзане направямъ дупка на нѣщо, пробивамъ нѣщо (ст. б. прорѣзати, -жѫ)
просвѣта, просвѣщение (ст. б. просвѣта)
просвѣтѐнъ, -а, -о
просвѣтѝтель, който просвѣщава (ст. б. просвѣтитель)
просвѣтявамъ, -ане, давамъ умъ, разумъ, отварямъ нѣкому очитѣ; научавамъ (ст. б. просвѣтлити, -лiѫ; просвѣтити, -штѫ)
просвѣтявамъ, просвѣтя

просвѣщѐние (ст. б. просвѣштениіе)

просѣ̀вамъ, -ане, отсѣвамъ прѣзъ нѣщо.

просѣ̀двамъ се, продънва се мѣстото, дѣто стоя, та отивамъ надолу въ земята; провалямъ се.

просѣ̀дникъ, -ица, лошъ, немиренъ човѣкъ; прова̀лникъ.

про́сѣкъ, 1. просѣчено мѣсто въ гора, въ планина; нѣщо просѣчено, 2. дюлгерско сѣчиво за просичане нѣщо (ст. б. просѣкъ).

просѣка̀ (отъ гл. просѝчамъ)

просѣчникъ, просѣченъ камъкъ.

но: вж. про̀сякъ

про́сене (отъ гл. про̀ся)

просѣ̀тикъ който ходи да иска мома; просанитъ, просѣцъ, главѐжникъ, годѐжникъ, годежа̀рь, сватовникъ, огле́дникъ, мома́ръ.

вж. про́сякъ

просенѝкъ, -ѝца, хлѣбъ отъ про́сено или ца̀ревично брашно; кукурузникъ (ст. б. хлѣбъ просѣнъ)

просенѝще, нива, посѣна съ просо.

про́сенъ, -а, -о, направенъ отъ просо.

вж. правило № 14.

простѐнъ, -а, -о

простéня (отъ гл. стéня)

прострѣ̀лямъ

про́сякъ, който проси; про́секъ, про́слякъ, про̀шлякъ (ст. б. просіакъ)

просякѝна, която проси.

но: вж. *про́сѣкъ*

протежѐние (рус.), протѣгане, простиране въ извѣстна посока (ст. б. протеѫжениіе)

протека̀ (отъ гл. протѝчамъ)

протѝвенъ (стб. противьнъ)

протѝвене

противорѣ̀чие

противодѣ̀йствие

протѣ̀гамъ, -ане (ст. б. протеѫгати, -аіж)

но: протѐгна (ст. б. протеѫгнѫти, -нѫ)

прото́геръ, който ходи та вика, обажда нѣщо изъ село, изъ градъ; селски кехая, махаленски телялъ.

протоиерѣ́й, гла̀венъ попъ; протопопъ.

проумѣ̀вамъ, -ане (стб. прсумѣти, -мѣіж)

про́цѣпъ, 1. на нѣщо процѣпено самото мѣсто, дѣто то е процѣпено; процѣпка, прозѝрка, пролука. 2. разцѣпена тояга за хвърляне съ нея камъни; про̀цапъ. 3. потѐглица, новóзница, теглѝчъ, про́цапъ.

процѣ̀пвамъ, -ане

процѣ̀пка

процѣ̀пя

процъвтѣ̀вамъ, -ане, 1. пущамъ цвѣтъ, 2. отивамъ напрѣдъ, имамъ успѣхъ.

процѣдя́, (да—)

процѣ̀ждамъ, процѣдявамъ (ст. б. процѣдити, -ждѫ)

прочета̀, (да—)

прочéша, (да—)

прошѐние, проба (стб. прошениіе)

прошѐтвамъ, -ане

прошѐтка (про́шетъ), разходка, прошéтване, шѐтба. (*Шѐтамъ,* ходя, разхождамъ се, вървя, минувамъ, шѐтамъ се)

прощѐние (стб. прощтени іе про́щка, прощаване.

проядамъ, 1. започвамъ да ямъ, 2. съ ядене, съ гризене провалямъ, продупчвамъ, прокѫсвамъ нѣщо.

пръстенъ, халка, брънка, колелце отъ злато, сребро или другъ металъ, що носятъ на пръститѣ си за накитъ (ст. б. пръстень)

псé, куче, пѐсъ (ст. б. пьсъ)

псéтина, кучешки нравъ.

пуекъ, птица бибо́къ, куркой, мисирокъ, мисиръ, фитъ.

пуле, малкото на магарица; мага́рче.

пустелѝя, пусто мѣсто; пустѝя, пустѝня, пустинякъ, пущинякъ.

пустосѐлъ, запустѣло село, на което жителитѣ сѫ измрѣли или избѣгали.

пушене

пчела̀ (стб. пчела, *бъчела)

пчелàрь, който развъжда и отглежда пчели.

пчелúнъ, 1. кошъ съ пчели; кòшеръ, кошерúще, 2. мѣсто, дѣто има много кошери съ пчели; пчѐлникъ, ляникъ (ст. б. пчелинъ)

пчѐлникъ, 1. пчелúнъ, ляникъ, 2. раст. пчелякъ, мàтичина, мàторка, лимòничъ, рус. мелúса, медóвка.

пчелóкъ, 1. пчѐлинъ, кóшеръ, 2. рас. пчѐлникъ, мàтичина.

пчелоядъ, птица пилегóрка, дъждóвникъ.

пшенúца, 1. раст. пченúца, ченúца, 2. плодътъ, житото на това растение (ст. б. пшеница)

пъленъ, -лна, -лно

пълзѐне

пълнене

пълнѣя, -ѣене

първенѐцъ, първиятъ човѣкъ нѣйдѣ; голѣмецъ, главатарь, чорбаджия (но: ст. б. пръвѣньць)

първенъ, най-напрѣдъ, изпърво.

първенствó. Казва се когато нѣкой е пръвъ въ нѣщо; главатарство.

първенушка, първиятъ узрѣлъ плодъ; пѫрвáкъ.

първескúня, която е родила за пръвъ пѫть.

първѐцъ, първата година отъ женитба.

първоразрéденъ, що е отъ първи разредъ, отъ първо качество.

пъртѣнка, парче платъ за обвиване крака, когато е обутъ въ цървулъ или ботушъ; служи мѣсто чорапъ.

пѫтѐка, малъкъ тѣсенъ пѫть; вървúще, прътúна, плазѣй.

Р

рабавецъ, едно растение; вари се и водата му се пие противъ далакъ.

раболѣпие (стб. раболѣпиие)

раболѣпенъ, -пна, -пно (ст. б. раболѣпьнъ)

раболѣпство

рàвенъ, -вна, -вно (ст. б. равьнъ)

рàвнѐне, равнежъ (отъ гл. равня). *Равнене умрѣлъ*, кога на четиридестия день слѣдъ смъртьта на нѣкого излѣзатъ на гроба му, та четатъ извѣстни молитви.

рàвенство (ст. б. равьньство)

равнѐцъ, раст. реснява трѣва, посѣклúвче, хилядолúстникъ.

равнобéдреникъ (равнобедренъ триѫгълникъ)

равновѣсие

равномѣренъ, -рна, -рно

равносмѣтка

радѐние, старание (ст. б. ра(ж)дениие; отъ стб. гл. радити, -ждѫ, днесъ *радя*, що *рàдишъ*=що работишъ, за какво се стараешъ, за какво залѣгашъ)

радѣя, старая се (ст. б. радѣти, -ѣиѫ)

(*радъ*, веселъ, готовъ, доволенъ, благодаренъ)

разблѣя*), започвамъ да блѣя силно.

разбогатѣвамъ, ставамъ богатъ.

разбогатѣя (стб. разбогатѣти, -ѣиѫ)

разболѣвамъ се, -ане, ставамъ боленъ, заболѣвамъ (ст. б. разболѣтисе[и], -ліѫ се[и])

разболѣя се

но: разболявамъ, -ане, направямъ нѣкого да стане боленъ, докарвамъ му болесть; поболявамъ го.

разболя,(да—),направямъ

*) Прѣдлогъ РАЗ-се употрѣбява само съединенъ съ други думи и показва: 1) направяне нѣщо на части, дѣлене, 2) отдѣляне едно нѣщо отъ друго, 3) разслабване на нѣщо, отпуснато върщене на нѣщо, 4) разрушаване, разваляне или разглобяване нѣщо по-рано направено, 5) засилено дѣйствие, 6) правене нѣщо малко по-голѣмо, увеличаване, размножаване, 7) промѣна на мѣсто, 8) промѣна на състояние, прѣминаване отъ едно състояние въ друго, 9) движение въ разни посоки, 10) върщене нѣщо на разни мѣста, 11) разнообразно дѣйствие.

нѣкого да стане боленъ

разбухтѣва се. Казва се за растение, кога прораства, цуща листя, стъбло, коренъ, безъ да е посадено.

разбѣгваме се, бѣгаме въ разни посоки (отъ стб. разбѣгати се^{и}, -аіж се^{и})

разбѣснѣвамъ се, почвамъ да бѣснѣя, да лудувамъ много.

развалѐнка, раст. кучешко грозде, рупеливо биле, развалниче.

разведа̀ (стб. развести, -дж) развéждамъ, -ане

развеселявамъ, -ане

развидѣлява се, започва да става видѣло, разсъмва се.

развилнѣвамъ се, започвамъ да вилнѣя твърдѣ много.

развлѣка̀, (да—)

развлѣка̀нъ, -а, развлаченичавъ, развлѣченъ човѣкъ, халтавъ, тежъкъ на работа, на ходъ; разтърса̀нъ, повлѣка̀нъ, повлѣкло́, повлѣчѝ навуща.

развлѣчѐние (стб. развлѣченіе)

ра̀звѣ (рус.) мигаръ, нема̀, чева (ст. б. развѣ)

развѣвамъ (се), -ане (ст. б. развѣвати, -аіж)

развѣй-плѣва, който многоври безъ да му мисли; бъбрица, цапало.

развѣй-прахъ, който харчи на вѣтъра; разпелѣй-прахъ, разбий-пъртина, прахосникъ, разсипникъ.

развѣя (ст. б. развѣіати, -ѣіж)

развѐдрюва се, изяснява се.

развéзвамъ, -ане, 1. развързвамъ (стб. развезати, -заіж), 2. разнасямъ съ кола́ на разни страни, развозвамъ.

развѣнча̀вамъ, -ане

развъртѣвамъ, -ане

развръда́, (да—)

развръждамъ, -ане

развръкамъ, -ане

развръскамъ, -ане

ра̀згеле (тур. Растъ-геле), случайно, по добра случка, оврѣме.

разглѐзвамъ, -ане

разглѐдвамъ, разглеждамъ, -ане (ст. б. разгле^{и}дати, -аіж)

разгнѣвявамъ (се), -ане (стб. разгнѣвити, -вліж и разгнѣвати, -аіж)

разговѣвамъ, прѣставамъ да говѣя; отговѣвамъ.

разговѣлки, кога се свършатъ поститѣ, та се разговѣе; отговѣлки.

разгорѣвамъ се, разпалвамъ се (ст. б. разгорѣти се^{и}, -ріж се^{и} и разгорѣвати се^{и}, -ваіж се^{и}) но: разгорявамъ (да разгоря), разгарямъ, направямъ нѣщо да гори буйно; разпа́лвамъ.

разгрѣвамъ, 1. нѣщо замръзнало турямъ на огънь, на топло да се разтопи, стоплювамъ се, размразявамъ се (ст. б. разгрѣвати, -аіж)

разгорѣвамъ се, 1. грѣя, пека твърдѣ силно, 2. разтопявамъ се, стоплювамъ се, размразявамъ се.

раздѣвамъ (раздѣнвамъ), -ане

сжщо: *раздѣна*

вж. *дѣвамъ*

раздера̀, (да—)

раздѣла, раздѣляне, раздѣлба (ст. б. раздѣль)

раздѣлѐнъ, -а, -о

раздѣлѐние (ст. б. раздѣленіе)

Раздѣлѝна, ж. соб. име.

раздѣлѝтель (ст. б. раздѣлитель)

раздѣлямъ, -яне (стб. раздѣлити, -ліж)

разединѐние

разединявамъ, -ане

разжѐнвамъ, -ане

раззеленявамъ, -ане

разкрѣкамъ се

разкрѣскамъ се

разлѣнявамъ се (ст. б. разлѣнити се^{и})

разлѣпвамъ, разлѣпямъ

разлудѣвамъ, -ане

разлюлѣвамъ, -ане

размѣна, мѣняване едно нѣщо съ друго.

размѣнение размѣніениіе)

размѣнявамъ, размѣнямъ

(ст. б. размѣнити, -нїж)
размѣръ (ст. б. размѣръ)
размѣрвамъ, -ане (ст. б. размѣрити, - рїж)
размѣсвамъ, -ане (стб. размѣсити -шж)
размѣсомъ, размѣсено, смѣсено, разбъркано.
размѣствамъ, -ане
размѣтамъ (размѣтнувамъ), 1. гледамъ кому колкото ще се падне; 2. простирамъ (ст. б. размѣтати, -аїж)
рàзмѣтъ, дѣлене нѣщо на видове по достоинство, по качество; рус. разбóръ, сортирóвка.
но: размѣтна (ст. б. разметнжти, -нж)
рàзметно, провлѣчено, проточено. „Въ църква четатъ разметно,“ провлѣчено, провлачатъ.
размѣшамъ, размѣсямъ (стб. размѣшати, -аїж и размѣшевати, -аїж)
размножѐние
разнебѝтвамъ, -ане (стб. разнебъ̀итити, -штж)
разнебѝтеность
разнéмамъ, 1. раздѣлямъ хора, които се биятъ; разтървавамъ, разтъргамъ, 2. втасало тѣсто направямъ на пити, за да се пече; развалямъ хлѣбъ.
разноцвѣтенъ, -тна, -тно
разорéние (стб. разоріениіе)
разпѣвамъ се, -ане
разпелѣя(вж. разпилѣвамъ)
разпелѣй-прахъ, развѣй-прахъ, разбий-пъртина, разсипникъ, прахосникъ.
разпѣнямъ (разпѣнвамъ), -ане
разпѐрвамъ, разпѐрямъ
разпердушвамъ, разкжсвамъ на парчета нѣкаква птица, кокошка или др.
разпéрчвамъ, разпервамъ
разпѐтъ, -а, -о
разпетлѣвамъ, разкопчавамъ
вж. петѐлка
разпечàтвамъ, -ане
разпилѣвамъ, -ане
но: *пелѣя*

разплѣскамъ
но: разплéщя
разплѐтень, -а, -о
разподѣлба
разподѣлямъ, -яне
разположéние
разпоредà
разпоридѝтеленъ, -лна, -лно
разпоредѝтелность
разпорéдникъ, -ица, който разпорежда, разправя нѣщо.
разпорéждамъ, -ане
разпрѣгамъ,-ане, 1. пущамъ волъ или друго животно, впрегнато въ кола, въ яремъ; изпрѣгамъ, отпрѣгамъ, отжѐглювамъ. 2. разгъвамъ, раздиплювамъ, нѣщо сгънато.
разпрѣдѣлѐние
разпрѣдѣлямъ, -яне
распятие (ст. б. распѣтиіе, рус. распятие)
разревàвамъ, -ане
разрѣдà (ст. б. разрѣдити, -ждж)
разрѣденъ, -а, -о
разрѣждамъ, -ане
вж. *рѣдкъ*
разрѣжа
разрѣзвамъ, -ане
разрѣшàвамъ, -ане (стб. разрѣшити, (*раздрѣшити,) -шж)
разрѣшѐние (ст. б. разрѣшениіе;* раздрѣшениіе)
вж. *рѣшѐние*
разрѐшвамъ, рѐша нѣщо да бухне, да бѫде добрѣ срѐсано; разчѐсвамъ. Пр.: „Разрéшилъ си косата.“
вж. рѐша
разсвирѣпявамъ, -ане
разсѣвамъ, разсѣйвамъ (стб. расѣвати,-аїж и расѣіати, -сѣїж)
разсѣянъ, -а, -о
разсѣдамъ се(разсѣднувамъ се), 1. седа нѣйдѣ повече врѣме, продължително, 2. отдѣлямъ се, откъртвамъ се, отлѣпямъ се, отмѣствамъ се отъ при нѣщо, 3. *разсѣдаме се*, нареждаме се нѣйдѣ, мнозина (стб. расѣдати сѧ, -аїж сѧ)
но: разседлàвамъ, сва-

лямъ седло отъ конь; отседлáвамъ.

разсѐдлица, неоседланъ конь, голъ конь, безъ седло, голишавъ, голина, голица, голище.

разсѐднато мѣсто, дѣто сграда, кѫща се е пукнала, та се разсѐднала. Пр.: „Да замажемъ разседнатото.“

вж. *сѣдалъ*, седлò, сѐдна

разсѣйвамъ, -ане

разсѐлвамъ, -ане

разсѣкà, (да —)

разсмѣшá, (да—)

разсмѣя, (да —)

разстояние

разстрѣлвамъ, -ане (стб. растрѣлити, -лѩ)

разтѣгамъ, -ане (ст. б. растѣгати, -гаѩ и растѣжати, -жаѩ)

но: разтѐгна (ст. б. растѣгнѫти, -нѫ)

разтегáвица, жена, мома висока, но не стройна.

разтегàрникъ, мѫжъ високъ, но не строенъ, не добрѣ сложенъ.

рáзтегъ, мѣрка три аршина, метъръ и половина; рус. сàжень (стб. растѣгъ)

разтѐглямъ, разтеглювамъ

вж. тѐгля

разтлѣвамъ се, 1. започвамъ да тлѣя твърдѣ силно, 2. ставамъ на прахъ, на пепелъ; изгнивамъ, стопявамъ се, сплувамъ се, разкапвамъ се, скапвамъ се (ст. б. растлѣвати, -аѩ)

разтлѣние (ст. б. растлѣниие)

разтлѣя (ст. б. растлѣти, -лѣѩ)

разтрѣбвамъ, разтрѣбямъ (стб. растрѣбити, -бльѩ)

разтрепѐрвамъ, -ане

разтрѣсвамъ, -ане разтърсвамъ, раздрусвамъ, разлюлѣвамъ.

разубѣждàвамъ, -ане

разумѣвамъ, -ане, разбирамъ (ст. б. разумѣти, -мѣѩ и разумѣвати, -ваѩ)

разумѣние, разбиране (ст. б. разумѣниие)

но: разуменъ, -мна, -мно (ст. б. разумьнъ), вразумѐнъ и пр.

разцѣпвамъ, -ане (ст. б. расцѣпити, -плѩ)

разцѣпка, пукнатина, пролука, прозѝрка, прóцѣпъ, цѣпнатѝна, цѣпка, процѣпка, тур. аралъкъ.

разцѣплѐние, разцѣпване, раздѣляне.

разцъвтѣвамъ се, -ане

разчевъркваме, -ане, 1. съчевъркане развалямъ, размѣствамъ, разбърквамъ, разтварямъ нѣщо. 2. подновявамъ нѣщо минало, забравено.

разчѐквамъ, -ане. 1. разтварямъ крака или уста твърдѣ много. 2. разкѫсвамъ нѣщо на двѣ части съ по единъ кракъ на всѣка часть; разчѐсвамъ.

разчѐсвамъ, -ане, 1. расчеквамъ. 2. раздѣлямъ нѣщо срастнало, скачено, слѣпено. 3. съ чесане оправямъ, направямъ нѣщо да бухне; разрѐсвамъ.

разчетá, (да—)

разширѐние

разяснѐние

раменѣ (дв. ч. отъ *рàмо;* стб. рамѣ и раме[и])

вж. прàвило № 12.

растѐние

растѝтеленъ, -лна, -лно

растѐница, пукнатина, която се явява понѣкога отдолу на пръститѣ на крака, дѣто се свиватъ.

рáчешки, -а, -о

ребрó (ст. б. ребро)

рѐбренъ, -а, -о

ребренякъ, шевъ, що отива надлѣжъ по дрехата.

рéбромъ, отъ страни, на една страна по ребра, *Плува ребромъ,* по ребра, извърнатъ на една страна, върху едната си ржка. *Върви ребромъ. Постави въпроса ребромъ* и пр.

рѐвъ, 1. високъ плачъ, 2. силенъ крѣсъкъ, 3. викане или пѣене съ

всичка сила (отъ стб. гл. рюти, ревж)

рева̀ (ст. б. рюти, ревж, ревеши)

рева̀не (отъ *рева̀*)

рѐвльо, който често и много реве; плачльо.

рѐвла, която често реве, която много реве.

ревнѝвъ, -а, -о

рѐвность, голѣмо залѣгане за нѣщо, за нѣкоя работа; усърдие (ст. б. ръвьниіе и рьвьниіе)

ревнувамъ, -ане

рѐдъ (ст. б. ре̫ндъ)

реда̀ (из—, на—, прѣ—)

реда́, 1. овощия, захарь (шекеръ) и други сладки нѣща, що носятъ въ пошъ на годеница, когато отидатъ у нея съ годеника. 2. кърпа за изтриване рѫцѣтѣ и лицето; наржчникъ, прѣзржчникъ, обрусъ, тур. пешкѝръ, гр. просо́пъ, рус. отира̀льникъ.

редѐжъ, нѣколко отдѣлни редици въ коцакъ, събрани наедно.

редѝца, 1. единъ редъ, 2. уплетена коса; плѐтка, плѐтеница, плѐница.

рѐдникъ, 1. войникъ пѣхотинецъ, 2. най-долното войнишко звание въ пѣхотата (стб. ре̫дьникъ)

редни́чина, всѣка болесть, която дохожда отврѣме наврѣме и хваща мнозина; редушка, подредия, потѐчице, фр. епидѐмия.

ре́дно, редовно. *Както е редно*, както му е редътъ (стб. ре̫ндьно. *Пр.* стб. ре̫ндьно творити)

редо́венъ, -вна, -вно, (ст. б. ре̫до- вьнъ)

редовникъ, приносъ, жертва, принасяна за упокоение душата на умрѣлъ редовно всѣка петъкъ вечерь и сжбота зарань до четиридесетия день слѣдъ смъртъта му (ст. б. ре̫довьникъ)

редо́вность

ре́домъ, 1. въ единъ редъ, 2. по редъ, единъ слѣдъ другъ, 3. наредъ, безъ да се прѣскача.

рѐдома, на всѣко мѣсто, наредъ, редомъ, на всѣкждѣ.

редуда, кръстата памучна кърпа съ реси на двѣтѣ страни.

редушка, 1. редѐцъ (ум. отъ *редъ*), 2. редни́чина, поредия, епидѐмия.

редя, -йшъ (стб. ре̫дити, -ждж, -диши)

вж. вре́дъ, наврѐдъ, споврѐдъ, разре́дъ.

рѣдъкъ (ст. б. рѣдъкъ)

рѣдѣя

рѣдичькъ, -чка, -чко

рѣдкость (ст. б. рѣдъкость)

рѣжа, сѣка, дѣламъ, подкастрямъ (ст. б. рѣзати, -жж)

вж. *зарѣжа, изрѣжа, нарѣжа, обрѣжа и пр.*

вж. *рѣзвамъ*

ре́жница, тънки пръчки

като жегли, що минуватъ прѣзъ двѣтѣ литрица, та образуватъ литритѣ.

резѐ (тур.), 1. желѣза на врата̀, капаци, или прозорци, съ които сж окачени на праговетѣ или стѣнитѣ, и около които се въртятъ; клупъ, жа̀бка. 2. желѣзна заключалка.

резѝлъ (тур.), посрамяване, присмѣхъ, маскаралъкъ

резилѐне, посрамяване

рѣзвамъ, рѣзнувамъ (ст. б. рѣзати, -жж, -жеши и -заіж, -заіеши)

рѣзъ, ножъ на рало за рѣзане цѣлина; черясло, чрътало, рус. рѣза̀къ.

рѣзанъ, -а, -о

рѣза̀чъ, който ходи да рѣже лозя.

рѣзба, дърводѣлска работа съ изрѣзки или вдлъбнатини.

рѣзенъ (рѣзънъ), отрѣзанъ кжсъ хлѣбъ, мѣ-

со, овощие и пр.; порѣзаница, гр. филѝя, кършенка (ст. б. рѣзьнъ)

*рѣзѐц*ъ, 1. длѣто, рѣзàло, 2. прѣденъ зжбъ (стб. рѣзьць)

рѣзка, черта, теглена съ нѣщо остро (ст. б. рѣза)

рѣзлѝвъ, -а, -о, вино, боза и др., които рѣжатъ на гърлото, кога се пиятъ.

рѣзнáкъ, вино, което е започнало да кипи и рѣже на гърлото, кога се пие; рѣзко вино.

рѣзъкъ, 1. който рѣже, 2. óстъръ, 3. пронизлѝвъ.

рѣзцѝ (мн. ч. отъ *рѣзѐц*ъ), прѣдни зжби.

вж. *изрѣзвамъ, нарѣзвамъ, срѣзвамъ и пр.* (ст б. изрѣзати, нарѣзати и пр.)

вж. *рѣжа, разрѣзъ (из—, про—) и пр.*

рекá, (да—)

рѐквамъ, казвамъ

рѐче, каза

вж. *рѣчь*

рѣкà (ст. б. рѣка)

*рѣчен*ъ, *-чна, -чно* (ст. б. рѣчьнъ)

релюшка, оронена гроздова чепка, пъшка.

рѐмъкъ, рѐмикъ, рѐмень (ст. б. ремень)

рендѐ(тур.),дюлгерско сѣчиво, съ което оглаждатъ дъски, греди и други нѣща; стъргàло, ниринде́, рус. стругъ, нàстругъ, рубáнъ. 2. готварско сѣчиво отъ изкорубено тенеке, съ надупчени на него зжби, за стъргане хрѣнъ, рѣпа и др.; рус. тёрка.

рендóсвамъ, изглаждамъ дъска или друго нѣщо съ ренде.

ренесàнсъ (фр.), 1. възраждане; 2. епоха прѣзъ която сж били разпространени гръцката книжнина и изящнитѣ изкуства на Западъ—XIV, XV и XVI вѣкове (фр. renaissance)

рѐнкъ (тур.), цвѣтъ, шаръ, боя.

рѣпа, раст. рапонъ (ст. б. рѣпа)

рѣпей (рѣпий), раст. лѣпка, лопушъ, бутракъ, чичка (ст. б. рѣпий)

рѣпки, раст. гулѝя, гулки, земни (зимни) ябълки, кочани, каракушки.

рѐсане, рѐшене (отъ гл. рѐша се)

ресá, влакънцѐ или нѣщо съ кжси влакна, 1. въ цвѣтъ на растение тънкитѣ влакънца съ плодотворенъ прàшецъ по тѣхъ; рус. тычѝнка. 2. цвѣтъ на лоза, брѣза, върба и други растения. прѣди да започнатъ да вързватъ. 3. Брада, коса, свила на царевица и на други нѣкои растения. *Ресѝ на царевица*, брада на царевица. 4. По краищата на платъ, на дреха, на кърпа висулки, китки, пискюли отъ конци, отъ нишки; ресна̀, ресулка, висулка. 5. тънки малки влакна като мъхъ отгорѣ на платъ; роша, хавъ. 6. наведени, увиснали клоне на елха. 7. една трѣва въ Охридското езеро.

ресàрка, птица глуха кокошка, глухарка, лещáрка, тѐтерка (ст. брéса. *Пр.:* стб. оріаси листвіе и ресу іавише)

рѐсаста крава, която е съ дълги косми.

ресàтка, единъ видъ растение.

ресáчка, горна шаечена дреха безъ ржкави, различно дълга, съ намѣтало, подобно на качулка за дъждъ, което виси надъ гърба и има по краищата си ресѝ.

рѐсенъ, раст. зѝмзеленъ, зеленика, самодѝвско цвѣте.

вж. *Рéсенъ*

ресна́, 1. по краищата на кърпа висулки, китки, пискюли отъ конци, отъ нишки; ресулка, 2. ресѝ отъ тънки ремъчки, които окачатъ на очитѣ на волове, не

биволи, за да ги бранятъ отъ мухи.

реснàтъ,-а,-о, що има ресѝ

ресница, малкитѣ косъмчета по края на клепкитѣ на очи; мѝгла (1. стб. ре[н]сьница, рус. *рѣснѝца. Пр.:* ст. б. зѣница ока, іаже акы нѣкое покровение имѣетъ вѣжды, въ мѣсто же ограженіа ре[н]сници. 2. стб. ре[н]сьнъ (ре[н]са; ре[н]сны) *Пр.*: стб. ре[н]сновѣ отъ очию его отъпадоша.. Очи ре[н]сновъ не имѫще.....)

ресулка, цвѣтъ на лоза и др. п.; ресà, реснà.

ресулява билка, раст. равнѣцъ, хилядолѝстникъ; реснява трѣва, сѣчено биле.

реся, правя нѣщо на ресѝ на нишки, на влакънца.

Рèсенъ, 1. градъ въ ю. з. Македония при Прѣспанското езеро, 2. се, ло въ Велико Търновско (отъ тур. *ресѝтъ,* заличавамъ, избърсвамъ

Споредъ едно прѣдание градътъ е билъ заличенъ, т. е. унищоженъ, при едно придохождане на Прѣспанското езеро.

рѣхавъ, ро́шавъ, рехнавъ *Рѣхава коса,* рошава

рѣхамъ се, -ане, лутамъ се, скитамъ се, рѣя се.

но: рѣхна се

рѣчь (ст. б. рѣчь)

рѣчка, 1. дума, рѣчь, лафъ, сборъ; рус. слово, 2. кѫсо изречение (мисъль), което народътъ често казва за поучение; послóвица, рус, поговòрка. 3. рѣчица (ум. отъ *рѣкà*)

рѣчникъ, 1. словарь, лексиконъ (отъ *рѣчь*). 2. мѣсто, дѣто е текла рѣка, та земята е нанесена и пѣсъчлива (отъ *рѣкà*).

рѣчовѝтъ,-а,-о, който знае, може да говори добрѣ, сладко; рус. краснорѣчѝвый.

вж. *парѣчие*

но: рекà (до—, из—), рѣче, изречѐние и пр.

рѣша (се), прокарвамъ гребенъ прѣзъ коса или прѣзъ друго нѣщо, за да я оправя; чѣша.

рѣшѐние (ст. б. рѣшениіе)

рѣшàвамъ (раз—,прѣд—) (ст. б. рѣшити, -шѫ)

рѣшѝтелнъ, -лна, -лно

рѣшѝтелность

решѐто (казва се и „*рѣшѐто*“) (стб. решето)

решетáрь, -рка, който прави и продава решета.

решѐтка, 1. сѫдъ, надупченъ съ малки дупки, за прѣцѣждане, 2. раст. дива зелка, тръновa гулия.

рѣя се, лутамъ се, скитамъ се, развѣвамъ се, блуждая, рѣхамъ се (ст. б. рѣіати се[н], рѣіѫ се[н])

рѣяне, лутане

рóглéцъ, охлювъ, мелчовъ, плужекъ, лигавниче, лигавецъ, слюмакъ, слюнакъ.

родѐнъ, -а, -о (стб. родьнъ)

родѣя се, роднина съмъ съ нѣкого; родяевамъ се

родѝтель, -ка (ст. б. родѝтель)

родѝтелски (ст. б. родѝтельскъ)

рождѐние (ст. б. рождениіе)

рождéникъ, сѫщъ братъ, рожденъ братъ (ст. б. рожденикъ)

рождество́, Коледа, божикъ, божичъ, Рождество Христово (ст. б. рождьство)

рождѐственъ, -а, -о (ст. б. рождьствьнъ)

рóсенъ, 1. най-любимото растение на русалкитѣ, расте по горитѣ и самодивскитѣ хорища; росянъ, русалче, русанлийче, чевирмѐ. 2. раст. червенъ замбакъ, руганъ, рус. саранá.

рóсенъ, -сна, -сно, 1. що има роса, много роса, 2. що е скоро бранъ, та още стои по него росата.

рудéцъ, овенъ съ кѫса мека вълна, рудъ овенъ.

руенъ, жълточервенъ, портокалевъ, 2. започналъ да зрѣе и да се налива.

руменъ, -а, -о, червенъ (стб. румѣнъ)

Руменъ (Румена), соб. име.

вж. правило № 14.

рунестъ, -а, -о, който е съ руно.

(руно—остригана и още неразкѫсана вълна отъ една овца (ст. б. руно)

рупе́лъ, 1. вѣтъръ горнякъ; яснецъ. 2. болесть червенъ вѣтъръ, червѐнка, устрѣлъ. 3. едно растение, съ което лѣкуватъ тая болесть.

рупелѝче, раст. дивъ пипонъ, диво динче, дива краставица.

ручей, малко потòче (рус. ручѐй).

рушвѐтъ (тур.), подкупъ; рус. взятка.

рушѐне, събаряне (отъ гл. *рушя*)

рѫбѐжъ, 1. рѫбене, 2. межда, граница, крайнина прѣдѣлъ, слогъ, синуръ (ст. б. рѫбежь).

рѫкодѣ́лие, рѫчна работа, нѣщо изработено съ рѫка (ст. б. рѫкодѣлиіе).

рѫкодѣлецъ, който изкарва прѣхраната си съ нѣкаква рѫчна работа, съ занаятъ; тур. занаятчѝя.

рѫкоплѣскамъ, -ане

рѫцѣ (дв. ч. отъ *рѫкà*)

вж. правило № 12.

ръчѐлъ (тур.), сладко вино, прѣварено нагѫсто, съ нарѣзани въ него тикви или други овощия; петмѐзъ, некмѐзъ, маджунъ.

рѫченѝца, игра на кърпи съ приклякане; пòсадникъ, пóсеница.

С.

садѐне (отъ гл. *садя*)

садѣфъ (тур.), 1. бѣла, лъскава черупка на нѣкои миди, 2. единъ видъ растение.

сàкерица, птица усойка, сóкерица.

салѐпъ (тур.), 1. раст. горо-цвѣтъ, ливадарь, ливадарниче. 2. питие, на-

правено отъ корена на това растение.

самѐцъ, 1, който си нѣма нийдѣ никого, останалъ самичъкъ; самица, единакъ, 2. който не се е женилъ, та останалъ самъ (ст. б. самьць)

(сàмкà, жена, която е сама въ кѫщи, та нѣма мѫжъ или друга нѣкаква помощница; самѝца (ст. б. самъка).

самово́ленъ (ст. б. самовольнъ)

самоглѐдникъ, название на Бога, който едничъкъ само може всичко да види; всевѝдецъ.

самодържецъ, название на Бога, който самъ държи, управлява всичко съ рѫката си.

самонадѣенъ, -ѣйна, -ѣйно *самонадѣяность*

самодѣятелность

самомнѣние, мнѣние за себе си (ст. б. самомьнѣниіе)

самострѣлъ, особенъ лѫкъ за хвърляне надалечъ голѣми стрѣли; освѣнъ обрѫчъ и тетива, той има кондакъ и кука; самострѣлякъ (стб. самострѣлъ).

самóтенъ, -тна, -тно, който живѣе самъ, който нѣма другаръ; уединѐнъ.

самоувѣренъ, -а, -о

самуренъ, направенъ отъ кожа на самуръ. *Самуренъ калпакъ. Самурь калпакъ* (ст. б. самуринъ)

Самуръ (тур.), животно отъ вида на пороветѣ; живѣе само въ Сибиръ; рус. со́боль.

сардѐла, риба *Sardina*, посолена въ качета или пъкъ направена на маринатъ въ тенекиени кутии.

сведà (отъ гл. свѐждамъ, свóждамъ). *Сведени братя, сведени дѣца*, заварени, приведени братя, дѣца. (ст. б. съвѣсти, -дж)

сведóкъ, сватовникъ

свѐждамъ, -ане

сведенѐ, хубаво есенно мазно сирене, особено горниятъ редъ; следенѐ.

свѣдѣние, показàние, свидѣтелство, 2. познания за нѣщо (ст. б. съвѣдѣниіе)

свѣдо́ча, казвамъ за нѣщо това, което съмъ видѣлъ или чулъ; свидѣтелствувамъ (ст. б. съвѣдочити, -чѫ)

свѣдо́чене, свидѣтелствуване

свѣдо́чество, (ст. б. съвѣдочьство)

свѣдещь, -а, -о, който дава свѣдѣния, който свидѣтелствува; рус. *свѣдущій,*

свѣдо́къ, свидѣтель (ст. б. съвѣдокъ)

вж. *вѣда, вѣмъ, свидѣтель*

свѣжъ, -а, -о, прѣсенъ (стб. свѣжь)

свѣжесть, прѣснотà

свѣждамъ (вж. сведà)

свѣзка, нѣщо свързано; връзо́пъ, връзка, свръзка (ст. б. съвеⁿзъ и съвѧзъ)

свѣкамъ, -ане, удрямъ огнило о кремъкъ или кибритъ о кутия, за да

хване огънь; сѣкамъ, цвѣкамъ.

свѣкъ, свѣщь сѫщо: *свѣкна*

свекъръ. Бащата на кой да е мѫжъ е свекъръ на неговата жена; мѫжевъ баща (стб. свекръ)

свекърва. Майката на кой да е мѫжъ е свекърва на неговата жена; мѫжева майка (ст. б. свекръі; *р. п.* — свекръве)

свѣнъ, срамъ, срамуване.

свѣнѐне, срамуване

свѣнлѝвъ, -а, -о, който се свѣни.

свѣнлѝвость, срамежливость

свѣнувамъ се, свѣня се, срамувамъ се (стб. свѣнити сеⁿ, -нїѫ сеⁿ)

свѣсь, свѣсть. *Вие ми се свѣсь,* върти ми се главата. *Изгубвамъ свѣсь,* замайвамъ се, залисвамъ се, зашемедявамъ се.

свѣсенъ, разбранъ, уменъ, съзнателенъ; свѣстенъ.

свѣсть, умъ, разумъ, съзнание (стб. свѣсть; отъ стб. съвѣсть, сьвѣсть).

свѣсть, умъ, разумъ, съзнание.

свѣстенъ, -тна, -тно, който има свѣсть.

свѣстѐнъ, -а, -о, на когото съзнанието наново е възвърнато

свѣстявамъ (се), свѣстя

свесло́, гроздеве, череши или мамули царевица, свързани наедно, за да се носятъ или окачатъ нѣйдѣ (стб. съвеⁿсло; съвеⁿзльце, свеⁿзлце отъ гл. ст. б. съвеⁿзати, -аіѫ, свързвамъ)

свѣтъ, -а, -о. (ст. б. свеⁿтъ, рус. *свято́й*)

светéнъ, -а, -о. *Светена вода,* свята вода.

светѐне

светѣцъ (ст. б. свеⁿтьцъ)

светѝлище (ст. б. свеⁿтилиште)

светѝтель, владика (ст. б. свеⁿтитель)

светѝца

светичàрь, -ка, който носи икона, та гони вам-

вампиритѣ; сѫботникъ,

вампиръ, вампираджия.

светия, светѣцъ

светогорецъ, калугеръ, духовникъ отъ нѣкой светогорски монастиръ. (ст. б. свеⁿтогорьць)

свѣтость, нѣмане грѣхъ, порокъ; чистъ, светъ животъ; качество на светъ човѣкъ; светилъкъ (ст. б. свеⁿтость)

светотàтство, крадене свети нѣща (ст. б. свеⁿтотатьство)

светотѐлица, название на калугерица, която живѣе нечестивъ животъ.

светчѐ, църковна книга съ календаръ, пасхалия, тропàри и кондàци съ нѣкои канони и молитви.

светиня, нѣщо свето, що почитаме като свето.

светя. Светя вода (ст. б. свеⁿтити, -штѫ)

светявамъ, -ане, (о—)

водосвѣтъ, светѐне вода

вж. свещѐнъ, -а, -о

свѣтъ, 1. земята, на която

живѣемъ; рус. міръ, 2. небето и земята съ всичко, що е по тѣхъ; рус. вселѐнная. *Богъ е направилъ свѣтътъ въ шесть дни*, 3. Всичкиятъ човѣшки родъ. 4. Хóра, людие. *Хубавъ свѣтъ*, хубави хóра (ст. б. свѣтъ).

свѣтóвенъ, -вна, -вно, свѣтски (ст. б. свѣтовьнъ)

свѣтски, -а, -о (рус.), що е за тоя свѣтъ, що е отъ тоя свѣтъ.

свѣтувамъ -ане, 1. прѣминувамъ врѣмето весело; веселя се. 2. живѣя си добрѣ, на широко; лудувамъ, вѣкувамъ, благувамъ, добрувамъ.

свѣтя (ст. б. свѣтити, -штѫ и свѣтлити, -лѩ)

свѣтене

свѣтилникъ, свѣщникъ (ст. б. свѣтильникъ)

свѣтѝло, 1. сѫдъ съ дървено масло, лой или друго нѣщо, и въ него фитилъ за свѣтене; кандило, 2. нѣщо, което горятъ, за да свѣти, като: масло, лой свѣщь и пр.; вѝдѣло (ст. б. свѣтило)

свѣтѝтель (про—), който освѣтлява (стб. свѣтитель)

свѣткàвица, 1. блѣсване, свѣткане изъ облацитѣ; мòлния, 2. насѣкомо свѣтулка.

свѣткамъ, -ане, издавамъ, пущамъ отврѣме наврѣме свѣтлина.

свѣтлѝвъ,-а, -о, що свѣти; блѣскавъ, свѣтълъ, лъскавъ (ст. б. свѣтьливъ)

свѣтликъ, свѣтлинà

свѣтлинà, 1. видѣлина, вивидѣло, свѣтликъ. 2. лжчъ.

свѣтлость, освѣтление, блѣсъкъ (ст. б. свѣтлость)

свѣтлотà (стб. свѣтлота)

свѣтна (се)

свѣтникъ, свѣтилникъ, свѣщникъ.

свѣтозàрень, -рна, -рно (ст. б. свѣтозарьнъ)

свѣтомъ, съ свѣтлина, свѣтло.

свѣтулка, малко насѣкомо, което свѣти нощно врѣме; свѣтка, свѣткавица, блѣстунка, блещунка, ламберуда.

свѣтълъ, -тла, -тло, блѣскавъ, сіенъ (стб. свѣтлъ и свѣтьлъ)

вж. *свѣщь, освѣтявамъ, просвѣта, просвѣщавамъ* и пр.

свечерява се

свѣщь, 1. пръчица отъ восъкъ, лой или друго нѣщо съ фитилъ по срѣдата; свѣкь, свѣчь, рус. свѣчà. 2. висулки замръзнала вода по капчуцитѣ на стрѣха; мразорци, крондилъ, сополъ, цивки, чучурки, шишарки, шушулки, висулки. (ст. б. свѣшта)

свѣщàрь, -рка, който лѣе или продава свѣщи.

свѣщàрникъ, съсѫдъ, въ който се държатъ свѣщи.

свѣщѝлникъ, 1. свещникъ, свѣщалникъ, свѣтникъ, 2. раст. свѣщила.

свѣщникъ, подложка въ видъ на стълбецъ, въ който намѣстватъ свѣщъ, за да я запапалятъ; свѣтилникъ, свѣщалникъ, свѣщилникъ; рус. подсвѣчникъ (ст. б. свѣшьтьникъ)

вж. *свѣтя*

свещѐнъ,-а,-о, който има нѣщо свето, който е светъ. *Свещено Писàние.*

свещѐникъ, ржкоположенъ отъ владика да извършва църковни трѣби; попъ (стб. свеⁿштеникъ).

свещéнство (стб. свеⁿштеньство)

вж. свѣтъ

свидѣтель, -ка, който самъ е видѣлъ, когато нѣщо е ставало, та го знае добрѣ (ст. б. съвѣдѣтель)

свидѣтелство 1. показания за нѣщо, които дава очевидецъ, свидѣтель, 2. писменъ до-

кумéнтъ за нѣщо. (стб. съвѣдѣтельство)

свидѣтелствувамъ (ст. б. съвѣдетельствовати, -вуіж)

вж *вѣда, вѣмъ, свѣдѣние*

свѝленъ, -а, -о, копрѝненъ

свинéцъ, олово (ст. б. свиньць, рус. свѝнка.

свѝрене (отъ гл. *свиря*)

свирéцъ, 1. свирачъ, 2. единъ видъ птица съ червени крака.

свирѣпъ, -а, -о, безчовѣченъ, безжалостенъ, жестокъ, бездушенъ, немилостивъ, върлъ, лютъ, бѣсенъ (но: стб. сверѣпъ)

свирѣпѣя, ставамъ свирѣпъ (ст. б. сверѣпѣти, -ѣіж)

свирѣпость

свирѣпство (стб. сверѣпьство)

свирѣпствувамъ, -ане (стб. сверѣпьствовати, -вуіж)

свлѣчà (отъ гл. *свлѝчамъ*), смъкважъ съ влачене, стътрямъ, смѝчамъ, смъчамъ (стб. съвлѣщи, -кж)

свръ́делъ, дюлгерско сѣчиво, съ което провъртватъ дупки въ дърво; бургія; свѣрдло, свѣрделъ, свърделъ (ст. б. свръдлъ, свердлъ, свердло и свердель)

сглѐда*), кога огледници отидатъ да оглеждатъ мома за невѣста, сглѐждане, оглѐждане мома, сгледъ, ѝгледъ, óгледи (ст. б. съгле^{и}дъ, -дѣі; съгле^{и}даниіе)

сглѐдвамъ, -ане, изглеждамъ, оглеждамъ (стб. съгле^{и}дати, -аіж и съгле^{и}довати, -дуіж)

сглѐдникъ, -ица, който сгледва мома; сватовникъ (ст. б. съгле^{и}дникъ)

сглѐждамъ, -ане, сгледвамъ.

сгодѐнъ, -а, -о

сгоденѝкъ, -ица, 1. годеникъ, свършеникъ, 2. сватовникъ (стб. съгоденикъ, -ица).

сго́денъ, -дна, -дно, що иде на сго́да, на колай; рус. го́дный, пригодный, удо́бный (отъ ст. б. съгода).

сгорѣ́ва се, разгорѣва се добрѣ, та пламва цѣлъ и става на живи въглени (от ст. б. -рѣти, -ріж).

но: сгорявамъ, изгарямъ нѣщо да стане на пепелъ.

сгорешá, (да—)

сгорещявамъ, -ане, направямъ нѣщо да стане горещо; стоплямъ, нагорещявамъ, нажежавамъ.

сгорещявамъ се, ставамъ горещъ, стоплямъ се

*) Прѣдлогъ СЪ(С-), съединенъ съ други думи, показва: 1) довършване на дѣйствие, 2. слизане, сваляне отъ по-високо на по-ниско, 3) силна промѣна въ нѣщо, 4) изчезняване външността на нѣщо, 5) наставане друго врѣме, друго положение, 6) направяне нѣщо на дребни части, на каша, 7) събиране, натрупване нѣщо отъ разни мѣста на едно мѣсто, 8) съединяване на двѣ или повече нѣща въ едно, 9) върщене нѣщо изведнъжъ, бързо и ненадѣйно, 10) върщене нѣщо наъбрзо, какъ и да е, 11) разнообразно дѣйствие.

(ст. б. съгоре^{и}штевати се^{и}, -аіж се^{и})

сгрѣвамъ, -ане, 1. давамъ топлина, стоплямъ, 2. турямъ нѣщо срѣщу слънце да се грѣе, да се пече, та да се стопли; загрѣвамъ, нагрѣвамъ (ст. б. съгрѣвати, -аіж)

сгрѣвамъ се, 1. ставамъ топълъ, дохожда ми топлина, стоплямъ се, 2. пека се на огънь, на слънце, та ставамъ топълъ.

сгрѣя (ст. б. съгрѣіати, -ѣіж)

сгрѣшàвамъ, -ане, сбъркважъ (ст. б. съгрѣшити, -шж)

съгрѣшѐние (съгрѣшениие)

сдѣлка, 1. нѣщо направено, извършено, малка работа, малко дѣло. *Търговска сдѣлка.* 2. (възглавница, т. е. седѣлка.

сдѣлкамъ, направямъ нѣщо на дѣлкотини; да надѣлкамъ.

вж. *дѣламъ, дѣла*

се, 1. възвр. мѣстоимение, 2. *все* (всичко).

сѐбе възвр. мѣст., в. п. (стб. сѐбе)

сѐбе, възвр. мѣст., д. п. (ст. б. себѣ)

вж. правило № 13.

сѣвга, всѣкога

севдà (тур.), любовь

сѣверъ (ст. б. сѣверъ)

сѣверенъ, -рна, -рно (ст. б. сѣверьнъ)

сегà (ст. б. сьга, сега)

сегáшенъ, -шна, -шно

сѣгамъ, сѣгнувамъ, -ане

но: **сѐгна** (ст. б. се^{и}гнѫти, -нѫ)

вж. *посѣгамъ*, посѐгна (до—, за —, при—)

сѣдамъ (ст. б. сѣдати, -аіѫ)

сѣдъ, побѣлѣлость на човѣшки косми оть старость (ст. б. сѣдъ).

сѣдане (отъ гл. *сѣдамъ*)

сѣдѝнà, посивѣли, побѣлѣли косми отъ старость (стб. сѣдина)

сѣдинявъ, който е съ побѣлѣли коси (ст. б. сѣдинавъ)

сѣдка, сѣдане

но: **седя** (стб. сѣсти, се^{и}дѫ, -еши)

седàлище, оная часть на стола, върху която се седи (но: ст. б. сѣдалиште)

седàлищенъ, -щна, -щно, на който се седи. *Седалищна кость.*

седàлка, гнѣздо; садалка, седѣло.

седàло, дебело дърво съ крака, на което седи онзи, който стърже кожухарски кожи (но: ст. б. сѣдало)

седàнъ, който само седи, не работи.

седàче. Дѣте седаче, което започва, което може да седи

седѣло, 1. живѣлище, свърталище (вж. *сѣдище*), 2. гнѣздо; сѣдалка (но: ст. б. сѣдѣло)

сѣдѐние (ст. б. сѣдениіе)

седѝлъ, горната часть на самаръ, върху която се седи.

седѝще, мѣсто, дѣто нѣкой седѝ, дѣто се прибира; жѝлище, живѣлище, свъртáлище, сѣдѣло.

седлáрь, -рка, който прави седлá (стб. седларь).

седлáя, -áене, турямъ седло на конь; оседлàвамъ.

седлó 1. особена направа, която прикрѣпятъ на гърба на конь за да седятъ на нея, когато яздатъ. 2. жилище, свърталище (вж. *седѝще*). (ст. б. седло)

седловѝнà, вдлъбнатина на билото на нѣкоя могила; прѣслабъ.

сѐдна (ст. б. сѣднѫти, -сѣднѫ)

седнишкóмъ, сѐдналъ, както сѐди; седешкóмъ, седешкàта.

седѣне (отъ гл. *седя*)

седѣнка, кога се събератъ нѣкои нѣйдѣ вечерь да работятъ, да седѣнкватъ; вечерка, посѣда посѣдѣлка. На седѣнка всѣкой работи свое нѣщо, а понѣкога работятъ на оня, който е наклалъ седѣнката. *Седѣнка и попрѐлка* (но: (стб. сѣдѣниіе).

седѣнквамъ, -ане, седя вечерь късно на работа,

седѣнко. Вълчий седѣнко. единъ видъ растение.

вж. *бесѣда засѣдàвамъ, засѣдàние, поседѣлка, прѣдсѣдàтель, разсѐдамъ, съсѣдъ*, и пр.

сéдемь (ст. б. седмь)

седемдесéть (ст. б. седмьдесе^{и}ть)

седемнàдесеть(стб. седмьнадесе^{и}ть)

седмѝна, седемь души (ст. б. седмина)

седмáкъ 1. нѣщо, което се състои отъ седемь единици, отъ седемь еднакви нѣща. 2. дъска или греда, дълга седемь педи, 3. седемгодишно животно 4. дѣте, родено на седмия мѣсецъ.

седмѝца, седемь деня, недѣля (стб. сѣдмица, седморица)

сѣене (отъ гл. *сѣя*)
сѣ̀итба, сѣене, посѣване, сѣ̀ба, 2. врѣмето, когато сѣятъ нѣщо.
вж. *сѣме*, *сѣя*
сеѝзинъ (тур.), който гледа коне у нѣкой господарь; конярь.
сейме́нинъ (тур.), стражарь, жандармъ.
сеирджѝя (тур.), който гледа, чини сеѝръ; зрѝтель.
сеѝръ (тур.), зрѣлище весело, забавно, джумбушлия.
сѣ̀итба (вж. сѣене)
сѣка (ст. б. сѣшти, сѣкж)
сѣкъ 1. посичане хора, сѣчь, 2. сѣчене.
сѣка̀вица, 1. сѣчи́во, като огрибка, съ което сѣкатъ, кълцатъ зеле или друго подобно, 2. бодежъ по цѣлия кръстъ, 3. свѣтка̀вица, блѣска̀вица, мълния.
сѣка̀лъ, раст. гѫба прахънъ, прахунъ, трутъ, тржтъ.
сѣка̀рь, особенъ сѣчникъ, на който сѣкатъ дърва за вѫглища.
сѣкѝра, сѣчи́во, съ което сѣкатъ дърва; бра̀два, балти́я, топо́ръ мана̀ра, ножакъ, сакавица (стб. сѣкъіра)
сѣца̀ло, остъръ чукъ, съ който рѣжатъ желѣзо, като го чукатъ отгорѣ.
сѣкамъ, 1. миселя, струва ми се, чини ми се.
сѣкашъ, като че ли.
сѣкамъ, -ане, удрямъ камъкъ съ огнило да хване огънь; цвѣкамъ.
сѣка се, свѣтка се; блѣска се, лъска се.
вж. *свѣтлина̀*, *свѣтя*
сѣквамъ (сѣкнувамъ), прѣкѫсвамъ, прѣставамъ, запирамъ, спирамъ (ст. б. се҃кнѫти, -нѫ; рус. сякнуть. *Примѣри:* 1. стб. аще крьвь изь носа секнеть . . . . . 2. стб. опе҃ть пойде вода съземле҃, се҃кнути наче҃гъ водьі по .р. и .н. (150) дьнии . . . .)

сѣкнене
сѫщо: сѣкна. *Секна*, не вали, прѣстана да вали. *Секна се водата*, прѣстана, изгуби се. *Секна си носа*, издухвамъ го, изчиствамъ го. *Осѣквамъ се.*
сѣкнѝло, щипци за сѣкнене свѣщъ, за вземане върха на свѣщь, за да гори по-добрѣ; секнички, угасникъ, тур. фитилджѐ.
вж. прѣсѣкна, прѣсекулки
сѣки, -а, -о (вж. *всѣки*)
сѣкна, -ешъ (вж. сѣквамъ)
секрета́рь (фр. secrétaire)
сѣкта (лат.), разколъ, отстѫпване отъ господствуващата вѣра; отдѣлна религиозна корпорация (фр. secte)
секта̀нтъ (лат.), привърженикъ на секта.
сѣкторъ (фр. secteur)
Секула, м. соб. име.
секунда (лат.), $^1/_{60}$ часть отъ минута, часова или дъгова (лат. secundo).
сѣкция (лат.), отдѣление отъ нѣкое учрѣждение (фр. section)
села̀ченинъ, -енка, 1. селянинъ, 2. дебелакъ, проста̀къ, селякъ; рус. мужѝкъ.
села̀шки, -шка, -шко, 1. що е на селачи, 2. дебела̀шки, проста̀шки.
вж. сѣло
селемикѝ (тур.), раст. жълто салкъмче Пие се като чай и дѣйствува очистително.
селѣ́ние, жилище, живѣлище (ст. б. селѣниіе)
вж. сѣло, сѣля се.
сѣлешникъ, раст. бъзъ, бъзо́вина, дивъ бъзъ, свирчо́вина.
селѝтра (лат.), бѣла солъ, наречена *Nitrum*, съединение на азотна киселина съ калий или натрий; геверджелѐ.
село́ (ст. б. село)
сѣлище, 1. мѣсто, дѣто нѣкога е имало село, 2. мѣсто, селски дворъ съ кѫщята, оборитѣ, хармана и пр. (ст. б.

селище)
сѐлски, що е отъ село, що живѣе или се намира въ село (ст. б. сельскъ, -скъі.
сѐлщина, селски общи работи.
селякъ, селянинъ
сѐля се, настанявамъ се нѣйдѣ да живѣя; засѐлвамъ се.
селянинъ, -янка житель на село (ст. б. селіанинъ; селіанъка)
вж. селàченинъ, селѐние).
селямъ (тур.), поздравляване, здрависване; рус. привѣтствіе.

сѣме (ст. б. сѣмеи)
сѣмѐенъ, -ѐйна, -ѐйно
сѣмѐйство гр. фамѝлия (ст. б. сѣмиіа)
сѣменàрь, който събира или продава сѣме.
сѣменѝтъ, -а, -о, що има много сѣме; плодовитъ (ст. б. сѣменитъ)
сѣменякъ, кромидъ лукъ, израсълъ отъ сѣме, не отъ арпаджикъ.
сѣмка, едро зърно сѣме у нѣкои растения.
Сѣмко, м. соб. име.
вж *сѣене, сѣя*
семѐръ (тур. *самàръ*) 1. направа, която турятъ на гърба на животно, за да се туря на нея товаритъ и да се яха по-добрѣ, 2. гръдната кость на птица.
семѝдъ (тур.), 1. особени малки бѣли хлѣбчета, които фурнаджии правятъ и продаватъ на табли по улицитѣ.
сенѐдъ (тур.), записъ, рус. облигація.

сѣнка (ст. б. сѣнька; сѣнь и стѣнь)
сѣнище, 1. призракъ, видѣние, сѣнка като зълъ духъ, таласъмъ, вампиръ, юда и др. 2. сѣнка, мора, що налѣга насънѣ хората, та ги мжчи.
сѣнникъ, подслонъ, като колиба, направенъ отъ клоне съ шума по тѣхъ за сѣнка.

сѣнчестъ,-а,-о, който прави, хвърля дебела сѣнка.
сѣнчица (ум. отъ *сѣнка*).
вж. *засѣненъ*

сѣно, покосена и изсушена трѣва (ст. б. сѣно)
сѣнокóсъ, 1. врѣмето когато косятъ ливадитѣ; косѝтба, 2. който коси сѣно; косàчъ (ст. б. сѣнокосъ)
сѣнякъ, ограда за туряне въ нея сѣно, плѣвникъ за сѣно; рус. сѣнникъ.
сѐнова (нар.), сегà. До сенова, до сега. *Отъ тонова до сенова.*
сѣпвамъ (сѣпамъ), -ане, 1. спъвамъ, прѣпъвамъ, 2. въздържамъ, вразумявамъ, 3. повръщамъ назадъ.
сѣпвамъ се, 1. спъвамъ се, 2. дръпвамъ се, 3. пробуждамъ се изведнъжъ отъ нѣщо; трепкамъ. 4. дохождамъ на себе си, опомнямъ се.
но: сѣпна (се)
септѐмври, деветия мѣсецъ на годината (ст. б. септеиврь, сепьтемрий)

сѣра, 1. ясножълто вещество, което като се запали, гори съ синь пламъкъ; тур. кюкюртъ, тикюртъ, тюкюртъ, тяфъ, гр. симпуръ, 2. *ушна сѣра*, ушна каль (ст. б. сѣра).
сѣръ (сѣрий), -ра, -ро, сивъ, бозовъ, пепелявъ, сурий (ст. б. сѣръ).
сѣрезъ. Сѣрезъ биволи, които иматъ бѣло на челото си; лѝси биволи. *Впрегнали сѣрезъ биволи.*
сѣрей, потъ, киръ отъ потъ по овцитѣ.
сѣрейлѝвъ, 1. сѣрливъ. *Сѣрейливо млѣко*, първото млѣко у жена или животно слѣдъ рожба; колостра (colostrum), рус. молóзиво.
Сѣресъ (или *Сѣръ*), градъ въ Македония (ст. б. сѣръ).
сѣрски, който е отъ Сѣ-

ресъ (ст. б. сѣрьскъ)

сѣрестъ, -а, -о, 1. що е отъ сѣра, отъ симпуръ. 2. що съдържа сѣра; рус. сѣристый.

сѣривъ, -а, -о, що има сѣрей, що е съ сѣрей; сѣрейливъ. *Сѣрива(сѣрява) вълна,* още неприна.

сѣрлѝвъ, -а, -о, който съдържа сѣра; сѣрестъ.

сербѣзъ (тур.), юначенъ, мѫжественъ, смѣлъ.

сергиджѝя (тур.), който е отворилъ сергѝя.

сергѝя (тур.), на пазарище дъски наредени на земята или нѣщо друго, послано на нея, върху които търговецъ нарежда стоката си за продань.

сермѝя (тур.) пари вложени въ нѣкаква работа, за да се работи съ тѣхъ; капитáлъ.

серсѐмъ (тур.), глупавъ, безуменъ, палавъ, смахнать, шашкънъ.

сѐртъ (тур.), който отъ малко се разлютява, ядосва; сарпъ, лютъ, лютакъ, зълъ, върлъ, 2. якъ, лютъ, кескѝнъ. 3. за желѣзо: що се лесно чупи, троши; нежилавъ, крѣхъкъ. 4. коравъ.

сертлѝкъ (тур.) ядовитость.

сестрá (ст. б. сестра)

сѐстринъ (прил. притеж.), който принадлежи на сестра (ст. б. сестрьнъ; сестринъ).

сéстреникъ, синъ на сестра. Сѐстреница, дъщеря на сестра (но: стб. сестрѣница)

сестрѝца, 1. сестра, сестриче, сестринка. 2. така казва булка на по-голѣмитѣ сестри на мѫжа си.

сѐстря, взимамъ нѣкоя за сестра, казвамъ ѝ сестро; посестрявамъ.

вж. посѐстрима

сѣтба, сѣ̀тба (ст. б. сѣтьба)

сѣ̀тиво, усѣщане, което се получава отъ раздразняване краищата на нервитѣ. Човѣкъ има петь сѣтива: обоняние, осезание, вкусъ, слухъ, и зрѣние.

сѣтя се, (ст. б. сѣтити се^{и}, -штѫ се^{и})

вж. *сѣщамъ*

сѣтка, голѣма мрѣжа, съ която ловятъ скумрии въ Дунава (ст. б. сѣть)

сѣтнѣ (нар.), послѣ, слѣдъ това, потомъ, напоконъ.

сетнѐкъ, най-послѣдното отъ ракия, кога се вари, кога се прѣваряра; пѐтока, пѐтокъ, мѫтеница ракѝя, лѐнгеръ.

сѐтенъ, -тна, -тно, що иде, що се върши сетнѣ, най-сетнѣ; сетнѣшенъ, послѣшенъ, послѣденъ (ст. б. сетьнъ)

сетнѣшенъ, -шна, -шно, сѐтенъ

сетнинà, всичко което иде, което ще стане; което произлиза отъ нѣщо станало по-рано; послѣдица, рус. послѣдствіе.

сѐтнинка, сетенъ, послѣденъ пѫть.

сѣтовàние (арх.), скърбене, плачене (ст. б. сѣтованіе)

сѣтувамъ, -ане (арх.), скърбя, плача, охкамъ (ст. б. сѣтовати, -туіѫ)

сѣтя, -ишъ, (да се —)

вж. *сѣтѝво, усѣщамъ* и пр.

сефалѝя (тур.), който прави забава, веселба, джумбушъ; веселякъ, джумбушлѝя. (*Сефà*, тур. — весело, добро разположение, удоволствие, кефъ).

сефтѐ (тур.), продаване, купуване, извършване нѣщо пръвъ пѫть, найнапрѣдъ, започване нѣщо; паритѣ, що взима търговецъ найнапрѣдъ, кога продава.

сѣцамъ, -ане, дърпамъ, тегля.

но: сѐцна

вж. *сѣцàло* (при *сѣкà*)

сѣчь, сѣчене, кланѐ (ст. б. сѣчь)

сѣчена трѣва, раст. кантарио́нъ, звъни́ка, порѣзнато (посѣчено) биле, порѣзица, посѣчена трѣва, сѣчено биле.

сѣчѐне (отъ гл. *сѣкà*)

сѣчѐние, 1. прѣсичане, 2. мѣстото, дѣто нѣщо е прѣсечено (ст. б. сѣчениіе)

сѣчѐникъ, дръвникъ, сѣчникъ, цѣпилка.

сѣчесѣмка, лебеница, която е още зелена, та сѣмкитѣ ѝ лесно се сѣкатъ; лупàръ.

чѣчиво (*сѣчѝло*), направа, съ която може да се сѣче, рѣже или дѣла; уредъ, орѫдие, рус. прибо́ръ, фр. инструментъ (ст. б. сѣчиво)

сѣчко, 1. народно название на мѣсецъ февруари; малкѝнъ, малкошàнъ, малкий мѣсецъ; наричатъ го и *малки сѣчко* за разлика отъ *голѣми сѣчко,* мѣсецъ януари; 2. насѣкомо рогачъ, еленъ, ковачъ (ст. б. сѣчьнъ. *Пр.* стб. бѣ начатокъ мѣсе[н]ца сѣчна ....).

сѣчнѝкъ, дебело дърво, на което сѣкатъ и цѣпятъ други дърва; сѣченикъ, дръвникъ, цѣпилка.

вж. *сѣкà*

сѣщамъ се, 1. догаждамъ се, договѣждамъ се, 2. разбирамъ, познавамъ (стб. сѣтити се[н], -штѫ се[н]) (до—, под—, у—).

сѣщане

вж. *сѣтиво, сѣтя*

сѣя, 1. хвърлямъ сѣме въ земята, за да прорасте отъ него стъбло; 2. отсѣвамъ брашно (ст. б. сѣти, -сѣѭ)

сѣялка (*сѣяло*), справа за сѣене съ нея нѣщо.

сѣялия (рус.), мѣсто, дѣто подсѣватъ.

сѣянъ, -а, -о (*сѣнъ* и *сѣтъ*)

сѣятель, сѣячъ (стб. сѣіатель)

сѣячъ, който сѣе нѣщо; рус. сѣятель.

сѣячка, мома, що сѣе на засѣвки на сватба.

вж. *сѣме*

сидеро́свамъ (гр.), углаждамъ съ нагорещено желѣзо (тур. ютйя) риза или друго нѣщо, натопено въ размита ко́ла; тур. ютюлдисвамъ.

синѐковица, птица синя гарга, модра човка, звѣздовранка, зарзаванка, синявица, синячка.

вж. синчѐцъ и пр.

синѐцъ (мн. ч. сѝнци), стъклено или друго зърно, пробито и нанизано; манѝсто, манъсто, гр. монѝсто.

синѝгеръ, птиче кратунарче, цънцигаръ, циригѝренъ.

синчѐцъ, 1. синьо горско цвѣте, цъвти прѣзъ пролѣтьта едноврѣменно съ кокичето; дивъ зюмбюлъ; синчѐцъ — бъклѐцъ, синь бъкълчецъ; 2. синьо полско цвѣте, расте изъ нивитѣ и цъвти лѣтно врѣме; метлѝчина, модра метла, синьо цвѣте, синилички, синя метла, синяче.

синѣй, 1. синина, синьото на небето; рус. небѣсная лазуръ, 2. дълбокъ виръ на рѣка, дѣто водата се синѣе; синявецъ. 3. посинѣло отъ ударено; синявецъ, сѝнякъ.

синѣе се, вижда се, показва се отдалечъ синь.

синѣене (отъ *синѣя се*)

сѝнявецъ (вж. *сѝнѣй,* т. 2. и 3.)

синева́ (рус.), синьота, синевина.

сѝнякъ. 1. посинѣло и издуло се мѣсто на снага отъ ударено; синина, сѝнѣй, синявецъ, 2. едра синя пъпка, що излиза по снагата и нагноява, 3. замръзнала роса по дървета, стѣни и другадѣ прѣзъ влажни зимни дни; ѝней, ѝня, скрежъ.

сѝпей (сипеякъ), урва на планина, на брѣгъ,

дѣто пръстьта се сипе, сипище, сосипище, пѣсулякъ.

сѝрене (ст. б. съ̀ріениіе)

сѝриневъ, -а, -о (сиринявь) 1. що е за сирене. *Сиринево каче.* 2. направенъ съ сирене. *Сиринева баница.* 3. наплесканъ, намацанъ, омацанъ съ сирене. *Сиреневи ржѫ.*

сѝрѣчъ (нар.), тоесть; т. е (ст. б. сьрѣчь, сирѣчь; ст. гр. *тут' ѐсти*)

вж. *рѣчь*

сѝтенъ, -тна, -тно, дребенъ. ситнѐжъ, дребни нѣща, дребни пари; дребусъкъ, дребулия, дребъ (ст. б. ситьнъ)

скакалѐцъ, насѣкомо зелено конче, скàкалъ, скáкълъ, скàчка, скàкулецъ, скакунецъ; русскакунъ (отъ ст. б. скакати, -чѫ)

скамѐйка (рус.), столъ, чинъ, пѐйка.

сквѐренъ (арх.), мръсенъ (ст. б. сквръньнъ)

скѐля 1. мѣсто на морски или рѣченъ брѣгъ, нагоденъ, за да спиратъ на него кораби; пристàнище, рус. прѝстань, пóртъ. 2. греди и дъски, сковани около нова сграда, кога се гради, така че да могатъ да се качватъ по тѣхъ зидаритѣ (стб. скелиіа, н. гр. скàла, тур. скѐля).

скéлетъ, 1. планъ на нѣщо; схѐма, 2. всички кости у човѣкъ или животно, сгрупирани около гръбначния стълбъ, както въ естествено положение

скѐмля (тур.), столъ съ крака, но безъ гърбъ, направенъ да се сѣда на него или пъкъ да се поставя нѣщо върху му; рус. скамѐйка.

склѐпвамъ, натъкмявамъ, нагаждамъ, нагласявамъ, направямъ (стб. съклепати, -аіѫ).

склѣщвамъ, силно притискамъ двѣ нѣща едно о друго (стб. съклѣштати, -аіѫ и съклѣштити, -штѫ).

склонéние

скóренъ, -рни, обувка висока до подъ колѣното; ботуши, чѝзми, рус. сапóгъ.

скóрецъ, 1. птица скворѐцъ; 2. въ воденица оная дървена направа, въ видъ на жлѣбъ, която е окачена на коша и и се клати отъ кръчеталката; гжска. Отъ коша млѣвото пада въ скореца, а отъ тамъ въ устието на горняка (ст. б. скворьць).

скорбѣла (вж. *скробѣла*)

скорозрѣйка (скорозрѣлецъ), ябълка, слива, що узрѣва рано. *Посѣй бѣла бѣлия и просо скорозрѣлецъ.*

скрѐбъръ, раст., скрѐба, бѣла лоза пáвитъ, пóвитъ, повой, витва, совлѣкъ; рус. ломонóсъ.

скрѐжъ, 1. замръзнала роса по дървета, стѣни и другадѣ прѣзъ влажни зимни дни; ѝней, ѝня, кръчь, синякъ, шушлекъ.

скрѣпявамъ, -ане *скрѣпѣнъ, -а, -о*

скрипéцъ, -пцѝ, 1. колелце, на което има издълбанъ жлѣбъ за връвь, за вѫже, за да се вдига или тегли съ него нѣщо; скръкалци, макарà. 2. насѣкомо скрипя (отъ стб. скрипати, -аіѫ,—скрипамъ, скърцамъ).

скриптѣне (отъ гл. *скриптя*), издаване пискливъ звукъ при търкане, издаване звукъ „скръцъ! скръцъ!“ скрибуцане, скърцане.

скробѣла, сварено брашно или трици, въ които се натапя прежда за основа на тъкане, или пъкъ се лѣпи съ него нѣщо; скрòбъ, керосѝя, кóла, тур. нишестѐ, рус. крахмàлъ

сѫкпѐрникъ,-ица (сѫкпѐцъ) слабѣя, ставамъ слабъ.

слàвей (слàвейче), птиче славецъ, славикъ; тур. билбюлъ, рус. соловей.

славянинъ (но: ст. б. словѣнинъ)

сладкорѣчивъ, -а, -о сладкодуменъ.

вж. *рѣчь*

слѣгамъ, -ане, 1. направямъ нѣщо да легне, да се наведе: 2. новóждамъ.

но: слѐгна

слѣдà, дѝря, трáга.

слѣдъ (прѣдлогъ), подирѣ

слѣдвамъ, -ане, вървя, отивамъ слѣдъ нѣкого, слѣдъ нѣщо (стб. слѣдовати, -дуіѫ)

слѣдѐне (отъ гл. *слѣдя*)

слѣдѐнъ, -а, -о

слѣденъ, -дна, -дно, що иде, що слѣдва.

слѣдовàтель, изпитвачъ

слѣдовàтелно

слѣдствие, 1. сѫдебно разпитване, 2. послѣдица, сетнинá, резултатъ.

слѣдя, -ѝшъ (ст. б. слѣдити, -ждѫ)

вж. *изслѣдвамъ, (раз-, по-, прѣ-)*

слѣзъ, 1. раст. слѣзенъ, слѣзене, слѣзенка, волово око, камбула, камбулешъ, камбулешникъ, камилка, камилникъ, косичникъ, 2. раст. молóха, мòлóхо, сардела, стамболски здравецъ, 3. слѣзенка, далакъ. Дивъ слѣзъ. Питоменъ слѣзъ. Бѣлъ слѣзъ. Слѣзови листа (ст. б. слѣзъ)

слѣзà, 1. въ тѣлото на човѣкъ или животно мека гѫбеста часть, що служи за отдѣляне нѣкаква влага; жлѣгà, жлѣзà. 2. закоравѣло подпухнало мѣсто на тѣлото; грахàлка, рус. железà (ст. б. жлѣза).

слѣзенъ, 1. далàкъ, слúна, 2. раст. слѣзъ (вж. слѣзенка, т. 1. и 2.) (ст. б. слезена, слезень)

слѣзенка, 1. синя мека гѫбеста часть на лѣвата страна въ корема; слизъ, слѣзъ, слѣзка, слѣзенъ, гр. сплúна, тур. далàкъ; рус. слѣзёнка, 2, раст. слѣзъ (ст. б. слезена)

слѣзка, далàкъ (вж. слѣзенка, т. 1.)

вж. *жлѣзà*.

слѣза, (да—)

слѣзвамъ, -ане

сѫщо: *слѣзна*

(вж. правило № 7, изкл.)

слѐкъ (слéкавица), моръ по добитъка, особено по воловетѣ; слякавица.

слекавъ, -а, -о, гърбавъ, гърбатъ, прѣгърбенъ.

слѣме, най-голѣмото дърво по срѣдата на покривъ на сграда; бúло, гредà; рус. колъ, князь, крóвельный конёкъ (ст. б. слѣмен, чеш. *slémě*, пол. *slemie*).

слѣпъ, -а, -о, 1. който нѣма очи, комуто очитѣ сѫ повредени, та не може да вижда; безóкий, слѣпоóкъ, кьóравъ, 2. който никакъ не се е училъ на книга и писмо (ст. б. слѣпъ)

слѣпѐцъ, -ѝца, слѣпъ човѣкъ, слѣпа жена (стб. слѣпьць)

слѣпѣя (стб. слѣпѣти, -ѣіѫ)

слѣпешкóмъ (слѣпешкàта)

слѣпóкъ, 1. животно влѣчуго, прилично на змия, но безъ очи; слѣпо смоче, слѣпитрокъ; 2. животно слѣпо куче; 3. чирка, която много мѫчно издава върхъ, а расте надълбоко въ месото; слѣпъ цѝрей, слѣпѝчище.

слѣпотà (слѣпотѝя), 1. кога нѣкому сѫ повредени очитѣ, та не може да вижда, 2. кога човѣкъ се развълнува отъ нѣщо, та стане като слѣпъ (ст. б. слѣпота)

слѣпчо, 1. слѣпъ човѣкъ; слѣпéцъ; 2. така казватъ на укоръ или смѣхъ на този, който недоглежда; тур. кьòрчо.

ослѣпя

слѣпвамъ, -ане
слѣпѣнъ, -а, -о
слѣпналъ, -а, -о
слѣпнатъ, -а, о
сѫщо: *слѣпна*
вж. *лѣпя*

слетявамъ (отъ гл. *слѝтамъ; да слетя*)
слетѝ-косà, 1. раст. скопирниче, 2. раст. капѝкосá, рус. повилѝка, крестòвникъ, 3. раст. делянка, коче биле, кочà билка. чернокóсъ; рус. валеріàна.

слѣя, отъ гл. *слѝвамъ* (стб. сълиіати, -лѣіѫ)

словѐсенъ, -сна, -сно, който умѣе да говори; рус. имѣющій даръ слòва; краснорѣчѝвый (ст. б. словесьнъ).
словѐсие, название на ученъ човѣкъ. *Негово словесие киръ Хрисантъ билъ много ученъ по елинскѝята* (отъ стб. словесиіе).
словеснѣйши, прѣвъзх. степень отъ словѐсие. *Словеснѣйши ми учителю, киръ Райно, здравѣйте!*

смѐженъ, -жна, -жно, що се намира до другъ, що допира до другъ (дѣли ги една межда); съсѣденъ, близусъсѣденъ, тур. комшѝя, рус. смѣжный.
вж. междà, *прѣмѐжде*.

смѣшкóмъ, съ смѣхъ, съ смѣене, смѣхишкомъ.
вж. *смѣя се*

смекчѐние
вж. мѐкъ

смѣлъ, -а, -о, който не се бои, който налита (стб. смѣлъ)
смѣлость (ст. б. смѣлость)
осмѣлявамъ се, -ане
вж. *смѣя*

смѐлвамъ (отъ гл. *смѝламъ*; (стб. съмлѣти, съмеліѫ)
вж. мѐля *млѣво*, *смлѣнъ*

смѣна, 1. смѣняване, промѣняване, 2. работници, които се замѣстватъ едни други на работата си.
смѣнѐние, смѣняване
смѣнѐнъ, -а, -о
смѣнявамъ, -ане
смѣня
вж. *мѣна*

смѣсь, какво да е, размѣсено добрѣ съ друго нѣщо, тъй че да не могатъ лесно да се отдѣлятъ; смѣшéние (ст. б. съмѣсъ)
смѣса, намѣса, намѣсване, мѣша, мѣшава, мѣшавина; рус. учàстіе. *Каква смѣса има той въ тая работа? Братъ ми нѣма смѣса въ това.*
смѣсвамъ, -ане, 1. разбъркамъ, измѣсвамъ, размѣсвамъ, караџисвамъ, сбъркамъ, забъркамъ, сгрѣшавамъ.
смѣсенъ, -а, -о (ст. б. съмѣсьнъ)
смѣсица, смѣсь
смѣсомъ, заедно, размѣсено, разбъркано.
смѣсямъ, смѣсвамъ (ст. б. съмѣсити, -шѫ)
вж. *мѣся (за-, из-, на-, при-, под-)*.

смѣствамъ, -ане
смѣстя

смѐтъ, боклукъ (ст. б. съметиіе и съметь)
смета́, (да—)
смѐтѝще, 1. сметъ, 2. мѣсто, дѣто се хвърля сметъ; смѣтликъ, сметлище, сметникъ, бунище, гноище, купище; тур. боклукъ (ст. б. съметиште)
смѐтликъ, сметище въ 2-то значение.
смéтлище, сметище въ 2-то значение, 2. непоринатъ още сметъ, торъ въ оборъ.
сметнѝкъ, сметище въ 2-то значение.
сметòвище, сметъ
вж. метà

смéта, влѣчене къмъ грѣхъ; рус. душèвная соблазнь.

смѣтамъ, -ане
смѣтанка, учебникъ по смѣтане.
смѣтвамъ, -ане
смѣтàнъ, който смѣта.
смѣтка, 1. смѣтане, прѣсмѣтане зимане-даване; тур. хесàпъ, рус. счётъ,

2. подробно изложение за нѣщо; рус. отчётъ. Ще ми дадешъ смѣтка за всичко станало.

сѫщо: *смѣтна*

сметàна, каймàкъ на млѣко. *Не яла (не щѣла) котана сметана.*

сметѐжъ, 1. думи, прѣнасяни, пущани за омраза; сметенѐ, сплетнѝ, клюки, 2. нищо и никакви нѣща; сбѝрщина. (ст. б. съмеⁿтеніе; отъ ст. б. съмеⁿсти (*съмеⁿтти = съмеⁿтести), -тѫ,-теши,—сбъркваме смущавамъ)

сметенѝкъ, -ѝца, който пуща, прѣнася думи, сметежи за нѣкого; сметеня, сплетникъ, клепачъ, кликарь, клюкарь.

смѣхъ (ст. б. смѣхъ)

смѣшкóмъ, съ смѣхъ съ смѣнне.

смѣхорѝя, 1. нѣщо смѣшно, 2. смѣхове.

смѣхотà, смѣхъ, присмѣхъ, насмѣшка.

смѣхотвóрецъ, който прави смѣхъ, който говори или върши смѣшни работи, та прѣдизвиква други да се смѣятъ (стб. смѣхотвòрьць)

смѣшенъ, -шна, -шно, що е за смѣхъ (ст. б. смѣшьнъ)

смѣшѐне, правене смѣхъ.

смѣшѝлникъ, който прави смѣхъ; рус. смѣшникъ, смѣхотвóрецъ, шутникъ.

смѣшка, нѣщо смѣшно.

смѣшльо, който прави смѣхъ.

смѣшникъ, -ѝца, който прави смѣхъ; смѣшѝлникъ (стб. смѣшьникъ)

смѣя се, 1. показвамъ, изказвамъ радостьта си съ смѣхъ, 2. смѣя се нѣкому за нѣщо, та го подигравамъ, взимамъ нѣкого на смѣхъ; присмивамъ се, осмивамъ, гавря се, 3. не искамъ да зная, не зачитамъ, не се боя, не ме е

грижа, нехая. *Ти го сѫдишъ, то се смѣе* (стб. смиіати сеⁿ (*смьіати сеⁿ), смѣіѫ сеⁿ. *Пр.:* ст. б. паденіѣ иного не смѣй сеⁿ. . . .).

смѣячка, смѣене

смѣшане, смѣсване (отъ стб. смѣшати,-аіѫ).

смѣшѐние (ст. б. съмѣшеніѥ).

вж. *смѣсь, смѣсвамъ*

смѣя, посѣгамъ да направя нѣщо; осмѣлявамъ се, дръзвамъ, посмѣйвамъ (стб. съмѣти, -ѣіѫ и смѣти, смѣіѫ. *Пр.:* 1. стб. како смѣіеши къ тому Божьствьному комъканию пристѫпити; 2. како іеси смѣла вьлѣсти надъ спепца ме.

смѣене, дръзване)

вж. *смѣлъ, смѣлость*

смирѐние

смлѣнъ, -а, -о (стр. при... отъ гл. *смѣля*)

смрѣжвамъ, -ане, кръстосвамъ нишки или връвь на нѣщо, за да стане като мрѣжа; замрѣжвамъ.

смрѣка (смрѣчь, смрика), 1. раст. хвóйна, кацàрка, андрѣчъ; 2. дърво клекъ, смрѣчь, слабъ; 3. червена елха; смрѣча (стб. смрѣча, смрѣчь).

смѫдѐжъ, кога смѫди нѣйдѣ нѣщо; смѫдене.

смѫлѐне, смѫдежъ

смѫдѝ ме (ржката и пр.), 1. усѣщамъ особенъ сърбежъ, особна болка като отъ ожулено, убито, подсѣчено или запàрено; напр. кога влѣзе сапунъ въ очи, или се намажемъ съ нѣщо лютиво, та ни люти: 2. жегна го, бодна го, стресна се.

снѣгъ (ст. б. снѣгъ)

снѣгàрь, единъ видъ птица.

снѣговѝтъ,-а,-о, снѣженъ. *Зима снѣговита,* зима съ голѣмъ снѣгъ. *Грудка снѣговита,* снѣжна топка, направена отъ снѣгъ.

снѣгушка, малъкъ снѣгъ; снѣжецъ.

снѣжа̀вица, вода отъ разтопенъ снѣгъ; снѣжна вода.

снѣжановъ, -а, -о, снѣженъ, снѣговитъ (стб. снѣжанъ. *Пр.* ст. б. земліа снѣжана).

снѣженъ, -жна, -жно, 1. снѣговитъ. 2. направенъ отъ снѣгъ. Снѣжна топка. Снѣжна вода; 3. що има много снѣгъ. Снѣжна зима. (ст. б. снѣжьнъ).

снѣжѝ, пада, вали, ръми снѣгъ.

снѣжѝнка перце снѣгъ, пеперуда снѣгъ; рус. снѣжѝна.

снѣжна китка, раст. бодежъ, калина, картопъ, тутунига.

снѣжо́вица, топка снѣгъ; снѣжна топка.

снѐмамъ, -ане (отъ мн. п. гл. *снѝмамъ*)

снѐма, (да—)

снѐлъ, -а, -о и снѐтъ, -а, -о, вж. правило № 5, т. 1.

снѐса, (да—)

снѐтей, чернилка въ жито, сношѐние

солѐнъ, -а, -о, 1. що има соль, 2. що е на вкусъ като сольта, 3. що струва много; скжпъ (ст. б. соліенъ; сланъ)

соленѝца, съсѫдъ, въ който се държи соль, за да се топи отъ него; солнѝкъ, солнѝца, соленѝкъ, солинáрникъ.

спѣвка, упражнение на хористи въ пѣене.

вж. правило № 8; т. II. б.

спѣвамъ, -ане, чета и пѣя молитви за мъртвецъ или за друго нѣщо; опѣвамъ, прѣпѣвамъ (ст.б. съпѣвати, -аіж и съпѣти, -поіж)

вж. *пѣсень, пѣя*

спестявамъ, -ане, съ пестене турямъ нѣщо на страна; припечелвамъ, прикжтвамъ, скжтвамъ

вж. пестя

спечéлвамъ, -ане, изкарвамъ печалба отъ нѣщо, придобивамъ нѣщо.

спѣшà (рус), залѣгамъ да свърша нѣщо по-скоро; бързамъ, варкамъ, рус. спѣшѝть (ст. б. спѣшити. -шж)

спѣшенъ, -шна, -шно бързъ (ст. б. спѣшьнъ)

спѣшѐне, бързане, варкане (ст. б. спѣшенніе)

спѣшность (рус.), бързина, бързость.

спѣшàвамъ, -ане, правя конникъ да стане пѣшакъ; рус. спѣшивать, спѣшить.

спѣшѐнъ, -ѐна, -ѐно, отъ конникъ станалъ на пѣхотинецъ.

вж. *пѣхо́та, пѣшъ*

сплѣсквамъ, -ане, нѣщо изпжкнало, издигнато удрямъ, та го направямъ да стане плоско.

сплѣскамъ (но: ст. б. съплескати, -аіж)

но: сплéсвамъ, -ане, сплѐсна, сплéща

сплетнѝ, думи, прѣнасяни, пущани за омраза; сметежъ, сметене, клюки.

сплѐтникъ, -ица, който пуща, прѣнася сплетни за нѣкого; сметенѝкъ, клюкарь.

сплетà, -éшъ (отъ гл. *сплѝтамъ,* заплитамъ; (ст. б. съплести, -тж, съплѣтати, -аіж)

вж. плетà (за—, из—, на—, прѣ—)

сплѐща, -ишъ

вж. *сплѐсквамъ,* сплѐсвамъ

споглѐдамъ, споглѐждамъ, -ане, да се погледнемъ единъ другъ за нѣщо, да си дадемъ знакъ съ очи, съ погледъ за нѣшо; да се спогледнемъ.

сподѣлямъ, -яне

сполетявамъ, -ане

сполетя, (да—)

спóменъ, споменуване (но: ст. б. спомѣнъ)

споменувамъ, -ане

спомоществувамъ, -ане, спомагамъ, спомогвамъ.

спомоществувàтелъ, -лка

спóнецъ, -нци, стълбъ, на който стои сграда или друго нѣщо; тур. дирѐкъ.

споразумѣвамъ, -ане, сговорвамъ, сговарямъ, сдумвамъ нѣкои да се разбератъ помежду си.
споразумѣние

спорѐдъ, спроти, спрѣмо, срѣщу, по, при, покрай.

спорѐдникъ. Така наричатъ понѣйдѣ деньтъ, който се пада една недѣля по-рано отъ нѣкой голѣмъ праздникъ.
вж. редъ, вредъ, разредъ

спо̀ренъ, -рна,- рно (ст. б. спорьнъ. *Пр.* стб. Благословиге Господу спорьно.....)

спорѐне (отъ гл. *споря*), спорежъ, спорина, спо́ръ.

спорѐжъ, 1. споръ, споре́не, спорина. *Нѣма спорежъ на работата;* 2. раст. равненъ, реснява трѣва, посѣкливче (стб. споръ, спорина).

спрѣва̀ра (спрѣваръ), когато нѣкой спрѣваря, прѣваря нѣкого; изпрѣварване, прѣвара, прѣстигъ.

спрѣва̀рямъ, -яне

спрѣгамъ, -ане

спрѣга, мѣсто, дѣто нѣщо е било или е спрегнато; впрѣга, впрегна̀тина, гънка, бръчкулъ, дѝпла. *Дреха съ много спрѣги.*

спрѣга̀тъ, -а, -о (спрѣга̀тенъ), що се спрѣга, що е за впрѣгане. *Спрѣгати волове.*

спрѣгнувамъ, -ане,
но: спрѣгна, спрѣгнатъ (отъ ст. б. съпре^{н}гнѫти,-нѫ).

спре́жъ, раст. кукуре́къ, кукурѝнъ, куткуре́къ; рус. чемерѝца (ст. б. спрежъ). Съ това растение заспреждватъ болка.

спрежѐние, спрѣгане на глаголни врѣмена (отъ ст. б. съпре^{н}женіе).

спрѣда̀въкъ, хлѣбъ и баница, които понѣйдѣ носятъ на кръстникъ и на по-старъ роднина на Великдень.

спрѣмо, спроти, противъ, насрѣщу, по отношение на .... (ст. б. спрѣмо. *Пр.:* ст. б. съпрѣмлѣати се^{н}, — отивамъ заедно съ нѣкого, съгласувамъ се)

спрѣпвамъ, -ане (спрѣпнувамъ), спрѣпинямъ (отъ стб. прѣдлози **съ, прѣ** и ст. б. гл. пе^{н}ти, пьнѫ,—напьвамъ).

спрѣпѝнямъ,-яне, прѣпъвамъ (отъ ст. б. гл. прѣпе^{н}ти,-пьнѫ).

спрѣпна

спрѣпулко, -а, който често се спрѣпина.

спре́твамъ се (спре́тнувамъ се), -ане, усуквамъ се, увивамъ се да направя, да свърша нѣщо; запрѣтвамъ се, опрѣтвамъ се, подпрѣтвамъ се.

спре́тнатъ, -а, -е, запре́тнатъ, засуканъ, пъргавъ.

спрѣтнатость

вж. запрѣтвамъ

спрѣхъ (мин. св. вр. отъ гл. *спѝрамъ* (стб. съпрѣти се^{н}, -пріѫ се^{н}).

спрѣлъ (мин. дѣйс. прич.)

спрѣнъ (мин. стр. прич.)

спрѣчквамъ (се), — ане, скарвамъ, сваждамъ.

сравнѣнъ. -а, -о

сравне́ние (ст. б. сравьніениіе).

сражѐние (отъ ст. б. гл. съразити, -жѫ, -бия се, -боря се, биричкамъ се).

срамежлѝвъ, -а, -о, който се срамува да направи нѣщо; срамушко, свѣнливъ, срамливъ (ст. б. срамежьливъ)

срамежлѝвость

срамежлѝвче, раст. срамежлѝка, сра́мниче.

сра̀менъ, -мна, -мно, 1. що докарва срамъ, безчестие; неприличенъ, безсраменъ, безчестенъ, срамотенъ, 2. срамежливъ, срамливъ (ст. б. срамьнъ)

сра̀мниче, 1. раст. моминска китка, орѣшецъ, 2. раст. срамъ, 3. раст. срамежливче.

сребро́, 1. скѫпъ металъ

отъ който правятъ бѣлитѣ пари; рус. серебро́, 2. сребърни пари (ст. б. сребро, сьребро, стребро).

Сребрьо, м. соб. име

Срѣбра ж. соб. име

сребра́рь, който работи, прави нѣща отъ сребро.

сре́бренъ, -а, -о, направе́нъ отъ сребро; сребърен (но: ст. б. сребрѣнъ и сребрьнъ)

Срѣбренъ, м. соб. име

сребролюбие

срѣбърникъ, сребърна монета.

срѣбърница, съсѫдъ или друго нѣщо, направенъ отъ сребро. *Изтурила чаша сребърница* (стб. сребрьница).

срѣбъренъ, -рна, -рно, направенъ отъ сребро; сребренъ.

сребря, покривамъ съ сребро; посребявамъ.

срѣда̀, 1. мѣсто, що се намира еднакво надалечъ отъ всички крайща, отъ всички страни на нѣщо; сърдцѐ, срѣдѝще, рус. срѣдѝна. 2. меката часть на хлѣбъ между двѣтѣ му кори (стб. срѣда)

срѣдъ (срѣди), нар., въ срѣдата, по срѣдата, на срѣдата на нѣщо, измежду, помежду (ст. б. срѣдь, срѣди, срѣдѣ)

срѣда, срѣдният (третият) день на недѣлята (ст. б. срѣда).

срѣдѝло, шишъ на совалка, на който е надѣната цѣвьта съ вѫтъка.

срѣденъ, -дна, -дно (ст. б. срѣдьнь)

Срѣдецъ, старото име на града София: *Сардѝкия — Сѐрдика — Срѣдѐцъ* (ст. б. Срѣдьць. *Пр.*: 1. Сардикиіа, сирѣчь средьць .... 2.) Сардикий, иже нынѣ глаголіеть се срѣдьць)

срѣди (нар.), срѣдъ, срѣдѣ, срѣдемъ, посрѣдъ.

срѣдѝна, (рус.), срѣда, вѫтрѣшность; рус. срѣдина̀ (ст. б. срѣдина).

срѣдѝще, срѣда, сърцще на нѣщо; рус. середина̀.

Срѣдко, м. соб. име.

срѣдникъ (срѣдникъ), клечка, желѣзенъ клинъ, що минува прѣзъ прѣдния столъ, боботеца, опашницата и прѣднатѧ ось на колѝ, та държи прѣднатѧ и заднатѧ колесарки; гредникъ. (ст. б. срѣдьникъ)

срѣдно́щь (ст. б. срѣдноштіе).

срѣдопо́стница, срѣда на кръстоносната, на срѣдопостната, на ¾ четвъртата недѣля прѣзъ велики пости (ст. б. срѣдопостіе)

срѣдорѣкъ,, 1. ниско мѣсто край рѣка, около което тя лѫкатуши и което залива, кога притече; лѫка. 2. островъ въ рѣка (ст. б. срѣдорѣчніе, mesopotamia).

срѣдото́чие (рус.), срѣдище

срѣдулка (срѣдулякъ), срѣда на нѣщо; рус. срѣдѝна. *Срѣдулка на зелка.*

вж. *насрѣдъ*, *посрѣдъ*

срѣдство (отъ сѫщия коренъ *срѣд—*)

п. срѣдничя

посрѣдственъ, -а, -о

посрѣдствомъ

срѣзвамъ, -ане

срѣмъ, проста колѝ, въ която се впрѣга конь; каруца, талига, тур. кочіѝя.

сремски, -а, -о

Срѣмъ, 1. старият градъ Sirmium; 2. мѣстность на сѣверъ отъ Сърбия. между рѣкитѣ Сава, Драва и Дунавъ (стб. Срѣмъ. *Пр.*: ст. б. Отъ Срѣма бѣше родомь ...)

срѣмски, -а, -о (ст. б. срѣмьскъ) Срѣмска равнина (долина).

срѣсвамъ, -ане, съ ресане

оправямъ косата нѣкому.

срѣтвамъ, -ане, срѣщамъ (стб. сърѣсти, -ре^{и}штж и сърѣтати, -аіж)

срѣтенъ, -тна, -тно, що има, що докарва добра срѣща; честитъ, щастливъ, късметлия.

Срѣтенъ, м. соб. име

Срѣтѐние, 1. срѣща, посрѣщане; 2. праздникъ *Срѣтѐние Господне,* 2/15 февруари (ст. б. сърѣтение).

Срѣтко, м. соб. име.

вж. *срѣща*

срѣшвамъ, -ане (отъ гл. *рѣша*)

вж. срѐсвамъ

срѣща, приближаване на двама души, или на двѣ нѣща, които идатъ отъ двѣ противоположни страни; срѣжба, срѣкя, срѣча (стб. сърe^{и}шта)

срѣщамъ, -ане, приближавамъ се до нѣкого, до нѣщо, що иде отъ противната страна(стб. сърѣсти, ре^{и}штж и сърe^{и}штати, -аіж).

срѣщачъ, -чка, който срѣща, който посрѣща гости.

срѣщенъ(срѣщний), -щна, -щно, що се намира насрѣщу.

срѣщиче, раст. богородиче, стресниче.

срѣщу (нар.), прѣдъ насъ, на срѣщната страна.

срѣщуполо́женъ, -жна, -жно.

сжщо: *срѣщна, (да—)*

вж: *срѣтвамъ, Срѣтение* и пр,

станенѝкъ (станенинъ), 1. домакѝнъ, стопа̀нъ, сайбѝя, чорбаджѝя; рус. хозяинъ, 2. който дава станъ; гостоприѐмникъ, конакчѝя, 3. който търси станъ; пѫтникъ, друмникъ. 4. жененъ мѫжъ, избранъ отъ коледари за тѣхенъ глава, да ги води, додѣ стануватъ, и въ дома на когото се събиратъ да прѣговарятъ коледарскитѣ пѣсни, да се готвятъ

за станалуването и се веселятъ; ста̀рецъ (стб. станіанинъ).

станенѝца, домакѝня, стопа̀нка, зе́йка, сайбѝйка, чорбаджѝйка, рус. хозяйка.

ста̀рецъ, 1. старъ човѣкъ, старѝло, старѝкъ, старѐшина, старѝя, 2. старѣ́йшина, 3. глава, войвода на коледари; станеникъ (ст.б. старьцъ).

старѣ́й, 1. старѣ́йшина, 2. старъ човѣкъ; ста̀рецъ (отъ стб. старѣ́йшина).

старѣ́йшина, 1. избранъ по-старъ човѣкъ отъ народа да върши, да гледа селскитѣ работи, да заповѣдва нѣйдѣ; старѐшина, старѣ́й, ста̀рецъ, старица, чорбаджия, 2. въ задруга, въ рода, най-старият който я оправя; домакѝнъ, глава̀, чѐлникъ, чорбаджѝя (ст. б. старѣ́йшина).

старѐкъ, старий сватъ, старокъ, побащимъ на сватба.

старѐшки, -а, -о, що е на (за, отъ) старци.

старѣя, ставамъ старъ; остарѣвамъ, дъртѣя (ст. б. старѣти, -ѣіж).

староврѣменен, -менна, -менно.

ста̀рчески, -а, -о старешки (ст. б. старьчьскъ, *Пр.*: старьчьскыіе сьвѣти).

стебло́, 1. главната часть на растение отъ корена до върха му; стрькъ, стрънъ, стволъ, цволъ; рус. стволъ. 2. клонъ на растение; вѣйка, гра̀нка, сжчка (ст. б. стьбло и стьбль).

стебля, -ѝшъ, пущамъ стебло; стъл6я, клоня.

стѣгамъ, -ане (ст. б. съте^{и}гати, -аіж).

стѣга 1. прѣчка закована, вглавена у двѣ изправени нѣща да ги стегне, та да ги държи право. *Стѣга на сламеникъ,* що свързва стьлбцитѣ; подбоякъ.

Стѣга на станъ, двѣтѣ плоски дървета, що заклинятъ корунитѣ; 2. клупъ на врата у хижа; жа́бка, резѐ; рус. петля у дворѐй.

но: стѣгна (ст. б. сътѐгнѫти, -нѫ).

сте́жеръ, колъ въ срѣдата на харманъ, о който сѫ вързани конетѣ, да обикалятъ около него, когато вършятъ; стоджеръ, стрежъ, кречъ, пѫпъ, 2. единъ видъ джъбъ (ст. б. стежеръ)

стека́, -чѐшъ.

вж. стечѐние

стѐля 1. покривъ на сграда; рус. крыша. кро́вля, па̀луба, 2. стрѣха на сграда; рус. застрѣха, застрѣхъ, 3. на самаръ мешинената часть, напълнена съ слама, 4. покривка, що турятъ на гърба на конь подъ седлото, подъ самара (ст. б. стеліа).

сте́ля, -ишъ, постиламъ

стѐлене, постилане, простиране

стѐма(гр.), 1. лѣнивъ, мързѣливъ, дембѐлъ, хайлязъ. 2. навѣянъ, натрупанъ нѣйдѣ снѣгъ; прѣспа, сѐспа, намѣтъ.

стѣна̀, зидъ, тур дувáръ (ст. б. стѣна)

стѣненъ, -нна, -нно

стѣнѝца, ум. отъ стѣна.

стѣнница, насѣкомо дървенѝца, тур. тахта̀ба, тахта̀бица, клопушъ, рус. клопъ.

стѣня, охкамъ, пъшкамъ (стб. стенати, -ніѫ)

стенà̀ние, охкане, пъшкане (ст. б. стенаніе)

стѐпень (ст. б. степень)

стѣснявамъ, -ане

стѣснѐние

вж. *тѣсенъ*

стечѐние, стичане, бързо събиране на хора или нѣща на едно мѣсто (ст. б. сътеченіе).

вж. стека́

столѣ́тие, 100 години, 100 лѣта; вѣкъ.

столѣ́тникъ, който е живѣлъ сто години; стогодишникъ.

вж. *лѣто*

стрѐжъ, 1. колъ що се забива въ срѣдата на харманъ; пѫпъ на гумно, стѐжеръ, сто́жеръ, крчѐъ, 2. коренъ на нѣкои цирeи, що остава, кога се пробиятъ и изтече гнойта. *Додѣ се не извади стрежътъ, циреятъ не оздравя.*

вж. стѐжеръ

Стрѣзо, м. соб. име (ст. б. Стрѣзъ, Стрѣзю)

(Отъ сѫщия коренъ сѫ: 1. ст. б. гл. стрѣшти (*стрѣгти), стрѣгѫ стрѣжеши,—пазя, вардя, 2. ст.б. гл. стрѣжати, -аіѫ, 3. ст. б. стрѣжа(=стб. стража) и 4. ст. б. стражь, стражий, стражанинъ, — н. б. стражàрь.)

стрѣжъ, *Да бѫда на стрѣжъ*, нащрѣкъ, настрѣкъ, да стоя наскокъ, да чакамъ, да бдя, да не би да стане нѣщо, да не се случи нѣщо, та да не съмъ готовъ.

вж. *стрѣкъ* и *щрѣкъ*

стрѣжба. Въ изречение: *Да му стане стрѣжба на сърдцето*, да се стрепне (стб. стрѣжьба, стражьба)

стрѣжко, страхльо, страшльо, плашльо, бъзльо.

стрѣкъ, 1. насѣкомо оводъ, щръкъ, щръкълъ щрълецъ, 2. *на стрѣкъ*, като нар. *Стоя на стрѣкъ*, нащрѣкъ, на стрѣжъ, на скокъ, стоя буденъ; рус. быть на сторо́жѣ.

вж. *стрѣжъ*

стрѣла̀, 1. оржие, въ видъ на пръчка съ заостренъ върхъ, хвърля се съ лжкъ. 2. шипъ, що пада отъ облацитѣ, кога гърми и трѣска, 3. кремъчни кристали, които били ужъ падали кога свѣтка: божа стрѣла (стб. стрѣла)

стрѣлбà, 1. стрѣляне, хвърляне стрѣли, 2. гърмене съ пушки или топове (ст. б. стрѣльба)

стрѣлбѝще, мѣсто за

стрѣлба, за стрѣляне или гърмене.

*стрѣлѐц*ъ, 1. човѣкъ, който стрѣля, 2. който снове нагорѣ-надолу, 3. единъ видъ змия; плазъ, смокъ, синорникъ, съноpникъ, 4. риба лѣткачъ, тур. дели-балъкъ (ст. б. стрѣлецъ)

стрѣлѝга, раст, камъшъ, камишъ, тръстъ, тръстика, тръстига.

стрѣлѝца, 1. *ум.* отъ стрѣлà, 2. риба стрѣлка, блѣскунъ, бѣлица, оклѣй.

стрѣлкà, 1. стрѣла, 2. уредъ, чрѣзъ който се отмѣствать краищата на желѣзопжтни релси (вж. стрѣлóчникъ) 3. желѣзна пръчка въ сукалка (сукало) като врѣтено, 4. водѝло, потѐглица на рало, на плугъ, 5. риба ласперъ, разперъ, харамия, хвучанъ, 6. риба стрѣлица (ст. б. стрѣлька)

стрѣлкамъ, -ане, стрѣлямъ

стрѣлна, (да—)

стрѣлнѝца, название на стрѣла.

Наело се е момче Латинче
Че си направи стрѣла стрѣлница,
Да си удари звѣзда Денница.
(Народ. пѣсень)

стрѣлóчникъ (рус.), човѣкъ, който мѣсти чрѣзъ особенъ уредъ краищата на желѣзопжтни релси, за да върви влака по опрѣдѣлена посока; поставя се на мѣсто, дѣто се разклоняватъ желѣзопжтни релси.

стрѣлухъ, -а, -о, блъснатъ, джàснатъ, пѐрнатъ, потѝренъ, халòсанъ, смáхнатъ, налудничавъ, щуръ, неразбранъ.

стрѣлушка, змия лютица, усóйница, пепелянка.

Стрѣлча,, 1. название на змейчета, 2. село, гара.

стрѣлямъ, -яне, хвърлямъ, пущамъ, стрѣла да ударя нѣщо; стрѣлвамъ, стрѣлкамъ, 2. пѐркамъ нѣщо да полети като стрѣла; стрѣлкамъ, джйткамъ (ст. б. стрѣлити-лѝж; стрѣлíанiе).

вж. *изстрѣлъ*

Стрѣма, 1) мѣра за земя, 1600 квадратни крачки; увратъ, врѣтенъ, загонъ, погонъ, дюномъ, 2. мѣсто на рѣка, дѣто водата е най-много и тече бързе; 3. рѣка въ юж. България, извира отъ Клисурския балканъ, тече покрай Карлово и се влива въ р. Марица на изтокъ отъ Пловдивъ (изговаря се: „*стрѐма*“ и „*стряма*“).

стрѣмски, -а, -о. Стрѣмска долинà.

стрѐме (стрѐменъ), 1. желѣзна направа, окачена на седло, за да се турятъ въ нея краката, кога се язди; стрѣменъ, сръменъ, крачникъ, тур. узенгйя, рус. стрéмя, 2. клинъ, който държи кобилката и процѣпа на воденично колело (ст. б. стремен; стръмень).

стременà, дв. чис. отъ стрѐме. *Двѣ стременà.*

стремèжъ, стремление

стремѝтеленъ, -лна, -лно

стремлѐние (ст. б. стръмлiенiе)

стремоглáвъ, съ главата напрѣдъ; вратоломно, бързишкомъ (ст. б. стръмоглавъ).

стремя се (ст. б. стръмити сен, -мліж сен)

вж. *тресѐ ме, трѐска*

стрѐсвамъ, -ане, 1. започвамъ да треса, да клатя да друсамъ; потресвамъ, разтърсвамъ, 2. стрѣскамъ (ст. б. стрен-сти, -сѫ, -сеши).

стресà, (да—)

вж. *тресѐ ме, трѐска.*

стрѣскамъ, -ане, накарвамъ нѣкого да трепне, 2. накарвамъ нѣкого да дойде на себе си, да

се събуди, да вземе да мисли за нѣщо, да върши нѣщо.

но: стрѣсна (се)

стрѣха, 1. оная часть отъ покрива на сграда, която излиза навънъ отъ стѣнитѣ, та ги пази; сте́ля; рус. застрѣха, застрѣхъ, подстрѣха. 2. покривъ на сграда; сте́ля, рус. крыша, кро́вля, 3. малъкъ покривъ надъ нѣщо, за да го пази въ лошо врѣме; сло́нъ, рус. навѣсъ (стб. стрѣха).

вж. *подстрѣха*

струненъ, -нна, -нно (ст. б. струньнъ; отъ ст. б. струна,—ко́рда, жи́ца).

струникъ, сито отъ косми отъ конска опашка; струнякъ, сорнакъ, протакъ; рус. сито.

струница, струнена торба, човалъ. *Правъ като вжже у струница.*

струпей, 1. при цирей или друга рана, засъхнала кора отъ гной и кръвь, 2. болесть *Impétigo*, ли́шей, ли́шай, лишъ, ли́ша, плѣсна, пършей, пърша; рус. ли́шай 3. едно растение, което варятъ, та пиятъ за келъ (ст. б. струпъ, струпей, струпий).

стръменъ (вж. стрѣме)

стръменъ, -мна, -мно, казва се за мѣсто, що е много нанадолно, върло, навално, лошо.

стубелъ, 1. дънеръ отъ джбъ или букъ, издълбанъ и турень на изворъ, за да тече водата прѣзъ него, или на устие на кладенецъ, за да се налива вода прѣзъ него; стубла, стубли́ца, 2. кладенецъ съ стубелъ; футулъ. 3. кладенецъ съ корито, съ стублица при него за поене добитъкъ (стб. стубль).

(стублица, 1. стубелъ въ 1-то значение; стубла, 2. дървена чучурка на

изворъ, 3. дървено корито при кладенецъ, при изворъ, въ което поятъ добитъкъ).

студе́нъ, -а, -о, 1. що нѣма топлина, 2. що не държи топло, 3. който е хладенъ, нечувствителенъ, равнодушенъ (ст. б. студенъ).

студенѣцъ, кладенецъ, изворъ съ студена вода (ст. б. студеньць).

студенина́, 1. студъ, мразъ, 2. хладина между хора, необичь. (стб. студень).

стъбелъ, 1. стъбло́ (вж. стебло́) 2. часть отъ клонъ между два става, между двѣ колѣна, като на лозова пръчка, на тръстика и пр. (ст. б. стьбль и стьбло).

стълкновѐние, сблъскване, сборичкване.

стъ̀ршѣвамъ се, -ане

стъ̀ршѣнъ, -а, -о

стършелъ, единъ видъ насѣкомо, което жили като оса, но е по-голѣмо отъ нея; стършенъ, рус. шѐршень (ст. б. стрѣшьлъ, стрѣшьнъ, срѣшьнъ).

стягъ (рус.), знаме, пра́порецъ, хоругва, тур. байра̀къ (ст. б. стѣгъ и стѣгъ).

сугребъ, единъ видъ болесть, пришки, що излизатъ по тѣлото като отъ упарено съ коприва и сърбятъ много; загребъ, усипъ, припалъ.

суевѣренъ, -рна, -рно

суевѣрие

сумтѣне (отъ гл. *сумтя,* — дишамъ изтежко и силно прѣзъ носа си)

сусерка, растение, отъ което понѣйдѣ правятъ кошарината на копринените буби, за да се завиватъ по него кожурцитѣ.

сутрѣ (нар.), сутра, зара́нь, утрѣ; рус. за̀втра (стб. утрѣ)

сутрень, утренно врѣме, за́рань (ст. б. утрьнь).

сутрѣшенъ, -шна, -шно,

1. що става сутрень; рус. утренній, 2. що е за утрѣ; рус. завтрашній (ст. б. утрѣшьнь).

сухрелъ, -ла -ло, що нѣма ядка, що е съ изсъхнала, запечена ядка. *Нашитѣ орѣхи тая година сж сухрели.*

сушелки, ябълки, круши, сливи или други овощия, нарѣзани и изсушени; сушиво.

сушенъ, -а, -о (ст. б. сушьнъ).

сушене (отъ гл. сушя)

сушеница, сушено месо; димянка, пастърма, рус. сушѐница (ст. б. сушеница).

сущецъ, много ситенъ изпръхналъ снѣгъ, ситенъ градъ; сугра́шица, сугружица, грахо́лъ, фурда. 2. дъждъ ситенъ като прахъ.

сцѣпвамъ, -ане, разцѣпвамъ (ст. б. съцѣпити, -пліж). *сцѣпенѐние,* вцѣпеняване, вдървяване, вкоченясване (отъ *сцѣпенявамъ се,*—схваща ми се снагата, та не мога да се мърдамъ; вдървявамъ се, вцѣпенявамъ се, вкоченясвамъ се)

сцѣпенъ, -а, -о, разцѣиенъ

сцѣпѐнъ,-а,-о (стр. прич.), вцѣпенѐнъ, вкоченясанъ.

сцѣплѐние, силно словяване едно съ друго; словѐность.

вж. *цѣпя*

счѐпквамъ, -ане, хващамъ, улавямъ, допипвамъ нѣкого изведнъжъ и ненадѣйно; схващамъ. *Счѐпквамъ се,* 1. зарадамъ се съ нѣкого за нѣщо 2. залавямъ се съ нѣкого да се бориме, да се биеме.

счѐсвамъ, -ане, вчесвамъ, причесвамъ, сресвамъ.

счетà (отъ гл. *счѝтамъ*)

счѐша (отъ гл. *счѐсвамъ*)

счестявамъ, направямъ нѣщо да стане често, гѫсто; сгѫстявамъ.

съберà (отъ гл. *събѝрамъ*)

събесѣдникъ, който бесѣдва съ другиго.

съблазнѐние, причина, помама за грѣхъ; рус. соблàзнь.

съблѣкà, (отъ гл. *съблѝчамъ*)

съболезнова́ние, съжаление, състрадание, съчувствие (но:стб. болѣзнь и болѣзнь; съболѣзновати, -нуіж).

съболезнова̀теленъ, -лна, -лно, съжалителенъ, състрадателенъ, съчувствителенъ.

събуденъ, -а, -о

съврѣмененъ, -нна, -нно *съврѣменникъ, -ица*

съвмѣстенъ, -тна, -тно *съвмѣстѝмъ, -а, -о*

съвсѣмъ (нар.), 1. никакъ, николко, ни най-малко, хѝчъ, епта́нъ, 2. напълно, досущъ, всичко до край, до дъно, отъ всички страни (отъ творит. пад. ед. чис. на стб. мѣст. вьсь, вьсе, вьсіа, употрѣбено съ прѣдлогъ **съ**: ст. б. съ вьсѣмъ).

съвѣсть, 1. нравствено съзнание, нравствено чувство у човѣка; вжтрѣшно разбиране доброто и злото; вжтрѣшенъ гласъ, който удобрява или осѫжда нашитѣ работи, 2. умъ, разумъ; свѣсь, свѣсть. (ст. б.съвѣсть).

съвѣстенъ, -тна, -тно

съвѣстисстъ

вж. *свѣсь*

съвѣтъ, даване нѣкому умъ, какво и какъ да направи (стб. съвѣтъ).

съвѣтвамъ, -ане, давамъ нѣкому съвѣтъ, уча го какво да направи (стб. съвѣтовати, -туіж)

съвѣтникъ, който съвѣтва (ст. б. съвѣтьникъ).

съвѣщàвамъ (се), -ане, съвѣтвамъ (ст. б. съвѣщавати, -аіж).

съвѣщàние, съвѣтване (ст. б. съвѣщаниіе).

съвѣщàтель (ст. б. съвѣштатель).

съвѣщàтеленъ, -лна, -лно,

съвѣтвателенъ.

съгла̀сенъ, -сна, -сно (ст. б. съгласьнъ).

съглѐдамъ, съглеждамъ (ст. б. съгле^{и}дати, -аіж).

съглѐдка, кога момькъ и мома се сглеждатъ, за да се вематъ; кога нѣкой оглежда мома; сглѐда, о́гледъ (ст. б. съгле^{и}дъ).

съглѐдникъ, който сглежда мома; сглѐдникъ (ст. б. съгле^{и}дьникъ).

съглéждамъ, -ане, съзирамъ, зървамъ, забѣлѣзвамъ, виждамъ, сапика̀свамъ.

вж *сглѐда*

съгрѣ̀вамъ, -ане, огрѣ̀вамъ, стоплямъ.

съгрѣ̀нъ, -а, -о

съгрѣшà̀вамъ,-ане, 1. правя, струвамъ нѣкакъвъ грѣхъ; огрѣшавамъ, 2. сбъркваамъ, побъркваамъ, погрѣшавамъ (стб. съгрѣшити, -шѫ).

съгрѣше́ние (ст. б. съгрѣшениіе).

съдѣ́йствие (ст б. съдѣйство).

съдѣйствувамъ, -ане (стб. съдѣйствувати, -вуіѫ).

сѫдене (отъ гл. *сѫдя*)

сѫденица, сѫдене, каране, мъмрене.

сѫденъ, -а, -о

съдерà̀, (да—)

съединявамъ, -ане, 1. сбирамъ, събирамъ, съставямъ, 2. двѣ или повече нѣща разбърквамъ и ги направямъ едно; смѣсямъ.

съзвѣ̀здие, група звѣзди.

съзѐмамъ се (съвзѐмамъ се), -ане, 1. дохождамъ на себе си, ставамъ подобрѣ, 2. въздигамъ се слѣдъ изпадане, замогвамъ се (ст. б. съвъзе^{и}ти се^{и}, -зьмѫ се^{и})

съзрѣ̀нъ, -а, -о (стр. прич. отъ гл. *съ-зѝрамъ*)

вж. *зрѣние*

съка́менци, плодовегѣ на черничево дърво; бобо́нки, бараба̀нки, галашки, дудули, дуди, къкили, кѫпинки, мури, мурви, муренки, скандали, църнички.

съкра̀децъ, който дава станъ на крадци и ги крие; ятàкъ.

съмишленикъ (стб. съмишльникъ).

съмнѣние, колѣбание, нерѣшителность (ст. б. съмьнѣниіе).

съмнѣвамъ се, -ане, мисля за нѣщо, че не е така, както ми го казватъ, както се види; не ми се вѣрва (ст. б. съмьнѣти, -ніѫ).

съненъ, -нна, -нно (ст. б. съньнъ).

сънѐне, сънуване

съобрàжéние

съотвѣтенъ, -тна, -тно

съотвѣтственъ, -а, -о

съотвѣтствие

съотвѣтствувамъ, -ане

съплéмененъ,-нна,-нно (стб. съплеменьнъ).

вж. *плѣме*

съпрѣдѣленъ, -лна, -лно

съразмѣренъ, -рна, -рно

съразмѣрность

сърбѐжъ (сърбелъ), кога нѣкого сърби нѣйдѣ нѣщо.

сърбѐне, сърбежъ (отъ гл. *сърбя*,—докарвамъ особено възпаление на кожата, та иска да се чеше) (отъ ст. б. страбити, -бліѫ)

сърдéжъ, сърдене, сръдня.

сърдене (отъ гл. *сърдя*, (ст. б. сръдити се^{и}, -ждѫ се^{и}).

сърдцѐ (ст. б. сръдьце)

сърдéченъ, -чна, -чно, 1. що е отъ, за или на сърдцето, 2. милъ, драгъ, любезенъ (ст. б. сръдьчьнъ).

сърдéчница, болесть диàрия, сюрмèкъ (вж. бѣгàвица)

съревновàние

сърменъ, -а, -о, направенъ отъ сърма.

(*сърма* (тур.), 1. чисто сребро, 2. тънъкъ като нишка телъ отъ злато или отъ сребро за тъкане, за шиене съ него нѣщо).

съсѣдъ, който седи, който има жилището си близу при други или до

сами тѣхъ; тур. комшія (ст. б. съсѣдъ и сжсѣдъ)

съсѣденъ, -дна, -дно

съсѣдка, жена, мома съсѣдъ; тур. комшійка.

съсѣдство

вж. *сѣдамъ*

съсѣкà, -чѣшъ (ст. б. съсѣщи, -кж)

съсѣкъ, 1. хамбаръ, що не се мѣсти, 2. отдѣление, гьозъ въ хамбаръ; прѣсѣкъ, окно курсакъ, 3. облѣпенъ кошъ за държане въ него храна, като въ хамбаръ; окно (ст. б. съсѣкъ)

вж. *сѣкà*

съселъ, 1. голѣма мишка; мишъ, плъхъ, 2. магарешки трънъ.

съсрѣдоточà, (да —)

съсрѣдоточàвамъ се, -ане,

състарѣвамъ се, -ане, ставамъ старъ; остарѣвамъ (ст. б. състарѣти, -ѣіж)

но: състарявамъ, -ане, направямъ нѣкого да остарѣе; остарявамъ. *Вжбелъ дѣда състари* (стб. състарити, -ріж)

състезàние, 1. надпрѣваряне, 2. прѣпирня, караница (ст. б. състезаниіе и състезаниіе)

сътресѐние (отъ ст. б. гл. сътрести, -сж)

съумѣвамъ, -ане (ст. б. съумѣти, -ѣіж)

съхранѐние (рус.), спазване, запазване, пазене. (ст. б. съхраніениіе).

съчетáние (рус.), свързване, съединяване, рус. сочетàніе (ст. б. съчетаниіе)

съядамъ (съяждамъ), изядамъ, поядамъ, проядамъ нѣщо на много мѣста; опасвамъ (стб. съіасти, -іамъ, -іаси)

Т.

талѐръ, съжддъ като разлата паница, чиния, направенъ отъ дърво; талуръ, тануръ, тарелка.

тамѣ (нар.), тамъ, на онова мѣсто. *Тукъ тамѣ*, тукъ -тамъ.

танѐ (тур.), единица нѣщо, едно зърно, едно парче, единъ екземпляръ.

тàнецъ, 1. хоро, 2. глава на хоро, 3. танчеводецъ (ст. б. таньць)

тарлѐжь, животно ежъ; тарльо (ст. б. іежь)

творѐне, създаване (отъ гл. творя)

творѐние, нѣщо сътворено, създадено (ст. б. твориениіе)

творѐцъ, който твори; създàтель (ст. б. творьць)

твóрчество, творене, създаване.

твърдѣ (нар.), много, весма; рус. óчень. Твърдѣ добрѣ. Твърдѣ много (ст. б. тврьдѣ)

твърдѣене (отъ гл. *твърдѣя*)

твърдѣние, отъ глагола *твърдя* (стб. тврьдѣти, -ѣіж)

твърделъ, твърдиня, кале; рус. крѣпость, укрѣплѐние (ст. б. тврьдѣль)

твърдѐцъ, раст. прозориче, прозорче, усóйна трѣва, дива ягода.

тѐ, 1. вин. пад. отъ мѣст. *ти*, съкр.на. *тѐбе*, 2. нар., èто. *Тѐ го.*

тѣ, 1. лич. мѣст. 3 лице мн. число, 2. опрѣдѣлителенъ членъ за мжж. и жен. родъ мн. чис. (ст. б. *тѣ*,—им., вин. и зват. пад. двойствено число на показат. мѣст. тъ, та, то, за имена отъ ж. и ср. родъ)

вж. *тѣзи, тѣмъ, тѣжъ, тѣхенъ*

тѐбе (те), вин. пад. отъ мѣст. *ти.*

тѐбѣ (ти), дат. пад. отъ мѣст. *ти.*

тебешѝръ (тур.), изпеченъ гипсъ, съ който се пише на черна дъска; крѐда, рус. мѣлъ.

тевтѐръ (тур. тефтѐръ), 1. книга, въ която се записва зимане-даване, смѣтки, 2. книга съ списъкъ за нѣкои нѣща.

тегѐлъ (тур.), 1. ржбъ, 2. единъ видъ шевъ задъ

бодъ, задъ игла, като съ машина; рус. стро́чка.

тѣгавъ, -а, -о, що не се дъвче лесно, некрѣхъкъ, жилавъ. *Тѣгаво месо, Работата върви тѣгаво,* жилаво, тежко, мжчно, полека, бавно.

тѣгавецъ, раст. жило́вникъ (вж. тѣговецъ).

тѣгачка, клечка, съ която въртятъ прѣдното кросно на станъ, за да навиятъ натъканото.

вж. *тѣгля*

тѣгля, -ишъ, 1. дърпамъ, опинямъ, 2. влѣка, влача, мъкна, тътря, тътразя, 3. оттеглямъ, отмѣствамъ, 4. прибирамъ, примъквамъ къмъ себе си, 5. изваждамъ, измъквамъ 6. съ теглене нагорѣ, съ повдигане, измѣрвамъ тежината на нѣщо. Тегля нѣщо на кантаръ, на везни и пр. (ст. б. те҃глити, -ліж. *Пр.:* 1. мѣренъ, кьпонентъ и теглентъ не право..... 2. зло да теглимъ .....).

тегли́лка, 1. уредъ за теглене, за измѣрване тежината на нѣщо; тегло́, тегли́ло, рус. вѣсы, арѣб. везни, 2. металическа мѣрка, която се туря на тегли́лка, за да се прѣтегли нѣщо; тегла, мѣрило, мѣрилка.

тегли́ло, 1. теглилка въ двѣтѣ значения, 2. болка, болежка, бѣда, патило.

тегли́чъ, дебело дълго дърво, вглавено съ дебелия си край въ прѣдната колесарка, а на по-тънкия му край направа за туряне яремъ; стои между двата впрегнати добитъка; води́ло, повóзница, потѣглица, про́цѣпъ, аръшъ на кола́.

тегло́, 1. болка, болежка, бѣда, наказъ, наказание, патило, патимо, търпило; рус. страда́ніе, бѣда́, бѣдствіе, 2. кукица на обеца, която минува прѣзъ дупката на ухото; вегалце, 3. тегли́лка, везни, 4. мѣрка за теглене, тежина́.

тегло́венъ, -вна, -вно, който тегли, страда, мжчи се.

тегло́вникъ, -ица, тегловенъ човѣкъ; рус. страда́лецъ.

тѣгна (ст. б. те҃гнжти, -нж)

тегоба́, 1. тжга, 2. тегота́, 3. мжка, съклѣтъ; рус. скука.

тѣговецъ, раст. жи҃лавецъ, жило́вникъ, жилогла́въ, живовлѣкъ. (вж. *тѣгавецъ*)

тегота́, 1. голѣма тежина, голѣмо тегло; рус. тяжесть, 2. тежка, неприятна работа; тежкота, мжка, грижа, брѣме, товаръ, 3. горещо и задушно врѣме; тежчина́, тежкота́.

тегóтенъ, -тна, -тно, 1. що тегне много; тежъкъ, 2. що се върши съ мнозина и съ много салтанатъ; салтанатли́я, тѣжъкъ. *Теготна сватба.*

но: **тя**гость (рус.), тежина, тежкота, отегчение; рус. тягость (ст. б. те҃гость).

тягостенъ, -тна, -тно, (рус.), 1. доса̀денъ, отекчителенъ; рус. тягостный (ст. б. те҃гостьнъ).

вж. *затѣгамъ, дотѣгамъ, изтѣгамъ се, обтѣгамъ, притѣгамъ* и пр, но: *тежа̀*

тежа̀, -и҃шъ (ст. б. те҃жити, -жж)

тежéне, тéгнене (отъ гл. *тежа̀*)

тѣжесть, тегло́; рус. тяжесть (ст. б. те҃жесть).

тежина́, 1. нѣщо много тежко, 2. количеството колкото тегне нѣщо по приета единица; тегло́, мѣрка, рус. тяжесть.

тѣжичъкъ, -чка, -чко, прил. смек. отъ *тежъкъ*.

тежкоба́йче, раст. крату-

на, цацарка, цацурка, цанцурка.

тежкотѝ; 1. тегота въ 2-то и 3-то значение; 2. душевна, вѫтрѣшна мѫка, тежнинѝ, тежчинѝ, тур. съклѐтъ, рус. тягость.

тежкотѝя, мѫка, мѫчнотия, тегоба.

тежнинѝ (тежчинѝ), 1. горещо и задушно врѣме; горещинѝ, зáдухъ, óмалия, óмала, маранѝ, жѐга, жежчинá, тежкотѝ, знóй, съклѐтъ, 2. душевна вѫтрѣшна мѫка; тур. съклѐтъ. рус. тягость.

тежъкъ, -жка, -жко (ст. б. теⁿжькъ), 1. що тежи, що има голѣма тежина; 2. мѫченъ, труденъ.

но: тяжесть (рус.), тегло́; тѐжесть (стб. теⁿжесть)

тѣзи, показ. мѣст. (отъ стб. мѣст. *тъ, та, то*; основа *то, тѣ*+*зи*=н. б. *тѣзи*)

вж. тѣ, тѣмъ, тѣхъ, тѣхенъ

тѐйко, баща, тѝто, тѝтко, тѐйно, рус. отѐцъ (стб. тата).

тезоѝменененъ, -нна, -нно, едноименененъ. *Тезоименния день на царя* (стб. тьзоименьнъ).

тѐйковъ, -а,-о, татовъ, татковъ, бащинъ; рус. отцóвъ, отцóвскій

тéйновъ, -а, -о, тейковъ.

вж. тѐтка

тѐкъ (тур.), 1. за число: що не може да се дѣли на двѣ безъ остатъкъ, нечѐтно, не чифтъ.

текá, -чéшъ (ст. б. тешти (*текти), текж)

тѐква (тѐкнува), дохожда на умъ, скимва, хрумва, бреха, намислямъ; рус. приходѝть на мы́ сль, издуматься.

тѐкомъ (нар.), съ тичане, съ припкане, бѣгомъ, тичешкóмъ, тичешкáта (ст. б. текомъ; текъ)

течéние (ст. б. теченіе. *Пр.:* теченіе рѣчно; бы́стро теченіе)

тѐкамъ, -ане, карамъ се нѣкому; хóкамъ, хукамъ, гълчѝ, мъмря, сѫдя.

вж. *натѣквамъ*

текѐ (тур.), мѣсто, кѫща, дѣто живѣятъ дервиши.

текмѐ (тур.), ритнѝкъ, ритница, ританица, дзѝпня, дзѝпаница.

текнефéсъ (тур.), що има задухъ, та мѫчно диша и често кашли. *Текнефесъ коњ.*

тѐкълъ, смолѝ, зѝфтъ, клѣй, замкъ, лѣпѝло, чамъсакъзъ; рус. смолѝ, клѐй (ст. б. текль)

тѐлъ (тур.), металически жици, нишки.

телякъ, -кѝня (тур.), който кѫпе, изтрива нѣкого въ бàня, въ хамàмъ; телàкъ, рус. бáнщикъ.

телàлинъ (телàлъ), тур., който е пратенъ да вика, да обажда нѣщо изъ село, изъ градъ; бирóвина, кехая, махалджѝя, гр. протóгеръ, рус. глашáтай, клѝчій

телялка, която разтваря сергия да продава на дребно; купчѝйка, рус. разнóщица.

телѐ, 1. малкото на крава; телѐцъ 2. глупáкъ, ахмáкъ, будалá (ст. б. телеⁿ)

тѐлене (отъ гл. *тѐля се*)

телѐнце, малко телѐ; рус. телёнокъ.

тѐлешки, -а, -о, що е на (за, отъ) теле (ст. б. тельчий, теличий).

телѝца, млада крава още не телила се; юнѝца (ст. б. телица).

теличàрь (телчáрь), който пасе телци; рус. телятникъ. *Телчарь и говедарь все едно е.*

тѐлна. За крава: трудна, която ще ражда, стѐлна, рус. стѐльная корóва.

тѐля се. За крава: раждамъ теле.

телегрàфъ (лат.) 1. апаратъ за прѣдаване телеграми; 2. раст. слачецъ, съвлакъ, съвлѣкъ, дива рокличка, бѣла рокличка, дива джефà, бѣ-

ла Рада, всевлакъ (фр. télégraphe)

тѣлка, брадва, сѣкира, топоръ.

тѣло, снага, плъть на човѣкъ, на животно (стб. тѣло)

тѣлѣсенъ, -сна, -сно (ст. б. тѣлесьнъ)

тѣлодвижѣние

тѣлохранѝтель (ст. б. тѣлохранитель)

тѣмъ, мѣст. 3 л. мн. чис. дат. пад.; нѝмъ, ѝмъ. (ст. б. *тѣмь*,—дат. пад. мн. число отъ показат. мѣст. *тъ, то*).

тѣма, 1. прѣдметъ на съчинение (фр. thème), 2. ж. соб. име *Тѣма*.

тѣме, 1. горната часть, върхътъ на човѣшка глава, 2. изпъкнала часть отъ покривъ на сграда въ видъ на кълбо, кубѐ, рус. куполъ, 3. горната часть на устата, между зъбитѣ и гърлото, що е като кубé; небо, небцé (но: ст. б. тѣме*).

темѣлъ (гр.), 1. основа; 2. дебело дърво, на което е положенъ и вглавенъ процѣпътъ на воденица; прѐгъ, подпóрка (ст. б. темель. *Пр.*: до темела разори.....).

теменуга, 1. раст. любика, любичица, засмѣнъ ергенъ, калугерички, кокорче, комунѝга, очéта рус. фіялка, фіолѐтка, фр. violette, 2. раст. копитникъ, любиче, теменужка; рус. дряква, грозде темянка, 4. ж. соб. име *Теменуга*.

теменужка, *ум.* отъ теменуга.

теменуша, название на болесть въ заричане противъ отокъ.

темянка, миризливо грозде; темянуга, тур. мискѐтъ, рус. мускáтъ, мушкàтъ.

темлякъ (рус), кожена или сърмена връзка съ пискюлъ, която се връзва на дръжката на сабя или кама.

темянъ (гр.), особена благовонна смола отъ дървета, съ която кадятъ въ черква (ст. б. тьміанъ)

Темяна, ж. соб. име.

темяновина, миризма на темянъ.

тенджера (тур.), дълбокъ металически или пръстенъ съсѫдъ за готвене; котленица.

тенекѐ (тур.), желѣзо, изтънено на листо, желѣзо на петури; тенекѝя, рус. жесть.

тенекеджѝя (тур.), който прави сѫдове, нѣща отъ тенеке.

Тентѐна, ж. соб. име.

тентява, единъ видъ синьо горско цвѣте.

тенурка, разточено тѣсто на листо; пѐтура, губа, óбга, òлба.

тенхà (тур.), самотия, тишина. *На тенхà*, кога нѣма никой, кога нѣма калабалъкъ, кога сме сами.

тепàвица, направа на вода съ бутове (чукове) и

долапъ, за да се тепатъ въ нея аби, димии, черги и пр.; тѐповица, валявица, долàпъ, тупавица.

тепавичáрь, -рка, който има тепавица, който работи на тепавица; валявичарь.

тѐпамъ, -ане, (мак. нар.) 1. бия, бъхтя, удрямъ, 2. бия, трепя, убивамъ, тѐпа (ст. б. тети (*тепти), тепѫ, -еши).

тепáчъ, -чка, 1. убиецъ, ж. който е отишелъ на тепавица да тепе нѣщо.

тепилóкъ, желѣзна пръчка на дръжка, съ която удрятъ ленъ, за да се отдѣлятъ твърдитѣ люспи отъ стъблата.

тѐпкамъ, -ане, бия ленъ съ тепилóкъ, 2. запинамъ се като говоря, мъчно изказвамъ думитѣ; заèквамъ се, заéцвамъ се.

тѐпя, 1. За тѐповица: тупамъ аба или нѣкакъвъ шàекъ; рус. валять

сукна, 2. тепкамъ лень, 3. тепамъ, трепя, убивамъ.

тепѐ (тур.), отдѣленъ врѣхъ.

тепелѝкъ (тур.), сребърна плочица, която женитѣ носятъ като накитъ на челата си, на главитѣ си.

тепърва (нар.), отсега нататъкъ, посемъ сега, слѣдъ това: рус. тепѐрь (ст. б. тепрѣво, теперво)

тепсѝя (тур.), разлатъ мѣденъ сѫдъ, плитка тавà.

тéра, потѐра, потѝра (отъ ст. б. тѣріати, -іаіѫ).

Тежка ги тера потéра,
Силна се битка започна.
(Народ. пѣсень)

тѐрамъ, -ане, 1. отивамъ слѣдъ нѣкого, слѣдъ нѣщо да го стигна, търся да уловя нѣкого, да прогоня нѣкого; 2. подканямъ нѣкого да върви, да ходи; 3. накарвамъ, принуждавамъ; 4. искамъ, прося; 5. диря, издирвамъ (но: ст. б. тѣріати, -іаіѫ. *Пр.*: ст. б. 1. вьсегда добро тѣріайте. ..., 2. тѣріайте повелѣниіе господина....., 3 злаіа жена домъ мужа своего терегетъ ....).

вж. потѐра

тербиѐ (тур.), 1. благонравие, възпитание, 2. наказание. *Нѣма никакво тербѝе*, нѣма възпитание. *Сторихъ го тербѝе*, наказахъ го.

тербиелѝя (тур.), благонравенъ, възпитанъ.

терезѝя (тур. терази), теглѝлка, кѫпонѝ, везни, рус. вѣсы.

терзѝя, -йка (тур.), който шие дрехи; шивáчъ.

терзилѝкъ (тур.), работа, занаятъ на терзия; шивáчество. *Работи терзилѝкъ.*

терекѝя (тур. тириакѝ), 1. киселъ, лютъ, ядосанъ, 2. пристрастѐнъ.

терзà я, -àене, кѫсамъ, гризя, ямъ (ст. б. трѣзати, трѣжѫ).

терлѝкъ (тур.), плитка обувка отъ аба или мешинъ.

терсенѐ (тур.), óпакъ. *Терсенѐ човѣкъ.*

тертѝпъ (тур.), редъ. *Такъвъ му е тертипа.*

тѐсамъ, -ане, 1. съ остро сѣчиво (ножъ и др.) изглаждамъ, уравнявамъ нѣщо, дѣламъ нѣщо надлъжъ, за да го уравня; 2. съ мотика изравнявамъ мѣсто за харманъ (ст. б. тесати, -шѫ)

тѐсанъ, -а, -о, уравненъ, изгладенъ.

тесла̀, дюлгерско сѣчиво съ дървена дръжка за дѣлане, за заковаване гвоздеи (ст. б. тесла)

тѣсенъ, -сна, -сно, що има малко мѣсто, малъкъ раздалечъ между краищата си, между стѣнитѣ си (ст. б. тѣсьнъ)

тѣснинà, тѣсно мѣсто. *Срѣщнали се въ планинска тѣснина.*

тѣсничъкъ, -чка, чко, пр. смекч. отъ *тѣсенъ.*

тѣснотà, нѣмане достатъчно мѣсто, колкото трѣбва. *Живѣемъ на тѣснота* (стб. тѣсьнота, тѣскънота, тѣскота)

тѣснотѝя, тѣснотá

вж. *стѣснявамъ, притѣснявамъ* (отъ ст. б. тѣснити, -нiѫ и тѣснѣти, -нѣѫ)

тескерѐ (тур. тезкерé), билетъ за пѫтуване изъ вѫтрѣшностьта на Турция; откритъ листъ.

тéстъ. Бащата на всѣка омѫжена жена е тестъ на нейния мѫжъ; жѐнинъ баща, тъстъ, дѣдо, бабалъкъ (стб. тьсть)

(*тъщà*. Майката на всѣка омѫжена жена е тъща на нейния мѫжъ; жѐнина майка (стб. тьшта)

тестѐ (тур.), дванайсеть еднакви нѣща; дузѝна. *Едно тестѐ кибритъ*, дванайсеть кутии кибритъ. *Тестѐ книги*, двайсеть и четири листа.

тѣстó, 1. брашно размѣсено, разбъркано съ вода; 2. всѣко нѣщо размачкано, разбъркано

сукна, 2. тепкамъ лень, 3. тепамъ, трепя, убивамъ.

тепѐ (тур.), отдѣленъ връхъ.

тепелѝкъ (тур.), сребърна плочица, която женитѣ носятъ като накитъ на челата си, на главитѣ си.

тепърва (нар.), отсега нататъкъ, посемъ сега, слѣдъ това: рус. тепѣрь (ст. б. тепрѣво, теперво)

тепсѝя (тур.), разлатъ мѣденъ сѫдъ, плитка тава.

тѐра, потѐра, потѝра (отъ ст. б. тѣрiати, -iаiѫ).

Тежка ги тера потѐра,
Силна се битка започна.
(Народ. пѣсень)

тѐрамъ, -ане, 1. отивамъ слѣдъ нѣкого, слѣдъ нѣщо да го стигна, търся да уловя нѣкого, да прогоня нѣкого; 2. подканямъ нѣкого да върви, да ходи; 3. накарвамъ, принуждавамъ; 4. искамъ, прося; 5. диря, издирвамъ (но: ст. б. тѣрiати, -iаiѫ. *Пр.*: ст. б. 1. вьсегда добро тѣрiайте. ..., 2. тѣрѣайте повелѣниіе господина....., 3 злаіа жена домъ мужа своего теречетъ ....).

вж. потѐра

тербиѐ (тур.), 1. благонравие, възпитание, 2. наказание. *Нѣма никакво тербѝе*, нѣма възпитание. *Сторихъ го тербѝе*, наказахъ го.

тербиелѝя (тур.), благонравенъ, възпитанъ.

терезѝя (тур. теразѝ), теглилка, кѫпонѝ, везнѝ, рус. вѣсы.

терзѝя, -йка (тур.), който шие дрехи; шива̀чъ.

терзилѝкъ (тур.), работа, занаятъ на терзия; шива̀чество. *Работи терзилѝкъ.*

терекѝя (тур. тириакѝ), 1. киселъ, лютъ, ядосанъ, 2. пристрастѐнъ.

терза̀я, -а̀ене, кѫсамъ, гризя, ямъ (ст. б. трѣзати, трѣжѫ).

терлѝкъ (тур.), плитка обувка отъ аба или мешѝнъ.

терсенѐ (тур.), о́пакъ. *Терсенѐ човѣкъ.*

тертѝпъ (тур.), редъ. *Такъвъ му е тертипа.*

тѣсамъ, -ане, 1. съ остро сѣчиво (ножъ и др.) изглаждамъ, уравнявамъ нѣщо, дѣламъ нѣщо надлъжъ, за да го уравня; 2. съ мотика изравнявамъ мѣсто за харманъ (ст. б. тесати, -шѫ)

тѣсанъ, -а, -о, уравненъ, изгладенъ.

тесла̀, дюлгерско сѣчиво съ дървена дръжка за дѣлане, за заковаване гвозди (ст. б. тесла)

тѣсенъ, -сна, -сно, що има малко мѣсто, малъкъ раздалечъ между краищата си, между стѣнитѣ си (ст. б. тѣсьнъ)

тѣснина̀, тѣсно мѣсто. *Срѣщнали се въ планинска тѣснина.*

тѣсничъкъ, -чка, чко, *пр. смекч.* отъ *тѣсенъ.*

тѣснота̀, нѣмане достатъчно мѣсто, колкото трѣбва. *Живѣемъ на тѣснота* (стб. тѣсьнота, тѣскънота, тѣскота)

тѣснотѝя, тѣснота́

вж. *стѣснявамъ, притѣснявамъ* (отъ ст. б. тѣснити, -нiѫ и тѣснѣти, -нѣѫ)

тескерѐ (тур. тезкере́), билетъ за пѫтуване изъ вѫтрѣшностьта на Турция; открить листъ.

тѐстъ. Бащата на всѣка омѫжена жена е тестъ на нейния мѫжъ; жѐнинъ баща, тъстъ, дѣдо, бабалъкъ (стб. тьсть)

(*тъщà*. Майката на всѣка омѫжена жена е тъща на нейния мѫжъ; жѐнина майка (стб. тьшта)

тестѐ (тур.), дванайсеть еднакви нѣща; дузѝна. *Едно тестѐ кибритъ*, дванайсеть кутии кибритъ. *Тестѐ книги*, двайсеть и четири листа.

тѣсто́, 1. брашно размѣсено, разбъркано съ вода; 2. всѣко нѣщо размачкано, разбъркано

като каша (ст.б. тѣсто).

тѣстѣвъ,-а, -о, що е мекъ и лѣпкавъ като тѣсто, клисавъ. *Тѣстѣвъ хлѣбъ,* недопеченъ, клисавъ.

тѣстѣнъ, -а, -о, 1. направенъ отъ тѣсто; 2. омацанъ, уплѣсканъ съ тѣсто; 3. що е мекъ и лѣпкавъ като тѣсто; тѣстѣвъ.

сжщо: *натѣстявамъ,* — омацвамъ съ тѣсто. *Натѣстявамъ си ржцѣтѣ.*

тѣта, майчина сестра; лéля, тѣтка (ст. б. тета).
вж. тетинъ и пр.

тѣтеревъ, птица дивъ пѣтелъ; рус. глухáрь, тѣтеревъ (ст. б. тетрѣвъ)

тѣтерка (тѣтерица), птица глуха кокошка, лѣщарка, парла, ресарка (ст. б. тетріа).
вж. *тетрѣвъ*

тетивà, врѣвь отъ изсушени кози черва; тютюва (ст. б. тетива).

тетѝнъ, мжжъ на тетка, на леля; лелѝнъ, лелякъ, свàко, калѐко.

тѣтинъ, -а, -о, тѣткинъ, лѣлинъ. *Тѣтината кжща. Отидохъ у тѣтини.*

тѣтка, майчина сестра, тѣта, тятя, нéня, лéля; рус. тётка (стб. тетъка. *Пр.:* ст. б. 1. дъштерь стрѣіаи ли тьтъкъі.... 2. тетька, по отьци, по матери.....)

тѣтко (вж. тетѝнъ)

тѣткинъ, -а, -о, *пр.* отъ тѣтка; тѣтинъ (ст. б. тетъчинъ)

тѣтра, растение смрàдлика, смрàдлякъ, руй.

тетрѣвъ, птица дивъ пѣтелъ (Tetrao urogalus); фазàнъ, рус. глухáрь (ст. б. тетрѣвъ. *Пр.:* ст. б. тъі же іаси тетрѣви и гуси и іерепи; ст. гр. *тѣтракс* и *фазіанбс).*
вж. тѣтеревъ

тефтѣръ (тур.), вж. тевтéръ.

тѣхъ (ст б. *тѣхъ,* — род. и мѣст. п. мн. ч. отъ мѣст. *тъ, та, то*)

тѣхенъ, -хна, -хно (притеж. мѣстоимение)
вж. *тѣ, тѣмъ*

технѝкъ (фр. technique)

тѣхника (фр. technique)

технолóгия (фр. technologie).

тѣченъ, -чна, -чно (ст. б. течьнъ)

течѐние (ст. б. течениіе)

тéчность
вж. текà

тѣшà, разговарямъ, развеселявамъ, утѣшавамъ (стб. тѣшити, -шж *Пр.:* ст. б. тѣши срьдьце своіе; ст. б. тѣшити тихъіми бесѣдами.....)

тѣшѐне, утѣшаване
вж *утѣха, утѣшавамъ, утѣшение.*

тѝквенъ, -а, -о, направенъ отъ тиква.

тѝквеникъ, 1. точено съ тиква между петуритѣ; 2.вариво, каша отъ тиква съ скълцанъ лукъ и пиперъ; 3. човѣкъ съ глава като тиква, дѣто нищо не разбира.

тиквѐнце, *ум.* отъ тиква.

тѝленъ, -лна, -лно, откъмъ тилà, зàденъ (ст. б. тъілънъ. *Пр.:* 1. тьілъньі жилъі..... 2. тъілъно сѣчениіе.....)

тилилѐйски гори, въ заричанията, въ клетвитѣ и пѣснитѣ нѣкаква далечна, незнайна и пуста планина; тюлюменско гóре.

тимарѐне(отъ гл. *тимаря,*— 1. чеша конь; 2. бия, чеша, дръгна нѣкого).

тѝнестъ, -а, -о, що има много тиня, много каль; тѝнявъ (ст. б. тиніавъ. Отъ ст. б. тиніа. *Пр.:* Вь тини валіати се....)

тлѣненъ, -нна, -нно, изгнивливъ, който може да изгние, да изчезне, да се изгуби.

тлѣние, гниене, разваляне.

тлѣнность, изгнивливость, развала.

тлѣя, -ѣене, 1. горя полека безъ пламъкъ; тлѣя се, крѣя, чмая. *Дървото си тлѣе.* 2. слабѣя, линѣя, копнѣя, крѣя, топя се, чезна, гиня (ст. б. тьлѣти, тьлѣіѫ)

вж. *изтлѣвамъ*

тлъстéне, тлъстѣене, пълнѣене.

тлъстѣя, -ѣене, ставамъ тлъстъ; дебелѣя, пълнѣя, кръвенѣя, накръвявамъ се (ст. б. тлъстѣти, -ѣіж).

тлъченъ, -а, -о, чуканъ, очуканъ (отъ гл. *тлъкà* и *тлъчà*). *Тлъка соль. Тлъча жито. Тлъка му пиперъ на главата.* (ст. б. тлѣшти, тлъкж, тлъчеши)

тлъченица, 1. ястие татóръ; 2. нѣщо тлъчено.

тлъченякъ (тлъчóкъ), дървенъ или желѣзенъ чукъ, съ който тлъчатъ (чукатъ) нѣщо въ котелъ, въ хаванъ или чотура; токмàкъ, чукàлникъ, черясло, клъцанáкъ, тлъчàкъ.

тогàвашенъ, -шна, -шно, що е билъ тогава; тогàшний, тогѝшний, тогѝвашний; рус. тогдàшній (ст. б. тогдашьнъ; отъ нар. тогда, тъгда)

томлéние, мжка, страдание, наказание (ст. б. томлѣніе)

топéнъ, -а, -о

топéне (отъ гл. *топя;* ст. б. топити, -пліж)

топенѝкъ, хлѣбъ, натопенъ въ вино и разреденъ медъ, за да се раздава за нѣщо.

топѐница (топéйница), 1. хлѣбъ отъ пшенично брашно, сварено понапрѣдъ като качамакъ, изсипанъ въ тепсия, размѣсенъ съ масъ или масло и опеченъ въ фурна; попáрникъ. 2. кжпане младоженци на Богоявление.

тóплене (отъ гл. *тóпля* и *тóпля се;* ст. б. топити, -пліж и топити се[и], -пліж се[и])

топломѣръ

торбéнце, *ум.* отъ торба.

торбéши. Така се наричатъ селянитѣ на нѣкои села въ Гостиварско.

торéнъ, -а, -о

торѐне, хвърляне торъ на нива или на друго мѣсто да стане силно.

тормòзене (отъ гл. *тормóзя,* —съ постоянно натякване, мъмрене, караници, правя нѣкого да се измжчва вжтрѣшно; угнетявамъ духа на нѣкого. (На рус. *тормóзъ,* — спирачка; *тормóзить,*—спирамъ, спъвамъ).

тóченъ, -чна, -чно, що става, що върши всѣко нѣщо на врѣмето му; редóвенъ.

тóченъ, -а, -о, разточенъ (стр. прич. отъ *тóча*).

тóчене (отъ гл. *тóча*)

тóчено, баница, млинъ или друго тѣстѣво ястие, направено отъ разточени петури; сукано.

трáенъ, -àйна, -àйно, що трае много врѣме; здравъ, якъ, дълговрѣмененъ.

трапѐза (гр.), 1. направа отъ дъски съ крака, която слагатъ на земята, нареждатъ на нея ястиетата и приборитѣ за ядене и се нареждатъ около нея да ядатъ; софрá, синѝя, паралѝя, паралѐшка; 2. маса, на която се яде (ст. б. трапеза).

Трапéзица. Така наричатъ въ Търново мѣстото, дѣто е билъ царскиятъ дворецъ; народътъ го нарича *Требевица* (ст. б. трапезица. *Пр.:* ст. б. въ градѣ Трапезици....)

трапѐзникъ, платъ, съ който постилатъ трапеза; покрѝвка за маса, бохчà, месàлъ (ст. б. трапезьникъ)

трѣбва, необходимъ е, нуженъ е (отъ гл. *трѣбвамъ*).

трѣба, пърковно приношение, като поменъ, жито, оброкъ, пети -хлѣбъ; рус. трѣба (стб. трѣба. *Пр.:* 1. стб. отъ рукодѣлиіа подаваше на трѣбу всѣмъ.... 2. стб. храните се отъ трѣбь....

3. милости хощю, а не трѣбѣ.....)

трѣбà̀чка, жена, мома която трѣби.

трѣбвамъ, потрѣбенъ съмъ нѣкому, нуженъ му съмъ. *Азъ не му трѣбвамъ, мога да си вървя. Тая книга ми трѣбва* (ст. б. трѣбовати, -буіѫ)

трѣбѐжъ, 1. трѣбене, чистене; 2. мѣсто, дѣто гората е изсѣчена и изкоренена.

трѣбене, трѣбѐжъ, чистене, шетня (отъ гл. *трѣбя*)

трѣбка, 1. парче вехтъ платъ за изтриване нѣщо; бърсà̀лка, брисáлка, брѝшка, омѝвка, помѝвка, отрѣбка, отрѝвка, отривáлка, пачà̀вра; 2. прътъ съ отрѣбка на единия си край за метене съ него пещь; отрѣбка, пóметъ, пáна.

трѣбникъ, църковна книга съ редъ молитви за трѣбитѣ; рус. трѣбникъ (стб. трѣбьникъ)

трѣбенъ, -бна, -бно, що трѣбва, безъ което не може; потрѣбенъ, нуженъ, необходимъ (стб. трѣбьнъ)

трѣбя, -иш, 1. оправямъ нѣщо разбъркано 2. очиствамъ нѣщо нечисто; 2. изхвърлямъ камъчета и развалени зърна отъ вариво, прѣди да го туря да се вари. *Трѣбя леща, оризъ*; 4. прѣмахвамъ, изскубвамъ, изкоренявамъ, изморявамъ, очиствамъ. *Трѣбя врѣднитѣ бубулечки* (ст. б. трѣбити, -бліѫ).

вж. *отрѣбка, разтрѣбя, потрѣбя, потрѣбенъ, употрѣба* и пр.

трѣвà, зеленина, що покрива лѣтно врѣме земята навредъ, а зимно врѣме изсъхва, та остава безъ листа и стъбло, морàва, злàкъ, трава̀ (ст. б. трава и трѣва)

трѣвàкъ, събир. отъ *трѣвà*; трѣвулякъ, трѣволѝна.

трѣвѝца, ум. отъ трѣвà (ст. б. травица).

трѣвлѝвъ, -а -о, що има много трѣва, що е обрасълъ въ трѣва, трѣвясълъ (стб. травливъ).

Трѣвна, градъ въ Сѣверна България.

Трѣвненски, -а, -о

трѣвнинà, заплата за пасене добитъкъ на чуждо мѣсто; тур. отлакъ-парасà.

трѣвѝче, прасе, което пасе трѣва. *Прасе трѣвниче не е тъй сладко като бозайниче.*

трѣволѝна, трѣвàкъ, трѣвулякъ. *Урастоха въ трѣволина.*

трѣвопà̀сно, което пасе трѣва. *Трѣвопасно животно.*

трѣвулякъ, трѣволà̀къ, трѣволѝна. *Обрасло съ трѣвулякъ.*

трѣвясамъ, (*да*—)

трѣвясвамъ, -ане, обрасвамъ съ трѣва, покривамъ се съ трѣва.

тревóга, смущение

трѣзвенъ, -а, -о, непиянъ (ст. б. трѣзвьнъ)

трѣзвеность (ст. б. трѣзвьньство)

вж. *изтрѣзнѣвамъ*

трѣмъ, -ове, тур. чардà̀къ, сайвà̀нтъ, фр. галéрия. 1. отворено мѣсто прѣдъ стаи на кѫща, било на горния било на долния катъ; 2. отворена стая въ горния катъ на кѫща прѣдъ други стаи; одъръ, отводъ, чардà̀къ; 3. прѣдната часть отъ кѫща подъ стрѣха; 4. дълга стрѣха, прилѣпена на сграда отпрѣдъ; прустъ, слóнъ, сайвà̀нтъ. *Цѣрковенъ трѣмъ,* артика, рус. прѣдхрàміе, притвóръ; 5. часть отъ дворъ, послана съ калдаръмъ и покрита съ стрѣха (ст. б. трѣмъ)

трепà̀лка, клепка на око, клепà̀чъ, клепни по-

хлепки, трѐпка, трепапавица.

трéпвамъ (мн. п. гл. отъ *трѐпкамъ*)

вж трѐпетъ

трепéря, -ишъ, 1. тресе се тѣлото ми отъ страхъ или студъ, 2. вардя нѣщо като очитѣ си, много го пазя, мого милѣя, залѣгамъ за нѣщо (ст. б. треперити, -ріж, -рили).

трепѐране, треперня (отъ гл. трепéря)

трепéрко, 1. който трепери, комуто треперятъ ржцѣтѣ, краката: 2. стрàшльо, плàшльо.

треперушка, 1. растение арапско просо, момини сълзи; 2. дърво трепетлѝка; 3. треперушки: накитъ малки бѣли и желти парици, на срѣдата продупчени и закачени, зашити на нѣщо да треперятъ, да трепкатъ: трѐпки, трепетулки, трепетушки, висулки.

трѐпетъ, треперане, треперня. *Страхъ и трепетъ го обхвана* (ст. б. трепетъ).

трепéтене, трептѣне, треперане (отъ гл. *трепѐтя*).

трепетлѝка, дърво треперушка, треперѝга, трепетлѝя, осѝка, ясѝкя, бѣло дърво, дивъ кавакъ.

трепетлѝца, единъ видъ птица, подобна на дрóпла; жръкавецъ, пръшлякъ; рус. стрѐпетъ, трясучка.

трепетлѝя, дърво трепетлѝка.

трéпетулка, накитъ треперушки.

трепетуша (трепетушка), женски накитъ; трѐпки, треперушки.

трепѐтя, блещя, лъщя се, трептя. *Трепети слънце да зайде* (ст. б. трепетати, -штж).

трéпка (вж. трепàлка)

трѐпкамъ, -ане, 1. извеснѣжъ потрепервамъ и се дръпвамъ; сѣпвамъ се; 2. блещя, лъщя, трептя.

трептѣне (отъ гл. *трептя*)

трептя, 1. треперя, трепкамъ. *Сърдце ми трепти. Соколъ съ крила трепти;* 2. блещя, лъщя се. *Слънцето трепти.*

Три дни три нощи трептѣло,
Трептѣло, не залѣзвало.
(Шѣс.)

трéпча, често си затварямъ и отварямъ очитѣ; мѝгамъ.

трѐпя, бѝя, убѝвамъ, тѐпамъ, отнимамъ нѣкому живота; 2. трѐпя се: залѣгамъ, бъхтя се (ст. б. трепати, -пліж. *Пр.:* 1. ст. б. по ланитѣ треплѣши дѣтища успити и хотеѫщи.... 2. ст. б. трепати сеѫ: слъ̀шахъ гласъ крилъ ихъ, іегда трепах у сеѫ).

тресà, -éшъ, тръскамъ, друсамъ, клатя, люшкамъ, люлѣя. *Коньтъ тресе гривата си. Върти се попъ, земя се тресѐ. 2. тресѐ ме:* боледувамъ отъ трѐска. *Тригодишна треска го тресѐ* (стб. треѫсти, -треѫсѫ, -еши).

тресàвица, 1. тресéне, землетресѐние, тржсъ трусъ, тржсотѐвица; 2. болесть трѐска (ст. б. треѫсавица. *Пр.* треѫсавицею (треѫсцею) болѣти....).

тресàлка, дъсчицата що се удря о воденичния камъкъ, кога се върти той, тя издава гласъ и друса кошѧ, за да падатъ зърна въ гърлото на горняка; друсàлка, кречетàло, кречетáлка, тътрàчка.

тресàщимъ, съ тресене.

тресѐне (отъ гл. *тресà, тресà се*).

тресѝлка (трасѝлкя), продълговатъ кошъ безъ дъно, въ който турятъ нечистия памукъ, та го въртятъ, за да се очисти отъ шушулкитѣ и отъ другитѣ нечистотии.

тресѝнка, рѣдко решето за прѣсѣване жита; чѐстина дармóнъ.

тресѝ-опѐшка, единъ видъ птиче; говедáрка, търсѝ-гѫзѝца, стърчѝ-опѐшка, мърдулка.

трѐска, болесть *Febris*, дохождa съ студъ, тръпки и горещина; тресáвица, грознѝца, друсла (ст. б. треѫсъка, треѫсавица).

трѐскавъ, -а, -о, който страда отъ болестьта трѐска; когото го тресе.

трескàвиче (трѐскàвче), раст. кантариóнъ, злѣчка, самакитка.

трескулявъ, -а, -о, 1. що се тресе, що трепери; 2. когото го тресе, бсленъ отъ трѐска: трѐскавъ, трескалѝвъ.

трѐсло, зеленатa черупка на орѣхъ, корубка, лупешка, орашина, орѣшинка, шлюпка.

вж. трѐскамъ, трѐсна, трещя.

трѣскамъ, -ане, 1. удрямъ нѣщо, та се чува плѣсъкъ, блъсъкъ; трàскамъ прàскамъ, чукамъ, тропамъ, блъскамъ; 2. удрямъ, бия я'ката; 3. наядамъ се добрѣ, напивамъ се добрѣ, плюскамъ. *Натрѣскалъ се*, напилъ се, насвѣткалъ се (ст. б. трѣскати, -аіѫ).

трѣскà, парчета отъ дърво, що падатъ, когато го сѣкатъ; дѣланка, дѣланица, дѣлкотѝна, дѣлутка, ѝверка. *Набери трѣски да подкладемъ огня* (стб. трѣска. *Пр.:* трѣска вьньзе вь око....)

трѣскàвица (трѣскàвина), 1. гръмъ, гръмотевица, гърмежъ, блѣскавица; 2. гръмъ, мóлния, трѣсъкъ.

трѣскàлникъ, казва се за укоръ на хлѣбъ, на храна; плюсникъ, плюска, пукникъ, тровѝло.

трѣскàница, плеснѝца, плеснѝкъ, заушница, тупаница, шляканица, тур. шамàръ.

трѣскотѐвица, трѣскане, трѣсъкъ.

трѣскóтъина, дупка, рѣзка на нѣщо, що се е тресналo; треснатѝна, зѝрка, прозѝрка, прòцѣпъ, процѣпка, пукнатѝна.

трѣскотъ, 1 трѣскане, трѣсъкъ, трѣскáвица, гръмъ, мълния; 2 викъ, глъчъ, гръмъ, гърмѐжъ, шумъ, трѣсъкъ.

трѣсъкъ, трѣскане, трѣскотъ (ст. б. трѣсъкъ).

но: трѐсна, трѐснатъ и пр. (но: на ст. б. трѣснѫти, -нѫ).

трѐсница, укорително название за ядене и пиене; трѐшница, пукникъ, пукница, плюсница. *Трѐсница на душмани!* да трѐснатъ, да пукнатъ!

трѐснувамъ, трѐсвамъ отъ гл. *трѐсна)*.

трещя, (да —).

трѐщенъ, -а, -о. *Трѐщени камѣни*, камъкъ (кремъкъ), що дава искри. *Трещенъ е*, въртоглавъ е.

трещѣне (отъ гл. *трещя)* трещянъ, който трещи. *Мълчанъ пита изяда, а Трещянъ гърне разбива.*

вж. стрѐсвамъ, сътресѐние, земетръсъ и пр

трѐти, -а, -о, що иде слѣдъ втория (ст. б. третии).

трѐтакъ, животно на три години; третѐче, троякъ; рус. третьякъ (стб. третіакъ. *Пр.* съ телцемь третіакомь.....).

третѝче, кога зетъ отиде на гости у тъста си третия петъкъ слѣдъ сватбата и прѣспи тамъ.

третѝна, 1. трѐта часть отъ нѣщо; 2. пóменъ, който се прави за умрѣлъ на третия день отъ смъртьта му. *Носимъ третина на умрѣлия.*

трѝдесеть, трѝйсеть (стб. тридесѫть).

трѝкеръ (гр.), свѣщникъ съ три свѣщи, съ който благославя владика, кога служи (ст. б. трикирии; трисвѣщие).

триклѐтъ, -а, -о, много пѫти клетъ. *Да е проклетъ и триклетъ!*

тринàдесеть, тринàйсеть (ст. б. тринадесе^{ш}ть).

трещя, -ѝшъ (вж. при *трѣскамъ*).

трѝене, търкане (отъ гл. *трѝя*).

трѝеница, 1. стрито тѣсто на зърна и изсушено за готвене; трахàна; 2. кàша отъ сварена триеница; трахàна, скробъ. *Сварилъ триеница, па тръгналъ лъжица да купува.*

трѝмерникъ, -ица (гр.), който тримери; прѣпостникъ. *Тегли броеница като тримерникъ.*

трѝмеръ (гр.), тримерене, трѝмиръ.

тримирѐне (отъ гл. *тримеря*, — постя, не ямъ нищо отъ понедѣлникъ до срѣда на чистата недѣля; прѣпостявамъ).

трохобòръ, единъ отъ коледаритѣ, който събира дароветѣ и ги носи въ торба; магàре.

трошѐне (отъ гл. *трошà*)

трошѐница, ястие надробени залъци, размѣсени съ сирене и съ масло и попарени съ врѣла вода; попàра.

трошѐнки, седѣнка за ронене, за трошене царевица. *Дѣдо на седѣнка, баба на трошѐнки.*

трудене (отъ гл. *трудя се*)

труженѝкъ (рус.), който много се труди. *Труженикъ на науката*, който много работи въ областьта на науката.

тръномѐтвамъ, обирамъ на гумно съ тръномѐтка едрата слама, която е останала надъ овършеното жито.

тръномѐтка, голѣмъ трънъ, храстъ, направенъ на метла, съ която обиратъ едрата слама отъ врахъ (харманъ).

тужецъ, едно растение, съ което пушатъ противъ епилепсия.

тузѐмецъ, който е коренênъ житель на нѣкое мѣсто, а не придошелъ отъ другадѣ (ст. б. туземьць; сеземьцъ).

тукашенъ, -шна, -шно, що е отъ тука, що живѣе, що се намира тука; рус. здѣшній. *Тукашно добиче. Тукашна стока.*

тукашенецъ, -енка, човѣкъ отъ тука, отъ тукашнитѣ мѣста; тушникъ, -ица.

тулѐйка, ушитѣ на брадва, въ които стои топорището (държàлето); рус. обухъ.

тулене (отъ гл. *туля, туля се*).

тулешникъ, сждт, въ който млѣвари носятъ свѣщи, кога отидатъ на воденица да мелятъ нощя жито.

туренъ, -а, -о (стр. прич. отъ гл. *туря*).

туренки, 1. що остава неразтопено отъ мась, отъ лой, когато ги топятъ; джумéрки, пръжки, тúрóнки; 2. плодове отъ черничево дърво; бобóнки, барабóнки, дуди, дудули, мури, скандали.

турмѐ, 1. малкото на биволица, малáче; 2. малкото на кобила; ждрѣбе, жрѣбе.

турмѐнце (*ум.* отъ *турмѐ*)

тутенка, раст. дивъ макъ, кадънка, капѝ-косà, пламенѝца, бóжа, божѝчка, божуръ, пеперуга, пукалъ.

тученъ, -чна, -чно, 1. тлъстъ, мазенъ; 2. дебелъ, кръвенъ, охраненъ; 3. за ливада, за нива: що има земя силна, яка, та дава голѣма рожба. *Тучна ливада;* 4 благодатенъ, изобиленъ, плодовитъ, плодороденъ,

тур. берекетлия. *Да е тучна година!* (ст. б. тучьнъ. *Пр.:* 1. паша тучна....; 2. кони тучьни будуть и юни и добри и бъістри. . . .).

тученица, раст. тлъстѝка, тлъстѝга.

тѫдѣва (нар.), по тукашнитѣ мѣста, по тия мѣста; тѫдѣсъ. *Дошелъ тѫдѣва мома да оглежда. Търсѝ го тѫдѣва!* (ст. б. тѫдѣ).

тѫдѣвашенъ, -шна, -шно, що е отъ тѫдѣва, отъ тия страни.

тѫдѣсъ, тѫдѣва

тѫженъ, -жна, -жно, 1. който тѫжи за нѣщо; нажалѐнъ, жаловѝтъ печа̀ленъ, скърбенъ, кахъренъ; 2. що докарва тѫга; тѫговѝтъ, го́ркий, жа̀ленъ, жа̀лостенъ, печа̀ленъ (стб. тѫжьнъ).

тѫжѐне (отъ гл. *тѫжа*)

тъкмéжъ, 1. тъкмене, натъкмяване, уговаряне; 2. сго́воръ, го́да, годѣжъ, главѐжъ (ст. б. тъкъмежь).

тъкмѐникъ, -ица, който е тъкменъ, сгоденъ за нѣкоя мома; годенѝкъ, сгоденѝкъ, главенѝкъ.

тъменъ, -мна, -мно, 1. що нѣма свѣтлина, видѣлина; 2. за цвѣтъ: що бие на тъмно, не е отворенъ (стб. тьмьнъ).

тъмнѣя, -ѣене, 1. ставамъ тъменъ; 2. правя тъмно.

тънѣя, -ѣене, ставамъ тънъкъ; изтънѣвамъ, изтънчавамъ.

тѫпѣя, затѫпѣвамъ

търго́вецъ, който прави търговия (ст. б. тръговьць).

търже́ство́ (ст. б. тръжьство).

търпѣ́ние, търпѐжъ (ст. б. тръпѣниіе; отъ ст. б. тръпѣти, -нліѫ).

търпѣвамъ, -ане (из-, по-, прѣ-, с-) (ст. б. тръпѣвати, -аіѫ).

търпѣли́въ, -а, -о, който има търпѣние, който може да търпи, да понася, да трае (ст. б. тръпѣливъ).

вж. правила: № 8. а, б.; № 7. б; № 8. Ш.

търтей, единъ видъ пчела, която не бере медъ, но го яде; рус. трутень (ст. б. тржтий).

търтекъ, едно топчесто червено цвѣте, което не вехне.

тѫтенъ, тѫнтѐне, тѫнтате, тропо́тене, тро́потъ (ст. б. тѫтьнъ. *Пр.* бъіств громъ великъ и тѫтьнъ и дъжгъ великъ . . . .).

У. *)

(Глаголитѣ, които започватъ съ прѣдлогъ **У**, *сж помѣстени на друго мѣсто въ рѣчника, при думитѣ съ* **О** *и* **У**).

убѣжище, мѣсто за прибѣгване въ врѣме на опасность: подсло́нъ (ст. б. убѣжиште)

вж. *бѣгамъ*

убѣдѐнъ, -а, -о (отъ ст. б. гл. убѣдити, -ждѫ)

убѣдѝтеленъ, -лна, -лно

убѣждѐние

убѣлѐзя, кошара за овци, сая, слонъ, егрѐкъ.

убѝецъ, който е убилъ нѣкого (ст. б. убийца).

уважѐние

уважѝтеленъ, -лна, -лно

уведѐние, отвеждане, отбѣгване, отклоняване, оттърване. *Сега има уведение отъ чумата,* може човѣкъ да се закрива, да бѣга отъ нея (ст. б. уведениіе)

увѣдоме́нъ, -а, -о, извѣстѐнъ (отъ ст. б. гл. увѣдати, -аіѫ и увѣдѣти, -вѣмь, -вѣси).

увѣдоме́ние, извѣстяване; рус. увѣдомлѐниіе (стб. увѣдѣниіе)

вж. *вѣда, вѣмъ*

*) Съединенъ съ други думи, прѣдлогъ **У** показва: 1. въздѣйствие върху нѣщо, 2. дѣйствие насочено къмъ извѣстна точка, 3. извършване на дѣйствие, 4. дѣйствие и движение отвънъ навътрѣ, 5 нападване, намокряне, посипване, 6. отдалечаване, отстраняване и пр. (вж. правилата за употрѣба на прѣдлози **О** и **У**).

увеличе́нъ, -а, -о, (отъ ст. б. гл. увеличити, -чѫ).
увеличѐние
увѣрѐние, 1. вѣрване нѣкого, вѣра, довѣрие. *Нѣмамъ увѣрение въ него,* не се довѣрявамъ на него; 2. писменъ документъ, съ който се удостовѣрява нѣщо; удостовѣре́ние, свидѣтелство (ст. б. увѣріениіе)
вж. *вѣра*
увѣсъ, 1. нанадолнището на водениченъ улей, по което слиза вода, за да кара воденица; па́дъ, рус. свѣсъ. *Увѣсъ на воденица;* 2. надвѣсенъ край отъ покривъ; 3. ниските клони на дърво; нѝшѝна. *Откѫсни орѣхи отъ увѣса.* 4. отвѣсна посока на нѣщо; рус. отвѣстность.
увѣсвамъ, -ане, окачамъ нѣщо да виси.
вж. *вѣся*
увеселѐние (отъ ст. б. увеселити, -лѝѫ)
увѣщѐание, поучѐване, съвѣтване, придумване (ст. б. увѣштаниіе).
увѣща́тель, който увѣщава, който съвѣтва (ст. б. увѣштатель).
вж. *увѣщавамъ*
увлѣка́теленъ, -лна, -лно
увлѣченъ, -а, -о (стб. увлѣшти, -кѫ, -чеши)
увлѣчѐние
вж. *влѣкà*
уволнѐние
угàрекъ (угàрецъ), недогорѣла часть отъ цигара, свѣщь или друго нѣщо; угàръ, угàрькъ, угàрокъ, угáрка, угарешка. *Угарецъ отъ свѣщь. Събира по улицитѣ угарки да пуши.*

Перчето му се вѣше
Како лобода въ градина,
Како угарокъ борина.
Нар. пѣсень

углавенѝкъ, -ѝца, който е углавенъ, сгоденъ, за нѣкоя мома; годенѝкъ, сгоденѝкъ, главенѝкъ, свършеникъ, тъкменикъ (отъ ст. б. углава, — договоръ, сговоръ, съгласие)
угледенъ, -дна, -дно, що е нагледъ хубавъ, що има хубавъ изгледъ.
угнетѐние (отъ ст. б. гнетениіе)
вж. *гнѣтъ*
угòденъ, -дна, -дно (ст. б. угодьнъ)
угощѐние, гощаване, гòстба, го́зба, пиръ.
удо́бенъ, -бна, -бно (ст. б. удобьнъ)
удобрѐние (ст. б. удобрѣниіе; ст. б. гл. удобрити, -рѝѫ, -рили. *Пр.* стб. удобри се[и] рѣчь предъ аманъмь.....).
удовлетворѐнъ, -а, -о, задоволенъ (отъ ст. б. гл. у[ѣ]овліетворити, -ѝѫ)
удовлетворе́ние
удовлетворѝтеленъ, -лна, -лно.
удово́лствие
удостовѣрѐнъ, -а, -о
удостовѣрѐние, писменъ документъ, съ който се увѣрява за нѣщо; увѣрѐние.
удостовѣрявамъ, -ане
вж. *вѣра*

уединѐнъ, -а, -о (отъ ст. б. гл. уіединіати, -ѝѫ)
уедине́ние (ст. б. уіединіениіе)
уемъ, 1. часть отъ млѣво, която взема воденичарь отъ млѣвари, като заплата за меленето; 2. заплата, що плащатъ браничари на тепавичарь, на валявичарь, за да имъ се утепатъ, валятъ димиитѣ, тъканьта (отъ стб. гл. уіе[ѣ]ти, уимѫ, уимеши)
ужве́ница, ръженъ хлѣбъ; ръженàкъ, ръженѝкъ.

Донеси ми три киселци,
Три киселци ужвеници
И три кобли прѣсно млѣко.
(Народна пѣсень)

узаконѐние, направяне нѣщо да стане законъ (отъ ст. б. гл. узаконити, -ниѫ)
уко́ренъ, -рна, -рно, що има, що докарва укоръ; що е за укоръ (ст. б. укорьнъ. *Пр.:* ст. б. ничтоже имѣе[и] глагола-

ти о насъ укорно.....)
укорѐнъ, -а, -о (ст. б. укорьнъ. *Пр.:* ст. б. укорьнъ бѫде отъ него.....)
укоре́ние, укоряване (стб. укоріениіе)
украшѐние (ст. б. украшениіе)
укрѣпѐнъ, -а, -о (отъ ст. б. гл. укрѣпити, пліж)
укрѣпи́тель (ст. б. укрѣпитель)
укрѣпи́тенъ, -лна, -лно, (ст. б. укрѣпительнъ)
укрѣпле́ние, мѣсто, обградено здраво, за да се бранятъ въ него войници; крѣпость, твърдина̀, твърделъ, тур. кале́.
вж. *крѣпя*
улей, 1. дълго дърво, издълбано надлъжъ като корито, за да тече по него вода; жлѣбъ, коруба, бука, варáдъ, гурна. *Улей на водепица, на тепавица, на валявица.* 2. корито, съ което рудари плавятъ рудата, коруба (ст. б. улей; улий)
улѐйка, птица кукумявка, кукувѝя, кукувѐйка, улáйка, пукълъ.
улеснѐние
улóгавецъ, сакàтъ човѣкъ, хромъ, куцъ.
умалѐние, намаляване (стб. умаліениіе)
умекчѐние (ст. б. умекчьчениіе)
умѣлъ, -а, -о (прич. отъ гл. *умѣя,* — иде ми отръки, зная да върша нѣщо добро; ст. б. умѣти, -ѣіж).
умѣ́ние (ст. б. умѣниіе).
уменъ, -мна, -мно (стб. умьнъ)
умѣренъ, -а, о (отъ ст. б. гл. умѣрити, -ріж).
умѣ́реность
вж. *мѣра*
умѣстенъ, -тна, -тно
умѝленъ, -лна, -лно, загрижденъ, натѫжѐнъ, скърбенъ, кахъренъ, покрусенъ, жáленъ, умилителенъ (ст. б. умильнъ; умиліенъ. *Пр.:* 1. стб. унильно къ ангеломъ възирающи..... 2. ст. б. умиліено моліениіе....).
умилѐние (ст. б. умиліениіе).
умили́телнъ, -лна, -лно (ст. б. умилительнъ).
умѝсленъ, -а, -о, замисленъ, загриженъ (отъ ст. б. умъіслити, -шліж).
умѝшлено, съ умисъль, съ замисъль, намислено отнапрѣдъ, прѣднамѣрено, наро́чно.
умножѐние (ст. б. умножениіе).
умре́жъ (умрѣжка), умирàлка, умирàчка, мрѣло́, умрѣло́, уморъ, уморнина, мрѣнѐ, смъртъ. *Отъ капка вода му е умрежътъ. Умрежка хатъръ не гледа.*
умрѣлъ, -а, -о, мъртавъ (д. прич. отъ ст. б. гл. умрѣти, -рѫ).
умрѣло́, умрѣжка. *Би го до умрѣло́, до смъртъ.*
унѐсенъ, -а, -о (отъ стб. гл. унести, -сѫ).
унижѐние
унизи́телнъ, -лна, -лно.
унищожѐние
упóренъ, рна, -рно, упорѝтъ, óпърничавъ (стб. упорьнъ).
употрѣ́ба, употрѣблѐние
употрѣбѐнъ, -а, -о
употрѣблѐние (рус.), употрѣбѐние, употрѣба.
вж. *трѣба*
управлѐние (ст. б. управліениіе)
упражнѐние (ст. б. упражніениіе)
упрѣ́къ, упрѣкване, надумване, натякване, укоръ, бодове; тур. маханà, рус упрёкъ.
уравнѐние
уредъ, 1. справа, съ която се върши нѣщо; орѫдие, сѣчиво́, тур. алятъ; рус. орудіе, снарядъ, прибóръ; фр. инструментъ; 2, рѐдъ, редóвность, нарѐда, нарéдба, урéда, урѐдба, урéдка; рус. порядокъ. *Нѣма никакъвъ уредъ* (ст. б. уреⁿдъ).
урéда (урѐдба), редъ
урѐдка, рѐдъ, урѐдба. *Жената се позната по*

кѫщната си урѣдка.

уреденъ, -дна, -дно, 1. който обича редъ, порядъкъ, който е навикналъ на редъ и върши всѣко нѣщо на врѣмето му; рус. урядлѝвый, испра̀вный. *Уредна жена. Уредни хора.*

уредѐнъ, -а, -о, който има редъ, порядъкъ. *Уредена кѫща* (отъ ст. б. гл. урѐдити, -ждж).

уредѐность (ст. б. урѐдьство).

вж. рѐдъ

урѣза̀лникъ, 1. урѣза̀ло; 2. пита, що мѣсятъ и раздаватъ, кога се отрѣже отъ станъ нѣкаква тъкань (отъ стб. гл. урѣзати, -заіж).

урѣза̀ло (урѣзница), ония нишки отъ основата, що остават на прѣвързалката, кога изтъкатъ тъкань и я отрѣжатъ; урѣза̀лникъ. урѣзница, урѣза̀ло, урѣколъ, урѣколецъ.

урѣзаникъ (урѣзникъ), рѣзенъ хлѣбъ, месо, що зема свещеникъ, когато отстоява, отчита нѣкому; урѣзка, урѣзникъ, порѣзаникъ, порѣзаница, на̀чникъ, ула̀мокъ.

вж. *рѣзвамъ, орѣза̀ло*

урѣколъ (уре́колецъ), урѣза̀ло, урѣзница, орѣза̀ло.

уре́ченъ, -а, -о (отъ гл. *ура̀чамъ,*—обра̀чамъ, вра̀чамъ, обѣщавамъ, угова̀рямъ). *Дойди на уреченото врѣме.* (стб. уречень; отъ стб. гл. урещи, -кж. *Пр.:* стб. дьнь уречень).

урѣчници, орѣснници, нарѣчници.

урелъ, едно растение, съ класове като на овесъ, а листя като на царевица.

урѣшници, единъ видъ гѫби; орѣзници, челядѝнки, желодѝнки, рус. опёнки.

усвѣтъ (нар.), 1. нѣйдѣ надалечъ, нѣйдѣ-си, по-

врага; 2. твърдѣ бързо, лудешката, бѣгомъ на̀перешки, урболешки, урбелешки, курбелешки. *Бѣга усвѣтъ.*

усѣкновѐние, праздникъ на 29 и августъ ст. к., — посичане на Св. Иоана Кръстителя; обсичане, обсѣчене, осѣкновение, сѣкноглавъ (ст. б. усѣкновенииe).

вж *сѣка*

усѣтъ, сѣщане, усѣщане, подсѣщане, договѣждане. *Нѣма усѣтъ за нищо,* не се сѣща (отъ стб. гл. усѣтити, -штж).

усѣтлѝвъ, -а, -о, който се сѣща отъ малко, който се договѣжда; логадлѝвъ.

усѣщане, сѣщане

вж. *сѣтѝво, сѣщамъ се.*

усѝленъ, -лна -лно, тежъкъ, мъ̀ченъ, труденъ, черенъ, лошъ. *Усилна година. Усилни врѣмена. Усиленъ животъ прѣкарваме.*

усѝленъ, -а, -о, засѝленъ, подкрѣпе́нъ (стб. усильнъ).

ускорѐние (ст. б. ускоріениe).

усложнѐние

усмотрѣние (рус.), намѣрване за добрѣ. *По мое усмотрѣние,* както азъ намѣря за добрѣ (рус. усмотрѣниe).

успѐние (арх.), успиване, заспиване. *Успение Богородично (Успѐние на Прѣсвета Богородица),* праздникъ на 15 августъ ст. к. (ст.б. усъпениe).

успѣхъ, напрѣдъкъ (ст. б. успѣхъ).

успѣшенъ, -шна, -шно (стб. успѣшьнъ).

успореденъ, -дна, -дно

устрѣлъ, 1. нечистъ духъ; бѣсъ, дяволъ; (рус. чо̀ртъ, дѐмонъ. *Да го вземе устрѣлитъ!* дяволътъ; 2. вампѝръ, лепѝръ, връкола̀къ, гробнѝкъ, буга̀нецъ. *Устрѣлъ смучи кръвьта на добитъка* 3. болесть *Paralysis,* дамла̀, пара-

лѝчъ. *Да те удари устрѣлъ въ сърдцето!* 4. болесть у говедата, отъ която умиратъ, щомъ ги хване.
вж. *стрѣлà*

устремъ, стремлѐние (ст. б. устръмлiениiе).
вж *стремѐжъ*

усърденъ, -дна, -дно (ст. б. усръдьнъ).

утвърдѝтеленъ, -лна, -лно отъ ст. б. гл. утвръдити, -ждж).

утрень, зàрань (стб. утрьнь)

утрененъ, -нна, -нно
вж *утрѣ*

утрѣ (нар.), на другия день, зарàнь, сутрѣ. *Не оставяй днешната работа за утрѣ* (стб. утрѣ).

утрѣшенъ,-шна,-шно, 1.що става утрень; сутрѣшенъ; 2. що е за утрѣ (ст. б. утрѣшьнь).
вж. правило № 11.

утрóвенъ, -вна, -вно, що има утрова; ядовѝтъ, тур. зехирлѝя.

утѣха, утѣшéние, разтуха, услàждане, услàда (стб. утѣха).

утѣшѐние (ст. б. утѣшениiе)

утѣшенъ,-шна,-шно (ст. б. утѣшьнъ).

утѣшѝтель (ст. б. утѣшитель).

утѣшѝтеленъ, -лна, лно (ст. б. утѣшительнъ).
вж. *тѣшà*.

ухѝленъ, -а, -о, засмѣнъ, усмѝхнатъ.

ухѝленъ, -лна, -лно, загрѝженъ, угрѝженъ, замѝсленъ, навѫсенъ, тѫженъ, кахъренъ. *Момчето ти е много ухѝлно, трѣбва нѣщо да му е тежко.*

ученъ, -а, -о, който знае учение, който е изучилъ нѣщо. *Ученъ, ала злѣ наученъ. Ученъ да те бие, простъ да те не милва. На ученъ конь юзда не трѣбва.* (отъ стб. гл. учити,-чж)

учѐбникъ, книга, по която се учи.

учѐние, учене, знание, познаване нѣщо основно (ст. б. учениiе).

ученѝкъ, -ѝчка (и ученѝца), който се учи (стб. ученикъ и ученица).

ученѝчески, -а, -о, на ученикъ (стб. ученичьскъ)

учѝтель, -лка, който учи нѣкого на нѣщо (ст. б. учитель и учительница).

учрѣдя, -ѝшъ, установявамъ нѣщо за пръвъ пѫть и го уреждамъ; основàвамъ, организѝрамъ (ст. б. учрѣдити, -ждж, -диши).

учрѣдѐнъ, -а, -о, основанъ

учрѣдѝтель, -лка, учрѐдникъ, основàтель, организàторъ.

учрѣдѝтеленъ, -лна, -лно, който учрѣдява. *Учрѣдително Народно Събрание*, което учрѣдява законитѣ на страната.

учрѣждѐние, 1. организация, сдружение отъ общественъ, публиченъ характеръ, що урежда обществени работи или въпроси. *Благотворително учрѣждение. Правителствено учрѣждение.* 2. зданието, което заема или използува такава организация (неправилна употрѣба) (На ст. б. учрѣждениiе, - основание, нареждане).

уяснѐние, поясснение

Ф.

фàкелъ, кълчища, натопена въ смола и направена въ видъ на пръчка, или пъкъ голѣмо и дълго парче борина, които запалватъ вечерно врѣме да свѣтятъ (ст. б. факлиiа. *Пр.:* ст. б. свѣще, еще же и факлиiе).

факéлъ (лат.), бѣло на челото на нѣкое животно; лисо, лиско; рус. лѣсина; 2. бѣла кърпа съ шарени пискюлчета, обвита като гѫжва около фесъ.

фарисѐй (но: ст. б. фарисѣй).

февруàри, вторият мѣсецъ на годината (ст. б. февруарий; феврарь).

фенѐръ (гр. *фанаръ*), 1. направа съ свѣщь, съ лампа въ нея, за да си свѣтятъ нощя по пѫтищата или изъ кѫщи; рус. фонàръ. *Кѫща като фенѐръ*, съ много прозорци; 2. гръцка махала въ Цариградъ.

фѐредже (тур. фе́реджа), горна дреха, която носятъ повече були, та се забулватъ съ нея.

фермàнъ (тур.), заповѣдь, царска заповѣдь.

фѐсъ, -сове (тур.), шапка отъ червенъ платъ, особена направа; носятъ я повече турцитѣ.

фидѐ, 1. тѣсто, изсушено на люспи, на конци, за чорба; 2. новопосадено лозе; рус. сàдъ.

фишѐкъ (тур.), направа съ барутъ, понѣкога и съ коршумъ, за пълнене пушка, пищовъ; за пукане на нѣкой праздникъ, на веселба. *Фишекъ за пушка*, патро́нъ. *Фишекъ за веселба*, раке́та. *Кьорь-фишекъ*, що се върти ниско по земята и пука.

френгі́я (гр.), тънка, фина работа, особено за сабя. *Сабя френгі́я* (гр. фригі́а; стб. фре[и]гі́а).

фустанѐла (гр.), 1. женска дреха като фуста, носи се подъ фустанъ; 2. широка, набърчена, кѫса платнѣна фуста, която носятъ понѣйдѣ гърци и артаути.

Х.

хабѐръ (тур.), вѣсть, извѣстие. *Дошло хаберъ, че си идатъ. Прати му хаберъ да знае. Нѣма хаберъ*, не знае. *Вълкъ съ хаберъ агне не хапва.*

хаберлі́я (тур.), що има нѣкакъвъ хаберъ. *Хаберлия съмъ*, зная.

харѐмъ (тур.), 1. женитѣ и дѣцата на единъ мюсюлманинъ; 2. харемлъкъ.

харемлъкъ (тур.), отдѣление въ мюсюлманска кѫща, дѣто стои харема. *Чужди мѫже въ харемлъкъ не влизатъ.*

ха́ренъ, -рна, -рно, добъръ. *Харна мома, гламава (лоша) невѣста.*

харѐсвамъ, -ане (гр. *арѐзо, арѐзисъ, арѐзи*), намирамъ нѣщо, че е хубаво, че е добро; нра́ви ми се. *Въ хареса, тамъ артиса*, казватъ: 1. за пияница: остава дѣто намѣри хубаво вино; 2. за момъкъ: задомява се, дѣто му се мома хареса.

хасѐ (тур.), единъ видъ тънко фабрично платно; рус. миткà́ль, перкà́ль.

хасѐнъ, -а, -о, направенъ отъ хасѐ.

вж. правило № 14.

хвалѐние (ст. б. хваліениіе)

хѐй! (нар.), е, ей, ето, на.

хѐлбѐте (тур.), н а в ѣ р н о,

какъ да е, кога да е; е́лбете, рус. навѣрное, во всякомъ случаѣ. *Хелбете, така е. Хелбете единъ день ще се срѣщнемъ.*

хѐле (тур.), току, ала, само, а, но, най-послѣ. *Хеле да дойде, ще му кажа. Хеле даде Господь, та стана.*

хѐмъ (тур.), и. *Хемъ шуто, хемъ бодѐ. Хемъ сърби, хемъ боли.*

хемѐнъ, (тур.), н а р а̀ в н о, почти.

хѐндѐкъ, (тур.), яма, дупка, трапчи́на, ровинякъ; рус. ровъ, валъ. *Хвърли го въ хендека.*

А въ петокътъ хаберъ
му дошелъ,
На войска да ходитъ
хендекъ да копатъ.
(Народ. пѣсень).

хептѐнъ (тур.), съвсѣмъ, никакъ.

хергелѐ (тур.), стадо коне; пашѝтници, ергелѐ.

херувико́ (гр.), църковна пѣсень, която започва съ думитѣ: *иже херу-*

вими тайно образующе; рус. херувимская пѣсень.

херувѝмъ (гр.), небесно сѫщество, подобно на ангелъ, съ нѣколко лица, много очи и крила. Херувимитѣ сѫ изпълнители на Божията воля (ст. гр. *херувѝм*; ст. б. херувимъ)

херувѝмски, -а, -о (ст. б. херувимьскъ)

Херсо́нъ, градъ въ южна Русия при устието на р. Днѣпъръ (ст. б. херъсонь)

хеса́пъ (тур.), смѣтка; рус. счётъ, расчётъ.

хитрѐцъ, хитъръ човѣкъ (ст. б. хѣ̀трьць)

хлѣ́бъ, 1. брашно, измѣсено съ вода и соль, направено на пити и опечено на огънъ за ядене. *Мѣсила хлѣ́бъ.* 2. храна, що е потрѣбна на човѣкъ, за да живѣе; прѣхрана. *Не може да си изкара хлѣба.* 3. зърнени произведения като жито, кукурузъ. *Добъръ е хлѣбътъ тая година.* (ст. б. хлѣбъ)

хлѣбо̀ядъ, -дка, 1. насѣкомо Blatta orientalis; рус. тарака̀нъ; 2. особени бубулечки, що се въдятъ въ б р а ш н о (ст. б. хлѣбарь)

хлѣбо̀дарница, 1. фурна, дюгенъ, дѣто продаватъ хлѣбъ; 2. уста. *Работятъ му хлѣбарницитѣ*, устата.

хлѣбенъ, -бна, -бно, 1. направенъ отъ хлѣбъ; 2. направенъ отъ жито, кукурузъ и пр. (вж. хлѣбъ точка 3-та). *Хлѣбена р а к и я; 3. 4. Хлѣбно вино*, гѫсто, често; 4. *Хлѣбни чѐреши*, едри, месести (ст. б. хлѣбьнъ и хлѣбѣнъ. *Пр.:* 1. ст. б. кора хлѣбна..... 2. стб. нъiніа убо гладъ не хлѣ҆бьнъiй ни же҆ѫжда водьнаіа....)

хлѣбецъ, ум. отъ хлѣбъ (ст. б. хлѣбьць).

хлѣбнина, данъкъ жито, което жителитѣ на вакъфска земя сѫ плащали намѣсто наемъ.

хлѣбница, 1. завивка, съ която завиватъ хлѣбъ, за да втаса; месà̀лъ, месà̀лникъ; 2. покрѝвка за маса; бохча̀, трапѐзникъ; 3. б о л е с т ь отъ ядене само хлѣбъ; 4: крѣхки, месести дюли (ст. б. хлѣбьница).

хлѣбниче, малко мѣдниче, котлѐ, въ което топлятъ вода за месене хлѣбъ.

но: вж. хлябь, *хляби небесни.*

хлѣвъ, покрита ограда за добитъкъ; к о ш а̀ р а, плѣвня, обо́ръ, тур. яхъръ.

хлева́, лъжа, измама, дяволуване, хлѣвѐне. *Все пуста хлева̀ у него.*

хлевоустъ, -а, -о, който говори свободно и много, или нѣща неприлични; ца́пнатъ, развалѐнъ въ устата. *Хлевоуста мома момку недрага.*

хлевя, -йшъ, лъжа, мамя, дяволувамъ.

хлѐмавъ, -а, -о, 1. с л а б ъ, разсла̀бенъ, отпуснатъ, нѐмощенъ, болна̀въ, недѫгавъ, тур. гевшѐкъ. *Доскоро бѣше хлѐмавъ.* 2. комуто се не ще нищо да похване, да работи; 3. хлѐмаво (нар.), слабо, отпуснато, хà̀лтаво, хлà̀баво. *Отива хлѐмаво.*

хлѣ́нкамъ, -ане, хленча. *Дай му д р ѣ́ н к а да не хлѣ́нка.*

но: хлѐнча, -ишъ, 1. пла́ча, рева̀, скимтя. *Остави го, нека си хленчи.* 2. искамъ отъ нѣкого нѣщо съ плачъ. *Стига си ме хленчилъ.*

хлѐцкамъ, -ане, пропадамъ.

хлѐщя се, ходя леко облѣченъ. *Що се хлещишъ ти таквази по студа? Облѣчи си дреха, не се хлещи, че ще настинешъ.*

хлябь (арх.), 1. простра̀нство, бѐздна, про́пасть;

2. отворъ; рус. хлябь. *Разтвориха се хлябитѣ небесни и валѣ дъждъ на земята четиридесеть дни. Рече Господь: Ще отворя хлябитѣ небесни и щѫ излѣя благословение върху васъ.* (ст. б. хлѣбь. *Пр.:* 1. стб. отврьзоше се хлѣби небесныіе... 2. ст.б. хлѣби Божіи суть глубочайшаіа словеса іаже о немь.....)

Отъ сѫщия коренъ:

ухлѣбналъ се. засмѣлъ се.

улѝбка, слаба усмивка.

но: вж. *хлѣбъ, -ове*

хмѣлъ, раст. *Humulus Lupulus*, горецъ, горсть, горчицъ печенъ кранъ, рус. хмѣлъ (ст. б. хмѣль. *Пр.:* ст. б. хмѣль виетъ сеи кругъ древа.....)

ходѐжъ, хо́дене, хо́дба, ходня, хо́дъ, вървѐжъ. *Не си мѣня ходежа.*

хо́дене (отъ гл. *хо́дя, -ишъ*), хо́дба, ходѐжъ, хо́дъ, вървѐжъ. *Тихо ходене.*

Изгорѣхъ, дудумъ, за тебе,
За твое кротко ходене.
(Народ. пѣсень.)

хо́дено (стр. прич отъ гл. *хо́дя*). *Тукъ е ходено,* нѣкой е ходилъ, та е оставилъ дири.

ходешкóмъ, съ ходене, вървешкóмъ, вървешкàта.

холе́ра (лат.), 1. болесть *Cholera Morbus;* антѝка. *Плаши се отъ чумата, да не дойде холерата.* 2. раст. магàрешки трънъ, бодѝлъ, казàшки бодилъ, бутракъ (ст. б. холера).

храбрѐцъ, храбъръ човѣкъ (ст. б. храбрьць).

хра̀ненъ, -а, -о (стр. прич. отъ гл. *хра̀ня, -ишъ*)

хра̀нене (отъ гл. *хра̀ня*)

хра̀неникъ, -ица, 1. чуждо чедо, взето за свое, усиновѐно; чуваникъ, тур. беслемé, рус. питóмецъ.

хра̀нениче (*ум.* отъ *хра̀неникъ*).

хрѐбетъ, 1. гръбна̀къ; 2. грѐбенъ на планина; *Планински хребетъ;* 3. перата по гърба на риба (ст. б. хръбьтъ, хрьбьтъ, хрéбетъ; хрибъ, хрибьтъ)

Риба въ море играеше,
Съ хребетъ вода цѣпѣше,
Съ крилата я плискаше,
Дори ме мене наплиска.
(Народ. пѣсень).

Хрѐлю, м. соб. име.

хрéма, болесть *Coryza*, когато нѣкой настине, та киха често и носътъ му тече; храпа̀вица, храмулекъ, хропо́тница, чамáвица, мръхáвицу, рус. нàсмòркъ.

хрѐмавъ, -а, -о, който има хрѐма; хропо̀тничавъ *Той е хрѐмавъ.*

хрѣнъ, 1. единъ видъ растение съ лютиви корени; лат. *Cochlearia armoracia* 2. коренътъ на това растение, стритъ и направенъ за прикуска; 3. гнѣвъ, ядъ, ядосване, лютинà, лютба (ст. б хрѣнъ)

Вѣтре горянине,
Вѣй ме, не люлѣй ме,
Я се сама люлямъ,
Майци на ядове,
Тейну на хрѣнове.
(Народ. пѣсень).

хрѣновъ, -а, -о, отъ хрѣнъ. *Хрѣнови листа* (ст. б хрѣновъ)

хромѐлъ (гр.), камъкъ на веденѝца; воденѝченъ камъкъ.

хромѐне (отъ гл. *хромя*), куцане.

хрущѐлъ, 1. въ тѣлата на животни: твърда, жилава и малко прозрачна часть, зарасла за коститѣ; хрущѐлка, хрущялъ, хряло, жрскавецъ; *Cartilago,* рус. хрящъ. 2. единъ видъ растение (стб. хрѣнъшть, хрѣставьць, хрѣстъкъ *Пр.:* кости, жилы, власи, ноктие, хрѣставець и мазъ....).

хръбелъ, изхабено, отчупено на нѣщо остро; щърбелъ, рабулъ. *Но-*

жътъ е на хръбели.

хръбелѝвъ, -а, -о, що има хръбели; хръбавъ, щърбавъ.

хрѣскамъ, -ане, удрямъ, блъскамъ я'ката; пръскамъ, трѣскамъ, храпо́свамъ.

но: хре́сна

хубавѐла, 1. хубавѐлка, хубавѝца; 2. ж. соб. име.

хубаве́лекъ, хубавъ човѣкъ, хубавѐцъ.

хубавѐлка, хубава жена, мома; рус. красавица.

хубавѐнка, по-малка мѫжева сестра още мома; калѝнка, малѝна, малѝнка, хубавка, хубавѝца.

хубаве́цъ, хубавъ човѣкъ, хубавѐлекъ; рус. краса́вецъ.

хубавѣя, ставамъ хубавъ; разхубавявамъ се. *Хубавѣло младо, красивѣло старо.*

худо́жество, изкуство, умѣние.

хулене, казване за нѣкого нѣщо лошо: злосло́вие (стб. хуліениіе; отъ стб. гл. хулити, -ліѫ).

Ц.

цанцѝгеръ, птица синѝгеръ; подмрѣжица, синѝгеръ, циригàренъ, цънѝгаръ, цънцѝгаръ, цинцѝгеръ, рус. синѝца, кузнечѝкъ.

цанцолѐй, нѣкакви си духове, леки хора, които пръскачатъ отъ скала на скала.

цà́ревъ, -а, о, що е за царь; цà́рски. *Не клечи, царева земя мамишъ* (стб. царіевъ. *Пр.*: ст.б. путь царіевъ.....).

царѐвина, данъкъ на царщината; царски данъкъ. (ст. б. царина. *Пр.*: 1. ст. б.... за еже подлежати царинѣ имѣнию его. 2. ст.б. к литръ злата вь царину да платить .....)

Посили се Рѣлю крилатица,
Та не дава царю царевина
И не дава царю хазна да замине.
(Народ. пѣсень).

цà́ревица, раст. *Zea mays* и неговиятъ плодъ; кукурузъ, мамулъ, пчѐнка, гъльби, мамули, момороѝзъ, цà́бланъ, тур. мисѝръ. *Високъ Тодоринъ съ златинки наковань? или Кула градена все съ куршуми?* Гат. — цà́ревица.

цà́ревиченъ, -чна, -чно, отъ царевица; кукурузенъ.

цà́ревка, растение и плодъ царевица.

царевко́вина, стъбло отъ царевица съ листата; цà́ревичина, цà́ревишнякъ, кукурузлякъ, кочà́нъ, па́перка, пчѐнковина.

На рамо носи тънка пушка,
Тънка пушка царевковина;
На поясъ носи чифте пищоли,
Чифте пищоли хемъ тутунешки.
(Народ. пѣсень)

(*Забѣл.* тутунѐшка, — оро ненъ кочанъ царевица; какала̀шка)

цвеклò, раст. *Beta vulgaris* панджà́ръ, тур. чукундуръ, рус. свѐкла, свеклò.

цве́ла, цвелѐне, закà́чане, дрà́знене. *Ти все за цвѣла гледашъ*, само да цвелишъ.

цвелѐне (отъ гл. *цвеля, -ѝшъ*), дрà́знене.

цвеля, -ѝшъ, закà́чамъ, подкà́чамъ, задѣвамъ, дразня, сърдя, ядо́свамъ. *Да не цвелишъ дѣцата.*

цвѣтъ, -овѐ, 1. разтворила се пѫпка на растение, която послѣ завързва плодъ и дава сѣме; цвѣте. *Дърветата нѣматъ цвѣтъ. Окапа имъ цвѣтътъ;* 2. Мухълъ, плѣсень, що се набира надъ нѣщо цвѣтясало; съгà, сигá, мусагá; 3. шàръ, шàрка, боя, рѐнкъ. *Такъвъ му е цвѣтътъ* (стб. цвѣтъ. *Пр.*: 1. стб. іако травьныій іестъ цвѣтъ..... 2. стб. цвѣтове польсьции.....)

Цвѣтàнъ, м. соб. име.

Цвѣтàна, ж. соб. име (стб. Цвѣтана)

цвѣтàрь, -рка, който от-

глежда или продава цвѣтя.

цвѣтàрникъ, мѣсто, дѣто се отглеждатъ и пазятъ цвѣтя.

цвѣте, 1. всѣко малко растение, що цъвти съ хубавъ цвѣтъ и служи за украшение. *Въ градината има всѣкакво цвѣте. Полѣй цвѣтята. Китка цвѣте.* 2. хубостникъ, хубостница. *Той е цвѣте при него. Какво е цвѣте!* каква е манга, какъвъ е хубостникъ! *Не е цвѣте за мирисане* (ст. б. цвѣтиіе).

цвѣтенъ, -тна, -тно (ст. б. цвѣтьнъ)

цвѣтѐцъ, 1. *ум.* отъ *цвѣтъ*; 2. шарки колела на обредни хлѣбове (стб. цвѣтьць).

Цвѣтко, м. соб. име.

Цвѣтница, недѣлята прѣди Великдень; цвѣтоносна недѣля, врѣбница, куклинъ день.

цвъртѣне (отъ гл. *цвъртя, -ишъ*), цвъркане, цвърчéне.

цѣвь (цѣва, цѣвка, цавь, цàвка), 1. часть отъ цвола на нѣкои растения, извѫтрѣ праздна, за насукване на нея вѫтъка на тъкань; тутуля, масуръ. 2. всѣко нѣщо, направено като цѣвь; калѐмъ, малка тржба, рус. трубка. 3. стъбло на растение, извѫтрѣ праздно; цволъ, стволъ, масуръ. 4. дълга тржба на пушка, на пищовъ; масуръ, рус. дуло, стволъ ружья (ст. б. цѣвь).

цѣвѝца, ум. отъ *цѣва* и *цѣвь*.

цѣвка, цѣвь, цѣва, цàвь, цàвка, калѐмъ, масуръ.

цѣвунякъ, малка тржба, турена въ долната часть на улея, за да насочи водата възъ перницата; цифунъ.

цѣдя, -йшъ, 1. прѣкарвамъ нѣщо течно прѣзъ цѣдилка; 2. говоря, казвамъ нѣщо полека, бавно. *Цѣди думитѣ си. Цѣди го като прѣзъ жби. Комара цѣди, камили гълта.*. (ст б. цѣдити, -ждж).

цѣдàчъ, -чка, който цѣди нѣщо.

цѣдѝлка, сждѝна съ малки дупки на дъното, рѣдка торба, рѣдка тъкань за прѣцѣждане прѣзъ нея нѣщо; цадѝлка, цѣдѝло, цѣдка.

цѣдѝлникъ, шарена торба отъ домашенъ вълненъ платъ съ прашки на устието.

цѣдѝло, цѣдѝлка, цѣдѝло, цадѝлка (ст. б. цѣдило).

цѣдка (вж. цѣдило)

сѫщо: *изцѣждамъ, изцѣдя* (до-, за-, прѣ-).

цéзарь, царь, краль (ст. б. цѣсарь).

Цéко, м. соб. име.

цѣлъ, -а, -о, 1. отъ когото не липсва, който не е строшенъ, накърненъ, повръденъ, но е както всѣкога; всичкий. *Дошли цѣлата кѫща.* 2. който напълно прилича на другъ *Той е цѣлъ хайдутинъ. Пуста праздна недѣля, какъ не би цѣла година!* (стб. цѣлъ. *Пр.*: 1. ст б. за цѣлъ мѣсе[ц]ъ не вкусе[ш]тъ варива..... 2. стб. бьість рука іеи цѣла....).

цѣлѐцъ, нѣщо цѣло, непокѫтнато. *Снѣгътъ на планината е цѣлецъ*, т. е. никой още не е миналъ по него да направи пѫть.

цѣлинà, мѣсто никакъ неорано, или пъкъ орано много отдавна; цалѝнъ, рус. цѣлизнà, цѣлинà, новинà, луговѝна (стб. цѣлизна, цѣлина).

цѣлѝна, раст. селина, рибска чорба, тур. керевѝзъ, рус. кéревель.

цѣлó, сребърна стара парà; бàбка, цѣлички. *Низи отъ цѣла.*

Ке ти дадамъ пари неброени,
Пари неброени, цѣла неслагани.
(Народна пѣсень)

цѣлость (ст. б. цѣлость).
цѣлокупенъ, -пна, -пно
цѣломждренъ, -а, -о, благоразуменъ (ст. б. цѣломждръ).
цѣломждрие, благоразумие (стб. цѣломждриіе).
вж. *оцѣлявамъ*

цѣль, 1. намѣрѐние; 2. знакъ, бѣлѣгъ за лучене, за прицѣлване въ него съ пушка, стрѣла или друго нѣщо; тур. нишàнъ.
цѣлесъобрàзенъ,-зна,-зно, съобразенъ, съгласенъ съ нѣкаква цѣль.
цѣлно, съ цѣль (*безцѣлно,*—безъ цѣль).
цѣлостно, нацѣло
цѣля се, примѣрвамъ се въ нѣщо, когато ще стрѣлямъ; луча.
вж. *прѝцѣль*

цѣлѐбенъ, -бна, -бно, лѣковѝтъ (ст. б. цѣльбьнъ).
цѣлѐне, лѣкуване, цѣрѐне
цѣлѝтель, който лѣкува; цѣрѝтель (ст. б. цѣлитель).
вж. *цѣля, -ѝшъ,*

цѣлувамъ,-ане, отъ почтить допирамъ устнитѣ си до нѣщо; цалувамъ, цѣлѝвамъ, здраввамъ, бàкамъ, бàцамъ, бóча. *Цѣлува ржка на всички.* (ст. б. цѣловати, -аіж и цѣловати, -луіж)
цѣлувка, всѣко отдѣлно цѣлуване; цалувка(стб. цѣловъ).
сжщо: *цѣлуна, (да—)*

цѣля, -ѝшъ, лѣкувамъ, лѣчà, цѣря (ст. б. цѣлити, -ліж).
вж. *цѣлѐбенъ, цѣлѐне, изцѣлявамъ.*

цѣнà, паритѣ, за които се купува или продава нѣщо. *Качвамъ цѣната на нѣщо. Каква му е цѣната?* колко струва? *Който даде цѣната, той свири(слуша)свирнята.* (ст. б. цѣна. *Пр.* ст. б. нѣсте себѣ. купени бо есте цѣноіж....)
Цѣна, ж. соб. име.
цѣнѐнъ, -а, -о (ст. б. цѣньнъ)
Цѣнко, м. соб. име.
Цѣно, м. соб. име.
цѣня, -ѝшъ, 1. давамъ цѣната на нѣщо. *Не го цѣнятъ,колкото струва. Азъ цѣня твоето приятелство.* 2. цѣнявамъ.

цѣнявамъ, -ане, правя пазарлъкъ; пазарявамъ, цѣнвамъ, цáня, главявамъ. *Цѣнили го за сто гроша на година.*

цѣпь (рус.), вжже отъ желѣзни халки; верѝга, окóви, тур. синджѝръ, рус. цѣпь. *Обложиха го съ цѣпи.* (ст. б. чепь; чепочка. *Пр.:* стб. чепи въ гривну золота....)

цѣпя, -ишъ, 1. сѣкà, пукамъ съ ножъ, брадва или др. дърва, дъската ги правя тънки. *Не викнала баба дѣда да ядатъ, викнала го дърва да цѣпятъ. Цѣпя цѣлина,* орà. 3. сѣкà, разсѣчамъ, раздѣлямъ. *Корабътъ цѣпи вълнитѣ. Влакното цѣпи,* 1. много е майсторъ; 2. скжперникъ е. (ст.б. цѣпити, -пліж. *Пр.* стб. дрѣво цѣпеща).

цѣпъ, 1. плоски пръчки, що турятъ между нишкитѣ на основзта, когато тъкатъ; цѣпецъ; рус. навѐршникъ. 2. цѣпка, пукнатѝна на нѣщо.

цѣпвамъ, -ане, 1. раздирамъ, пуквамъ нѣщо; 2. удрямъ, блъскамъ, цáпвамъ, свѣткамъ. *Цѣпна го по главата.*
цѣпене (отъ гл. *цѣпя*)
цѣпеница, дърво разцѣпено, та стои плоско. *Докарай ми цѣпеници, а не суровици.*
цѣпенякъ, каменливо, бодливо мѣсто.

Като си Нешка заплака,
Та се оплака отъ кременика,
Отъ кременяка, отъ цѣпенякъ.
(Народ. пѣсень)

цѣпѝлка, дърво на което сѣкатъ, цѣпятъ дърва; дръвникъ, сѣчникъ, сѣченикъ.
цѣпка, 1. пролука, прóцѣпъ, зѝрка, прозѝрка, пукáница, цѣпнатѝна, тур. аралъкъ; 2. дупка на дреха, разрѣза-

но за джобъ.

сѫщо: *цѣпна, (да—)*

вж. *цѣпенявамъ, цѣпенѣнъ, процѣпя, съцѣпене* и пр.

цѣръ, единъ видъ дѫбово дърво съ силно напукана кора́; церо̀во дърво, церо̀вина (стб. церъ. *Пр.* ст. б. будуть акы̀ церь с ъ в р а г ъ листвие.....)

церо́въ, -а, -о, отъ церово дърво (ст. б. церовъ)

церо́вина, церово дърво; цѣръ.

Церо́во (село)

цѣръ, -овѐ, 1. нѣщо, отъ което минува нѣкаква болесть; лѣкъ, лѣка́рство, тур. илà̀чъ. *Цѣрътъ е за парà, ама кой го знае. На снета глава цѣръ нѣма.* 2. спо́собъ, нà̀чинъ, цà̀ка, колà̀й, чаре́. *Това му с цѣрътъ,* така ще стане.

цѣрене (отъ гл. *цѣря*).

цѣровѝтъ, -а, -о, лѣковѝтъ, цѣлѐбенъ.

цѣря, -ѝшъ, 1. лѣкувамъ, лѣчà̀, здравя, цѣля; 2. мà̀ча нѣкого за нѣщо. *Азъ ще го цѣря, та ще види.*

вж. *цѣля, -ѝшъ*

цѐрква (Пишѝ: *цѣрква* или *черква*, но не и: *цѣ̀ркова*). (ст. б. *и. п.* цръкы̀, *р. п.* цръкъве; *ум.* цръкъвица; рус. *церковь*)

цѐрма, болесть като ревматизъмъ по ставитѣ на ржцѣтѣ и краката, муши като съ игли, докà̀рва и изсъхване.

цѐрмово бѝле, растение, съ което лѣкуватъ болестьта цѐрма.

цѐца, по-стара сестрà́, кà̀ка, до́да, дѐда.

цѐцевецъ, покрай рѣки единъ видъ малъкъ комаръ, що хапе много.

Ч.

чародѣ́й, който прави магѝя; магьо́сникъ, магѐсникъ (ст. б. чародѣй; отъ ст. б. чаръ, —магѝя)

чародѣ́йка, магьо̀сница

чевà̀, *нар.* налѝ, нимà́, като, та. *Чевà̀ е така?* нали е така? *Чевà̀ гледашъ? Чевà̀ не си го купилъ?* нимà́ не си го купилъ?

чевръстъ, -а, -о (чврѣстъ), якъ, здра́въ, твърдъ, трà̀енъ; 2. бързъ, пъргавъ, спрѣтнатъ, сърдцà̀тъ, съ̀рченъ. *Той е чевръстъ. Лекó я пипна, чевръсто я стисна.*

чевръстинà̀, к а ч е с т в о, свойство на чевръстия,

чегъртамъ, -ане, стържа. *Съ огрибка чегърта.*

чѐдо, свое дѣте; ро́жба, сѝнъ, дъщеря. *Братъ свидно, но и чедо мило. Чедо си раждашъ, брата не можешъ. Отъ старъ баща чедо съмъ, що ме гледашъ!* (ст. б. чѣдо. *Пр.* ст. б. Исаакъ сарино чѣдо.....)

чѐзна, -ешъ, 1. губя се, изгубвамъ се. *Чезна въ тъмнината.* 2. копнѣя, линѣя, топя се, слабѣя, съхна, тлѣя. *Чезна по него* (ст. б. чезнѫти, -нѫ. *Пр.:* ст. б. чезнеть мое лице.....)

чейзъ (тур.), п р ѣ м ѣ н а, придъ, приданъ, гр. прѝка.

вж. *вѣно́* и *зѐстра.*

чекѝя (чакѝя), тур., 1. гиздаво ножче, що се затваря и се носи въ джобъ (тур. *чакм*). 2. тежесть отъ четири к а н т а р'а, отъ 176 оки.

чѐкмеджѐ (тур.), сандъче въ маса, въ долапъ, което се изтегля навънъ.

чѐкна, -ешъ, р а з т в а р я м ъ твърдѣ много устà̀ или кракà́; разчѐквамъ.

вж. *чѐкоръ*

чѐкоръ, 1. крачка, разкрачъ, -ка. *Наблизу нѣколко чекора.* 2. чворъ; 3. дъно отъ о т с ѣ ч е н ъ клонъ, о с т а в е н о да служи като стѫпало при изкачване по дървото.

чекò̀рест, -а, -о, 1. що има чѐкори; ч е к о р л ѝ в ъ, чворовѝтъ. 2. клò̀нест. *Чекоресто дърво.*

чекóря,-ишъ, крача, стжпвамъ. *Чекори като млада невѣста.* 2. прѣкрачвамъ, прѣскачамъ.

чекръкъ (тур.), направа съ колелó, носѝца, врѣтѐно, дръжка и други нареди за прeдене; родáнъ, рудáнъ. *Коза врещи, дрѣнъ трещи, самъ-си Господь конь дѣржи?* Гат.-Чекръкъ.

челебѝя, -ѝйка (тур.), почетно название на личенъ човѣкъ; господàрь, рус. господѝнъ, бàринъ.

челѝкъ(тур.), стòмана, близнà, близнѝца.

челó, 1. прѣдната часть на глава между вѣждитѣ и косата. *Има голѣмо чело. Който много ходи изъ село, остава безъ чело.* 2. първо, най-почетно мѣсто въ об-щество, група хора, и пр. *Стои на чело. Седналъ на чело.* (ст. б. чело)

чѐлникъ, 1. който стои на чело; чѐленъ, личенъ човѣкъ, господàрь, чорбаджѝя. 2. най-старият въ задруга, въ родъ, който я оправя; главá, старѣйшина; 3. желѣзна гривна на ось, която я прѣдпазва да не сѣ изтрие. 4. главатàрь на овчари; кехая. (стб. чельникъ).

Разболѣлъ се челникъ Пью
На високата планина,
А при него никой нѣма.
(Народ. пѣсень)

чѐленъ, -лна, -лно, що е на чело, на глава, най-отпрѣдъ; лѝченъ, прѣденъ, пръвъ.

человѣкъ (арх.) вж. *човѣкъ*.

чѐлюсть, кость, на която стоятъ зѫбитѣ и вѣнцитѣ; вѝлица, тур. ченѐ (ст. б. челюсть).

челюшка, птица чучулѝга; бѣснурка.

Заженила се челюшка дѣвойка,
Поканила триста врабци сватци.
(Народ. пѣсень).

чѐлядь, 1. домочàдие, сѣмейство; гр. фамѝлия. 2. всичкитѣ членове на една задруга. *Ахъ за челядь, ахъ отъ челядь. Не би била кжща тѣсна, да не бѣ челядь бѣсна.* (ст. б. челіадь).

челядѝнки, гѫби желадѝнки, орѝзници, урѣшници.

челядѝнкъ, -ѝца, човѣкъ, който има челядъ; домóвникъ. *Той сега е челядникъ съ три дѣчица.*

чембѐръ (тур.), 1. обрѫчъ; 2. забрàдка, забрàда, тур. шамѝя.

чѐмеръ, 1. проклетѝя, лошотѝя, злинà, дяволъ; 2. ядъ, утрóва. *Чемеръ да го вземе! За какви си чемери?* за какво си? (ст. б. чемерь, — утрова. *Пр.* 1. ст. б. напре"глъ неси стрѣлъі съ чемеремъ. 2. стб. вънимай любодѣици, медъ бо каплетъ отъ устъ ее", а послѣжде желчи и чемери горче .....).

Не ми задавай ядове,
Ядове пусти чемери.
(Народ. пѣсень).

чѐмеренъ, -рна, -рно, тѐжъкъ, лòшъ, проклѐтъ. *Чемерно робство* (стб. чемерьнъ. *Пр.* ст. б. чемернааго врѣда.....)

чемерѝка(чемерѝца), раст. *Veratrum album*; чимерѝга, чумерѝга (ст. б. чемерица. *Пр.*: чемерично вино).

Ще ти туря сѣно чемерика,
День да ядешъ, два дни
да болѣешъ.
(Народ. пѣсень)

чемшѝръ (тур. чимшѝръ), растение зеленѝка, зѝмзеленъ; рус. самшит. *Дивъ чемширъ.* 2. направенъ отъ чемширъ. *Чемширъ сарай. Чемширъ порти.*

ченгѐлъ (тур.), кука, подвижна кука, на която се окача нѣщо. *Съ ченгелъ да го теглишъ, нѣма да дойде.*

ченé (тур.), челюсть, вѝлица. *Страшно ченѐ е. Ченѐтата му много работятъ*, много приказва.

ченѝца, раст. пшенѝца.

чѐпъ,—ове, 1. грездѣй, рус. кра̀нъ, гво́здь. *Чепъ на бъ̀ка.* 2. желѣзни пръчки, заврѣни въ двата края на тепавично вълмо́, за да се върти то на тѣхъ. 3. дрѣновъ клинъ въ долната часть на грънчарско колело, на което то се върти. 4. клонъ на дърво; вѣйка, гра̀нъ, гра̀нка, сѫчка, стъ̀ркъ. 5. на дърво дънеръ отъ клонъ, вѫзелъ на дърво; чво̀ръ, чѐкоръ, чѐпоръ, чла̀нъ, тур. буда̀къ (стб. чьпръ; чепуриіе)

чепора̀тъ, -а̀, -о (ст. б. чепуратъ. *Пр.* 1. стб. кольць чепуратъ. 2. стб. жьзлиіето чепурато).

чѐпаница, игра ржченѝца, по́садне, по́садникъ, по́сѣдникъ, по́сѣдня, по̀сеница, прѣскума, пѣша́чка; рус. пляска въ присядку.

чѐпла, безче́стница, бессрамница, разтура, смàхната, завѣяна жена, мома. *Чѐпло проклета!*

чепа̀тя, -ишъ, чѐпя, чѐкна.

чепа̀тъ, -а, -о, що има много чѐпове, що е като чепъ; четалестъ, чворовѝтъ. *Да нѣма нѣщо чепато и рогато.*

чепѝци, особени гиздави обувки, рус. штиблѐты. *Лъскави чепѝци на спукани петѝ.*

чѐпка, 1. кичуръ грозде; гро̀здъ, гроздà̀къ, пъшка, тур. салкъмъ; 2. оронена гроздова пъшка, чѐлка, релюшка.

чѐпкамъ, -ане, 1. човъркамъ, чо́пля, бъркамъ, ха́ламъ; 2. че́ша, разчѐсвамъ, разчѐпквамъ. *Чепкамъ вълна.* 3. дърпамъ, кѫсамъ. 4. кълва́, клюва, клюцамъ, кълкамъ.

че́пкало, справа за чепкане, за чесане вълна.

чепкѐнъ (тур.), горна дебела дреха безъ ржкави за по кѫра; чопкѐнъ, ямурлукъ, япанджàкъ, са́кма, сукарда.

че́рвей, чѐрвъ, червякъ, цръвъ, цръвей. *Наяде го червеятъ,* накърни му се работата (ст. б. чръвь и чръвий. *Пр.* 1. ст. б. акъі чрьвь въ дрѣвѣ, тако же мужеи погубитъ жена злодѣицеи..... 2. ст. б. вьсеи плъти іего чрьвьми изѣдаіему.....) 3. ст. б. чръвий же и себе свилу точитъ....).

чѐрвейче, *ум.* отъ *чѐрвеи.*

червѝвъ, -а, -о, 1. що има много червеи; червясълъ. *Червиво сирене. Червиво месо.* 2. поврѣденъ, разваленъ, изяденъ отъ червеи. *Червива ябълка. Червиво дърво. Червивъ съпари,* който има много пари, гѫбавъ съ пари (стб. чръвивъ).

червото́чина (червоядина), дупчица на дърво или на друго нѣщо отъ червякъ; рус. червото́чина, мо́лица.

чѐрвякъ, чѐрвей, чѐрвъ, чръвъ. *Червякъ му яде сърдцето,* има нѣщо, та го мъчи. *Дъждовенъ червякъ,* глистъ, дъждовецъ (ст. б. чръвіакъ. *Пр.* ст. б. живущаа на ней іако чръвіакьі....)

червясвамъ, -ане, ставамъ червивъ, добивамъ червеи, напълвамъ се съ червеи.

черве́нъ, -а, -о, що има цвѣтъ като на кръвьта. *Червенъ като ракъ. Червенъ като божуръ.* (стб. чръвенъ и чръвліенъ. *Пр.* 1. ст. б. шипькъ чръвенъ. 2. ст. б. чръвеньі лукъ. 3. ст. б. чръвліеноіе море).

червѐнъ вѣтъръ, болесть червѐнка съ 2-то значение.

червенда́къ, 1. човѣкъ съ червено лице; 2. круша червенà̀къ. *Лесно е баби да яде гнили круши, да видимъ, какъ ще яде червендаци.*

червенда́лестъ, -а, -о, що

има червено лице, червендàкъ, божурестъ.

червéне (отъ гл. *червя*)

червенúкавъ, -а, -о, който бие малко на червено.

червенинà, качество на червенъ цвѣтъ, рус. румяность.

червѐнка, 1. болесть шàрка; 2. болесть червенъ вѣтъръ; рупелъ, урбалецъ, устрѣлъ, рус. рóжа; 3. единъ видъ пшенúца; казълджà. 4. гжба печурка, гюбреница, червенушка.

червенуша. Казва се на галено за болести въ баене: *Червенуша, дебелуша, да станешъ да идешъ въ диви гори! (въ пусти гори Тилилейски!).*

червенѣя се, показвамъ се, виждамъ се червенъ. *Нѣщо се червенѣе на върха.* (ст. б. чръвліенѣти сеⁿ, -нѣіж сеⁿ).

червúло, червена мась, боя или пудра, съ която си мажатъ лицето да стои червено (ст. б. чръвило).

червя, -ѝшъ, 1. намазвамъ, натърквамъ съ червило; червúсвамъ. 2. нажежавамъ нѣщо да стане червено, свѣтло; зачервявамъ (ст. б. чръвити, -вліж. *Пр.* 1. стб. земліа чръвліаше се.... 2. ст. б. студь чръвить крьвию....)

Сúлни огньове кладѣха,
Черни вериги червѣха,
И ги на Станка качеха.
(Народ. пѣсень)

червúшъ (тур.), прѣтопена лой отъ кокали и отъ мозъка въ тѣхъ.

червó, дълга месната, ципеста тржба у животни. *Изтекли му червата.* (ст. б. чрѣво; р. весе и -ва. *Пр.* 1. стб. дебело чрѣво. 2. ст. б. осветити ми душю и тѣло, умъ и сердце, чревеса и утробъі.... 3. стб. хлѣба не имать, чимь чрѣво насъітити.....).

червулúна, лошъ, тъпъкъ и слабъ пашкулъ, кожурецъ.

чѐрга, 1. дебела тъкань за постилане или завиване съ нея; постúлка, завúвка, килúмъ. *Постели чѐргата!* 2. чадъръ, шàтъръ, палàтка. *Дошли чергàри и опнали чѐргитѣ си.* 3. рóдъ, сóй, колѣно, влакá, пàсмúна. *Отъ една черга сж.* — *„Простирай се споредъ чергата си“* (пословица), харчй споредъ кесията си, колко ти ржка стига (ст. б. чръга; тур. чѐрга. *Пр.* ст. б. іединъ отъ чрьгъ іего (цара...)

чергàрь (чергàринъ), който нѣма постоянно жилúще, а се мѣсти отъ мѣсто на мѣсто и живѣе подъ черги, подъ шатри; шатóрникъ, катунъ. *Дошли чергари.*

чергàрски, -а, -о, 1. *прил.* отъ чергàринъ; 2. (*нар.*) като чергàри; катунски.

чергúло, обржчи на колà за покривъ; покривàло на колà; ковèрка, кочúя. *Колà съ чергило.*

чердà, стадо говеда; чардà, чръдà

вж. *чръда, учръдя*

чердàкъ (тур. *чардàкъ*), прустъ, трѣмъ, òдъръ, òтводъ, потóнъ, дивàнъ

Книга пише молла паша,
Че я праща хайдутъ Велку,
Че я взема хайдутъ Белко,
Че си сѣда на пармаци.
(Народ. пѣсень)

черджѐ, *ум.* отъ *чѐрга.*

чѐренъ, -рна, -рно, 1. що има много тъменъ цвѣтъ, противенъ на бѣлия; 2. що е почернѣлъ, потъмнѣлъ. *Станалъ черенъ като въглень, като катранъ, като циганинъ,* 3. мжченъ, тежъкъ, труденъ. *Черно робство.* 4. лошъ, зълъ. *Черна чума* (ст. б. чрънъ. *Пр.* ст. б. облѣче сеⁿ въ черньі ризьі....).

чѐренъ (чáренъ), горната часть на огнище; ве-

ригало. *Черъ калугеръ плеци пече?* Гат.— Чàренъ-
Изпоплѣниха мила Мария,
Що я държали за три години
Лѣтѣ на слънце зимѣ на чаренъ,
Дуръ я сториха катунъ Егюпка.
(Народ. пѣсень).

Чѐрньо, м. соб. име.

чернѝкъ, ла́дия, гр. ва̀рка, тур. кайкъ.

чернѝлка, 1. нѣщо много черно, като сажди и др.; 2. житни зърна, повредени докато сѫ още на класа, въ които има черенъ прахъ, намѣсто брашно; главня, главнѝца. 3. болесть по лозята, отъ която почернява дъното на кичура, та пада гроздето; сѝпка.

чернѝлникъ, лошъ човѣкъ, който почерня нѣкого; лошотнѝкъ, пàкостникъ. *Гиди чернилнико!*

чернѝло, 1. нѣщо твърдѣ черно; чернотà. *Черно чернѝло.* 2. чернѝлникъ. 3. чéренъ, тéжъкъ, лошъ животъ. *Пусто мое чернѝло!* (ст. б. чрънило,—мастило, чернило. *Пр.* стб. принеси ми харътию и чърнило....).

чернѝна, качество на черния; чернотà (ст. б. чрънина).

чернѝца, 1. дърво дудъ, муренка, агодница, бобо̀лница; 2. въ мн. число: плодътъ на това дърво; дуди, дудули, мури, муренки, бобонки, скандали (ст. б. чрънница. *Пр.* стб. чрънице листие; 2. ст. б. отъ чрънице кору растри.....).

чернѝчевъ, -а, -о, *прил.* отъ чернѝца. *Черничева шума.*

чернозѐмъ, черна и торна земя, пръстъ; тур. каратопрàкъ.

чернотà, 1. качество на черния; чернѝна, 2. нѣщо твърдѣ черно; чернѝло (стб. чрънота).

чернѣя, -ѣшъ, трая, мъл-

ча и се мѫча за нѣщо; тъмнѣя, копнѣя. *Трай душо, чернѣй кожо.*
Чернѣй, горо, чернѣй, сестро,
Двама да чернѣемъ
Ти за твойтѣ листи, горо,
Азъ за първо либе!
(Народ. пѣсень)

чѐрня,-ишъ, 1. правя черно; зачéрнямъ, почѐрнямъ. 2. срамя, безчéстя (ст. б. чрънити се^{н}, -нѝм се^{н}).

чéренъ, кокалена, рогова дръжка на ножъ и др. п.; чиренъ, црѣнъ. *Дѣдо Трено безъ черено, баба Трена безъ врѣтено.* (ст. б. чрѣнъ и черѣнъ).

чéрепъ, 1. парче отъ счупенъ сѫдъ; 2. сѫдове отъ глина: грънци, паници, делви, и други такива; 3. счупенъ щърбъ сѫдъ; шутаръ. *Присѣлъ се жумникъ на черепъ.* 4. глиненъ сѫдъ за садене въ него цвѣтя; саксѝя. 5. коститѣ на главата у човѣкъ или животно. *Намѣрилъ човѣшки черепъ.* (ст. б. чрѣпъ; чрѣпина. *Пр.* стб. черепъ глави).

чéрепна, глиненъ сѫдъ за печене хлѣбъ въ него; пóдница, пóнца.

чѐрепнѝкъ, 1. праздникъ Еремия; така го наричатъ, защото него день правятъ черепнитѣ, за да се не чупятъ. 2. пръстенъ врѣшникъ.

чересло́, зелената черупка на орѣхъ; шлюпка, лупѐнка, корубка, орѣшинка, трѐсло, чрѣсло.
но: вж. *черясло*

черѐша, дърво *Prunus avium* и неговиятъ плодъ; рус. черéшня (ст. б. чрѣшьнiа).
Череша си родъ родила
Отъ родъ се потрошила.
(Народ. пѣсень)
Дива череша. Ока вълна — ока череши.

черешàрь,-рка, който продава череши. *Извадилъ си ризата като черешарь.*

черешáрче, м а л ъ к ъ,

младъ черешарь.

чѐркова (или църква), ограда, дѣто християни се събиратъ, та се молятъ Богу и извършватъ трѣби; чѐркова *Черква гради, градъ съсипва. Народътъ въ черква, попътъ въ механата.* Или пъкъ: *Ходилъ на църква. Нимѣрилъ църква да се кръсти.* (ст. б. *и. п.* цръкѣі. *р. п.* цръкъве).

черквѝнски, -а, -о (църквѝнски). черковенъ, църковенъ.

Тегли право на лѣпий монастиръ,
Та застана на църквинска врата.
(Народ. пѣсен)

Още кралътъ отъ църква не излѣзълъ,
Погубѝха го на църквински трѣмъ.
(Народ. пѣсень)

черкóвенъ, -вна, -вно, що е на (за, отъ) църква; черквѝнски.

черкувамъ се, -ане, ходя въ църква; черкувамъ се.

чѐрпа, -ипъ, вадя, изважвадамъ вода съ сждъ; гребá, налѝвамъ. *Черпа вода отъ кладенецъ* (ст. б. чръпати, -плiж).

черпàлникъ, сждъ за черпене съ него вода, черпàло, кипчàгъ, кипчѐ (ст. б. чръпалникъ).

черпàло, черпàлникъ. *Кладенче безъ черпало.* (ст. б. чръпало).

чѐрпане (отъ гл. *чѐрпа*), гребенс, вадене вода.

чѐрпя, -ипъ, 1. каня нѣкого съ питие, поднасямъ вино, ракия. *Иванъ черпи, Иванъ пие.* 2. въ кръчма: плащамъ за изпитото отъ други. *Който взима пари, той черпи.*

чѐрпене (отъ гл. *черпя*), поднасяне нѣкому да пие или да яде.

черпня, черпене, почерпнякъ, кръчма. *Далъ имъ за черпня,* да се почерпятъ.

чертá, рѣзка, лѝния, чизѝя, чипàрка, спàрта; рус. чертà (ст. б. чрѣта,

чрѣта, черта. *Пр.* ст. б. едину черту измѣнихy.....).

чертáние (стб. чрътаниіе), чертàя, -ешъ, тегля, правя на нѣщо черта (ст. б. чрътàти, -аіж. *Пр.* раломъ чрътаху землю...)

чертѐжъ, нѣщо начертано.

чертóжникъ, който чертае.

черупка, чѣрда, костена кора на плодъ, на животно; корубка, лупѐшка; рус. луска. луща, лущѝна, скорлупа, рáковина. *Черупки отъ орѣхи, отъ ябълки, отъ миди и охлови.*

чѐрчевѐ (тур.), околовръстна дървена направа на нѣщо, обикновено на прозорецъ, врата, картина, на които стъклата се поставятъ и прикрѣпятъ въ него; кржникъ, кржница, кàса; рус. рàмка, рàма, окòнница, окóнчина, верея.

чрѣсло, црѣсло), 1. дебело желѣзо, съ което чукатъ соль; тлъчнáкъ тлъчакъ, тлъчникъ, тлъчóкъ, клъчнàкъ; рус. желѣзый пестъ. 2. ножъ на плугъ, съ който се оре, цѣпи цѣлина; рѣзъ, чертало; рус. чѐресло́, рѣзàкъ, сошнѝкъ.-*Мѣнилигла за черясло.*

но: вж. *чересло́*

чесàло, 1. уредъ за чесане коне; рус. скребни́ца. 2. особенъ гребенъ за разчесване ленъ, вълна; чешалка, чешало, рус. чесàлка, мыкалка, мыканица (стб. чесало).

чéсане (отъ гл. *чѐша, чѐша се*; ст. б. чесаниіе отъ гл. чесати, -шж).

чéсаница, чесане (ст. б. чесаница).

вж. *чѐша, -ешъ.*

чѐсна, -ешъ, 1. кжсамъ надлъжъ или наширъ; дерà, цѣпя. 2. нѣщо скачено или сраснало отдѣлямъ. *Чесна лукъ,*

чесно́въ, -а, -о, направенъ отъ чѐсънъ (ст. б. чесноватъ).

чеснѐ, отдѣлно кѫсче чесновъ лукъ; чѐсънъ, чешлянъ, скилйда, скалуда. *Отчеснахъ едно чесне лукъ.*

вж. *чѐснѫ*

чѐстъ, -а, -о, нерѣдькъ, гѫстъ, набитъ, плътенъ; рус. ча́стый, густой. *Честа гора. Често млѣко. Честа тръница нѫма нѣма. Честа гора сѣчь нѣма.* (стб. че[к]стъ. *Пр.* 1. че[к]ста мьгла. 2. че[к]сто пожѣщениѥ. 3. че[к]стѣими молитвами).

чѐсто, нар., не слѣдъ много врѣме, не нарѣдко; чѐстомъ, чѐстижъ. *Често дохожда.* (стб. че[к]сто. *Пр.* ст. б. олово гинетъ часто развариаемо....)

чѐстижъ, нар., често пѫти; чѐсто, чѐстомъ. *Сториль го негов човѣкъ*

Мари моме, мѫжка моме,
Що ме честижъ погледувашъ,
Единъжъ мене и двашъ конче?
(Народ. пѣсень)

чѐстина, 1. решето съ гѫсти малки дупчици за отсѣване брашно, жито; прѐтокъ. 2. рѣдко решето за прѣсѣване жито; тресѣнка, дармо́нъ. (ст. б. че[к]стина, — гѫсталакъ, хрусталакъ, шумакъ).

чѐстичко, нар. смок. отъ *чѐсто*; рус. частѐнько.

чѐстомъ, нар. често, честижъ. *Баща ми честомъ думаше.*

честорѐдъ, -а, -о, що има чести, гѫсти редове.

честота́, гѫстота̀ (ст. б. че[к]стота, че[к]стость).

честя, -ѭшъ, 1. ходя нѣйдѣ често; рус. частѝть. *Дѣто те мразятъ не ходи; дѣто те обичатъ не чести.* 2. върша нѣщо често; рус. частѝть. *Пѣтлитъ честятъ,* пѣятъ често. *Която стовна чести на вода, ско-*

че[к]стити, -штѫ. *Пр.* 1. ст. б. ластовица часте[к]щи пѣсни..... 2. ст. б. птица частащи пѣснь.. 3. ст. б. въ пръкъвь че[к]стимь....).

чѐсть, 1. по́чить, почитане; рус. честь, по́честь, по́четъ, почтѐніе. *Правя му честь. Отдавамъ честь. Честьта е поскѫпа отъ паритѣ. Срамътъ е чужда честь.*

Честь да чинимъ на дѣвери
Ощъ повеке на братя ти.
(Народ. пѣсень)

2. добъръ случай, добра дѣлба, добра срѣща; благополучие, благо̀тба, щастие. тур. късме́тъ. рус. счастіе, благополучіе, судьба. *Добра честь. Зла честь,* злополучие; несчастіе. 3. добросъвѣстность, правда, правина́, добродушие. *Честенъ работникъ,* добросъвѣстенъ. *Не е чѐстно,* не е справедливо, не е право. (ст. б. чьсть).

чѐствувамъ, почѝтамъ, тача (ст. б. чьствовати, -вуѭ)

чѐствувàние, почитание (ст. б. чьствованиѥ).

чѐстенъ, -тна, -тно, 1. който върши нѣщо добросъвѣстно, право. *Подобрѣ честна сиромашия, а не безчестно богатство.* 2. що е за почитъ, когото почитаме. *Честно дърво, честенъ кръстъ,* кръстътъ, на който билъ разпнатъ Исусъ Христосъ. (ст. б. чьстьнъ).

Той си седи на честни трапези,
Та си пие вино и ракия.
(Народ. пѣсень)

честѝтъ, -а, -о, 1. който има добра честь, късме́тъ; благатки, благатъ, щастливъ. *Честитъ човѣкъ. Честити дѣца. Царю честити!* 2. що донася честь, късме́тъ, отъ когото виждаме облага, добрина; благополученъ, щастливъ. *Честитъ день. Честита година.* (ст. б. че[к]с-

тить *Пр.* 1. стб. честита порѣта .. 2. стб. сильна господина и честита...).

честѝто, день, праздникъ, въ който посрѣщаме гости. *Имаме честито*, имаме праздникъ, та посрѣщаме. *Ходя по честито.*

честѝтникъ,- ица, който е отишелъ нѣйдѣ на честито; гѫстенинъ. рус. гость, поздравѝтель, посѣтѝтель.

честитя,-ишъ, отъ честитявамъ (ст. б. честити, -штж. *Пр.* ст. б. празникъі божиіа чьстити..)

честитявамъ, -ане, ходя нѣкому на честито, казвамъ нѣкому за нѣщо: *да ти е честито!* рус. поздравлять съ чѣмъ.

чѐсънъ, 1. раст. чесновъ лукъ, бѣлъ лукъ; рус. чеснóкъ. 2. чеснѐ, скилѝда отъ чесънъ. *Дивъ чесънъ. Чесънъ ялъ. На чесънъ мирише.* (ст. б. чеснъкъ, чесньць, чесновитъкъ, чесновитьць, чесънолукъ *Пр.* 1. стб. чесновитъка лука желаху..... 2. ст. б. червленый лукъ и чеснóвитокъ.... 3. ст. б. въ чрьвенъ лукъ и въ чесновитець и въ трьние..)

вж. чеснóвъ, чеснѐ.

чѐтъ, брой, прѣброяване. *Нѣма четъ*, не може да се прѣброи. *Безчетъ*, безбройно.

вж. *четà, -ешъ.*

чéта, 1. дружѝна, тур. билюкъ, тайфà, рус. отрядъ, шàйка, пàртія, ватáга. 2. лѝка, прилѝка, спрòтѝва, èшъ, екрàнъ; рус. пáра, чè. *Нѣма чета*, нѣма другъ като него, нѣма подобенъ на себе си. 3. двóй; тур. чѝфтъ, рус. пàра. *Три чети младенци се вѣнчаха.* (ст. б. чета. *Пр.* 1. стб. нь и аньгельскъ четь не бѣаше праздно мѣсто.... 2. ст. б. въ шюихъ четахъ грѣшникъ обрѣсти сѧ.... 3. ст. б. иже кумьбанпею съ-

грѣшаей, си рѣчь събирае чету на цара...).

чéтникъ, 1. човѣкъ отъ чѐта, отъ дружина; 2. коледàрь, който казва бързо четмото.

четà, -èшъ, 1. прочѝтамъ; 2. броя, прѣброявамъ; 3. мѝсля, счѝтамъ, смѣтамъ. *Не вижда да чете. Четемъ се на пръсти....* (стб. чисти, чьтж, чьтеше; но *мн. п. гл.* чигати, -аіж, аіеши).

Стояне, млада войводо,
Ние те войвода четѣхме,
Кума те човѣкъ не чете,
Затуй ти вино не даде.
(Народ. пѣсень)

чѐтенъ, -а, -о (стр. прич. отъ гл. *четà*: ст. б. чьтѐнъ).

чѐтене (стб. чьтениіе. *Пр.* стб. чьтениіе книжно).

четѐцъ, който чете.

чѐтивò, четене книга; четмó, четвó.

вж. *чѐтъ*

четѝна, изправени, остри и дебели влакна по гърба на свиня или други животни; чекѝна, рус. щетѝна.

четѝнестъ, -а, -о, що има голѣма или много четѝна; що прилича на четѝна.

чéтка, 1. китчица, направена отъ четина за мазане съ нея бои, за изтърсване, за изчистване дрехи; фурчà; рус. щéтка, кѝсть. 2. грéбенъ, чесáло, чесàлка за разчесване нѣщо.

четвóренъ, -рна, -рно, 1. що е четири пѫти повече, що е четири ката. *Ще му го плати тройно и четворно.* 2. що има четири еднакви части. *Четворни колѝ*, съ четири колелета, съ четири коня, вола; четвóрка, четвóрткóла. *Четворно платно*, съ четири подножия, съ два чифта нищелки, съ двойна основа.

четвóрица, четирма души. *Ега го понесатъ четворица кѫдѣ цѫрква.* (ст. б. четверица, че-

творица).

чѐтвъртъ, четвъртѝна, тур. чорѐкъ *Четвъртъ кило халва—цѣло угощение.* (ст. б. четвръть. *Пр.* 1. ст. б. четвръть кокошькы... 2. ст. б. даіетъ комуждо по четвръти хлѣба...).

четвъръти, -а, -о (ст. б. четвръть. *Пр.* стб. 1. на третий и четвъртый родъ... 2. ст. б. четвръ-таіа на десе"те нощь...)

четвъртѝна, четвъртата часть отъ нѣщо цѣло. (ст. б. четвръ-тина).

четвъртѝтъ, -а, -о, що е надлъжъ и на ширъ еднáкво голѣмъ, крстáтъ. *Четвъртито мѣсто. Той е четвъртитъ,* колкото високъ, толкозъ и дебелъ, широ́къ.

четвъртъкъ, четвъртиятъ день на седмицата; рус. четвѐргъ, четвертóкъ. *Велики четвъртъкъ,* четвъртъкътъ прѣзъ Страстната седмица. (стб. четвръть-къ, четвръгъ. *Пр.* ст. б. великый четвръть-къ).

четворя, -иш, 1. впрѣгамъ четири вола, бивола, въ една кола. 2. За очи: *очитѣ ми четворятъ,* вчетвориха ми се, прѣмрѣжиха ми се отъ слънцето, та не мога да виждамъ ясно.

вж. *чѐтири*

чѐтири, числ. три и едно. *Отваряй си очитѣ на четири,* внимавай, гледай си работата добрѣ. *Играятъ ѝ очитѣ на четири. Гледа на четири страни. Четири гърка, пет капитана.* (ст. б. четъ-ріиіе *Пр.* 1. ст. б. четъ-ріре царе. 2. ст. б. четъ-ріре мѣсе"ци сѫтъ...).

четѝридесеть, 1. четири пѫти по десеть; 2. поменуване умрѣлъ на четиридесетия день отъ смъртьта му. *Носимъ четиридесеть на умрѣлия.* (ст. б. четъ-ридесе"ть; четъ-ъредесе"ть).

четиринàдесеть, десеть и четири. (ст. б. четъ-ринадесе"ть; четъ-ърена-десе"ть).

чѐтиристотинъ, четири пѫти по сто.

четѝрма. Казва се само за мѫже: четири души, четвóрица.

вж. *четвóренъ*

четмѝ, 1. четивó. 2. коледа-рска благословия, която четникътъ из-казва много бързо.

вж. *четà, -ешъ*

чѐхъ, човѣкъ отъ славян-ското племе *чѣхи;* бохѐмецъ (ст. б. чехъ).

чѐхълъ (мн. ч. чѐхли), обув-ка, на която задната часть не е издигната като на хлапàръ; рус. туфелъ. *Жълти чехли на боси крака.* (стб. чохлъ; рус. чѐхолъ,—калъфъ).

чехлàрь, -рка, който шие или продава чехли.

чѣша, -ешъ, 1. дръгна, тър-камъ, дѣто сърби; рус. чесàть. *Чеша конь,* ти-

мàря. 2. оправямъ коса̀, брада̀ съ гребенъ; рѣша. 3. нѣщо спласт-ено направямъ да бухне, да се оправи; чѣпкамъ, разчѣсвамъ, влà-ча. 4. чистя, дръгна ленъ или друго нѣщо; чѣпкамъ. *Чеше се като крастава коза (като крава о плстъ. Чешешъ ме. дѣто не ме сърби.* (ст. б. чесати, чешѫ, чешеши. *Пр.* 1. ст. б. чешѫ власьі. 2. ст. б. чешетъ струпъ).

чешàлка, чесàлка

чешàло, чесàло

чѐшелъ, 1. грѣбенъ. *Който има брада, има и чешелъ.* 2. чесáло, чесàлка, чешàлка, чѐтка. (ст. б. чеслъ).

чѣшене (отъ гл. *чѣша, чѣша се*), чесане.

вж. *чесáло, чѣсане*

чешѝри (тур. чекшири), по-потури, бѣ ч в и; рус. брюки, штаньі.

чешѝтъ (тур.), видъ, сортъ. *Разни чешити,* разни

видове. *Чешитъ стока.*

чешмà (тур.), зидарска, желѣзна или дървена направа съ чучуръ, прѣзъ който тече вода; рус. фонтàнъ, истóчникъ.

чѝренъ, черенъ, црѣнъ, тренъ, дръжка; рус. чѐренъ.

вж. *чéренъ*

чѝрешъ (тур.), обущарско лѣпило; клѐй, нишестѐ скробѣла, скробъ, керосѝя; рус. крахмáлъ, крухмáлъ, скорбѝло, клéйстеръ.

чѝтенъ, -а, о, направенъ отъ *читъ*.

Читъ (тур.). платъ, нашаренъ чрѣзъ печатане; басмà, рус. выбóйка, набóйка, сѝтецъ, набивнàя матерія).

вж. правило № 14, изкл.

чифтѐ (тур.), 1. пушка съ двѣ цѣви; 2. *пр. неизм.* чифтъ, двóенъ. *Чифте пищови.*

чифтелѝя (тур.), *пр. неизм.*, двóенъ; чифтъ, чифте. *Чифтелия пищовъ.*

члѐнъ, -ове, самостоятелна съставна часть отъ нѣщо цѣло; стàвъ, стáва (ст. б. членъ, члѣнъ, членъ. *Пр.* 1. ст. б. поболить члановьі... 2. стб. съвеⁿза жилами простирати сеⁿ удомъ по чьлѣномъ...).

човѣкъ, 1. разумно словесно сѫщество съ свободна воля. *Човѣкъ се учи докато умре. Самъ човѣкъ и въ рай не може да живѣе. Врѣме човѣка краси, врѣме човѣка грози. Лъкътъ брада, недя човѣкъ.* 2. мѫжъ, съпругъ, стопàнинъ. *Тя му рекла: не бѣгамъ вече, ти ми си вече човѣкъ. Моятъ човѣкъ още не е дошелъ.* 3. душá, особа. *Кой човѣкъ не иска това?* 4. достóенъ, добъръ човѣкъ. *Нѣма да стане човѣкъ*, нѣма да стане добъръ. *Не е човѣкъ*, лошъ е, опакъ е. (стб. чловѣкъ).

човѣколюбие (стб. чловѣколюбиіе).

човѣчески, -а, -о, 1. човѣшки (ст. б. чловѣчьскъ)

човѣчество, свойство, достойнство на човѣка, човѣщинá. 2. всички хора, цѣлиятъ човѣшки родъ. *Цѣлото човѣчество ще му бѫде благодарно.* (ст. б. чловѣчьство).

човѣчà, -ѝшъ, правя нѣкого да стане човѣкъ; вчовѣча, вчовѣчàвамъ, вдюдявамъ.

човѣшки, -а, -о, 1. що е на (за, отъ) човѣкъ; 2. що е свойственъ на човѣка, на човѣщитѣ; що е приличенъ за човѣка, за човѣщитѣ. *Човѣшка ржка. Човѣшко теглило край нѣма. Човѣшко око насита нѣма.*

човѣщинà, човѣчество. *Показа си човѣщината. Човѣщината не е далечъ отъ магарещината*

чревоугóдие (рус), угаждане въ ядене и пиене. (ст. б. чрѣвоугодиіе).

чревоугодникъ, който си угождава въ ядене и пиене. (ст. б. чрѣвоугодьникъ).

вж. *чревó*

чрѣдà, 1. редъ, редуване; рус. черéдъ, чередá. *Работитъ се вършатъ съ чрѣдà.* 2. стадо говеда; чардá, чърдá, чердà, чередà. (стб. чрѣда. *Пр.* стб. врѣме чрѣдьі).

чрѣденъ, -дна, -дно, този, на когото е реда; рус. черéдной, очередной. *Попътъ е чрѣденъ*, гр. ефимерий. (ст. б. чрѣдьнъ).

чрѣдникъ, чрѣденъ попъ, гр. ефимерий. (стб. чрѣдьникъ).

вж. *учрѣдя, учрѣждѐние*

чрѣзъ (прѣдлогъ), посрѣдством., прѣзъ, прѣко, кръзъ, крозъ, рус. черезъ. *Чрѣзъ кого?* (ст.б.

чрѣзъ, чрѣсъ. *Пр.* 1. ст. б. чрѣзъ законъ сѣдъ на столѣ...).

чрѣзмѣрно (рус.), извънмѣрно; рус. чрѣзмѣрно.

чрѣзвичàйно (рус.), извънредно, извънмѣрно; рус. чрѣзвичайно.

чрѣсло, 1. зелена черупка на орѣхъ; чересло́, корубка, лупѐшка, орѣшѝнка. 2. дебело желѣзо, съ което чукатъ соль; черясло, тлъчнакъ, тлъчникъ.

вж. *чересло́* и *черясло.*

чрѣсла (арх.) хълбоци на човѣшко тѣло; рус. чре́сло. (стб. чрѣсла. *Пр.* 1. ст. б. въ чрѣсла прѣпоіасана.... 2. ст. б. поіасъ о чреслѣхъ своихъ....).

чувствень, -а, -о (ст. б. чувьствьнъ).

чумбе́ръ (тур. чембѐръ), забрàдка, шамѝя.

чуденъ, -дна, -дно, що има нѣкаква особеность, та докарва чудене, дивене; чудàтъ, чудновàтъ, чудòвенъ, дйвенъ. *Чуденъ човѣкъ. Израсло чудно дърво.* (ст. б. чудьнъ).

чудене (отъ гл. *чудя се*), дивене.

чудесà (мн. ч. отъ *чудо*).

чудèсенъ, -сна, -сно, чуденъ, чудновàтъ. *Чудесно дѣте се роди.* (стб. чудесьнъ).

чудесѝя, чудо, чудба.

чужденèцъ, -нкà, човѣкъ отъ чужда страна, не нашенецъ, страненъ човѣкъ; чуждинàкъ, чуждѝнъ, тур. ябанджѝя, рус. чужезѐмецъ, чуждестрàнецъ, инострàнецъ, чужóй, чужáкъ. (ст. б. чуждинъ, чуждиньць, чуждоземльць).

чурулéй. Въ гатанка за колà, волóве и колàрь: *Четири гангала, два тумпалá и единъ чурулей?*

Ш.

шаренъ, -а, -о прил., 1. що не е навсѣкѫдѣ съ еднакъвъ цвѣтъ, боя; пъстъръ. *Всичко си има Радка, току си нѣма шарена забрàдка.* 2. вапсанъ, боядисанъ, обагренъ съ разни бои. цвѣтове. *Имала баба шарено агне.* 3. що не е навсѣкѫдѣ еднакъвъ; смѣсенъ, размѣсенъ. *Шарено хоро,* смѣсено хоро отъ стари и млади, мѫже и жени, що играятъ въ понедѣлникъ слѣдъ сватба. *Шарена гайда писана, съ мànиста пизана.*

шаренѝло, 1. нѣщо, съ което шарятъ; шарѝлка, шарѝло. 2. мѣсто, нашарено съ шарки.

шаренинà, шаренѝя, шàръ, пъстринà, пъстротá.

шаренѝя, 1. шаренинà. 2. шàрка, шарѝлка, шарѝло, шàръ, пъетрила. *Съ шаренѝи,* на шарове

швèлка, кокоша въшка; кокошѝна, кокошѝнекъ, кокошѝнецъ.

шебèкъ (тур.), единъ видъ майнуна.

шебóй (тур. шибóй), градинско цвѣте *Matthiola annua;* рус. левкóй. *Жълтъ шебой. Китесъ (пъленъ) шебой.*

шéвъ, -ове (шѝвъ), 1. шѝене, *Шевътъ му не струва.* 2. начинъ за шиене. *Шевъ задъ игла.* 3. отдѣленъ редъ зашито нѣщо. *Разпра се шевътъ.* 4. шивàчество. *Работата му е шевъ.* (стб. шьвъ. *Пр.* ст. б. ризнѣі лй шевъ дѣлаіеши.....).

шевé, шаренъ шевъ; шивé.

Ризата да ми опере,
Съ шевета да я напише.
(Народ. пѣсень)

шегá, игрá, глумà, хлèзна; рус. шутка, забáва. *На шега,* на игра, не наистина. *Бия си шега съ нѣкого,* шегувамъ се, подигравамъ се съ него, глумя се. *Това не е шега,* не е играчка, не е лесна работа. *Съ огънь шега не бива. Отъ шега не разбира.*

(ст. б. шѣга *Пр.* 1. ст. б. въ шегахъ и пиіаньствиихъ... 2 стб. свѣтъііа книгы слъішаще смѣіахомъ сѣ, шегы дѣюще утущимъ іа ....).

шегаджія, -йка, който обича да прави шеги; шегобія, шегобиец; рус. шутникъ, погудало.

шегобиец, -йка, шегаджія,-йка. *Шегобийка жена заманъ на вратата.*

шеговитъ, -а, -о, който обича да се шегува. (ст. б. шѣгавъ. *Пр.* ст. б. мужь шегавъ іазъікомъ впадеть въ ила...).

шеговица, шегаджійка.

шегувамъ се, -ане, правя шеги, бия си шега съ нѣкого, играя си, глумя се, подигравамъ се съ него, не казвамъ нѣщо наистина, а само за игра. (ст. б. шѣгати, -гаіж; шѣговати,-гуіж)

шейка (шàйка), 1. гвоздей, пирóнъ, клúнецъ; 2. риба нѣкаква

шейна, направа като кола съ плъзи, намѣсто колела, за возене съ нея нѣщо по снѣгъ и ледъ; шúна, шейнúя,шийнúя, сàни, сàнки, рус. сàни.

шейрèтинъ(тур.), дяволъ, дяволúтъ, хùтъръ, лукàвъ.

шекèръ (тур.), зàхарь. зàхаръ; рус. сахаръ. *Съ шекеръ да го хранишъ*, толкова добъръ, милъ.

шекерджія, -йка, (тур.), който продава шекèръ, сладки отъ шекеръ.

шекерлúя(тур.), направенъ съ шекеръ, що има шекеръ; шекèренъ.

Само да си пиеˇкафе шекерлия,
Кафе шекерлия, вода шербетлия.
(Народ. пѣсень)

шекéренъ, -рна, -рно, шекерлúя.

Дѣвойче, море дѣвойче,
Алъ ти е уста медена,
Алъ ти е гърло шекерно,
Алъ ти сѫ зѫби бисерни?
(Народ. пѣсень).

шéмедъ, болесть въртежъ въ главата; шемотà, ùмела. *Хваща ме шемедъ*, залисва ми се главата, зашемедявамъ се, замайвамъ се.

шèмеденъ,-дна,-дно, 1. що има болесть шемедъ; въртòглавъ. *Шемедна овца.* 2. що докарва шемедъ. *Шемедна работа.*
вж. *зàшемедявамъ*

шèпа, шáка, грéбъ, кривáчка, стúска, ржкàтка, хвáтка, шъпа. *Пълна шепа. Шепа леща. Шепа грахъ. Шепа пръсть очи закрива. Едно на ржка, двѣ въ шепа.* (ст. б. шѣпа. *Пр.* стб. показа имъ три шепы...).

шéпна, -ешъ, приказвамъ ниско; шепинямъ, шептя, шъптя, шъпóтя, шушна. *Шепнемъ си*, приказваме си тихичко, шушнеме си.

шепнешкóмъ, съ шепнене

шéпотъ (шепотня), шéпнене, шъпнене, шушнене. *Шепотъ кжща разваля.* (стб. шьпътъ, шьпотъ. *Пр.* ст. б. мене шьпоть имуть.....).

шепотлúвъ, -а, -о (ст. б. шьпътьливъ).

шепóтникъ (ст. б. шьпътьникъ).

шептя,-ùшъ, шèпна, шъпна, шушна (ст. б. шьпътати, -штж, -штени).

шептѐне (ст б. шьпътаниіе).

шербѐтъ (тур.), турско разхладително сладко питие.

шербетлúя (тур.), що е съ шербетъ, направенъ съ шербетъ.

Само да си пие кафе шекерлия,
Кафе шекерлия, вода шербетлия.
(Народ. пѣсень)

шердéнъ (шердѐнка), тур., свинско черво за пълнене; мѣхуръ, бахуръ, дънешникъ, шурденъ.

шéсть, числ., петь и едно. *Шестъ гроша. Дѣто петь, тамъ и шестъ.* (стб. шесть).

шестàкъ, 1. намотана прежда отъ шестна-

десеть глави; пасмо́, повѣсмо́, мотовѝлка, грàнка. *Ако бѣхъ прелъ шестаци, нѣмаше да имамъ мустаци. Да имаше баба мустаци. не би прела шестаци,*

шестдесѐть, числ., на шесть мѣста по десеть; шейсе́ть (ст. б. шесть-десе[т]ть).

шѐстий,-а,-о, числ. поред. отъ шесть; рус. шесто́й (стб. шестъій. *Пр.* шестаго псал'моса....).

шестѝма, шесть души; рус. ше́стеро.

шестна́десеть, десеть и шесть; шестнàйсеть.

шесторѐдъ, -а, -о, що има шесть реда.

Светъ Никола служба служи,
Та̀ калеса вси светии,
Па ги тури у трапези,
У трапези шестореди.
(Народ. пѣсень)

шéствие, хóдене, хòдъ, вървѐне напрѣдване. (ст. б. шьствиіе. *Пр.* стб. путноіе шьствиіе прѣидостѣ...).

шѐствувамъ, -ане, вървя напрѣдъ, напрѣдвамъ. (стб. шьствовати, -вуіѫ).

шѐтамъ, -ане, 1. хóдя, разхóждамъ се. (ст. б. ше[т]тати се[т], -таіѫ се[т]. *Пр.* ст. б. онь умираіеть, а ты шетаіеши....).

Шетатъ мома, талатъ мома
изъ росни ливади,
Лудо ходитъ по нея, съ кавалъ роса биетъ.
(Народ. пѣсень)

2. вóдя, развóждамъ, разкàрвамъ.

Отъ конь слѣзна левента Иована,
Конь си шета ухиленъ, угриженъ.
(Народ. пѣсень)

Шета като сваха безъ дарове. Който шета по двора, той играе на сбора. 3. слугувамъ. *Имашъ ли кой да ти, шета?* 4. върша нѣщо, работа. *Кѫщното шетане край нѣма.*

шéтамъ се, 1. хóдя, разхождамъ се. *Шетамъ се като паунъ.* 2. шѐтвамъ се.

шѐтаница, шѐтане, шѐтба, разхóдка. *Ти ке идешъ на оране: ораница— шетаница.*

шéтаренъ, -рна, -рно, който обича да шета, да работи; пъргавъ, спрѐтнатъ, чевръстъ, тур. чалъшканъ; рус. трудолюбѝвый, дѣятельный, енергѝчнъій. 2. приказлѝвъ, хоратлѝвъ, разговóренъ, засмѣнъ, вѐселъ.

шетàчъ, -чка, който шета, който работи, слугува.

шѐтба, шетане, шетаница, разходка, ходене.

Шетба шета Марко Кралевикъ,
Шетба шета по гора зелена
(Народ. пѣсень)

Шетба шета по всичката земя,
Шетба шета слика да си найде.
(Народ. пѣсень)

шѐтвамъ се, -ане, спущамъ се, затѝрвамъ се, припвамъ.

И си яхна тая Щарка коня
И си шетна низъ поле широко,
И си срѣтна до деветь арапа.
(Народ. пѣсень)

Шетнала ми е Милица
Низъ Дрѣнополска чаршия,
Та бѣло лице продава.
(Народ. пѣсень)

шѐтка. Въ гатанка за совàлка: *Шетнала се шетка низъ трънища рѣдка, срѣщнала я друга: кждѣ, мари луда?*

шетня, шéтане

шилегàрь (шилегàринъ), овчарь, що пасе шилета; шилетáрь. (*Шиле*,—отбито агне, додѣ годиниряса).

По поле пърни аргати,
По планини млади шилегари.
(Народ. пѣсень)

шилетáрь (шилетàринъ), шилегарь.

Тоньо-ле шилетарино,
Тоньо ле яловарино,
Я ми улови овнето,
Овнето шесторогото,
Дѣто ти води стадото.
(Народ. пѣсень)

шишѐ (тур.), стъкленъ сѫдъ съ дълго тѣсно гърло; цъкляика, гарàфа, рус. бутѣлка, графѝнъ. *Грѣцкитѣ моми вино не пиятъ, а съ шишетата по кѫшетата.*

шишѐнце, *ум.* отъ *шишѐ*.

шкембé (тур.), кормѝна, кормушка, желудъкъ, търбухъ, търбушѝна, мѣшѐ, мѣшлѝна, тумбакъ, тулумъ.

шкембелѝя (тур.), шкѐмбестъ.

шкѐмбестъ (тур.), що има голѣмо, издуто шкембѐ; ко́рместъ, тумбестъ.

шлевя, -йшъ, 1. шѝбамъ, врѝскамъ, хлюскамъ. 2. паса много и лакомо. *Кравата шлеви зеленàта трѣва.* 3. крадà, обѝрамъ. *Ошлевихъ сливата.*

шлевѐне (отъ гл. *шлевя*).

шлѐмъ, всенна желѣзна шапка за врѣме на бой. (но: стб. шлѣмъ. *Пр.* ст. б. шлѣмъ съпасенiя.... 2. ст. б. въоржжени шлѣмомъ вѣрьнѣимъ....).

шлѐпъ, -ове, направа, по голѣмитѣ рѣки, подобна на параходъ, но безъ машина; товари се съ стоки и се завързва съ вжже за параходъ, за да я завлѣче, дѣто трѣбва.

шлѣпвамъ, -ане, 1. шамарóсвамъ, 2. шляпамъ, шѝбамъ, врѝскамъ, хлюскамъ.

сжщо: *шлѣпна*

но: шлякамъ, 1. шамарѐвамъ. 2. слѣдя нѣкого, ходя по него скрито, за да го съгледамъ, що прави, та да го хвана.

Салъ мене ли сте шлякали,
Салъ мене ли сте хванали?
(Народ. пѣсень)

Увъртѣлъ се въ село, та шлякa да отвлѣче нѣкоя мома. 3. тайно търся нѣщо.

шупелѝя (тур.), който има *шупѐ* (съмнѣние, подозрѣние), който е направилъ нѣщо, та го е страхъ; гузенъ, рус. подозрѝтельный. *Шупелѝя съмъ*, гузенъ съмъ. *Шупелѝя работа*, съмнителна, нечиста.

шугавѣя, -ѣешъ, ставамъ шугавъ, хваща ме шуга (крàста). (Отъ *шуга;* ст. б. шуга. *Пр.* ст. б. крастьı или шугьı).

шуле, 1. плосъкъ пръстенъ сждъ за ракия; плóска, кáрта, литрѐ, пáхуръ, кронди́лъ. 2. единъ видъ малка стомна.

шуменъ, -мна, -мно (ст. б. шумьнъ).

Шуменъ (градъ)

шумолѐне (отъ гл. *шумоля*), правя шумъ.

шумотѐвица, шумъ; тур. шаматà.

шумтѣне (отъ гл. *шумтя*), шумолѐне.

шупелъ, шупливо овощие, шупливъ плодъ, шупелка, шупливица.

шупелка, 1. свирка, пищялка, цафàра. *Ако щѣшъ, свири му и съ дрѣнова шупелка.*

Прѣдъ стадо овчарь засвири
Съ шарената шупелка,
Съ сребърното кавалче.
(Народ. пѣсень)

2. нóздри, рѝлки, рънки. 3. шупливъ плодъ; шупелъ.

шурей (шурекъ), жѐнинъ братъ; рус. шуринъ. (стб. шурь, шура, шуринъ. *Пр.* ст. б. брата своiего и шурѣ...).

шушлекъ, 1. прашѐцъ, прашѝнка, трохà, шущекъ, шушка; 2. царевичина

мека шума. 3. скрéжъ, йней, йня, кръчъ, сйнякъ; рус. йней, йзморозь.

Щ.

щàвенъ, -а, -о, (прич. стр. отъ гл. *щавя*).

щáвене (отъ гл. *щавя*, — потапямъ кожа въ щава да кисне, за да я обработя).

щѐ, 1. спом. глаголъ. *Той ще дойде.* 2. йскамъ, рàча, хóча; рус. хотѣть. *Не ми се ще. Безъ да ще,* безъ да иска (Отъ ст. б. гл. хотѣти, хощѫ, хощеши).

вж. *щѣние*

щѐдростъ, прѣизобилно даване, милосърдие, състрадание, съжаление. (ст. б. штедростъ, штедрота, штедротьство, штедрьствiе).

щѐдръ, -дра, -дро, който дава прѣизобилно, милостивъ, състрадàтеленъ. (ст. б. штедръ, штедротивъ. *Пр.* 1. стб.

руцѣ женъ щедрыихъ.. 2. ст. б. Богъ всѣмъ щедротивъ есть...).

щекотѐнне (арх.), гъделичкане. (ст. б. штекотаниіа. Коренъ *щек-(скок-)-таниіе*. Отъ гл. скъкъ-тати).

щекотлѝвъ,-а,-о, който гъделичка. *Щекотливъ въпросъ.*

щенѐ, 1. малкото на кучка, на вълчица, на мечка; палѐ, кутрѐ, щенѐцъ; рус. щенóкъ. *И отъ щенето излиза овчарско куче.* 2. по-малката пръчка на рабушъ (стб. штенеⁿ).

щенѐцъ, -нци, 1. щенѐ. *Въ една пещера имало мечкини щенци.* 2. малки пришки около голѣма. (ст. б. штеньць. *Пр.* 1. ст. б. штеньць льва..... 2. ст. б. данъ щенецъ лвовъ...).

щѐня се, 1. за кучка, вълчица, мечка или за друго подобно женско животно: рàждамъ добѝвамъ, щѐня: рус. щенѝться. 2. За пришка: умножàвамъ се, разплодявамъ се, развъждамъ се, подпѝлвамъ се. *Които пжпки се пуснатъ, щенятъ се още.*

щѐние, йскане; рус. хотѐніе (стб. хотѣніе. Отъ гл. хотѣти, хощѫ, хощеши).

вж. *щѣхъ*

щѐрка, 1. дъщеря; рус. дóчь, дóчка. 2. Така казватъ по-стари хора на помлади отъ тѣхъ жени. *Сборувамъ ти, щерко, сѣквай се, снахо. И у поповата щерка има толкова кривичко.* 3. царева щерка, — животно батева (енева), булчица, попова булчица, попадийка, невѣстулка, чумова сестра. (Отъ стб. дъпти, *р. п.* -тере).

щѐрна (лат.), направа като кладенецъ за държане въ нея вода за пиене; рус. водоёмъ.

щетà, 1. врѣда, загуба, зàтривъ, пàкость, поквàра, пàгуба, развàла, тур. зарàръ. *Каква щета имашъ?* 2. бѣда, зло, злополучие, злочестинà, невóля, пàкость. *Лисица ако ти вземе пжтя, щета е.*

Вечерийте, мене не чакайте,
Мене се е щета направило:
Втѣло ми лудо въ градина,
Поразило ми всѣкояко цвѣте.
(Народ. пѣсень)

щѐтѝна, полянка на стръмнина въ гора, отъ тритѣ страни обградена съ дървета. 2. трапъ, яма отъ жижница (пещь), дѣто горятъ вжглища.

щѣхъ, мин. несвър. врѣме отъ спом. гл. *ща*. (Получено е отъ ст. б. хотѣахъ, — имперфектъ на гл. хотѣти (хътѣти), хощѫ, хощеши).

вж. *щѣніе*

щрѐпеле, малко момче; рус. мальчуганъ. *Малко щрепеле, голѣма шапка.*

щръклѐцъ, насѣкомо, що каца по добитъка и смуче кръвь; стършелъ, щръшелъ, стрѣкъ, рус. óводъ,

щръклѣя, 1. За животни: хваща ме щръклица, та припкамъ съ вдигната опашка, като лудъ; пощръклѣвамъ. *Говедата сж пощръклѣли.* 2. За хора: лудѣя, лудувамъ, салмунамъ. *Каква си пощръклѣла! Щръклѣ като волъ отъ щръклица.*

щръшелъ, щръклѐцъ, стършелъ, óводъ (ст. б. сръшенъ, щръшень).

щрѣгàрь, който стои на щрѣкъ; буденъ.

щрѣкъ. Въ изречение: *Стои на щрѣкъ*, стои на стрѣкъ, на стрѣжъ, на скокъ, будно, да чака, та ако стане нѣщо, ако се случи нѣщо, да е готовъ; рус. битъ на сторóжѣ. *Държи го на щрѣкъ. На щрѣкъ му е работата*, страхъ го

е. (Отъ ст. б. коренъ стрѣг-. Срѣща се: 1. въ ст. б. гл. стрѣшти, стрѣгѫ, —пазя, вардя и 2. въ ст. б. стражь, — стражарь).

вж. *Стрѣзо, стрѣжъ, стрѣкъ*

щрѣ́камъ, -ане, (щрѣ̀камъ); 1. бия, чукамъ, тупамъ, туптя. *Жилата щрѣка.* 2. шуртя, извирамъ, изтичамъ. *Отъ дѣсната страна щрѣка кюкюрлива вода.*

щурѣ́цъ, насѣкомо цвърчъкъ, квѣчерче, цуцулъ, чурка, чуркулъ; рус. сверчо́къ. 2. птица скоре́цъ, скороврáнецъ; рус. скворѣ́цъ. *Щурецъ у кукя ако ти запѣе, било жарно, на работата напрѣдия. У кѫщи щурци да ти щурятъ.* (ст. б. штуръ, штурьць. *Пр.* 1. ст. б. косы и соіе и влъгъі и жлъны, щури же и изокы.... 2. стб. славиіе и ластовице[п] и щурове.....).

щурѣ́я, -ѣешъ, с т а в а м ъ щуръ; пощурѣ́вамъ, подивѣ́вамъ, замàйвамъ се, смáйвамъ се.

(*Щурѣ,-а,-о,—*, смахнатъ, блъснатъ, пернатъ, шашкънъ, глупавъ, палавъ, налудничавъ, въртоглавъ, дивъ, замаенъ).

щърбелъ, изхабено, отчупено, ощърбено на нѣщо остро, на нѣкакъвъ сѫдъ или сѣчиво; хърбелъ; рус. щербúна, зубрина. *Присмѣлъ се хърбелъ на щърбелъ.* (ст. б. штрѣбина).

щъркелъ (щъркъ), 1. птица *Ciconia*, щракукелъ, чáплекъ, жабáръ, хаджúя, л à й л е к ъ, лълекъ. *Бѣлъ щъркелъ. Черенъ щъркелъ.* 2. насѣкомо стършелъ, щършелъ, о́водъ, стрѣкъ, щръкле́цъ.

Ю,

юдене (отъ гл. *юдя, -иш*ъ; *юдя се*), 1. кривене, плѣзене, гáврене; 2. мàмене, лъстѣ́не, блáзнене.

юженъ,-жна,-жно, 1. що гледа,що се намира на югъ. 2. що иде откъмъ югъ, откъмъ пладне. *Южни прозорци. Юженъ вѣтъръ.* (ст. б. южьнъ. *Пр.* 1. стб. южьно море. 2. стб. южьна страна).

юзѐ, плосъкъ п р ъ с т е н ъ сѫдъ за ракия; пúнта плóска, к р о н д и л ъ, шуле. *Съ едно юзе сватба не става. Не гледай юзето, а що е въ него.*

юна́ченъ, -чна, -чно, силенъ, здравъ, якъ, левéнтъ, мѫжéственъ, геройски. (Отъ *юнакъ*; ст. б. юнакъ).

юнà́чество, свойство, качество на юнакъ; сила, якость, безстрашие, мѫжество; юнàщина.

юнѐцъ, младъ волъ още невпрѣганъ; юне́. (ст. б. юньць).

юно́шески,-а,-о, прил. отъ юноша, — младо момче. (ст. б. юношьскъ, юношьскъі. *Пр.* 1. стб. юношьскааго желанииа... ... 2. ст. б. юношьска похоть..... 3. ст. б. юношьскъі п о д в и г ъ ш а се[п].....).

юрдѐчка (тур.), птица йордѐчка, пàтка.

юрнѐкъ (тур.), парче отъ нѣщо, за да се види какво е; модѐлъ, óбразецъ.

Я.

ябълченъ, -а, -о (отъ ст. б. іаблъко)

явенъ, -вна, -вно, що се върши, що става не скрúшомъ, не прикрито, за да се види и знае; отвóренъ, открúтъ, тур. ачúкъ. (ст. б. іавьнъ).

явѣ(наявѣ), нар. нескришно, не тайно, явно, тур. ачúкъ, на мейданъ. *Изваждамъ нѣщо наявѣ. Лъжата му излѣзе наявѣ.* (ст. б. іавѣ. *Пр.* 1. ст. б. тому вса дѣлеса наша іавѣ суть... 2. стб. не вь сьнѣ тьчию, нь іавѣ...).

явлѐние, явяване (стб. іавлѣніиіе).

ягоденъ, -дна,-дно (Отъ стб. іагода).

ядене, ядало, ядба, ядиво, яло, ястиé, храна̀. *Много за думане, нищо за ядене.* (ст. б. іаденніе. *Пр.* седмицу провождаютъ безъ іаденніе..).

ядѐжъ, 1. ядало, ядиво. *Ако има ваджежъ, ще има и ядежъ.* 2. яжба, éжба, ка́раница, крамола̀, кавга́.

ядецъ, вилообразна кость отъ гръдния кошъ на птица. *Ядецътъ съ месото,* цъкла. *Съ ядецъ се хващатъ на басъ.*

язви́теленъ, -лна, -лно, наранѝтеленъ. (Отъ стб. іазва, — рана; дупка, отворъ на тѣлото).

яздене (отъ гл. *язда, -ишъ* ст. б. іаздити, -ждж).

язди́тенъ, -тна, -тно. За добитъкъ: що се язди, що е за яздене. *Тоя конь е язди́тенъ,* за яздене.

яздешкóмъ, на конѣ; рус. верхóмъ.

яйцѐ, плодътъ, рожбата на птицитѣ и насѣкомитѣ. *Червено яйце. Гледа го като писано яйце. Черна кокошка бѣли яйца носи. Дѣто кокошката пѣе, тамъ яйца нѣма. На чорбаджия и пѣтлитѣ носятъ яйца.* (ст. б. іайце. *Пр.* 1. ст. б. врановo іайце. 2. ст. б. іайца кокошиннiаа).

Яневъ-день, праздникъ Еневъ-день, 24-и юни ст. к., — Рождество на Св. Йоана Прѣдтеча.

Рано рани Маргарита дѣвойка
Да отиде у росно ливаде
На личенъ день на Яневъ-день.
(Народ. пѣсень)

янкеседжи́я (тур.), който краде нѣща изъ джобоветѣ на хората; джебчи́я.

яре, 1. малкото на коза̀; ярецъ, козлѐ. *Каквато козата, такова и ярето.* 2. малкото на сърна̀ (кошута). *Кошута съ млади яренца.* (ст. б. іаръ).

яребица, птица *Tetrao perdrix. Да ми е живъ соколъ, яребици триста.* (стб. іарѣ[н]бь, іарѣ[н]бица)

Мори дѣвойко яребице,
Не пѣй рано въ зората.....
(Народ. пѣсень)

яре́мъ, 1. направа на колà, въ която влиза шията на впрегнато добиче, за да тегли колàта; хомо̀тъ, хомутъ, хàмъ; яре́мъ, ярмо̀, йго. 2. чужда власть, ро́бство, йго; рус. йго. *Братътъ му е прѣтритъ отъ ярема. Волътъ бѣга да не влѣзе въ ярема.* (ст. б. іарьмъ. лат. *iugum. Пр.* 1. ст. б. іарьмъ работьнъі..... 2. ст. б. римский іаремъ отвергохомъ....).

ярѐнъ, (отъ гл. *яря, яря се,* — 1. ядосвамъ, гнѣвя, сърдя; 2. разигравамъ, разкършвамъ). (ст. б. іарити се[н], -рiж се[н]. *Пр.* 1. ст. б. іаростию на грѣхъ..... 2. ст. б. безчисльно іаре[н]ще се[н]...).

яростенъ, -тна, -тно, гнѣвливъ. (ст. б. іаростьнъ; отъ ст. б. іарость, — гнѣвъ).

ясенъ, дърво *Fraxinus,* о́сень, мъждрянъ; рус. ясень, пàдубъ.

ясеникъ, дърво ясенъ.

Вѣнчали се, не се кердосали,
Кукя брали како прахъ на тжпанъ,
Чяда стекли како връбе грозде,
Цутъ цутили како ясеникъ,
Завръзали какъ врѣбино грозде.
(Народ. пѣсень).

ясеновъ, -а, -о, прил. отъ ясенъ; о̀сеновъ.

Минахъ гора, минахъ друга
Настахъ гора ясенова.
(Народ. пѣсень)

ясенъ, -сна, -сно, 1. нетъменъ, свѣтълъ. *Изгрѣ ясна мѣсечина. Потече ясна кръвь.* 2. безо́блаченъ, ве́дъръ. *Врѣмето е ясно. Ясно нѣбе.* 3. бистъръ, чи́стъ; 4. що се лесно разбира, нетъменъ, незабърканъ, несмутоле́венъ. *Кажи ми ясно да те разбера.* 5. що има, що издава ху-

бавъ, отворенъ гласъ. (ст. б. іасьнъ. *Пр.* 1. ст. б. іасьнъ глась).

Ясенъ ми славей пѣе,
Катъ пѣе, дори дума.
(Народ. пѣсень)

яснéцъ, 1. сухъ мразъ, 2. вѣтъръ горнякъ, рупелъ, мóхаръ.

ястегачъ, 1. дървена софра съ стояло, изработена на стругъ; ястагачъ, 2. софра за точене петури. 3. крѫгъ за хлѣбъ, за пита; блюдъ, тануръ.

ястелúвъ, -а,-о (ястелúтъ, -а, -о), който яде повечко, който има голѣмъ апетúтъ, ищàхъ.

ястиѐ (ястé), 1. ядба, ядене, ядиво, яло, гóстба, мàнджа. *По-добрѣ сухъ хлѣбъ съ миръ, а не много ястия съ скърбь. Изяжъ ястието, па строши паницата.* (стб. іастиіе. *Пр.* ст. б. іастиіе или питиіе).

ястребъ, птица керкенéзъ, герекúна, кокошàрь, вѣтрушка; рус. ястребъ (ст. б. іастре҃бъ. *Пр.* ст.б. іако уте҃ отъ ногтий іастрѣба носимаго....).

яцѣ (нар.), твърдѣ, много, мощно, яко; рус. óчень, сúльно. *Яцѣ добрѣ. Яцѣ студено.* (стб. іацѣ).

ПРОМѢНИ,

които трѣба да се внесатъ въ официалния правописъ.

Споредъ установената практика, възприета и прокарана въ повечето отъ излѣзлитѣ до сега рѣчници, думитѣ, избрани по-долу, се пишатъ криво. Ние ги помѣстихме въ рѣчника съ оправенъ правописъ. Нашитѣ основания за това сѫ слѣднитѣ:

везнúй Думата *везнѣ* е арабска и значи теглилка. Първинала е въ турски и новогръцки, а по-късно, посрѣдствомъ турски езикъ, и у насъ съ сѫщото значение. Да се извежда думата *везни* отъ глагола *вѣся*, та поради това да се пише съ *ѣ*, е съвсѣмъ прѣсилено. Ако думата е отъ български произходъ, т. е. ако произлиза отъ коренъ *вѣс-*, то необяснимо е, какъ *с* отъ коренъ *вѣс-* ще мине прѣдъ *ни* въ *з*. Тая промѣна не може да се обясни съ никой фонетиченъ законъ. Освѣнъ това на старобългарски не се срѣща дума *вѣзни*. Думата не е и руска, защото на руски отъ корена *вѣс-* срѣщаме, съ значение на теглилка, сѫществително *вѣсы* и ум. в. отъ него *вѣскú*, но не и *вѣзни*. Остава да се приеме, че думата е турска (арабска), толкозъ повече, че отъ турски езикъ сме възприели и много други наименования на мѣрки и уреди за мѣрене, като: *окà, драмъ, аршúнъ, дюлюмъ* (*дюнюмъ*), *кантáръ, терàзúя* и пр. Понеже думата *везни* е чужда, трѣбва да се пише съ *е*, а не съ *ѣ*.

засѣдàние и прѣдсѣдàтель Въ Министерското Упжтване отъ 1899 г. думата *засѣдание* не е помѣстена между думитѣ, които трѣба да се пишатъ съ *ѣ*, била е пропусната. Обаче отъ излизането на Упжтването до днесъ върху входнитѣ врата на най-голѣмата зала въ Народното Събрание въ София стои надписъ съ голѣми златни букви „*Засѣдателна зала*“, което

ще каже, че споредъ официалния правителственъ правописъ думата *засѣдание* трѣба да се пише съ *ѣ*. Напротивъ, въ Упѫтването пъкъ срѣщаме думата *прѣдсѣдатель* написана съ *е* въ корена. И затуй въ правописнитѣ рѣчници, излѣзли слѣдъ Министерското Упѫтване, тѣзи двѣ думи се пишатъ различно: въ повечето думата *засѣдание* е написана съ *ѣ*, а думата *прѣдсѣдатель* съ *е*, въ други пъкъ и двѣтѣ думи сѫ написани съ *ѣ*. Напослѣдъкъ обаче Министерството въ своитѣ писма, наредби, заповѣди и пр. пише думи съ *е* (*заседание* и *прѣдседатель*) и по тоя начинъ въвежда негласно новъ правописъ за тѣхъ. Но да се пише така, или пъкъ да се пише едната дума съ *ѣ*, а другата съ *е*, е съвсѣмъ неоснователно. Тълкувания, че думата „*засѣдание*“ произлиза отъ многопѫтния видъ на глагола (отъ *сѣдамъ*), а думата „*прѣдсѣдатель*“ отъ трайния или еднопѫтния видъ (отъ *сѣдя* или *сѣдна*), сѫ крайно прѣсилени и се правятъ, за да може по-не по такъвъ начинъ да се осмисли *грѣшката*, направена въ Министерското Упѫтване отъ 1899 год.

На старобългарски коренъ *сѣд-* се пише винаги съ *ѣ*; изключение правятъ трайниятъ и еднопѫтниятъ видъ на глагола, дѣто имаме *ѧ*, намѣсто *ѣ*, т. е. коренъ *сѧд-*, намѣсто *сѣд-*, (ст. б. сѣдати, сѣдаіѫ, сѣдаіеши, но: сѣсти, сѧдѫ, сѧдеши). Възъ основа на това, на старобългарски думитѣ *засѣдание* и *прѣдсѣдатель* се пишатъ съ *ѣ* (стб засѣданіе и прѣдъсѣдатель). И понеже днесъ не сѫществуватъ особени фонетични причини, които да изискватъ, що-то *ѣ*, въ корена на едната или другата дума, да бѫде замѣнено съ *е*, трѣбва да пишемъ и двѣтѣ думи съ *ѣ*. Ако Министерството иска да изгони *ѣ* отъ тия думи, както нѣкога е направило и съ други нѣколко думи, то трѣба да го изгони отъ всички думи, образувани отъ коренитѣ *сѣд-* и *сѧд-*, като остави да се пише, по фонетични причини, съ *ѣ* само многопѫтния глаголъ *сѣдамъ*. Обаче щомъ по принципъ Министерството е възприело етимологиченъ правописъ за думитѣ *бесѣда, засѣдание, сѣдина, сѣдѧ, сѣдинявъ, сѣсѣдъ* и пр., т. е. да се пишатъ съ *ѣ*, както на старобългарски,—трѣба и думата *прѣдсѣдатель* да пише съ *ѣ*; въ противенъ случай трѣба да изгони *ѣ* и отъ изброенитѣ погорѣ думи. Трѣба да бѫдеме послѣдователни: нѣма причини да се нарушава възприетия етимологиченъ принципъ.

обещà Въ Министерското Упѫтване тая дума не е поставена между думитѣ, които трѣба да се пишатъ съ *ѣ*, слѣдователно би трѣбало да се пише съ *е*. Обаче въ по-късно излѣзлитѣ правописни рѣчници срѣщаме наредъ съ думитѣ *бѣся, вѣся,*

обѣсенъ, обвѣсенъ, бѣсило, вѣсило и пр. и думата *обещà*, написана съ *ѣ* („*обѣща*“). Да се извежда тая дума отъ коренъ *вѣс-*, само затуй, че обецата виси на ухото, и че коренитѣ на двѣтѣ думи малко си приличатъ, е съвършено погрѣшно; то значи да не се вникне въ сѫщинската етимология на думата.

На старобългарски срѣщаме дума *одедь*, а покрай нея *обидь* и *ободь* (*обводь*), които значатъ *халкà*, гр. дактилос, лат. annulus. Примѣри за употрѣба на думата *обедь* срѣщаме у Миклошича на стр. 463: ст. б. „двѣ обедьі златѣ“ и „обеди позлащеньі.“ Сѫщата дума срѣщаме и у други славянски езици: у сърбитѣ *обод*, у руситѣ *ободъ*, което значи търкалó, околовръстнище, и *обводень*, у чехитѣ *obvod*, и у поляцитѣ *obod* и *obwód*. Коренътъ *обед-* слѣдъ врѣме приелъ окончание *-ьіе*, та се получило *обедьіе*, сетнѣ *обедьіа*, *обе(д)ща* и най-сетнѣ, както казва днесъ народътъ,—*обеща*. Отъ корена *обид-* по сѫщия начинъ се получило *обидьіе*, *обидьіа*, *оби(д)ща* и най-сетнѣ *обища*. Отъ коренъ *ободь-* се получило *ободьіе*, обаче по-новитѣ форми, и да сѫ се образували, днесъ не сѫ запазени. Народътъ днесъ казва *обещà* или *обищà*, споредъ това отъ кой коренъ е произлѣзла думата, дали отъ *обед-* или отъ *обид-*, тъй че съ еднакво право бихме могли да пишемъ тази дума съ *е* или съ *и*. За прѣдпочитане е да се пише съ *е*, т. е. да се пише *обеща*, понеже въ източнобългарскитѣ говори сѫществува етимологиченъ законъ, споредъ който всѣко неударено *е* се редуцира въ *и*, тъй че изговоръ-тъ *обищà* може да се схване като редуциранъ изговоръ на *обещà*, та по тоя начинъ правописътъ на думата да обедини двата изговора.

прàпорецъ Тази дума е образувана отъ коренъ *пер-*, който се срѣща въ думи като *перо*, *перка*, *пернатъ* и пр. Поради степенуване, коренната гласна *е* минала въ *о*, тъй че отъ корена *пер-* се получило *пор-*, а сетнѣ чрѣзъ удвояване на корена—*порпоръ*. Слѣдъ това станало метатеза, коренната гласна *о* минала слѣдъ *р*, и се удължила въ *а*, та отъ *порпоръ* се получило *прапоръ*. Съвсѣмъ по сѫщия начинъ и отъ коренъ *дър-* който се срѣща въ *дерà* (ст. б. драти (*ѫдърати), держ, дереши), се получило по-висока степень *дор-*, а отъ него, чрѣзъ удвояване, *дордор-* и най сетнѣ *дражор-*. Днесъ покрай *дърдóря*, *дърдóрише* казваме и: *дражóря*, *дражóрише*.

Срѣщу старобългарскитѣ думи *прапоръ* (отъ **порпоръ* *поропоръ*), *прапорьць*, на руски срѣщаме *прапоръ* и *прапорщикъ*, а у насъ по говоритѣ *прàпоръ*, *прàпорецъ* и *пряпорецъ*. Слѣдъ врѣме обаче коренътъ *пра*, или *пря*, започнали неволно да смѣсватъ съ прѣдлога *пра*, който се срѣща въ думи като *прадѣдо* (*прѣдѣдо*), *прабаба* (*прѣбаба*), *правнукъ* (*прѣвнукъ*), *праотечество* и др. и поради това мнозина сѫ писали и пишатъ думата *прапорецъ* съ *ѣ* („*прѣпорецъ*“). Така я срѣщаме най-напрѣдъ въ „Горскій пѣвникъ“ отъ Г. С. Раковски, Нови-Садъ 1857 год. Въ тази поема на стр. 10 четемъ:

Войвода азъ напрѣдъ да вървя
Храбры слѣдъ мнѣ хоръгвоносецъ
Б' старѫ-планинѫ да ги завѣдѫ
Сѣвилянъ зеленъ златъ прѣпорецъ!

Въ рѣчника на Найденъ Герова, издаденъ въ 1895 год., срѣщаме *прѣпоръ*, *прѣпорьць* и *прапоръ*, *прапорецъ*. Въ Министерското Упѫтване отъ 1899 год. думата *прапорецъ*, не е помѣстена между думитѣ съ *ѣ*, обаче по-къснитѣ съставители на правописни рѣчници сѫ я вмъкнали между тѣхъ Това писане на *ѣ* въ корена на думата, намѣсто *а*, е погрѣшно; то е прѣдизвикало двоякото произношение на корена въ по-ново врѣме, а именно като *пре* и *пря*. Понеже почти въ всички случаи прѣдлогътъ *прѣ* се изговаря като *пре*, то, по аналогия на него, и изговорътъ на въпросния коренъ като *пре* все повече и повече се разпространява. Да се пише „*прѣпорецъ*“ и да се изговаря *прѣпорецъ*, както сѫ писали нѣкога тази дума старитѣ българи и както продължава да я произнася и до днесъ народътъ.

прóсякъ и **прóсѣкъ**

Думата *просякъ* въ по-ново врѣме мнозина пишатъ по погрѣшка съ *ѣ*, та по тоя начинъ я изравняватъ съ *просѣкъ*. Първата дума произлиза отъ глагола *прóся*, *-иша* и значи човѣкъ, който проси (ст. б. просіакъ), а втората — отъ глагола *сѣкà*, *-чѣшъ* и значи просѣчено мѣсто (ст. б. просѣкъ). Написаното у насъ, по говоритѣ, за първата дума покрай изговора *прóсякъ*, *прóслякъ* и *прóшлякъ* срѣща се тукъ-тамъ и *прóсекъ*, обаче първиятъ изговоръ е възприетъ за книжовенъ, при това по-благозвученъ е и етимологично по-правиленъ. Трѣба да пишемъ

осякъ—за човѣкъ, който проси, и *просѣкъ*—за просѣчено мѣсто. Така сѫ писали и по-старитѣ наши писатели като: П. Р. Славейковъ, Л. Каравеловъ, К. Величковъ и др.

ресà и **ресни́ца**

Тѣзи двѣ думи сѫщо тъй не се срѣщатъ въ Министерското Упѫтване между думитѣ съ *ѣ*, и слѣдователно би трѣбало да се пишатъ съ *е*. Въ поновитѣ правописни рѣчници обаче тѣ сѫ помѣстени, подъ влияние на руския правописъ (рус. рѣсница), съ *ѣ*, та днесъ мнозина продължаватъ да ги пишатъ съ *ѣ*. Това писане обаче е съвсѣмъ неоснователно. Трѣба да се пишатъ съ *е*, понеже на старобългарски сѫ се писали съ *ен* (ст. б. *ренса*, *ренсьница*), а тая буква на новобългарски, почти въ всички случаи, е замѣстена съ *е*. При това не сѫществуватъ фонетични причини да се замѣни законното *е* съ *ѣ*. (Вж. въ рѣчника старобългарскитѣ примѣри при думитѣ *реса* и *ресница*).

Рѐсенъ

Тая дума нѣма нищо общо съ думитѣ *ресà* и *ресни́ца*, отъ които нѣкои я извеждатъ. Тази етимология е погрѣшна. Думата произлиза отъ турския глаголъ *ресмък*, който значи *заличавамъ*, *изтрѣсвамъ*, *отписвамъ*. Въ югозападна Македония (Прѣспанско) и до сега сѫществува прѣдание, че при едно придохождане на Прѣспанското езеро цѣлото Ресенско поле, заедно съ нѣкои отъ близкитѣ села, било залѣно отъ езерото, та поради това населението мислѣло, че и градътъ билъ залѣнъ, т. е. заличенъ (*рѣсенъ*) отъ лицето на земята. По тая причина градътъ по-сетнѣ билъ нареченъ „*Рѣсенъ*.“ Турскиятъ глаголъ *ресмък* и до сега се употрѣбява отъ българското население въ Ресенско и се схваща като български глаголъ. Казватъ: „*Реси му ересмята*,“ т. е. заличи я, и „*Рѣсена е ересмята*,“ т. е. заличѣна е. Въ думата *Ресенъ* имаме турски коренъ *рес-* и българско окончание *-енъ*, съ което се образуватъ страдателни причастия. Това не е единственъ случай да се прибавя къмъ турски коренъ българско окончание. Отъ турската дума *кяръ* (печалба) е образуванъ глаголъ съ български окончания: *кяря*,*-ѝмъ* (печеля, -ишъ) и страдателно причастие *скярѣнъ* (спечеленъ). По сѫщия начинъ отъ *тимàръ*, което значи: 1. чесане конь и 2. бой, се получилъ глаголътъ *тимàря*,*-ишъ* и причастието *тимàренъ*; отъ *рахàтъ* (спокойствие, миръ) — *рахатясвамъ*,*-ашъ* и *орахатѣнъ*; отъ *хесàпъ* (смѣтка) — *хесапя*,*-ѝшъ* *и пр.* Но не само въ глаголи и

причастия срѣщаме турски коренъ съ българско окончание, и въ прилагателнитѣ относителни имена срѣщаме сѫщото явление: отъ *басмѧ, хасѐ* и *чѧтъ* сѫ образувани прилагателни *басмѣнъ, хасѐнъ, чѧтенъ* и пр. За сега, понеже нѣмаме други данни по въпроса за произхода на думата *Ресенъ*, горното тълкуване е най-правдоподобно. Послѣдна дума по въпроса обаче единъ день ще има историческата география, наука, която се намира за сега въ пелени.

удобрѐние Тази дума днесъ погрѣшно пишатъ съ прѣдлогъ *о*, при все че я изговарятъ съ *у*. Въ Министерството сѫщо тъй пишатъ тая дума съ *о*. Върху началнитѣ корици на всѣки учебникъ, удобренъ отъ Министерството, се поставя бѣлѣжка: „Одобренъ отъ Министерството на Народното Просвѣщение съ заповѣдь №.....," въ които бѣлѣжка думата „одобренъ" е написана съ „*о*." Както изговаряме и пишемъ: *убѣждавамъ, увѣрявамъ, увѣщавамъ, удовлетворявамъ, удостовѣрявамъ, узаконявамъ, усвоявамъ, установявамъ утвърдявамъ* и пр. трѣба да пишемъ и *удобрявамъ, удобря, удобрение* (ст. б. удобрига, -рѣ, -рища и удобрѣнѣлие). Изговорътъ съ *о* е по новъ и неправиленъ.

Забѣлѣжка

Министерството въ своето Упѫтване е възприело думата **дѣсенъ** да се пише съ *ѣ*, при все че на старобългарски тази дума се е писала съ *е* (ст. б. десынъ). По аналогия на думи като *лѣвъ, -а, -о* и др., коренната гласна въ думата *дѣсенъ* се произнася двояко, като *е* и като *я*, та затова и Министерството е възприело да се пише съ *ѣ*, толкозъ повече че послѣдното обединява двѣтѣ произношения. Ние поставихме въ рѣчника си тая дума съ сѫщия правописъ, т. е. съ *ѣ*.

Не сѫ прави тѣзи, които искатъ да възвърнатъ стария правописъ на думата, т. е. да се пише съ *е*, понеже на сѫщото основание тогава ще трѣба да изхвърлимъ *ѣ* и отъ думи като *невѣнъ, Невѣнка*, отъ глагола *нѣмамъ*, отъ многопѫтнитѣ глаголи *впрѣгамъ, увѣхвамъ* и пр., дѣто по чисто фонетични причини, пишемъ *ѣ*, намѣсто етимологично *е* или *е* отъ *ѧ*. Не бива да се

нарушава възприетия принципъ, за да не се дава поводъ да се правятъ и други нарушения. Ако се ржководимъ *само* отъ етимологичния принципъ, ще трѣба въ една дума да възстановимъ етимологичното *е*, а въ други, въз основа на сѫщия принципъ, да възстановимъ етимологичното *ѣ*, а това пѫкъ значи да създадемъ съвършено новъ правописъ.

Често, поради криво тълкуване произхода на нѣкои думи, множина пишатъ послѣднитѣ съ *ѣ*, безъ да има за това нѣкакво етимологично или фонетично основание. Така напримѣръ пишатъ „*мѣстовица*" и „*лѣсица*" съ *ѣ*, по аналогия на думата „*лѣсъ*", отъ която смѣтатъ, че произлизатъ тѣзи думи, намѣсто правилното **ластовица** (ст. б. ластовица) и **лисица** (ст. б. лисица); сѫщо тъй пишатъ „*мѣсалъ*," по аналогия на глагола *мѣся,-ишъ*, намѣсто правилното **месалъ** (отъ лат. mensa,—трапеза).

ПРИТУРКА

Какъ ржководя упражненията по правописъ*)

Подготвяне за първото упражнение.

Слѣдъ като запозная въ нѣколко урока ученицитѣ съ правилата за *ѣ*, раздѣлямъ всичкитѣ думи въ рѣчника на нѣколко дѣла, споредъ това дали ученицитѣ сѫ възрастни или не. За ученици отъ горнитѣ класове на гимназията, раздѣлямъ думитѣ приблизително на четири равни групи; за по-малкитѣ ученици, отъ прогимназията, раздѣлямъ ги на шесть или осемь групи. Слѣдъ това обяснявамъ на ученицитѣ онѣзи думи отъ първата група, въ които най-често правятъ погрѣшки. Обяснявамъ имъ произхода и значението на думитѣ, привеждамъ други думи, сродни на тѣхъ, и подвеждамъ ги, ако това е възможно, подъ нѣкое правописно правило. Слѣдъ това давамъ на ученицитѣ да заучатъ за слѣдния урокъ, когато ще имать писмено упражнение, правописа на думитѣ отъ първата група и имъ заржчвамъ да си донесатъ по единъ листъ хартия и моливъ.

---

*) Помѣства се по желанието на нѣкои отъ колегитѣ ми.

Диктовка

На следния урокъ, прѣди да пристжпи къмъ диктуване на думитѣ, прѣдупрѣждавамъ ученицитѣ да пишатъ думитѣ отчетливо, защото всѣка двусмислено написана буква или пропустната дума ще считамъ за погрѣшка. Слѣдъ това имъ диктувамъ отъ рѣчника думи съ *е* и *ѣ*, но размѣсено, не по реда въ него. Измежду тѣхъ поставямъ и думи, които се отнасятъ до правилата, помѣстени въ началото на рѣчника. Продиктуванитѣ думи ученицитѣ записватъ една подъ друга, тъй че да образуватъ колони. За прѣдпочитане е да се продиктуватъ закржглено число думи, напр. 100, 200 или 300, за да може лесно да се прѣсмѣтне, колко погрѣшки се падатъ на 100 думи. Обикновено диктувамъ по 200 думи въ часъ.

Поправяне погрѣшкитѣ

Слѣдъ като се подпишатъ ученицитѣ на листоветѣ, прибирамъ послѣднитѣ и, щомъ остана малко свободенъ, поправямъ ги съ мастило. Върху всѣка погрѣшно написана буква написвамъ буквата, която би трѣбвало да се напише. Слѣдъ това прѣброявамъ погрѣшкитѣ и отбѣлѣзвамъ тѣхното число върху писмената работа.

Оцѣняване успѣха

Въ особна таблица, като тази показана въ чертежа, която си приготвямъ отъ по-рано, отбѣлѣзвамъ за всѣки ученикъ по отдѣлно, колко погрѣшки е направилъ на 100 думи, а това лесно се намира като се знае, колко погрѣшки е направилъ на 200 или 300 думи. Така напримѣръ, на Апостоловъ Георги, който при първото упражнение е направилъ 56 погрѣшки въ 200 думи, или 28 въ 100 думи, съмъ отбѣлѣзълъ 28 въ квадратчето, заградено между хоризонталнитѣ линии, означени съ 25 и 30. Разстоянието между двѣтѣ линии раздѣлямъ на петь части съ четири мислено прокарани линии, успоредни на първитѣ двѣ. На тѣзи четири линии ще съотвѣтствуватъ числата 26, 27, 28 и 29, т. е. толкозъ пбгрѣшки на 100 думи. На мислената линия 28, малко по къмъ началото, съмъ поставилъ малко колелце, подъ което съмъ написалъ числото 28. По сжщия начинъ въ съотвѣтнитѣ графи на таблицата нанасямъ въ процентъ погрѣшкитѣ и на другитѣ ученици.

Слѣдъ това съединявамъ колелцата така, че всѣко едно отъ тѣхъ да попадне на възвишение, прагче или долчинка. Образуваната по тоя начинъ *вълна* показва успѣха на класа при първото упражнение. Най-високата точка показва успѣха на най-силния ученикъ, а най-ниската—на най-слабия.

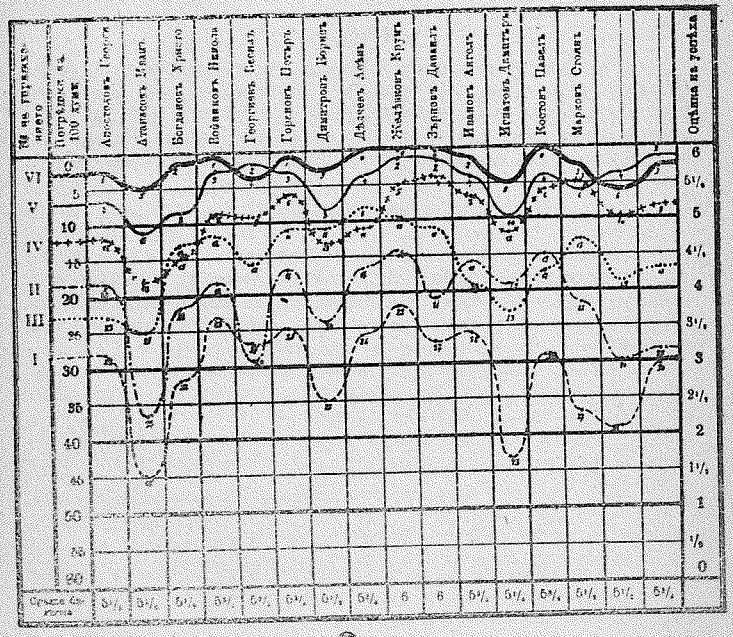

Оцѣнката на успѣха става моментално, щомъ се погледне въ най-дѣсната графа на таблицата. Апостоловъ Георги за 28 погрѣшки е получилъ бѣлѣжка $3^1/_4$, понеже като прѣкараме прѣзъ колелцето, означено съ 28, мислено права линия надѣсно, ще мине почти на срѣдата между бѣлѣжкитѣ 3 и $3^1/_2$. По тоя на-

чинъ намирамъ, каква бѣлѣжка заслужава всѣки ученикъ. Написвамъ тѣз цѣлѣжки на писменитѣ имъ работи, тамъ дѣто по-рано съмъ отбѣлѣзълъ числото на погрѣшкитѣ, и се подписвамъ.

Слѣдъ това връщамъ писменитѣ работи на ученицитѣ, а таблицата съ вълната поставямъ на стѣната въ класната стая, за да я разгледатъ ученицитѣ внимателно и сравнятъ успѣхитѣ си.

Другитѣ упражнения

За второто упражнение давамъ на ученицитѣ да заучатъ втората група думи, за третото — третата и т. н. Като имъ диктувамъ обаче думи, прѣповтарямъ и часть отъ онѣзи, които по-рано съмъ имъ диктувалъ, но сж ги сбъркали. Продиктуванитѣ думи трѣба сѫщо тъй да сж закржглено число (200 напр.).

Поправяне погрѣшкитѣ

При всички по-нататъшни упражнения поправямъ работитѣ само на нѣколко души, само на тѣзи, които сж показали най-добъръ успѣхъ въ прѣдпослѣдното упражнение. Слѣдъ като ги поправя, повиквамъ тѣзи ученици при себе си, прѣдавамъ имъ писменитѣ работи и ги накарвамъ да поправятъ, въ мое присжтствие, работитѣ на другаритѣ си, като се ржководятъ отъ своитѣ работи. Слѣдъ като ги поправятъ, прѣброяватъ погрѣшкитѣ и означаватъ числото имъ на края на всѣка писмена работа. Слѣдъ това прѣдаватъ ми работитѣ, и азъ сѣдамъ и набърже провѣрявамъ, дали не сж сбъркали нѣщо или пропуснали непоправени погрѣшки.

Оцѣнявание успѣха

Като нанеса на сѫщата таблица новитѣ погрѣшки, начертавамъ нова вълна. Слѣдъ това поставямъ оцѣнка на успѣха върху писменитѣ работи и връщамъ послѣднитѣ на ученицитѣ. Вълнитѣ чертая обикновено съ разноцвѣтни мастила; но могатъ да бждатъ начертани и съ черно мастило, обаче трѣба да бждатъ различно дебели.

Слѣдъ всѣко писмено упражнение поставямъ таблицата съ вълнитѣ въ класната стая, за да видятъ ученицитѣ новата вълна.

Прѣговорни упражнения

Слѣдъ като направимъ нѣколко правописни упражнения и изучимъ всичкитѣ думи въ рѣчника, направяме двѣ прѣговорни упражнения. Въ тѣхъ имъ диктувамъ онѣзи думи отъ рѣчника, които най много бъркатъ. Съвсѣмъ по сѫщия начинъ начертавамъ на таблицата вълни и за тѣхъ, само че ги поставямъ подебели отъ другитѣ

Срѣдна бѣлѣжка

Като послѣдна *обща* бѣлѣжка за всичкитѣ упражнения по правописъ считамъ срѣдната бѣлѣжка, получена отъ послѣднитѣ двѣ упражнения (прѣговоритѣ). Тая бѣлѣжка получавамъ по слѣдния начинъ: вземамъ въ ржката си моливъ и поставямъ върха му, за всѣки ученикъ по отдѣлно, приблизително на срѣдата между послѣднитѣ двѣ вълни, т. е. между малкитѣ кржгчета, които се намиратъ на тѣхъ. Прокарвамъ мислено хоризонтална линия прѣзъ върха на молива и гледамъ въ най-крайната дѣсна графа, между кои бѣлѣжки излиза, т. е. коя е съотвѣтната й бѣлѣжка. Това е срѣдната бѣлѣжка. Написвамъ я на долния край на таблицата, срѣщу името на всѣки ученикъ, и поставямъ пакъ таблицата на стѣната въ класната стая.

Награди

Понѣкога, за да възбудя по-голѣмо съревнование у ученицитѣ, накарвамъ ги, още прѣди да сме започнали правописнитѣ упражнения, да внесатъ на нѣкой ученикъ, избранъ отъ тѣхъ, по единъ левъ за награди на тѣзи, които най-много се отличатъ. Като свършиме упражненията, купуваме съ паритѣ една или нѣколко награди, обикновено книги, картини, статуйки и др., надписвамъ ги, за да се знае на кого и по какъвъ случай се дава наградата, и въ присжтствието на всички ученици ги раздавамъ на отличилитѣ се.

Печатни погрѣшки:

Стр.	Колона	Редъ	Напечатано:	Да се чете:
11	—	8	-ѣмамъ	-ѣвамъ
14	—	7	седа	седя
14	—	8	пища	пищя
19	—	11	оттѣтнато	отметнато
30	I	7	*естествовѣдение*	*естествовѣдѣние*
30	I	8	*отечествовѣдение*	*отечествовѣдѣние*
33	I	14-15	ст. б. вѣшть	ст. б. вешть
35	I	4	*водосвѣтъ*	водосвѣтъ
35	II	26	врѣщене	врещѣне
38	I	14	глечъ	глечь
47	I	15	*естествовѣ,дение*	*естествовѣдѣние*
62	II	8-9	ст. б. истлѣти,-лѣіѫ	ст. б. истьлѣти,-лѣіѫ
75	I	16-17	ст. б. мѣдовина	ст. б. медовина
85	I	30	нащрекъ (2. п.)	нащрѣкъ (2. п.)
99	II	23	пекàрь; който пече,	пекàрь, който пече;
101	I	13-14	пѣпелникъ, 1. купище 2 отъ попель, малъкъ	пѣпелникъ, 1 купище отъ пепель; 2. малъкъ
102	I	25	крлио	крило
107	II	13-14	ст б. плешивъ	плѣшивъ
113	II	3	*пострѣкàтель*	*подстрѣкàтель*
114	II	26	покрѣкло́	покрекло́
120	II	14	риснява	реснява
136	II	29	насрѣща	насрѣщу
137	I	31	*прѣсѣкулки* (2. п.)	но: *прѣсекулки* (2. п.)
147	II	8	ст. б. проштени іе	ст. б. прощтениіе
159	II	7-9	Поясненията въ скоби: „стб. ренса и пр“...	да се чете слѣдъ „Охридско езеро“ (4 редъ).
170	II	24	*сѣ,дище*	*сѣдѣище*
170	II	27	*сѣдение*	*сѣдѣние*
175	II	31	кйото	който
178	II	17	*чѣчиво*	*сѣчиво*
199	II	20	вж. *тресѣ ме, трѣска*	(да се заличи)
201	II	5	стягь	стягъ
210	II	21	мьі сль	мьісль
242	I	21	горчицъ печенъ кранъ	горчицъ, печенъ кранъ

ЧАСТЬ II

ще съдържа:

Правила и рѣчникъ на думитѣ съ *Ъ* и *Ѫ*, съ прѣдлози *О* и *У* и *ПРѢ* и *ПРИ*.—Опрѣдѣлителенъ членъ.—**Добавка:** Важни стилни недостатъци и синтактични неправилности въ днешния книжовенъ езикъ и какъ могатъ да се избѣгнатъ.

Отъ сѫщия авторъ сѫ приготвени за печатъ:

I. Правописнитѣ реформи у насъ.

(Исторически прѣгледъ на правописнитѣ реформи и проекти у насъ отъ най-старо врѣме до днесъ).

II. Какъ да се упрости днешния правописъ (проектъ).

Въпросътъ е всестранно проученъ и разрѣшенъ въвъ основа законитѣ на езика ни, съ огледъ къмъ бѫдното му развитие. Дългитѣ списъци отъ думи, помѣствани въ правописнитѣ рѣчници, сѫ замѣнени съ правила, които могатъ лесно да се заучатъ.